

**ЗВІД
ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ**

Великобагачанський район

ПОЛТАВСЬКИЙ
КРАЄЗНАВЧИЙ
МУЗЕЙ

DEPARTMENT OF CULTURE OF POLTAVA REGION
STATE ADMINISTRATION
CENTER OF DEFENCE AND RESEARCH OF ARCHEOLOGY OF
DEPARTMENT OF CULTURE OF POLTAVA REGION STATE ADMINISTRATION
POLTAVA LOCAL MUSEUM

**REGISTER
OF MONUMENTS OF HISTORY
AND CULTURE OF UKRAINE:
POLTAVA REGION**

Velyka Bagachka district

Poltava
«Poltavsky literator»
2010

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЦЕНТР ОХОРОНИ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК АРХЕОЛОГІЇ
УПРАВЛІНЯ КУЛЬТУРИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ПОЛТАВСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

**ЗВІД
ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ
ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ**

Великобагачанський район

Полтава
«Полтавський літератор»
2010

УДК: 904(457.53)
ББК: 63.3(4Укр-4Пол)-7
З-43

*Друкується за рішенням Вченої ради Полтавського краєзнавчого музею.
Протокол № 6 від 7 липня 2010 р.*

Головна редакційна колегія:

Волошин Ю.В., доктор історичних наук, Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка;

Киридон А.М., доктор історичних наук, Київський міжнародний університет;

Кривошея В.В., доктор історичних наук, заступник директора Українського інституту національної пам'яті;

Мокляк В.О., заступник директора з наукової роботи Полтавського краєзнавчого музею;

Супрун Т.Ю., учений секретар Полтавського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України;

Супруненко О.Б., кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, заслужений працівник культури України, Державне підприємство "НДЦ" Охоронна-археологічна служба України" Інституту археології НАН України;

Титаренко В.П., доктор історичних наук, Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка;

Титова О.М., кандидат історичних наук, директор Центру пам'яткознавства НАН України і УТОPIK;

Фасій Г.І., начальник управління культури Полтавської облдержадміністрації;

Фесик К.Б., директор Полтавського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України;

Якименко М.А., доктор історичних наук, професор, Полтавська державна аграрна академія.

Упорядкування, підготовка до друку та передмова: В.О. Мокляка

*При передруку, чи іншому використанні матеріалів, посилання на джерело обов'язкове.
Відповідальність за достовірність наведених фактів, правильність цитування несуть автори статей.*

Автори статей: В.А. Андрієць, М.В. Бака, М.Г. Бехтер, О.О. Вільмовська, О.П. Єрмак, М.І. Костогризова, І.М. Кулатова, І.Ю. Легенький, Л.М. Лугова, Р.С. Луговий, І.С. Мельникова, В.О. Мокляк, А.М. Наговіцина, М.І. Назаренко, Г.М. Некрасова, В.А. Павленко, М.С. Пічкур, П.П. Ротач, О.П. Самойленко, Н.М. Сиволап, П.І. Сидоренко, Н.О. Стецюк, О.Б. Супруненко, А.І. Тимошук, О.М. Ткаченко, Н.М. Циліорик, Н.Ф. Шаповал, В.В. Шерстюк.

З-43 **Звід пам'яток історії та культури України. Полтавська область. Великобагачанський район** / Упорядн., наук. ред. В.О. Мокляк; автори статей: В.А. Андрієць, М.В. Бака, М.Г. Бехтер та інші. – Полтава: «Полтавський літератор», 2010. – 204 с., іл.

ISBN 978-966-192-086-5

Пропоноване увазі читача видання продовжує серію публікацій матеріалів до «Зводу пам'яток історії та культури України», що знаходяться на території Полтавської області. Даний випуск присвячений пам'яткам природи, археології, історії та архітектури, що розташовані на території Великобагачанського району Полтавської області.

ББК 63.3(4Укр-4Пол)-7

ISBN 978-966-192-086-5

© Полтавський краєзнавчий музей, 2010.

© Автори статей, 2010

© Обкладинка, макет – видавництво
«Полтавський літератор», 2010

Шановний читачу!

Перед тобою нове видання, яке продовжує серію публікацій матеріалів до «Зводу пам'яток історії та культури України», що знаходяться на території Полтавщини.

Цей випуск присвячений пам'яткам природи, археології, історії, архітектури Великобагачанського району.

З минулого, від попередніх поколінь ми маємо спадщину у вигляді матеріальних і духовних цінностей, зокрема пам'яток історії та культури. Це матеріалізована історія, розповідь про долю багатьох особистостей, які жили і творили на цій землі, віддавали за неї найдорожче – життя.

Дбайливе ставлення до історико-культурної спадщини, заповідання її прийдешнім поколінням – характерна ознака кожного цивілізованого народу.

Утвердження державної незалежності України, створення необхідних умов для національного і культурного відродження держави відкрило широкі можливості в реалізації планів увічнення сторінок історії. Багато зроблено в даному напрямку. Ще більше завдань попереду. Серед них, чи не одне з найактуальніших, – наукове дослідження об'єктів історичної спадщини.

Полтавський краєзнавчий музей плідно працює в цьому напрямку. Щорічно досліджується понад 300 пам'яток, беруться на облік нововиявлені. Зусилля науковців спираються на багатогранну джерельну базу, наукові методи досліджень.

Довгі роки „закритою зоною” для наших дослідників залишалася тема голоду в Україні. Крок за кроком відтворюється ця жахлива трагедія 1932 – 1933 рр. на Полтавщині, досліджуються її причини, масштаби і наслідки, увічнюються імена загиблих.

Всенародною справою була і є турбота про увічнення в пам'ятках подій II світової війни.

Попереду широке поле діяльності, адже й досі відсутні відомості про багатьох polegлих на фронтах Великої Вітчизняної, особливо у перший період війни. Серед проблем, що постають на даному етапі – неоднозначне ставлення до пам'яток радянської доби. Але однозначним є те, що демократія і вандалізм – несумісні речі. Ось чому потрібно поважати історію, не підганяючи в чийсь угору.

Пам'ятки притаманною для них мовою розповідають про різні періоди історії краю, видатних людей.

Пам'ять про подвиги, славу і зв'язку є відкритим, загальнодоступним підручником, своєрідною книгою життя.

Серед пам'яток історії та культури є також ті, що свідчать про героїчну боротьбу українського народу за побудову незалежної української держави.

Адже на цьому складному шляху були не тільки перемоги, а й трагічні втрати, криваві жертви. Саме на цьому акцентують увагу сучасні дослідники. Для них в даному напрямку – неозоре поле діяльності.

На жаль, протягом тривалого часу справа збереження та дослідження історико-культурної спадщини перебувала в ідеологічних ланцюгах, мала залежність від політичної кон'юнктури. Наслідком цього ставали непоправні втрати, нігілізм у ставленні до історико-культурної спадщини.

Нині справою першочергової ваги є суцільний науковий облік пам'яток і пам'ятних місць, їх науково обґрунтований компетентний відбір.

У 2009 - 2010 роках, завдяки коштам, винайденим управлінням культури Полтавської обласної державної адміністрації, працівниками науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею було здійснене нове обстеження території Великобагачанського району на предмет дослідження стану відомих та виявлення нових пам'яток історії і культури. За результатами цих обстежень практично наново написано всі статті на пам'ятки природи та природно-заповідні об'єкти Великобагачанського району.

У це видання автори та редакційна колегія включили всю наявну нині інформацію про об'єкти культурної спадщини району.

Справою честі кожного є дбайливе ставлення до історичних святинь, адже пам'ятки як і люди – у кожного своя доля, свої прихильники. Незаперечним є те, що історико-культурні надбання сприяють вихованню порядності честі, благородства, милосердя.

Будемо ж гідними пам'яті попередників. Досліджувати, берегти, примножувати пам'ятки нашого народу – почесна місія всіх, кому не байдужа історія.

Висловлюємо щирі вдячність за надану допомогу при підготовці видання:
голови Великобагачанської райдержадміністрації Діденку Олегу Григоровичу;
голови Великобагачанської районної ради Леценку Івану Васильовичу ;
колишньому голові Великобагачанської районної ради Саковському Юрію Борисовичу;
голови Великобагачанської селищної ради Чобітьку Олександрі Васильовичу;
начальнику відділу культури і туризму Великобагачанської райдержадміністрації Филипась Андрію Васильовичу.

Редколегія

Великобагачанський район

Розташований у центральній частині Полтавської області. Загальна площа – 1 тис. км². Знаходиться на південно-західних схилах Полтавської рівнини. Поверхня низовинна, похилохвиляста та платоподібна лесова рівнина, з загальним нахилом на південний захід, розчленована балками та ярами. Із корисних копалин має поклади нафти й газу, глини, пісків, мінеральних вод. Міститься у межах Лівобережно-Дніпровської лісостепової фізико-географічної провінції, у посушливій, дуже теплій агрокліматичній зоні. Кліматичні умови: пересічна температура січня -7°, липня +20,5°, період з температурою більш ніж +10° складає 150 днів. Середня кількість опадів на рік – 530 мм з переважанням у теплу пору року. Висота снігового покриву – 22 – 26 м.

Річки належать до басейну Дніпра. Головна і найбільша річка – Псел, ліва притока Дніпра з притоками Вовнянкою та Багачкою. Має бл. 70 ставків із загальною площею водного дзеркала 570 га. Найбільш поширені ґрунти – типові малогумусні чорноземи, що займають 69 відсотків території району. У південно-східній частині району – дернові піщані, а у східній – лучно-чорноземні ґрунти. Ліси займають 11,4 тис. га – (в основному дубові, липово-дубові, дубово-соснові). Основна порода – сосна¹.

Утворений у відповідності з Постановою Ради Народних Комісарів Української Соціалістичної Радянської Республіки від 14 лютого 1925 р. як один із районів Лубенської округи. Складався із 10 сільських рад: Багачанської, Байрацької, Балюківської, Бутово-Долинської, Довгалівської, Кротівщанської, Михайлівської, Павелківщинської, Устивицької та Якимівської. У 1926 р. нараховував 76181 жителів. У 1930 р., у зв'язку із переходом на двохступеневу систему управління, до Великобагачанського були приєднані розформовані Остап'євський район Лубенської округи, та Білоцерківський Полтавської округи. З лютого 1932 р. район входить до складу Харківської області, а з вересня 1937 р. – до новоствореної Полтавської. У грудні 1962 р., у зв'язку із укрупненням територій існуючих районів, Великобагачанський район було розформовано, а його населені пункти увійшли до складу Решетилівського, Миргородського та Хорольського районів. Відновлено Великобагачанський район у 1966 р. Нині Великобагачанський район складається із 2 селищних (Великобагачанська, Гоголівська) та 16 сільських рад (Багачанська Перша, Балакліївська, Білоцерківська, Бірківська, Корнієнківська, Кротівщинська, Матяшівська, Михайликівська, Остап'ївська, Подільська, Радивонівська, Рокитянська, Степанівська, Устивицька, Широкодолинська, Якимівська) до яких входять 76 населених пунктів, у т.ч. 2 селища міського типу та 74 села². Межує із Глобинським, Миргородським, Решетилівським, Хорольським і Шишацьким районами.

Нині на території Великобагачанського району виявлено і знаходиться 343 об'єкти культурної спадщини, у т.ч. 5 природозаповідних об'єктів, 197 пам'яток археології, 138 пам'яток історії та 1 пам'ятка архітектури, 2 пам'ятки техніки.

¹ Великобагачанський район // Географічна енциклопедія України. Т. 1: А – Ж. – К.: «Українська Радянська Енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1989. – С. 155.

² Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В. Кудрицького. – К.: «Українська Енциклопедія» імені М.П. Бажана, 1992. – С. 105; Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648 – 1941): Довідник з історії адміністративно-територіального поділу. [Ч. I]. – Полтава, 2002. – С. 75, 77, 80, 83, 85, 88, 89, 91; Видатні люди Великобагачанщини. Кн. 1. – Полтава: Видавництво «АСМІ», 2004. – С. 9 – 10; Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1943 – 2002): Довідник з історії адміністративно-територіального поділу. Ч. II. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 92 – 94.

Пам'ятка природи
«Дуб черешчатий»
с. Мар'янське. Фото 2010 р.

Із загальної кількості об'єктів культурної спадщини району лише невелика їх частина представляє пам'ятки природи. Це ландшафтні заказники місцевого значення (2), ботанічний заказник місцевого значення (1) та ботанічні пам'ятки природи місцевого значення (2). Ландшафтні заказники місцевого значення – Географічний центр Полтавщини (с. Бірки) та Байраківський (с. Байрак), утворені в 2009 – 2010 рр. з метою збереження типових для району ландшафтних комплексів з притаманними саме цій місцевості рослинним і тваринним світом, не допущення зникнення червонокнижних і рідкісних представників рослинного світу, таких як: косарики тонкі, сальвінія плаваюча, зозулинець болотний, шолудивник пухнасто-квітковий, проліска сибірська, перлівка трансільванська, очиток пурпуровий. Серед червонокнижних та рідкісних представників тваринного світу, що мешкають у названих заказниках: борсук, хом'ячок сірий, підорлик великий, скопа, шуліка рудий, лелека чорний, просянка, деркач, куріпка сіра³. Цікавою пам'яткою природи є ботанічний заказник місцевого значення «Кут» у с. Остап'є, який представляє характерні для регіону заплавні біоценози з типовою для місцевості рослинністю, серед якої зустрічаються червонокнижний вид рябчик шаховий та регіональні рідкісні види проліски сибірської і конвалії звичайної⁴.

Свідками існування в минулому в регіоні великих дібров є дві інші, ботанічні пам'ятки – це кількасотрічні дуби черешчаті, що ростуть в смт. Великий Багачці та селі Мар'янське. Перший із них має понад 750, а другий понад 300 років. Обидва є свідками багатьох історичних подій, а Мар'янський дуб пов'язаний із ім'ям Т.Г. Шевченка, який перебуваючи в селі у маєтку О. Лук'яновича, любив відпочивати під ним⁵.

Вперше відоме нам систематичне виявлення і фіксація об'єктів культурної спадщини державними органами на території Великобагачанського району пов'язані зі складанням опису Київського намісництва у 1787 р. Саме в цей час фіксується уже неіснуюче, як на той час, укріплення сотенного містечка Остап'є: «у местечка Остаповки» на Старій горі видно стародавні «окопи»⁶. Стосовно інших містечок

Карта Говтвянського повіту
із опису Київського намісництва 1787 р.,
у складі якого перебувала більша частина
нижнього Великобагачанського р-ну в к. XVIII ст.

³ НА ПКМ. – Спр. № 01 – 116. – Арк. 144 зв, 145, 156, 158.

⁴ Байрак О.М., Стецюк Н.О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 161, 170, 172

⁵ Реєстр заповідних об'єктів Полтавської області. – Полтава, 1979. – С. 12 – 13; Нечитайло А. Найстаріше дерево Полтавщини росте в Шишацькому лісництві? // Лісове та мисливське господарство Полтавщини. – 2005. – вересень. – № 2 (7). – С. 4.

⁶ Описи Київського намісництва 70 – 80 років XVIII ст. – К.: Наук. думка, 1989. – С. 228, 314.

будь-які згадки у джерелі відсутні. Вірогідно, що вони були настільки сильно знівельовані, що майже не читалися на місцевості і про них уже не згадували.

Більш широке, планове вивчення об'єктів культурної спадщини на території регіону пов'язане із діяльністю Центрального статистичного комітету Російської імперії та ім'ям відомого дослідника пам'яток старовини Д.Я. Самоквасова з ініціативи якого, за заздальгідь визначеною анкетною, у 1873 р. губернськими статистичними комітетами було проведене анкетування з метою збору відомостей про пам'ятки на території Російської імперії, у т.ч. і на нинішній Великобагачанщині⁷.

У 1917 р. частина цих матеріалів, у вигляді статистичних викладок, побачила світ. Оpubлікований матеріал стосувався лише пам'яток археології й подавався якомога лаконічніше. Відповідно до опублікованого матеріалу, в Багачанській волості Миргородського повіту нараховувалося 8 курганів («могил»), в Устивицькій – 76 курганів, в Остап'євській («Остапівській») – 1 городище, 8 майданів, 48 курганів, Покровсько-Багачанській – 28 курганів⁸.

На початку ХХ ст. значні розвідувальні роботи, метою яких було виявлення і фіксація пам'яток археології в Полтавській губернії, провів відомий археолог і історик В.Г. Ляскоронський. У рамках підготовки до проведення XIII Археологічного з'їзду в Катеринославі ним було обстежено басейни рік Орелі, Ворскли, Псла і Сули, у т.ч. і ту територію, яка нині складає Великобагачанський район Полтавської області⁹. Рухаючись за маршрутом ученого, ми маємо обстежені ним городища сотенних містечок Остап'я та Балаклії, 3 кургани в 1 версті на північ від Балаклії, по одному кургану біля хуторів Вишкрівщина та Бондарівщина, за чверть версти від них іще один курган, далі по шляху дослідник фіксує новий курган, а через версту інший. В такий спосіб іде фіксація і опис виявлених ним пам'яток біля х. Довгалівки, м. Багачки, м. Устивиці¹⁰. Роботи по виявленню і фіксації археологічних пам'яток Полтавської губернії невдовзі були продовжені. В рамках підготовки до наступного, XIV Археологічного з'їзду в Чернігові, В.Г. Ляскоронський знову відвідує Великобагачанщину фіксуючи кургани і майдани біля містечка Білоцерківка та села Широке¹¹.

Певні відомості про пам'ятки археології містить присвячений Полтавській області том Історії міст і сіл Української РСР. Зокрема тут згадуються: поселення черняхівської культури II – VI ст. н.е. біля сс. Грянчиха та Остап'є й знайдений у першій половині 1960-х рр. біля останнього та опублікований Д.Я. Телегіним горщик середньостогівської культури¹².

Значний вклад у виявлення та вивчення пам'яток археології Великобагачанщини було зроблено відомим полтавським археологом і краєзнавцем Г.О. Сидоренко, яка за довгі роки досліджень території Полтавської області збирала величезну інформацію про об'єкти археологічної спадщини, у т.ч. і на території Великобагачанського району. 1982 р. результати її польових розвідок побачили світ у видавництві «Наукова думка». У серії «Довідник з археології України» було видрукувано випуск, присвячений археологічним пам'яткам Полтавщини. Підготовлений він був у співпраці з відомими

⁷ Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений) / Издание ПУАК. – Полтава: Тип. Т-во Печатного Дела, 1917. – С. 1.

⁸ Там само. – С. 26 – 27, 56, 75 – 76, 79 – 80, 103, 104.

⁹ Ляскоронский В.Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы по течению рр. Псла и Ворсклы // Труды Тринадцатого Археологического съезда в Екатеринославе. 1905. Т. I. – М.: Типография Г. Лесснера и Д. Собко, 1907. – С. 158 – 198.

¹⁰ Там само. – С. 162 – 163.

¹¹ Ляскоронский В.Г. Городища, курганы, майданы и длинные (змиевые) валы в области Днепровского Левобережья // Труды Четырнадцатого Археологического съезда в Чернигове. 1909. Т. III. – М.: Изд. МАО, 1911. – С. 56 – 57.

¹² Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Ред. кол. Буланій І.Т. (голова редколегії), Бардик Г.С., Бевзо О.О. та ін. – К.: Голов. ред. Української Радянської Енциклопедії АН УРСР, 1967. – С. 131, 142; Телегін Д.Я. Остап'євський горщик // Телегін Д.Я. Нариси та замітки з археології: Вибрані статті за останні 60 років. — Київ: вид. Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника, 2007. — С. 98.

Г.О. Сидоренко,
археолог, краєзнавець

українськими археологами Є.В. Махно та Д.Я. Телегиним¹³. Довідником було зафіксовано 1 городище, 11 поселень, 197 курганів та 2 майдани в околицях сс. Балаклія, Білоцерківка, Грянчиха, Дакалівка, Довгалівка, Запсілля, Коломійці, Коноплянка, Матяшівка, Остап'є, Писарівщина, Устивиця та Шияни. Всього 211 об'єктів¹⁴.

Однак названий довідник, не дивлячись на величезну кількість закладеної в ньому інформації, не був результатом систематичних розвідувальних робіт. Це була лише узагальнююча праця, котра увірала в себе як результати польових досліджень самої Г.О. Сидоренко, так і інформації про пам'ятки археології, відшукані в різних письмових джерелах.

Безпосередньо початок систематичного виявлення і картографування об'єктів археологічної спадщини в радянську добу можна віднести до 1971 р., коли співробітником Ленінградського відділення Інституту археології Академії Наук СРСР Є.А. Горюновим було проведено розвідкові роботи по виявленню поселень черняхівської культури в басейні рр. Псла й Ворскли, в результаті яких на території Великобагачанського району виявлено і картографовано 20 поселень, в основному, датованих часом існування черняхівської культури (III – V ст. н.е.)¹⁵.

У 1983 р. розвідочні роботи були продовжені науковим співробітником Полтавського краєзнавчого музею О.Б. Супруненьком¹⁶. Проведені в межах Полтавської області дослідження й розвідки торкнулися й території Великобагачанського району. Було виявлено ряд пам'яток археології в околицях та на території сс. Остап'є і Запсілля¹⁷.

Найбільш значні археологічні розвідки на території Великобагачанського району були проведені в 1986 р. в рамках збору матеріалів для полтавського тому Зводу пам'яток історії і культури України Л.М. Луговою, І.С. Мельниковою та Г.М. Некрасовою. Науковцями було здійснено тотальний об'їзд території району і максимально зафіксовано доступними на той час способами виявлені археологічні пам'ятки. Загалом розвідками було виявлено і обстежено 295 об'єктів¹⁸. Інформація, отримана у результаті проведених робіт, лягла в основу першого варіанту археологічної частини полтавського тому Зводу пам'яток історії і культури.

Однак, незважаючи на масштабність проведених робіт, дослідження території Великобагачанського району продовжувалися. У 1989 р. розвідзагоном Полтавського обласного товариства охорони пам'ятників історії і культури під керівництвом І.М. Гавриленка було проведено нові розвідки на території Миргородського, Шишацького, Великобагачанського, Котелевського, Зіньківського, Полтавського, Новосанжарського і Кобеляцького районів. Завдання, яке ставилося перед розвідзагоном,

¹³ Сидоренко Г.О., Махно Є.В., Телегін Д.Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – 108 с.+1 л. карт.

¹⁴ Там само. – С. 40–41.

¹⁵ Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1971/57.

¹⁶ Автор висловлює щирю вдячність відомому археологу, к.і.н. О.Б. Супруненьку за надання консультативної допомоги при підготовці цієї статті.

¹⁷ Супруненько А.Б. Отчёт о разведках и раскопках на территории Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея в 1983 г. // НА ІА НАНУ. — Ф.е. — 1983/63. — № 20969. — Арк. 48–58; Гавриленко І.М., Супруненько О.Б. До археологічної карти басейну Нижнього Псла // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2001. - № 1. – С. 85–92.

¹⁸ Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30. б. — 24801.

полягало в уточненні інформації про вже відомі та виявлення нових археологічних об'єктів з метою включення їх до «Зводу...». Таким чином, у результаті робіт було виявлено дві нові пам'ятки біля с. Матяшівка, та уточнена інформація по відомим за розвідками О.Б. Супруненка двох об'єктах біля с. Запсілля¹⁹.

У 1992 р. робота над першим варіантом археологічної частини полтавського тому «Зводу...» була завершена. Підготовлений матеріал отримав схвальну рецензію й подальша робота над реалізацією проекту фактично була припинена через відсутність фінансування. Тому, коли знову постало питання про підготовку видання до друку, виявилося, що практично усі об'єкти потребують нового обстеження. У 2008 р. враховуючи ситуацію, що склалася, польові роботи були відновлені. Працівники науково-дослідних відділів археології та фондів Полтавського краєзнавчого музею Р.С. Луговий та О.М. Ткаченко провели нові розвідки на території Великобагачанського району, охопивши ними 23 об'єкти²⁰. Отримані результати підтвердили необхідність проведення нових розвідкових робіт. За час, що минув, зникла частина населених пунктів, тому виникла необхідність у переприв'язці об'єктів відносно населених пунктів, виявлено ряд нових об'єктів. У результаті згаданих робіт було фактично наново написано усі статті про археологічні пам'ятки району.

Курган біля с. Шепелі. Фото 2008 р.

Проводилися на території Великобагачанського району і більш детальні дослідження пам'яток археології – розкопки. Перші, відомі нам роботи в цьому напрямку не ставили перед собою жодної наукової мети – власне, це було звичайне грабіжництво. Дуже часто воно пов'язувалося із народними легендами про закопані та закляті в курганах козаками численні скарби. Свідчення про такі розкопки знаходимо і в матеріалах Центрального статистичного комітету Російської імперії, де досить часто фіксуються відомості про наявні в курганах насипах ями. Звичайно, що скарбів майже ніхто не знаходив, але зрідка траплялися і цінні знахідки. Так матеріали проведеного статистичним комітетом анкетування зберегли свідчення, що в кінці XVIII ст. у містечку Балаклія були знайдені «золотые стремяна огромной величины», але куди вони поділися «отыскано не известно»²¹.

Перші відомі професійні розкопки пам'ятки археології на території Великобагачанського району були здійснені лише в 1979 р. В.Ю. Мурзіним, який дослідив курган скіфського часу біля смт. Велика Багачка. Вивчена пам'ятка мала два поховання. Основне, зроблене в невеликій ямі, належало підлітку. Останки померлого були вміщені в дерев'яну колоду розміром 1,7 x 0,5 м і супроводжувалися небагатим інвентарем. Біля покійника знайдено бронзові накінечники стріл, великий, довжиною 35 см, залізний, вірогідно, мисливський ніж, та кістки бика – залишки напутьної їжі разом з ножом. Датоване поховання IV ст. до н.е.²² Друге, впускне поховання, було здійснене у великій, 3,4 x 3,5 м ямі, що первісно перекривалася деревом та очеретом. Могила виявилась пограбованою в давнину. У похованні виявлено окремі кістки двох

¹⁹ Гавриленко І.Н. Отчет разведотряда Полтавской облорганizations Общества охраны памятников о работах на территории области в 1989 г. // НА ІА НАНУ. – 1989. – Ф.е.; Гавриленко І.М., Супруненко О.Б. До археологічної карти басейну Нижнього Псла... – С. 85–92.

²⁰ Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358.

²¹ Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии... – С. 104.

²² Мурзин В.Ю. Раскопки курганов в Полтавской области // Археологические открытия 1979 года. – М.: «Наука», 1980. – С.312.

дорослих людей. Із поховального інвентарю цієї могили виявлено залишки набірного металевго панцира. Захисний обладунок виготовлений із залізних пластин і в нижній частині був прикрашений сімома рядами пластин із бронзи. Серед знахідок накі- нечники стріл із бронзи, втоки дротиків, ножі, ворворки, золота квадратна бляшка із зображенням лося з підігнутими ногами. Серед поховального інвентаря виявлено й залишки дерев'яної посудини, вкритої тонкими срібними пластинами із зображеннями риби. У заповненні ями знайдено уламки ліпного, мініатюрного, прикрашеного меандром горщика та античної чорнолакової посудини. Датоване поховання IV ст. до н.е.²³

Наступні, і покищо останні повноцінні археологічної розкопки на території Великобагачанського району, були здійснені у 1983 р. Л.М. Луговою біля с. Байрак²⁴. На другій терасі лівого берега р. Псла було розкопано три кургани датовані добою бронзи²⁵.

Курган № 1 мав висоту 1,2, діаметр 34 x 36 м. Під час дослідження виявлено 4 поховання доби ранньої та пізньої бронзи. Поховання № 1 – впускне, знаходилося в 6 м від центру насипу у великій прямокутній, з облицьованими деревом стінками ямі розміром 2,1 x 1,5 м, глибиною 1,3 м. Похований лежав у скорченому положенні на лівому боці, головою на північний схід, на рослинній підстилці. У північно-східному куті ями стояв ліпний гостроріберний, орнаментований зубчатим штампом горщик. Перед похованим лежав бронзовий ніж. Датоване поховання ранньозрубним часом. Поховання № 2, впускне, виявлене на відстані 4,8 м. від центру насипу на глибині 1,97 м. в матеріковій прямокутній ямі розміром 1,8 x 1,2 м. Покійник лежав на рослинній підстилці, у скорченому положенні, на правому боці, головою на північний захід. Поховальний інвентар відсутній. Датоване добою ямної культури. Поховання № 3, основне, виявлене в 0,5 м на північ від центру кургану, на глибині 1,9 м, у прямокутній, 1,3 x 0,8 м, ямі. Поховання повністю знищене землеріями. Окремі кістки зустрічалися у заповненні ями. Датоване добою ямної культури. Поховання № 4, впускне, виявлене в 9 м на схід від центру насипу, на глибині 1,10 м, зруйноване в пізнішу добу. Контури ями не простежувалися. Із поховального інвентаря знайдені уламки товстостінного, ліпного, плоскодонного горщика. За виявленими матеріалами датоване часом існування зрубної культури²⁶.

Курган № 2 мав висоту 0,52 м; діаметр 25 м., знаходився поряд із курганом № 1. Під час дослідження знайдено два поховання. Поховання № 1, впускне, виявлене на глибині 0,85 м, в 3,9 м на захід від умовного центру кургану. Зруйноване. Окремі кістки похованого зустрічалися в норах землеріїв. У похованні виявлені кістки кінцівок копитної тварини, два уламка кераміки та залізний виріб у вигляді стержня. Поховання № 2, основне, знаходилося на глибині 1 м в 7,6 м на захід від центру насипу, яма не простежувалася. З південної і східної сторін збереглися залишки дерева, яким була викладена поховальна яма. Похований був покладений у скорченому положенні на лівому боці, зі східною орієнтацією голови. Перед покійником стояв ліпний горщик баночної форми. На підставі виявлених матеріалів поховання датоване часом зрубної культури²⁷.

Курган № 3 висотою 0,37 м; діаметром 14 м. Споруджений над похованням зрубної культури, яке знаходилося на глибині 1,2 м в 2 м на північ від центру кургану.

²³ Мурзин В.Ю. Раскопки курганов в Полтавской области // Археологические открытия 1979 года. – М.: «Наука», 1980. – С.312.

²⁴ Луговая Л.Н. Отчет о раскопках археологической экспедиции Полтавского краеведческого музея 1983 г. у сс. Байрак Великобагачанского, Прилипка Козельщинского, Манжеля Глобинского районов Полтавской области // НА ПКМ. – Од. 36. 03-208/1.

²⁵ Лугова Л.М. Ранньозрубні поховання басейну Псла // Пам'ятки археології Полтавщини: Збірник наукових статей. – Полтава, 1991. – С. 8 – 10.

²⁶ Луговая Л.Н. Отчет о раскопках археологической экспедиции Полтавского краеведческого музея 1983 г. у сс. Байрак... – С. 2 – 3.

²⁷ Луговая Л.Н. Отчет о раскопках археологической экспедиции Полтавского краеведческого музея 1983 г. у сс. Байрак... – С. 3 – 4.

Пошкоджене. Контури ями не простежувалися. На їх дні місцями знайдено залишки рослинної підстилки. Положення кістяка не відновлене. Із поховального інвентаря виявлено бронзовий ніж із перехватом та ліпний, тонкостінний, приземистий горщик прикрашений орнаментом за допомогою зубчастого штампю. Під час дослідження насипу також виявлено три плями попелу, відщеп кременю, ножеподібну кварцитову пластину та 2 невеликі уламки кераміки. Датоване поховання добою бронзи²⁸.

Друге місце за чисельністю належить пам'яткам історії, вивчення яких на території Великобагачанського регіону розпочалося лише у другій половині XIX ст. з публікації в 1871 р. у Полтавських єпархіальних відомостях статті настоятеля Троїцької церкви містечка Багачки, Миргородського повіту о. Антонія Соколовського «Историко-статистические сведения. Местечко Богачка. (Миргород[ского] у[езда]»²⁹. Розглядаючи у статті історію містечка Багачки, її автор подає інформацію і про найцікавішу, на його думку, пам'ятку – Троїцьку церкву. Розповідь ведеться на підставі місцевих матеріалів і, зокрема, архіву самого храму. На жаль, пам'ятка не дійшла до нашого часу, була знищена під час більшовицького антирелігійного розгулу. Наводить автор опис і іншої пам'ятки – мистецької. Це портрет вірогідного засновника містечка, козака Михайла Браславця, датований груднем 1644 р., що також не зберігся.

Андрій Стефанович,
сотник Богацької сотні.
Н.х. Полотно, олія. XVIII ст.
Колекція Миргородського
краєзнавчого музею

Через 14 років у тих же Полтавських єпархіальних відомостях з'являється стаття іншого священника, о. Л. Боровського, з розповіддю про пам'ятку, що також не дійшла до наших днів, не пережила добу радянської влади. Це Миколаївська церква в с. Матяшівка Миргородського повіту, тепер Великобагачанського району³⁰.

У 1901 р. вивчення історичних пам'яток Великобагачанщини продовжив відомий український учений, майбутній академік і президент Всеукраїнської Академії Наук, вихідець із Полтавщини, Орест Іванович Левицький. У травні того ж року за завданням Історичного Товариства Нестора Літописця, ним було здійснено наукову подорож з метою огляду і вивчення старовинних храмів у м. Полтаві та містечках Багачці і Шишаках Миргородського повіту³¹. У рамках цього проекту дослідником було обстежено й описано в містечку Багачці церкву в ім'я Різдва Богородиці, звернуто увагу не тільки на історію будівництва храму, а й описано внутрішнє оздоблення та начиння. Окремо виділено й описано пам'ятки писемності – Євангелія Московського друку 1657 р., Київського друку 1697 р., Московського друку 1748 р. – вклад Богацького сотника Андрія Стефановича; Мінею на жовтень Московського друку 1741 р. – вклад митрополита Тобольського і Сибірського Антонія Наріжницького; требник друку XVI ст. – з вкладним записом уже згаданого Андрія Стефановича; Тріодь Київського друку 1747 р.; рукописний Ірмологія XVIII ст.; Метрика з 1722 по 1734 рр.; два збірники копій монарших указів 1729–1732 та 1733–1735 рр. та ін. речі церковного побуту. Звернуто увагу громадськості на уже згаданий раніше в публікації А. Соколовського портрет Михайла Браславця³².

²⁸ Луговая Л.Н. Отчет о раскопках археологической экспедиции Полтавского краеведческого музея 1983 г. у сс. Байрак... – С. 3–4.

²⁹ Соколовский А. Историко-статистические сведения. Местечко Богачка. (Миргород. у.) // Полтавские епархиальные ведомости. Часть неофициальная. – 1871. - № 8. – С. 286–292; № 9. – С. 330–337.

³⁰ Боровский Л. Николаевская церковь в селе Матяшевке Миргородского уезда // Полтавские епархиальные ведомости. Часть неофициальная. – 1885. - № 8.

³¹ Левицкий О. Отчет об осмотре старинных храмов в г. Полтаве и в мм. Богачке и Шишаках Миргородского уезда // Чтения в историческом обществе Нестора Летописца. Кн. 17. Вып. III. – Отд. V. – К., 1903. – С. 15–43.

³² Там само. – С. 38–41.

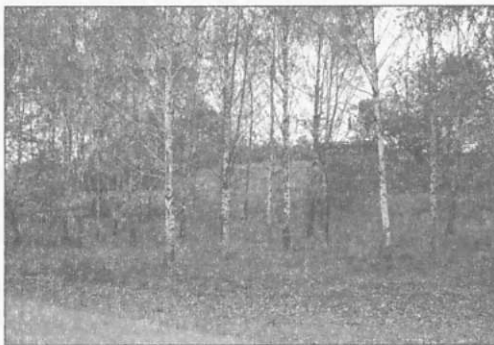

Названий портрет, незважаючи на те, що до наших днів він не зберігся, є надзвичайно важливим джерелом як з історії Великобагачанщини, так і самого селища Велика Багачка, адже він зображував не когось іншого, а самого осадчого, засновника містечка Багачка (тепер Велика Багачка). Уже одне це варте, щоб навести опис втраченої пам'ятки.

Портрет було написано у середині XVII ст. на дереві, олійними фарбами. Розмір 1/4 x 3/4 аршина (89 x 53 см). За описом О.І. Левицького: «в дерев'яній раме, зображеною коленопреклоненого козака, с уснами і невеликою седую бородою; волосся с пробором посередине; нижний кафтан с шнуром на грудях; верхнее синее платье с короткими рукавами с белым меховым широким воротником и такими же обшлагами, перед козаком налож с резным распятием. Вверху портрета надпись: «Тут преставися Михаил Браславец, козак его королевской милостию. Умер року Божого 1644 декемря 15 дня.»³³.

За іншим описом: «... зображував олійними фарбами старого в позі молитвеника перед розп'яттям, навколішки, з руками, стуленими на грудях. Зверху був напис...»³⁴.

1930 р. згаданий портрет був привезений відомим мистецтвознавцем П.М. Жолтовським до Харківського музею українського мистецтва. Ним же було зроблено й останній, детальний опис пам'ятки: Браславец зображений навколішки перед столиком з розп'яттям – «круцифіксом». Це літній чоловік з невеличкою сивою бородою та вусами, з волоссям, розділеним посередині проділом; одягнений у жупан зі шнуром на грудях, синій кунтуш з короткими рукавами та широким білим хутряним коміром. На верхній частині портрета напис: «Тут преставився Михаил Браславец, казак его королевской милости, умер року Божого ахмд декемвря єі дня». Цей портрет, ... був аналогічним портретам Гербуртів, а особливо Костянтина Корнякта.... На жаль від портрету не залишилося навіть фотографії, остання згадка про нього відноситься до 1941 р. Можливо він загинув під час пожежі Харківського музею у 1943 р.³⁵

Фрагмент земляних укріплень сотенного містечка Остан'є. Фото 2008 р.

Однак козацька доба залишила нам інші пам'ятки. У XVII – XVIII ст. територія Великобагачанщини майже увесь час входила до Миргородського полку. Спочатку перебування на межі із Диким полем і постійна загроза татарських набігів, складна внутрішньополітична ситуація у середині – другій половині XVII ст., постійна загроза військових нападів примушували місцеве населення будувати укріплення навколо окремих регіональних центрів – у даному випадку сотенних міст і містечок. Такими на території нинішнього Великобагачанського району були містечка Багачка, Балаклія, Білоцерківка, Остан'є та Устивиця, адміністративні центри Багацької, Балаклійської, Білоцерківської, Остапівської та Устивицької сотень³⁶.

Усі вони мали земляні укріплення, збудовані у XVII – XVIII ст. Частина із них збереглася. Кожне із них споруджувалося у добре пристосованій для оборони та ведення

³³ Левицкий О. Отчет об осмотре старинных храмов в г. Полтаве и в мм. Богачке и Шишаках Миргородского уезда... – С. 40.

³⁴ Соколовский А. Историко-статистические сведения. Местечко Богачка. (Миргород, у.)... – С. 288 – 289.

³⁵ Жолтовський П.М. Український живопис XVII – XVIII ст. – К.: «Наук. думка», 1978. – С. 135 – 136, 139.

³⁶ Мокляк В. Полтавський полк: Науково-популярний нарис історії полку з часу його виникнення до кінця XVII століття. – Полтава: «Дивосвіт», 2008. – С. 69, 70; Яремченко В. Склад сотень Миргородського полку // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. – К., 2006. – Вип. 15. – С. 140 – 147.

бойових дій місцевості. Складається із рову та валу, кожне із них крім укріплень, що оточували центральну частину містечка, мало ще й цитадель – невеликий замочок усередині фортеці, що мав слугувати оборонцям на випадок прориву міських укріплень. Як правило, центральною спорудою фортеці була церква. Однак, як від самих укріплень так і від їхньої забудови нині мало що залишилося. Частина земляних фортифікаційних споруд через відсутність потреби в них була зруйнована ще в другій половині XVIII ст. Зруйнована настільки, що навіть не згадується в описі Київського намісництва 1787 р. Найкраще фортеці сотенних містечок збереглися в сс. Балаклія та Остаг'є. Локалізовано їх місцезнаходження у Великій Багачці та Устивиці. Потре-

бує детальних досліджень с. Білоцерківка, де місцезнаходження укріплень сотенної фортеці та й самого містечка покищо не віднайдені.

З козацької доби дійшла до нас ще одна пам'ятка – могильна плита XVII – XVIII ст. Вона була виявлена у 2005 р. у рові, що огороджував територію старовинного містечкового кладовища. Тоді ж, пам'ятку, з метою збереження, встановили поруч із місцем знахідки на спеціально підготовленому постаменті. На жаль, невідомо для чийого поховання була вона виготовлена і чию пам'ять мала увічнювати. Напис з цієї інформацією мав бути висічений по її краю, однак знаки, що там виявлені, вже прочитати неможливо. Можна лише здогадуватися, що це була значна для Багачки людина.

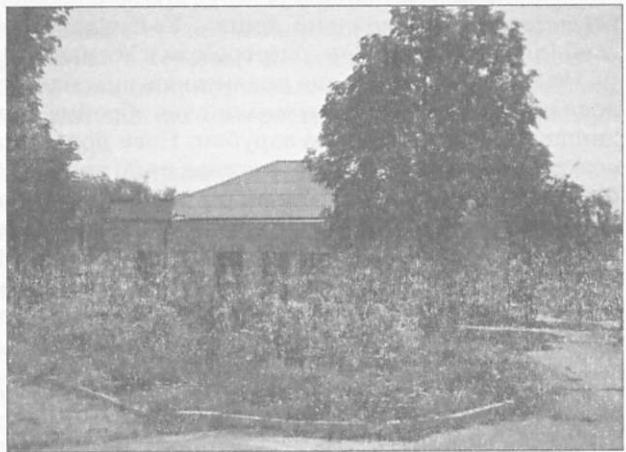

Могильна плита XVIII ст. на кладовищі смт. Велика Багачка. Фото 2008 р.

Пам'яткою далекого минулого краю є будинок колишнього помістя, садиби Б.П. Вульфферта – нині один із корпусів ВАТ санаторій «Псьол». Цікава історія самого маєтку, який первісно належав Олексію Васильовичу

Капністу (бл. 1796 – 1869), синові відомого письменника і громадського діяча Василя Васильовича Капніста. У володінні Капністів маєток у Багачці знаходився до 1861 р. коли був проданий поміщику Шишкіну, а в 1890 р. маєток придбав німець за національністю Б.П. Вульфферт. Останній значно збільшив володіння, поблизу маєтку, на р. Псел збудував водяний млин та кілька будинків, посадив сосновий ліс на лівому березі р. Псла. Саме в цей період існування маєтку був збудований і названий вище будинок, що з 1917 р. використовувався для розміщення спочатку Великобагачанського райвиконкому, згодом райвійськомату, а пізніше як медичний заклад – тут розміщувався бювет профілакторію для працівників м'ясо-молочної промисловості радгоспу «Багачанський», пізніше санаторію «Псьол». Нині це один із корпусів ВАТ санаторію «Псьол».

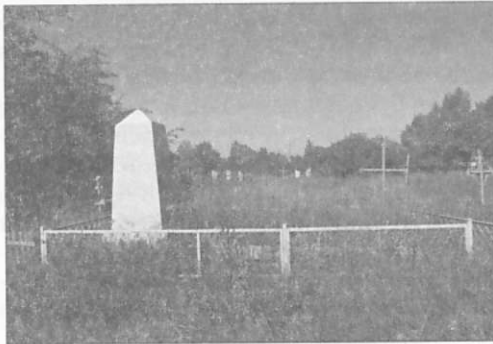
Початок XX століття приніс із собою серію соціальних потрясінь, котрі вилилися в революційний переворот 1917 р. Події, що відбулися в Петербурзі, хвилию пройшли по території всієї Російської імперії, охопивши її до найвіддаленіших куточків. Не обійшли вони й Полтавщину.

Колішній будинок садиби Б.П. Вульфферта – нині один із корпусів ВАТ санаторій «Псьол». Фото 2010 р.

Братська могила учасників Громадянської війни на кладовищі в смт. Велика Багачка.
Фото 2010 р.

Революція, а за нею громадянська війна, – величезні соціальні потрясіння, далеке віддуння яких докотилося й до Великобагачанщини. Звісно ж, що ніяких збройних революційних потрясінь як у самій Великій Багачці, так і в навколишніх селах, на зразок столиці Російської імперії – Петербургу, не було. Відбувалося тут те, що в історії називалося класова боротьба, і лише в місцевих масштабах, на місцевому рівні. Якихось особливих революційних потрясінь восени 1917 р. тут не відбулося. Однак захоплена більшовиками влада, не маючи під собою твердого ґрунту, довго протриматися не могла, і як це буває у такі історичні періоди в часи революційного хаосу, переходила із

рук в руки, від однієї політичної сили до іншої. Нерідко не обходилося і без крові.

Вступ на територію Полтавщини у 1919 р. військ Добровольчої Армії супроводжувався широким антибільшовицьким терором. Не минули ці події й Великобагачанщину. Тоді ж, у липні 1919 р., були розстріляні 4 жителі с. Бехтерщина – Сергієнко Ліб Семенович, Сергієнко Григорій Семенович, Сергієнко Семен Семенович, Кожушко Захарій Данилович³⁷.

Захопивши 27 липня 1919 р. містечко Устивицю, денікінці жорстоко розправилися з населенням, яке підтримувало більшовицьку владу. Ними були розстріляні Павло Сень, Семен Панков та інші місцеві активісти³⁸.

Не обійшли репресії й самої Багачки. В середині серпня 1919 р. до містечка прибув один із каральних загонів. Причина його приходу невідома, можна лише висловити здогад, що ініціатива провести каральну операцію могла вийти від сина місцевого поміщика, Данилевського, оскільки останній і сам прибув у складі загону. Увійшовши до містечка, білогвардійці схопили брата голови виконкому Василя Кузьмовича Черкаса, активістів – Петра Кузьмовича Марусенка, Василю Павлівну Чекалову та її брата-студента. Усіх арештованих, крім В.П. Чекалової, було піддано тортурам і розстріляно в районі Вегериного яру на північній околиці Багачки. А В.П. Чекаловій сім разів проткнули багнетом груди і задушили її ж косою³⁹. Могила загиблих так і залишилася невідомою, однак у пам'ять про лікарку Василю Павлівну Чекалову в селищі встановлена меморіальна дошка. Уже відступаючи під ударами Червоної Армії, денікінці в грудні 1919 р. розстріляли в Устивиці ще сім громадян⁴⁰.

Не зважаючи на те, що радянська влада на Полтавщині остаточно була встановлена ще в кінці 1919 р., тривалий час збройна боротьба на селі не припинялася, залишаючи по собі криваві зарубки. Нова політична ситуація, встановлення нового політичного устрою не були беззаперечно прийняті усім населенням країни. Збройна боротьба і спротив набирали при цьому різних форм. Досить часто це були нескордировані між собою виступи населення, як то відбулося у вересні 1920 р. на хуторі Балюки. Наприкінці літа 1920 р. загін комнезамівців із 9 чоловік під керівництвом комісара Григорія Максимовича Солов'я займався обмолотом хліба по селах Великобагачанської волості, вилучаючи його «лишки» у населення в рахунок продрозкладки. Рухаючись від села до села, комнезамівці заночували на х. Балюки, розташувалися

³⁷ Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.3. 1653-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

³⁸ Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область... – С. 134.

³⁹ Там само. – С. 121; Осовський Ю. Велика Багачка: Короткий історико-географічний нарис. – Велика Багачка, 1996. – С. 48.

⁴⁰ Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область... – С. 134.

в одному із сільських будинків. Саме тут, коли вони заснули, на них напав антибільшовицький загін отамана Зеленого. Семеро із восьми комнезамівців загинули. Живими залишилися лише один член загону та куховарка Марина Журбій, яка ночувала в сараї. Загиблих привезли до Багачки й після панахиди у Троїцькій церкві поховали на кладовищі⁴¹. У 1950 р. на могилі встановили обеліск із залізобетону.

Могила, в якій поховані 9 червоноармійців, жителів села Білоцерківка, є у складі Білоцерківського меморіального комплексу. Загинули вони у 1920 – 1921 рр. в боротьбі з антирадянськими збройними формуваннями. На жаль, більш детальна інформація про поховання та похованих відсутня.

Свідком буремних подій кінця першої чверті ХХ ст. є меморіальна дошка в с. Балаклія, встановлена 5 травня 1957 р. на честь земляків, що загинули в роки Громадянської війни. Біля підніжжя меморіального комплексу на першій із дев'яти плит викарбувано пам'ятний напис: «Слава героям, жителям села Балаклія, які загинули в Громадянській війні 1917 – 1926 рр.» та 10 прізвищ загиблих учасників Громадянської війни⁴². Однак, як і в попередньому випадку, жодної інформації про обставини їх загибелі віднайти не вдалося.

На кладовищі с. Радивонівка у двох могилах поховані учасники Громадянської війни. У першій – Пелешенко Іван Петрович (1895 – 1921), у другій – Пелешенко Олександр Петрович (1897 – 1920), Свиренко Павло Григорович (1897 – 1920), які загинули у боротьбі з антирадянськими збройними формуваннями⁴³.

Трагічні події сталися 14 травня 1921 р. в Устивицькому волвиконкомі, де відбувалися партійні збори, присвячені проведенню продовольчого місяця. Несподівано невідомий, озброєний кулеметами і гвинтівками антибільшовицький загін, напав на село оточивши будинок, де відбувалися збори. Комуністи і комсомольці, відкинувши пропозицію здатися, зайняли оборону. Відстрілювались від нападників під акомпанемент піаніно, на якому грав більшовик Павло Омеляненко, й співали «Інтернаціонал». І хоч зброї та патронів у них було мало, а нападники мали великі втрати, у нерівній боротьбі загинули від рук борці за Радянську владу – перші устивицькі комуністи Микола Вовкоріз, Ілля Сукач, Корній Шиян та Прокіп Любченко. Через кілька днів після цього нападу, за 3 кілометри від Устивиці знову з'явився загін із 200 чоловік, котрий готувався вдруге напасти на село. Про це повідомили жителі хутора Кульбашного. Місцева партійна організація і ревком мобілізували озброєних комуністів і комсомольців для боротьби. Загін був розгромлений, але частина нападників утекла в сусідній ліс, захопивши продагента Сергія Романова. З ним жорстоко розправилися – розіп'яли на хресті⁴⁴. Такі історії повідала братська могила у центрі с. Устивиця.

Багато ран на землі Великобагачанського району залишили по собі події Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. Майже в кожному населеному пункті району є могили учасників оборони Великобагачанщини, партизан, підпільників, воїнів, які визволяли район, та й просто мирних жителів, які були рostrіляні під час тимчасової німецької окупації району в 1941 – 1943 рр.

Центральний меморіальний комплекс, який увічнює пам'ять загиблих у 1941 – 1945 рр. земляків та воїнів-визволителів, знаходиться в районному центрі – селищі Велика Багачка. Зведено його навколо братської могили 14 радянських воїнів із підрозділів 3-ої, 142-ої танкових бригад, 81-ої, 212-ої, 297-ої стрілецьких дивізій, 14-ої кавалерійської дивізії, які загинули в оборонних боях за селище Велика Багачка, на

⁴¹ Данько П.Г. Обереги нашої пам'яті: Нариси з історії Великобагачанщини. – Полтава: ВАТ «Видавництво «Полтава», 2008. – С. 177; Осовський Ю.В. Велика Багачка... – С. 49; Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область... – С. 122.

⁴² Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.95-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею

⁴³ Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська обл... – С. 121 – 122; Осовський Ю. Велика Багачка... – С. 49.

⁴⁴ Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська обл... – С. 135.

Меморіальний комплекс в смт. Велика Багачка. Фото 2010 р.

лою було поховано знайдені під час будівельних робіт в с. Затон останки невідомого радянського воїна із підрозділів Південно-Західного фронту, який загинув 14 вересня 1941 р. в оборонних боях.

Пам'ятник на могилі – залізобетонну скульптуру воїна, роботи скульптора О.Г. Щербини, виготовлену на Харківській скульптурній фабриці, було встановлено згідно з рішенням Великобагачанської селищної ради № 2 від 8.01.1957 р. Простояв він до 1982 р., коли в результаті капітальної реконструкції набув нового вигляду. Стара скульптура була демонтована і на невисокому цегляному постаменті встановили нову, що зображувала воїна, який в жаху схилив голову, тримаючи автомат на правому плечі. На могилі встановили залізобетонну гробницю із вмонтованою плитою із сірого граніту з пам'ятним текстом: «Тут поховано 14 невідомих воїни Радянської Армії, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр»⁴⁵.

У 2009 р. з обох сторін від пам'ятника на честь Героїв Радянського Союзу, уродженців Великобагачанського району – Василенка Сергія Йосиповича, Василенка Федора Омеляновича, Ганнущенко Володимира Васильовича, Кияшка Михайла Федоровича, Срібного Сидора Івановича, Шепеля Івана Івановича, Кияшка Григорія Григоровича, Мируна Василя Федоровича, встановили 8 бетонних погрудь.

Пам'ятник на місці поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в смт. Велика Багачка. Фото 2005 р.

рубежі р. Псел 17 – 18 вересня 1941 р., воїнів 254-ої стрілецької дивізії, що загинули 20 вересня 1943 р. при звільненні селища Велика Багачка. Пізніше сюди буди перенесені останки 8 воїнів 936-го стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, які загинули при звільненні х. Середній. До меморіалу також було перепоховано із різних кутків селища Велика Багачка останки 7 радянських воїнів, та 16 партизанів, раніше похованих у братській могилі по вул. Жовтневій. Останки 4-х воїнів перенесені з гори Гусятникової, де воїни на 45-мм гарматі вели бій і загинули роздавлені німецьким танком. У 2005 р. поруч із братською моги-

Тридцять об'єктів на території Великобагачанського району увічнюють пам'ять про страшну трагедію українського народу Голодомор 1932 – 1933 рр. Це пам'ятні знаки, братські та одиночні могили, місця поховань в смт. Великій Багачці, селах Багачка Перша, Балаклія, Білоцерківка, Бірки, Бутова Долина, Гоголеве, Дзюбівщина, Довгалівка, Коноплянка, Кротівщина, Мала Решетилівка, Матяшівка, Огірівка, Остап'є, Поділ, Радивонівка, Рокита, Семенівка, Скибівщина, Степанівка, Устивиця, Широка Долина та Якимове.

Певна частина пам'ятників є свідками радянської доби, чи тієї ідеології, яку вона

⁴⁵ Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь. Т. 1. – М.: Военное издательство, 1988. – С. 242, 311, 660; Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь. Т. 2. – М.: Военное издательство, 1988. – С. 88, 513, 777;

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.88.-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.86.-2.16.1 // Там само

несла в собі. Переважно, це пам'ятники вождю більшовиків Володимиру Іллічу Леніну. Нині на території району налічується вісім таких монументів. Встановлені вони у районному центрі та селах Байрак, Балаклія, Красногорівка, Огірівка, Остап'є, Писарівщина, Попове та Рокита. Більшість із них не мають жодної художньої цінності, виготовлені із бетону і є серійними, до того ж деякі із них, як наприклад в с. Остап'є, знаходяться в аварійному стані. Інтерес представляють лише три із них. Перший з них роботи скульпторів О.О. Банникова та М.А. Красотіна, архітектор Р.П. Юхтовський, був відлитий із бронзи і встановлений у центрі селища Велика Багачка. Інший, хоча й серійного виробництва, відлитий із бетону на Київському живописно-скульптурному комбінаті, не зовсім типовий для встановлюваних пам'ятників більшовицькому вождеві – встановлене погруддя парне, зображує В.І. Леніна разом з Н.К. Крупською. Аналогічні зображення вождя встановлювалися досить рідко. Третій – скульптура із сірого граніту роботи скульптора М.С. Олещенка, що зображує вождя, який в задумі стоїть за трибуною; тримаючи в лівій руці кашкет, знаходиться у центрі с. Поділ. До недавнього часу на території Великобагачанського району в с. Степанівка знаходився іще один цікавий пам'ятник В.І. Леніну – авторська робота скульптора О.Н. Кулешова. Відкритий він був у 1969 р. і зображував В.І. Леніна, який сидів задумавшись, поклавши праву руку на коліно⁴⁶. До недавнього часу монумент, хоча й без постаменту, знаходився в центральній частині села, але не так давно безслідно зник.

Є на території району й два пам'ятники вождям світового пролетаріату Карлу Марксу та Фрідріху Енгельсу. Перший із них знаходиться у с. Широка Долина, другий – с. Матяшівка.

Із великої кількості пам'ятників різним комуністичним вождям та особам, яких радянська влада вважала героїчними та гідними для наслідування, в районі зберігся лише пам'ятник герою Громадянської війни, В.І. Чапаєву, встановлений в с. Довгалівка на знак того, що місцевий колгосп носив його ім'я.

Трагедією для народу колишнього Радянського Союзу стала війна в Афганістані. 16 уродженців Великобагачанщини брали участь у тій війні. Четверо із них нагороджені бойовими орденами і медалями. Двоє – загинули. Це Захарченко Геннадій Миколайович⁴⁷, житель смт. Велика Багачка та Демиденко Володимир Олексійович⁴⁸ із с. Кравченки. На

Пам'ятник В.І. Леніну та Н.К. Крупській в с. Байрак. Фото 2008 р.

Пам'ятник В.І. Леніну в с. Степанівка. Скульптор О. Кулешов. Фото 2008 р.

Пам'ятник В.І. Чапаєву в с. Довгалівка. Фото 2007 р.

⁴⁶ Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 4.1.1665-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

⁴⁷ Книга пам'яті о советских воинах, погибших в Афганистане: В 2-х тт. Т. 1: А–Л. – М., Воениздат, 1995. – С. 437.

⁴⁸ Там само... – С. 334 – 335.

Пам'ятник Т.Г. Шевченку
в смт. Велика Багачка.
Скульптор В.І. Білоус.
Фото 2008 р.

перебуваючи у с. Мар'янському, нагадували про нього. І лише в 2003 р. у центрі Великої Багачки було встановлене погруддя великого Кобзаря роботи полтавського скульптора В.І. Білоуса⁴⁹.

Відома Великобагачанська земля і як місце, де народився, творив і знайшов останній свій прихисток інший великий митець –

Пам'ятник В.Т. Наріжному в с. Устивиця.
Фото 2008 р.

кобилах загиблих встановлено скромні пам'ятники. Встановлено також пам'ятні знаки на будинку, де жив Г.М. Захарченко, та приміщенні школи, в якій навчався В.О. Демиденко. А на честь усіх учасників тієї війни в центрі селища у 2002 р. встановлено пам'ятний знак⁴⁹.

У 2003 р. в районному центрі відкрито пам'ятний знак учасникам ліквідації та жертвам аварії на Чорнобильській атомній електростанції.

Багато пам'яток увічнюють пам'ять видатних земляків – уродженців Великобагачанщини: письменників, учених, людей, котрі чимось відзначилися в своєму житті, чи зробили щось для своєї рідної землі.

Великобагачанщина – один із тих регіонів Полтавщини, які пов'язані з іменем Тараса Григоровича Шевченка. Двічі у 1845 р. він бував на її землях. До недавнього часу лише меморіальна дошка на будинку О.О. Лук'яновича, та дуб, під яким відпочивав поет

Пам'ятник Ф.Д. Кушнерику
в смт. Велика Багачка.
Скульптор Ю. Курилін. Фото 2010 р.

кобзар Федір Данилович Кушнерик (19.09.1875 – 23.07.1941). На його честь у центрі Великої Багачки встановлено пам'ятник⁵¹, Великобагачанській дитячій музичній школі присвоєно ім'я кобзаря, а на її приміщенні встановлено меморіальну дошку. У 1990-х рр. на могилі Ф.Д. Кушнерика встановлено новий обеліск із чорного полірованого граніту з барельєфним зображенням кобзаря.

У сс. Гоголеве та Красногорівка встановлено пам'ятники іншому геніальному уродженцю полтавської землі – Миколі Васильовичу Гоголю (1.04.1809 – 4.03.1852)⁵². А в с. Кротівщина із п'єдесталу нас вітає Іван Петрович Котляревський (28.08 (9.09).1769 – 29.10.(10.11).1838)⁵³, в Устивиці її уродженець – Василь Трохимович Наріжний (1780 –

⁴⁹ Осовський Ю.В. Велика Багачка... – С.111.

⁵⁰ Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

⁵¹ Зайченко В. Сліпому кобзарю відкрили пам'ятник у Великій Багачці // Коло. – 2008. – 29 травня – 4 червня. – № 22 (310). – С. 4;

⁵² Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 4.1.117 – 2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Зайченко В.. Один і той же пам'ятник встановлять двічі ... // Коло. – 2009. – № 13 (353). – 26 березня – 1 квітня 2009. – С. 1, 4.

⁵³ Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 4.1(2.5).1658-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

21.06.(3.07).1825)⁵⁴. В с. Балаклія є меморіальна дошка українському письменнику і літературознавцю Анатолію Іллічу Костенку (4(17).08.1908 – 28.02.1997), уродженцю цього села⁵⁵. У Гоголевому маємо також пам'ятник відомому українському історикові, голові Центральної Ради Михайлу Сергійовичу Грушевському (29(17).09.1866 – 24.11.1934), встановлений у 2001 р. в центральній частині селища, роботи скульптора В.І. Білоуса.

Серед тих, хто відзначився на різних теренах життя, уродженців Великобагачанщини, увічнених пам'ятниками і пам'ятними знаками, – лікарі С.І. Бережний, О.Т. Богавський та Г.М. Загородній, Герої Радянського Союзу Ф.О. та С.Й. Василенки, С.І. Срібний, М.Ф. Кияшко, генерал М.П. Цикало та інші.

На жаль, на території Великобагачанського району не виявлено пам'яток, які можна було б віднести до категорії пам'яток монументального мистецтва. Що ж до пам'яток архітектури, то на Великобагачанщині із цієї категорії є лише одна – залишки маєткового комплексу Лук'яновичів у с. Мар'янське. Від 24 храмів та каплиці, що знаходилися на території нинішнього Великобагачанського району до 1917 р., не залишилося

Садибний будинок маєтку Лук'яновичів у с. Мар'янське. Фото початку 1990-х рр.

жодного, не зважаючи на те, що усі вони були цікавими зразками дерев'яного чи мурованого будівництва регіону й споруджені у XVII – XIX ст.

Щоб мати уявлення про втрачені храми регіону, наведемо тут опис Троїцької церкви, що знаходилася в містечку Багачка до 1931 р.

Час спорудження церкви в ім'я св. Живоначальної Трійці у містечку Багачка Миргородського полку (тепер смт. Велика Багачка) невідомий. Вважалася найдавнішим храмом містечка, побудованим задовго до 1710 р. До Багачки була перенесена із с. Довгалівка у другій половині XVII ст. Первісно це була невелика, низька, однобанна, обшита шилівкою з одним вівтарем споруда. Документально підтверджено її існування у 1723 р. Знаходилася вона в 4 сажнях на південь від однойменного храму, який існував тут пізніше. У 1759 р. згаданий храм було розібрано «за ветхостью» і з благословіння київського митрополита Арсенія Могилянського розпочато будівництво нової церкви. Закінчили будівництво наступного, 1760 р. Це була дерев'яна, кораблеподібна, тридільна, триверха обшита шилівкою споруда без пономарні і ризниці, з вівтарем в ім'я Живоначальної Трійці. У 1791 р., з благословіння київського митрополита Самуїла Миславського, у кутку церковного дворища, на північний захід від храму було споруджено дерев'яну однарусну, обшиту шилівкою з пофарбованим у зелений колір куполом дзвіницю. Не відомо, що стало причиною – неякісні будівельні роботи, чи щось інше, але на початку XIX ст. центральний барабан завалився до середини храму. Тоді ж були проведені ремонтні роботи – щоб якось укріпити купол, під нього було підведено чотири стовпи, які залишилися й після відновлювальних робіт, проведених у

⁵⁴ Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.2319-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

⁵⁵ Видатні люди Великобагачанщини. Кн. 1. – Полтава: «АСМІ», 2004. – С. 95.

*Церква на честь Успіння Пресвятої Богородиці
в смт. Велика Багачка. Фото до 1931 р.*

1819 р. з дозволу єпископа Полтавського Мефодія. Церква була капітально реконструйована і перебудована на однокупольну. Над центральною дільницею за допомогою парусів встановлено восьмигранний світловий барабан з арковими вікнами, укритий гонтом та увінчаний кованим металевим хрестом. З півночі до центрального об'єму добудували прямокутний у плані притвор, такий же разом із ризницею спорудили і з півдня. Покрівля храму була виготовлена із гонту.

1848 р. з дозволу єпископа Полтавського Гедеона прибудували пономарню, увесь храм пофарбували, а гонтову покрівлю замінили на металеву. 1859 р. Полтавська духовна консисторія дала дозвіл на переливку старого тріснutoго дзвону на новий, а 1860 р. з наказу єпископа Полтавського Нафанаїла розібрано стару і збудовано нову дерев'яну триярусну дзвіницю, яку через два роки, у 1862 р., разом із церквою було обшито горизонтальними шилівочними дошками, що мали захищати зведені із дерев'яного бруса стіни від негоди. Одночасно церква та дзвіниця були пофарбовані клейовими фарбами у білий колір. Тоді ж, у білий колір було пофарбовано внутрішній простір та виконано «поновлення» іконостасу. Однак вибір фарби виявився невдалим і у 1870 р., з дозволу єпископа Полтавського Іоанна, споруду пофарбували наново. 1881 р. церкву та дзвіницю поставили на мурований цоколь та пофарбували металеву покрівлю в зелений колір.

Церква мала старовинний дерев'яний різьблений іконостас, датований XVIII ст. Його красу й пишноту відзначали дослідники церкви у 1871 р. Судячи з опису, він не мав золочення, бо був темного кольору. Серед ікон храму найцікавішою ввжалася ікона Божої Матері (т. зв. «Бубновська», вкрита срібними шатами).

У ризниці зберігалися напрестольне Євангеліє московського друку 1717 р. в оправі із жовтої міді, Трійдь пісна разом з цвітною київського друку 1707 р. та Трійдь пісна київського друку 1715 р.; кипарисовий ручний у срібній оправі хрест із часточками мощей св. Пимена, Іоанна, Пантелеймона та Агафона; маленький кипарисовий хрест із часточками мощей Григорія Богослова, великомучениці Варвари та Іларіона Великого; малий срібний хрест із часточкою мощей св. Іоанна Багатостраждального; срібна дарохранильниця, подарована штабс-капітаном Павлом Васильовичем Галецьким; плащаниця, срібне панікаділо, срібний напрестольний хрест на підставці – вклад зроблений у 1755 р. до храму Андрієм Валюком із написом: «Сей крестъ сооруженъ рабомъ Божіимъ Андреемъ Валюкомъ до храму Живоначальныя Троицы року 1755 въ Богачку». У церковному архіві зберігалися книги указів з 1727 р., метричні книги з 1841 р. та словідні розписи з 1753 р. У складі церковної бібліотеки були твори Іоанна Золотоустого, слова і повчання єпископів, житія святих, журнали «Странник», «Православное обозрение», «Христианское чтение», «Духовные беседы» та ін. видання на релігійну тематику.

Розібраний храм був після грудня 1931 р.⁵⁶

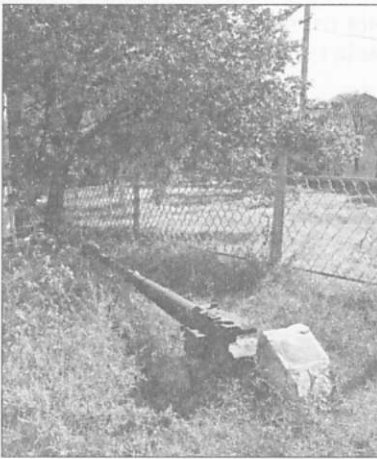
Як бачимо, пам'ятка була досить цікавим зразком не лише церковного будівництва регіону, а й місцевої історії, мистецтва, однак жорстка атеїстична пропаганда та боротьба з релігією призвели до повного знищення як цієї, так і інших культових споруд Великобагачанщини.

Така ж доля спіткала і поміщицькі маєтки, які після 1917 р. були або спалені, або ж розібрані на будівельні матеріали. Дивом збереглася лише садиба поміщиків Лук'яновичів у с. Мар'янське. Охоронною грамотою для неї стало те, що тут двічі у 1845 р. перебував Тарас Григорович Шевченко.

Розташована садиба на західній околиці села. На час її відвідання Т.Г. Шевченком, належала поміщику Олександру Олександровичу Лук'яновичу, відставному майору. Ймовірно, була заснована у першій чверті XIX ст. Складалася із центрального будинку та господарчих приміщень, із яких до нашого часу дійшли руїни будинку, конюшні з каретним сараєм та дерев'яної комори. Інші будівлі не збереглися. Саме сюди у квітні 1845 р. приїздив Т.Г. Шевченко на запрошення О.О. Лук'яновича малювати портрети членів його сім'ї (зберігся лише один портрет О.О. Лук'яновича (зберігається в музеї Т.Г. Шевченка НАН України). Із спогадів колишніх кріпаків А. і Г. Тарарчуків, записаних В. Беренштам у 1900 р., в Мар'янському поет

О.О. Лук'янович.
Портрет роботи
Т.Г. Шевченка.
Полотно, олія. 1845 р.

Фрагмент протитанкової
самохідної артилерійської
установки «MARDER II»
в смт. Велика Багачка.
Фото 2010 р.

багато читав, спілкувався з дворовими і селянами, по вечорах відвідував «вулицю», іноді наймав за свої гроші музикантів. Любив спілкуватися з молоддю. Повторно Т.Г. Шевченко приїздив у Мар'янське восени 1845 р. Саме тут 10 жовтня він закінчив поему «Єретик», 16 жовтня – «Сліпий», «Великий льох», «Стоїть в селі Суботові» – 21 жовтня. Про село Мар'янське поет згадує у листі до Я. Кухаренка від 23 березня 1845 р. Зберігся також дуб, під яким любив відпочивати поет і який раніше знаходився у парку, – нині дуб знаходиться під охороною держави, як пам'ятка природи.

Є на території району й дві пам'ятки техніки. Встановлені вони біля Великобагачанського краєзнавчого музею. Одна із них є безпосередньо свідком жорстоких боїв біля Великої Багачки під час Великої Вітчизняної війни – це фрагмент німецької протитанкової самохідної артилерійської установки «MARDER II» часів Другої Світової війни, гармата Pak 40 калібру 7,5 см, яка була пошкоджена радянськими військами при визволенні смт. Великої Багачки у

⁵⁶ Соколовський А. Историко-статистические сведения. Местечко Богачка (Миргородского уезда) // ПЕВ. ЧН. – 1871. – № 8. – С. 286 – 292; № 9. – С. 330 – 337; Коломенский Г. Сборник необходимых сведений о всех приходах Полтавской губернии и Адрес-календарь духовенства той-же епархии. – Полтава: Типогр. Губ. Правл., 1895. – С. 304 – 305; Клировая книжка Полтавской епархии на 1902 год. – Полтава: Типо-литогр. Л. Т. Фришберга, 1902. – С. 424; Справочная Клировая книга по Полтавской епархии на 1912 год. – Полтава, 1912. – С. 164; Особистий архів автора.

вересні 1943 р. У післявоєнний період певний час вона служила поручнем на містку, аж поки не була перенесена на подвір'я музею.

Інша пам'ятка, дивізійна гармата Д-44, була привезена з м. Ніжин Чернігівської області, де з 1946 р. використовувалася у військових навчаннях і встановлена на постаменті біля музею на честь великобагачанців, учасників Великої Вітчизняної війни, з нагоди 65-ї річниці Перемоги.

Закінчуючи огляд об'єктів культурної спадщини Великобагачанського району, зауважимо, що робота не є завершеною і можливе виявлення нових, невідомих раніше об'єктів, особливо це стосується пам'яток археології, але це питання часу і нових більш широких досліджень.

В.О. Мокляк

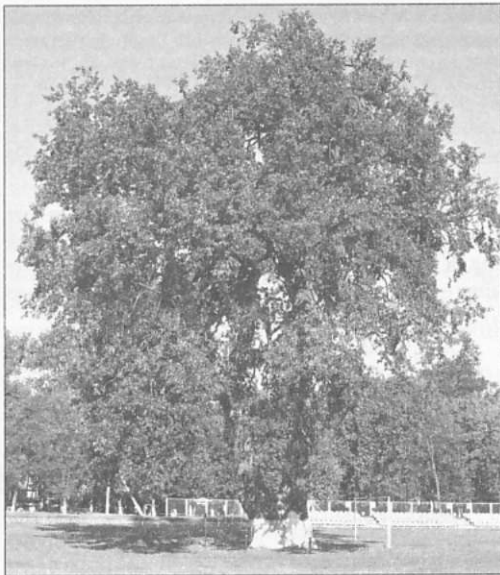
Велика Багачка, смт., районний центр

1. Дуб черешчатий – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення.

Росте в смт. Велика Багачка. Знаходиться у користуванні Великобагачанської селищної ради. Площа 0,02 га. Охороняється згідно з рішенням № 329 виконавчого комітету Полтавської обласної ради депутатів трудящих від 22.07.1969 р.

Дерево дуба звичайного віком понад 750 років має висоту 25 м і діаметр стовбура 1,25 м.

Дуб знаходиться біля стадіону «Колос». Значно пошкоджений під час пожежі у лютому 2003 р. Дупло, що утворилося,

згодом було запломбовано (закладено камінням), а подвійний стовбур закріплений стяжкою.

Коло дуба щорічно проводиться свято кобзарського мистецтва «Взяв би я бандуру».

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. П. 01 – 116. – Арк. 12; Великобагачанина запрошує на відпочинок: (Туристичний путівник по району). – Полтава: ВАТ «Видавництво «Полтава», 2005. – (Буклет); Нечитайло А. Найстаріше дерево Полтавщини росте в Шишацькому лісництві?! // Лісове та мисливське господарство Полтавщини. – 2005. – вересень. – № 2 (7). – с. 4; Реєстр заповідних об'єктів Полтавської області. – Полтава, 1979. – С. 12,13.

М.С. Пічсур

2. Городище сотенного містечка Багачка (археол.).

Знаходиться зліва від в'їзду до селища з боку автошляху Київ – Харків. Розміщувалося на високому підвищенні правого берега р. Псел. Укріплення майже не збереглися.

У 1905 р. виявлене і обстежувалося В.Г. Ляскоронським.

За В.Г. Ляскоронським городище мало круглу форму з дерев'яною церквою в центральній частині. По периметру воно мало укріплення у вигляді земляного валу та рову, що знаходився із напольного боку.

Розкопки не проводилися.

Сотенне містечко Багачка засноване в першій половині XVII ст. з 1648 по 1661 р., як центр Богацької (Великобогацької) сотні, перебувало у складі Полтавського полку. У 1661 – 1662 відноситься до

Кременчуцького полку, 1663 р. згадується як сотня Миргородського полку. У 1665 – 1672 знову в складі Полтавського, 1672 – 1681 – Миргородського, 1681 – 1687 – Полтавського полків. З 1687 р. переведено до складу Миргородського полку. Згадується у Компуті Війська Запорозького 1649 р. та інших документах XVII – XVIII ст.

Література: Ляскоронский В.Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы по течению рр. Псла и Ворсклы // Труды тринадцатого Археологического съезда в Екатеринославе. 1905. – М.: Типогр. Г. Лиснера и Д. Собко. 1907. – Т. I. – С. 11; Мокляк В.О. Полтавський полк: Науково-популярний нарис історії полку з часу його виникнення до кінця XVIII століття. – Полтава: «Дивосвіт», 2008. – С. 70 – 71.

В.О. Мокляк

3. Поселення, епоха бронзи. (археол.)

Знаходиться на північно-східній околиці селища (вул. Жертв революції), на правому березі р. Псел.

Відкрите та обстежувалося Є. Горюновим у 1971 р.

Розташоване на похилому уступі корінного берега р. Псла в 20 м від його краю, що стрімко зривається до русла річки. Поселення з півдня обмежене широким яром, глибиною 4 – 5 м. Північна частина поселення зайнята приватними садибами. Знахідки зустрічаються у шарі чорнозему товщиною більше 1 м. Підйомний матеріал представлений фрагментами грубої ліпної кераміки іноді прикрашеної ялинковим орнаментом та прокресленими лініями. Формувальна маса містить домішки шамоту, піску та органіки. Поверхня гладка, інколи лискована, коричневого кольору.

По підйомному матеріалу пам'ятка датується II – поч. I тис. до н.е.

Розкопки не проводилися.

Колекція зберігається у ІМК РАН.

Джерела: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. – Ф.е. – 1971/57. – Арк. 17, рис. 34, 35.

І.С. Мельникова

4. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на північ від колишнього с. Середне, приєднаного до

сmt. Велика Багачка, біля краю плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з трьох компактно розташованих курганів. Висота до 1 м; діаметр 20 – 25 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. – Ф.е. – 1986/30.б. – 24801. – Арк. 12. – Рис. 50.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

5. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться на південно-західній околиці колишнього с. Середне, приєднаного до сmt. Велика Багачка, біля краю плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з трьох курганів, розташованих біля дороги поблизу один від одного. Крайній східний курган, висотою 2 м і діаметром 35 м, задернований, на його вершині встановлено геодезичний знак. Два кургани, висотою 0,3 м і діаметром 10 м, які знаходяться по іншій бік дороги, розорюються.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. – Ф.е. – 1986/30.б. – 24801. – Арк. 12. – Рис. 50.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

6. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,8 км на південний захід від колишнього с. Середне, приєднаного до сmt. Велика Багачка, біля краю плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота 0,3 м; діаметр 8 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого

музея в складі ЛСРЭ ІА АН УССР на території Полтавської області в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 12. — Рис. 50.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

7. Курган (археол.).

Знаходиться за 0,8 км на захід від селища, ліворуч від дороги смт. Велика Багачка — с. Бехтерщина, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота 1,5 м; діаметр 30 м.

Розкопки не проводилися. Насип розроюється.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 12. — Рис. 47

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

8. Меморіальний комплекс: група могил (3) радянських воїнів, партизанів, пам'ятний знак полеглим землякам, алея Героїв (іст.)

Розташований в центрі селища, по вул. Леніна, біля Великобагачанського краєзнавчого музею.

Первісно на місці меморіального комплексу знаходилася лише одна братська могила 14 радянських воїнів із підрозділів 3-ої, 142-ої танкових бригад, 81-ої, 212-ої, 297-ої стрілецьких дивізій, 14-ої кавалерійської дивізії, які загинули в оборонних боях за селище Велика Багачка, на рубежі р. Псел 17 – 18 вересня 1941 р., воїни 254-ої стрілецької дивізії, що загинули 20 вересня 1943 р. при звільненні селища Велика Багачка та 8 воїнів 936-го стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, які загинули при звільненні х. Середній і перенесені сюди після ліквідації хутора. Прізвища відомі.

Згідно з рішенням Великобагачанської селищної ради № 2 від 8.01.1957 на могилі було встановлено залізобетонну скульптуру (вис. 2,0 м), виготовлену Харківською скульптурною фабрикою. Скульптор – О.Г. Щербина.

У 1982 р. проведена капітальна рекон-

струкція пам'ятки – встановлена нова скульптура воїна із білої мармурової крихти (вис. 4,0 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (2,1 x 1,8 x 2,1 м), в центрі якого розмістили зображення ордена Вітчизняної війни. На могилі воїнів встановлена залізобетонна гробниця (0,44 x 1,23 x 0,8 м), на якій плита із сірого граніту (0,85 x 0,6 м) з пам'ятним написом: «Тут поховано 14 невідомих воїни Радянської Армії, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.».

До меморіалу також було перепоховано із різних кутків селища Велика Багачка останки 7 радянських воїнів, а також 16 партизанів, раніше похованих у братській могилі по вул. Жовтневій. На могилі встановлена залізобетонна гробниця (0,46 x 1,43 x 1,15 м), на якій плита сірого граніту (0,85 x 1,13 м) з пам'ятним написом і прізвищами 16 партизанів: «Тут поховано 7 невідомих воїнів 254-ї стрілецької дивізії Степового фронту, які загинули при визволенні Великої Багачки від нацистських загарбників та 16 партизанів – підпільників: Бужин І.Й., Бутяга В.С., Казнистий Є.А., Комишан А.Г., Мануйленко О.Я., Микитенко Ф.С., Молочко-Волошко З.С., Ричко П.І., Розсоха В.І., Рябко І.К., Свіренко І.Ф., Тригубенко К.С., Трусюк І.С., Христенко Д.П., Черкас С.К., Явтушенко І.М.».

Первісно останки загиблих воїнів були поховані в різних місцях на полях там, де проходили бойові дії. Останки 4-х воїнів перенесені з гори Гусятникової, де воїни на 45-мм гарматі вели бій і загинули роздавлені німецьким танком. Командир батареї, – капітан, після бою був похований біля церкви, а 6 чоловік – біля контори колгоспу. Партизан Рябко Іван Калістратович, колишній голова колгоспу, розстріляний німцями у яру в Кубраковій балці під Кротівщиною. Згодом його останки були перенесені до братської могили. Інші партизани розстріляні за наказом окупаційної влади у м. Миргороді у протитанковому рові. У 1944 р. останки 11 чоловік спочатку були перенесені і поховані біля клубу, а потім перепоховані до меморіального комплексу.

У 2005 р. поруч із братською могилою було поховано останки невідомого радянського воїна із підрозділів Південно-Західного фронту, який загинув 14 вересня 1941 р. в оборонних боях. Знайдені вони були під час будівельних робіт в с. Затон. На могилі встановлена залізобетонна гробниця (0,44 x 1,23 x 0,8 м), на якій плита сірого граніту (0,85 x 0,6 м) з пам'ятним написом: «Невідомому солдату, який загинув в роки Великої Вітчизняної війни, захищаючи Великобагачанщину від німецько-гітлерівських загарбників. Останки були знайдені в селі Затін 27 серпня 2005 р. Вічна слава героям, які загинули в боях, захищаючи свободу і незалежність нашої Вітчизни».

Ліворуч і праворуч від скульптури розміщено 6 плит сірого граніту (1,2 x 0,9 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, які загинули в роки громадянської і Великої Вітчизняної війни за свободу і незалежність нашої Батьківщини» і прізвищами 306 воїнів-земляків, полеглих на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. За даними Книги Пам'яті України відомо 390 прізвищ.

У 2009 р. на честь Героїв Радянського Союзу, уродженців Великобагачанського району, встановлено 8 бетонних погрудь (вис. 0,7 м) на постаментах (1,42 x 0,46 x 0,51 м) з гранітної крихти з такою ж основою (0,15 x 0,6 x 0,55 м) та дошкою чорного граніту (0,2 x 0,3 м) на кожному постаменті з іменами героїв.

Серед Героїв: **Василенко Сергій Йосипович** (22.04.1921 – 11.04.1994), **Василенко Федір Омелянович** (18.09.1911 – 24.08.1983), (див. № 76); **Ганнущенко Володимир Васильович** (02.05.1922 – 03.08.1944), (див. № 311); **Княшко Михайло Федорович** (04.06.1913 – 01.10.1991), (див. № 144); **Срібний Сидір Іванович** (28.12.1916 – 11.10.1944), (див. № 81); **Шепель Іван Іванович** (22.06.1906 – 9.11.1968), (див. № 29).

Княшко Григорій Григорович (21.01.1919 – 31.03.1995). Народився у с. Багачка Миргородського повіту Полтавської губернії (тепер смт. Велика Багачка, районний центр Полтавської області). У 1938 р. призваний до лав Червоної Армії. Брав участь у радянсько-фінській війні. Проти гітлерівських загарбників воював з перших днів Великої Вітчизняної війни на Ленінградському, 1-му Українському, 3-му Білоруському, 1-му Прибалтійському фронтах. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 24 березня 1945 р. за мужність і відвагу, проявлені в боях із ворогом, командир танкової роти 45-го гвардійського танкового полку (9-а гвардійська механізована бригада, 3-й гвардійський механізований корпус, 3-й Білоруський фронт), гвардії старшому лейтенанту Г.Г. Княшку присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Після Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. закінчив Академію бронетанкових і механізованих

військ, довгий час служив у лавах Радянської Армії. Після виходу у відставку жив і працював у м. Воронеж (Російська Федерація), де і помер. Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни I ступеня, двома орденами Червоної Зірки, медалями.

Мирун Василь Федорович (26.06.1922 – 19.12.1973). Народився в с. Остап'є Хорольського повіту Полтавської губернії (тепер Великобагачанський район). Сержант, командир відділення 249-го окремого саперного батальйону (134 – а стрілецька дивізія, 69-а армія, 1-й Білоруський фронт), 28.07.1944 р. одним із перших форсував р. Вісла в районі м. Пулави (Польща). За 3 дні переправив через річку під вогнем противника понад 900 бійців. Брав участь у відбитті контратак ворога на плацдармі. Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 24.03.1945 р. З 1946 р. лейтенант Мирун В.Ф. – в запасі. Жив і працював у Краснодарському краї. Нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки, медалями.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1406. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 8; Там само. – Ф. 1232. – Оп. 1. – Спр. 51. – Арк. 151; Там само. – Ф. 1540. – Оп. 2. – Спр. 30. – Арк. 119; Там само. – Ф. 3065. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 7; Там само. – Ф. 3065. – Оп. 2. – Спр. 3. – Арк. 22; Там само. – Ф. 3537. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 17; Там само. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 28. – Арк. 64; Там само. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 32. – Арк. 1; ДАПО-Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 3; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 15. – Арк. 39, 51; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 140. – Арк. 13 – 14; Там само. – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 2882. – Арк. 137, 236 – 239; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 15. – Арк. 118; Там само. – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 2881. – Арк. 236; 16. Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.88.-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.86.-2.16.1 // Там само; Спогади жителя села В.П.Маленка // Там само; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 35 – 51; Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь. Т. 1. – М.: Военное издательство, 1988. – С. 242, 311, 660; Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь. Т. 2. – М.: Военное издательство, 1988. – С. 88, 513, 777; За мужество и отвагу: Документальные очерки о Героях Советского Союза – уроженцах Полтавы и Полтавской области. – Х.: Прапор, 1984. – С. 68, 71, 96, 167, 169, 357, 426; Герои земли Полтавской: Довідник. Вип. 1: Герои Радянського Союзу. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. – С. 8 – 9.

В.А. Андрієць, Н.М. Сиволап

9. Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташований на вул. Молодіжній при виході до кладовища.

Споруджений у 1967 році в пам'ять 98 воїнів-земляків, жителів смт. Велика Багачка, полеглих на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.

Горизонтальна залізобетонна стела (1,2 x 1,75 м) встановлена на цегляному оштукатуреному постаменті (0,4 x 3,3 м). На стелі – зображення двох воїнів та пам'ятний напис: «1941 – 1945. Вічна слава героям». Праворуч встановлена вертикальна стела (2,2 x 0,82 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять і слава Великобагачанцям, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр.» і прізвищами 98 загиблих воїнів – земляків.

Джерела та література: Свідчення Черевко В.О., жителя смт. Велика Багачка // Робочий архів відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 35-61.

В.А. Андрієць

10. Могила підпільника Т.І. Бутяги (іст.)

Розташована на садибі Я.М. Марченка по вулиці Жертв революції № 33.

Похований Бутяга Терентій Іванович (1900 – 09.1941), підпільник. Працював першим головою колгоспу. На початку війни був залишений для підпільної роботи. У вересні 1941 виказаний зрадником, схоплений гітлерівцями і

розстріляний.

У 1960-х рр. на могилі встановлено металевий обеліск (1,4 x 0,45 м), на якому табличка з нержавіючої сталі (0,16 x 0,21 м) з пам'ятним написом: «Бутяга Терентій Іванович 1900 – 1941».

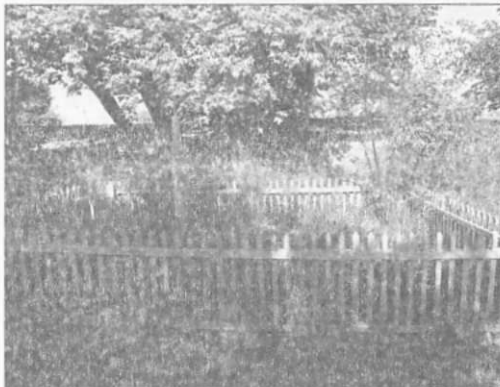
Джерела та література: Свідчення жителів селища В. Багачка Марченка Якіма Микитовича, 1931 р.н., Марченко Ніни Терентівни, 1929 р.н. (дочка підпільника) // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 36.

В.А. Андрієць

11. Група братських могил (5) радянських воїнів (іст.)

Розташовані по вул. Воровського в північно – західній частині кладовища.

У одній із могил поховані воїни із підрозділів 3-ої, 142-ої танкової бригад, 14-ої кавалерійської дивізії, 81-ої, 212-ої, 297-ої стрілецьких дивізій, які загинули в

боях з німецькими загарбниками 15 вересня 1941 р. за Велику Багачку, на рубежі р. Псел. Кількість похованих воїнів і прізвища невідомі.

На могилі встановлений дерев'яний обеліск (вис. 1,2 м) із зіркою з нержавіючого металу (вис. 0,22 м), в центрі якого металева табличка (0,12 x 0,2 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава безсмерттю хоробрих».

Поряд, у чотирьох братських могилах, поховані воїни, які померли від ран у місцевій лікарні у вересні 1941, а також уже під час окупації у 1942 рр., за якими догнала лікар О.П. Попова. Пам'ятний знак не встановлений.

Джерела та література: ДАПО. – Ф. Р. – 1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 1; Спогади старожила селища Велика Багачка В.П. Маленка // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Осовський Ю.В. Велика Багачка: Короткий історико-географічний нарис. – Велика Багачка: ВЦ «Археологія» ЦОДПА, 1996. – С. 69.

В.А. Андрієць

12. Дві одиночні могили радянських воїнів (іст.)

Розташовані у північній частині старого центрального кладовища.

У двох могилах поховано два воїни із підрозділів 254-ої стрілецької дивізії, які загинули 20 вересня 1943 р. при звільненні селища Велика Багачка від гітлерівських загарбників. Прізвища невідомі.

У 1960-х рр. на одній із могил встановлено дерев'яний стовпчик із зіркою (вис. 0,84 м), на другій – металевий обеліск (вис. 1,3 м.)

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. IX відділ. – Спр. 101-1318-2, вк. 49750; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 1; Потоковий архів Великобагачанської селищної ради.

В.А. Андрієць

13. Братська могила радянських воїнів (іст.)

Розташована у північній частині старого центрального кладовища.

Похована невідома кількість радянських воїнів із підрозділів 254-ої стрілецької дивізії, які загинули 20 вересня

1943 р. при звільненні селища Велика Багачка від гітлерівських загарбників. Прізвища невідомі.

Навколо могили – металева огорожа (2,2 x 3,3 м), типова для місцевого кладовища, виготовлена місцевими майстрами. На могилі встановлена металева конструкція вис. 1,55 м.

На могилах встановлено металеві конструкції (вис. 1,25 x 2,23 м)

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. ІХ відділ. – Спр. 101-1318-2, вх. 49750; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8 – Спр. 62. – Арк. 1; Там само. – Ф. 1540. – Оп. 2. 0 Спр. 30. – Арк. 119; Потоковий архів Великобагачанської селищної ради.

В.А. Андрієць

14. Одиночні могили (2) радянських воїнів (іст.)

Розташовані за 3 км на північний схід від селища Велика Багачка, на родинному кладовищі колишнього хутора Писаренки (тепер не існує).

Поховані два воїни 254-ї стрілецької дивізії, які загинули 22 – 25 вересня 1943 р. в боях з гітлерівськими загарбниками під час звільнення селища Велика Багачка та навколишніх хуторів. Прізвища невідомі.

На одній з могил встановлений дерев'яний обеліск (0,56 x 0,16 м) із металевою зіркою (вис. 0,17 м) на вершині, без напису. Друга могила не увічнена, залишився тільки могильний пагорб (1,2 x 0,6 м).

Джерела: Дані Великобагачанської селищної ради; ДАПО. – Ф.р.- 1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 52; Спр. 62. – Арк. 1.

Н.М.Сиволап

15. Пам'ятний знак на честь козаків Багачанської сотні (іст.)

Розташований при в'їзді у селище Велика Багачка з півдня, з боку автошляху Київ – Харків. Споруджено на честь козаків Багачанської сотні.

Богацька (Великобогацька, Великобагачанська) сотня виникла як одна з сотень Полтавського полку, у складі якого перебувала з 1648 по 1661 р. На 1649 р. у її складі налічувалось 256 козаків з 1663 р. входила до Кременчуцького полку. З 1663 р. – у складі Миргородського полку. Згадується у «Реєстрі Війська Запорозького 1649 р.», «Компуті та ревізії Миргородського полку 1723 р.» під час проведення Генерального слідства про маєтності Миргородського полку 1729 – 1730 рр., 1764 рр. Розформована після ліквідації полку 1782 р.

У 2004 р. на насипному підвищенні встановлено камінь – моноліт (0,9 x 1,25 м) на бетонному постаменті (0,75 x 2,5 м). На камені закріплено сірий гранітний хрест (0,53 x 0,49 м) та 2 чорні гранітні меморіальні дошки (0,22 x 0,35 м), (0,22 x 0,3 м) з пам'ятним написом. Автор проєкту – В.М. Коваленко. За переказами камінь, привезений козаками з Січі, і був встановлений на могилі загиблих козаків Богацької сотні.

Джерела та література: Яремченко В. Склад сотень Миргородського полку // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. – К., 2006. – Вип. 15. – С. 140 – 147; Реєстр Війська Запорозького 1649 року. – К.: Наукова думка, 1995. – С. 417 – 421; Швидько Г. К. Компут і ревізія Миргородського полку 1723 р. – Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2004. – С. 135 – 141; Великобагачанщина запрошує на відпочинок: (Туристичний путівник по району). – Полтава: ВАТ «Видавництво «Полтава», 2005. – (Буклет).

Н.М. Сиволап

16. Могильна плита XVIII ст.

Знаходиться в старій частині центрального кладовища села, зліва від в'їзду до смт. Велика Багачка з боку автошляху Київ – Харків, на території, що безпосередньо примикає до місцевості котру зай-

32

мала фортеця сотенного містечка Багачка у XVII – XVIII ст. Виявлена у 2005 р. в рові, що відділяв найдавнішу частину кладовища від більш пізньої.

Плита виготовлена із шматка обтесаного у вигляді гробівця піщаника (?). Має розміри: довжина – 129 см, ширина у верхній частині – 57 см, у нижній – 44 см, висота – 38 см. По верхньому краю усіх бокових граней плита має невеликий виступ шириною 2 і товщиною 5,5 см.

Верхня, лицьова площина прикрашена різьбленням по каменю – зображенням Голгофи, що символізує страждання Христові. Композиція складається із зображення адамової голови у нижній частині композиції, над ним висічено восьмираменний хрест, з правого боку від якого знаходиться зображення губки та списа, а з лівого навпаки – списа та губки. У верхній частині, з боків хреста, зліва зображення сонця, справа – молодого місяця. Увінчують композицію два чотирираменних хрести з півмісяцем обернутим «рогами» до низу між ними. Навколо зображення, по колу, при виготовленні плити була зроблена невелика фаска (до 1 см) з метою нанесення на неї напису. Нині напис практично не читається, можна лише висловити здогад, що в даному випадку іде мова про імітацію напису, аба ж він зроблений на іноземній мові, оскільки зображення окремих знаків нагадує своїм контуром знаки грузинського алфавіту. Верхня частина площини вивітрена, правий бік має сколи по краю, відбито правий нижній вугол. Пам'ятка вірогідно датується XVIII ст.

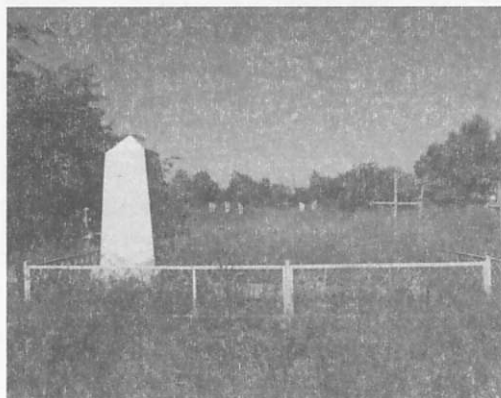
Того ж, 2005 р. плита була зрушена з первісного місця і встановлена поряд на спеціально підготовленій площадці на невисокому, викладеному із бутового каменю постаменті довжиною 170, шириною 40 і висотою 40 см, у передній частині якого передбачено місце для встановлення інформаційної таблички (не встановлена).

Джерела: Мокляк В.О. Щоденник польових розвідок // Особистий архів автора.

В.О. Мокляк

17. Братська могила учасників Громадянської війни (іст.)

Розташована в центральній частині старого кладовища селища Велика Багачка по вул. Воровського.

Поховано 7 чоловік, у т.ч. більшовик, член головного революційного комітету Великої Багачки Г.М. Соловей, які були порубані 1920 р. учасниками антибільшовицького формування отамана Зеленого у селі Балюки під час обмолоту хліба.

У 1950 р. на могилі встановлено залізобетонний обеліск (2,5 x 0,7 м) без напису та металева квітниця (1,1 x 3,4 м)

Джерела та література: Спогади жителя селища В.П. Маленка // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Осовський Ю.В. Велика Багачка: Короткий історико-географічний нарис. – Велика Багачка: ВЦ «Археологія» ЦОДПА, 1996. – С. 49.

В.А. Андрієць

18. Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташовані в північно-східній частині старого кладовища селища, вул. Воровського.

Похована невідома кількість жителів Великої Багачки, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

В пам'ять жертв Голодомору у 2007 р. з ініціативи жителів селища В.П. Маленка та В.О. Черевка на насипному кургані (1,1 x 2,0 x 2,0 м) встановлено дубовий хрест (1,7 x 0,9 м) на бетонному постаменті (0,2 x 1,1 x 1,1 м). В центральній частині хреста – дошка чорного граніту (0,1 x 0,2 м) з пам'ятним написом: «1932 – 1933».

Джерела: НА ПКМ. – Од. зб. 09-954; Спогади старожила селища В.П. Маленка // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

В.А. Андрієць

19. Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташоване в старій частині центрального кладовища селища.

Похована невідома кількість жителів Великої Багачки, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр. Прізвища не встановлені. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору відомо, що у Великій Багачці в 1932 – 1933 рр. загинуло 890 чоловік.

В пам'ять про них у 1993 р. на насипному кургані (вис. 2,0 м) встановлений

залізобетонний хрест (5,0 x 1,5 м), біля підніжжя – залізобетонна плита (1,16 x 0,68 м) на якій розміщена дошка чорного граніту (0,56 x 0,4 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору від громади Великобагачанського району».

У 2008 р. місцевими майстрами на постаменті з буттового каменю (0,63 x 1,3 x 0,93 м) встановлена залізобетонна скульптура (вис. 2,0 м) скорботної жінки, яка тримає на руках померлу дитину.

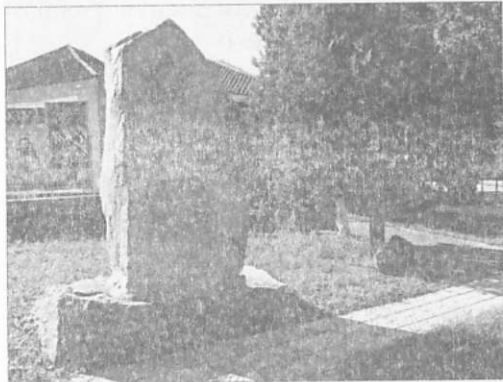
Джерела та література: НА ПКМ. – Од. зб. - № 09-954; Спогади старожилів селища Велика Багачка В.П. Маленка і В.О. Черевка // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 24.

В.А.Андрієць

20. Пам'ятний знак учасникам бойових дій в Афганістані (іст.)

Розташований в центральній частині селища.

Встановлений у 2002 р. на честь великобагачанців – учасників бойових дій у

Демократичній Республіці Афганістан. Із 16 воїнів, уродженців району, 2 загинули, 4 нагороджені бойовими орденами і медалями:

Левчук Володимир Володимирович
Луценко Віктор Олександрович
Кіяшко Олександр Михайлович – нагороджений медаллю «За бойові заслуги»
Браславський Віталій Якович
Шалаєнко Григорій Григорович
Писаренко Анатолій Анатолійович
Пиц'як Віктор Петрович – нагороджений медаллю «За бойові заслуги»
Дзюбенко Михайло Іванович – нагороджений медаллю «За відвагу»
Максименко Павло Васильович
Шендрік Анатолій Григорович
Галенко Володимир Іванович
Скрипник Юрій Іванович
Петренко Сергій Григорович
Балабанов Віктор Олександрович – загинув

Захарченко Геннадій Миколайович – нагороджений двома орденами Червоної Зірки, загинув.

Для увічнення їх подвигу встановлено обеліск (вис. 2,0 м) із сірого необробленого граніту, на якому – барельєф із зображенням Ордена Червоної Зірки та пам'ятними написами: «Афганістан 1979 – 1989» та «Синам Великобагачанщини». Обеліск закріплено на такому ж постаменті (0,48 x 2,2 x 1,5 м). Автор В.М. Коваленко.

Праворуч – символічний прикордонний стовп (2,0 x 0,2 м), у верхній частині якого два металокерамічні овали (0,18 x 0,13 м) з гербом СРСР і України. Перед ним на брилі сірого граніту (0,42 x 1,1 м) чорна гранітна дошка (0,3 x 0,39 м) з пам'ятним написом: «Пам'ятний знак встановлено на честь Воїнів прикордонників, які загинули захищаючи кордони нашої Батьківщини».

Джерела та література: Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області від 30.05.2005 р. № 39 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Осовський Ю.В. Велика Багачка: Короткий історико-географічний нарис. – Велика Багачка: ВЦ «Археологія» ЦОДПА. 1996. – С.111.

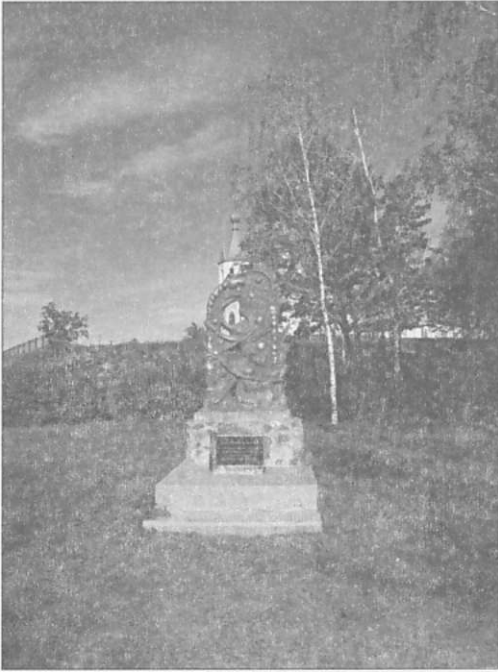
Н.М. Сиволап

21. Пам'ятний знак учасникам ліквідації та жертвам аварії на Чорнобильській АЕС (іст.)

Розташований у південній частині селища, біля автостанції.

Споруджений у 2003 р. в пам'ять про жителів селища, які були учасниками ліквідації аварії на Чорнобильській атомній електростанції та постраждали від катастрофи. Пам'ятник складався із розміщеної на невисокому бетонному постаменті вміщеної всередину моделі атому, скульптури скорботної жінки, що тримає в руках мертву дитину. Поряд була закріплена металева пластина із пам'ятним текстом: «В пам'ять про довічний чорний біль 2003 р.».

У 2008 р. відбулася реконструкція. Встановлено скульптурну композицію (вис 2,0 м) із армованого бетону на постаменті з бутового каменю (1,2 x 0,8 x 0,7 м), на якому закріплена дошка чорного граніту (0,3 x 0,5 м) з пам'ятним написом: «Тим, хто рятував світ. Мужнім Великобагачанцям – ліквідаторам аварії на Чорнобильській АЕС від вдячних земляків. Пам'ятаємо ... 26 квітня 1986 року». В центрі композиції – скульптурна група,

що зображує двох лелек. Автор – Ю. Курилін.

Джерела: Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області. - від 30 травня 2005 р. № 39 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

В. О. Мокляк, Н.М. Сиволап

22. Пам'ятник – погруддя Тарасу Григоровичу Шевченку (іст.)

Розташований у центрі селища, біля Великобагачанської дитячої музичної школи ім. Ф.Д. Кушнерика.

Залізобетонне погруддя (1,0 x 1,1 м) встановлене у 2003 р. на двохступінча-

тому постаменті із сірого бутового каменю (1,47 x 0,79 x 0,79 м), (0,36 x 3,0 x 3,0 м), в центрі якого дошка з чорного граніту (0,7 x 0,52 м) з написом: «Борітеся, поборете... Т.Г. Шевченко 2003 р.».

Автор – скульптор В.І. Білоус.

Джерела: Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

В.А. Андрієць

23. Пам'ятник Федору Даниловичу Кушнерику (іст.)

Розташований у центральній частині селища, біля приміщення Великобагачанської дитячої музичної школи ім. Ф.Д. Кушнерика.

Встановлений у 2008 р. на честь Федора Даниловича Кушнерика (19.09.1875, с. Велика Багачка, Миргородського пов., тепер смт., районний центр Полтавської області – 23.07.1941, смт. Велика Багачка), українського кобзаря (див. № 31).

Ф.Д. Кушнерик зображений в сидячому положенні, в руках тримає бандуру. Скульптура (1,7 x 0,6 м) виготовлена із залізобетону, постамент круглої форми із сірого бутового каменю (0,8 x 2,3 м) у центрі постаменту – дошка з чорного граніту (0,15 x 0,8 м) із пам'ятним написом: «1875 – 1941 Кушнерик Федір Данилович класик українського сучасного кобзарства». Автор – місцевий скульптор Ю. Курилін.

На будинку музичної школи, яка носить ім'я Ф.Д. Кушнерика, у 2005р. була встановлена меморіальна дошка (див. № 27).

Література: Зайченко В. Сліпому кобзарю відкрили пам'ятник у Великій Багачці // Коло. – 2008. – 29 травня – 4 червня. – № 22 (310). – С. 4; Зайченко В. Перші школи кобзарства були в Лубнах, Лохвиці та Багачці // Там само. – С.23.

В.А. Андрієць

24. Пам'ятник-погруддя Глібу Михайловичу Загородньому (іст.)

Розташований на подвір'ї центральної районної лікарні.

Гліб Михайлович Загородній (30.04.1914, с. Жаківці Хмельницької області – 1982, смт Велика Багачка) – колишній головний лікар Великобагачанської центральної районної лікарні.

У 1930 р. закінчив 7 класів, працював у комітеті незаможних селян, звідки за направленням вступив до Кам'янець-Подільського медичного училища. Після закінчення навчання вступає до Вінницького медичного інституту, який закінчив у 1938 р. і був залишений в апараті Вінницького обласного відділу охорони здоров'я. Г.М. Загородній – учасник фінської війни. З перших днів Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. перебуває на фронті у складі фронтових госпіталів. Після війни працював головним лікарем Оржицької районної лікарні, у 1948 – 1974 рр. – Великобагачанської районної лікарні. За роки своєї діяльності зробив більше 11 тисяч хірургічних операцій, за час перебування на посаді головного лікаря побудовані фельдшерсько-акушерські пункти в усіх населених пунктах району. Споруджено Білоцерківську, Остапівську, Радивонівську дільничні лікарні, розпочалося будівництво сучасного лікарняного комплексу.

За бездоганну багаторічну плідну працю Г.М. Загороднього нагороджено

орденами Леніна, Червоної Зірки, відзнаками: «Відмінник охорони здоров'я», «Почесний донор СРСР». Одна з вулиць смт. Великої Багачки названа його ім'ям.

Бетонне погруддя (0,7 x 0,8 м) встановлено на постамент прямокутної форми з гранітної крихти (вис. 1,3 x 0,54 м), цоколь – гранітна крихта (вис. 0,24 x 0,8 x 0,8 м). У верхній частині постаменту дошка з чорного граніту (0,38 x 0,48 м) з написом: «Загородній Гліб Михайлович 1914 – 1982 головний лікар 1948 – 1974».

Автори: архітектор В.П. Маленко, скульптор О. Убийвовк.

Відкрито пам'ятник 18 червня 2010 р.

Література: Осовський Ю. Велика Багачка: Короткий історико-географічний нарис. – Велика Багачка: ВЦ «Археологія», ЦОДПА, 1996. – С. 120; Карпов А. У камені й пам'яті вдячних земляків // Село полтавське. -2010. – № 25 (950). - 25 червня. С. 9; Видатні люди Великобагачанщини: Кн. 1. Полтава: «АСМІ», 2004. – С.52 – 53.

В.А.Андрієць

25. Пам'ятник Володимиру Іллічу Леніну (іст.)

Розташований у центрі селища, біля адміністративного приміщення.

Пам'ятник В.І. Леніну споруджено згідно з Постановою Ради Міністрів Укра-

їнської РСР № 4274-70 від 29.03.1972 р.

Проектування пам'ятника здійснено Київським республіканським об'єднанням «Художник». Скульптура відлита Київськими спеціальними науково-реставраційними майстернями Держбуду УРСР.

Бронзова скульптура (вис. 4,2 м) встановлена на залізобетонному, обкладеному сірими гранітними плитами постаменті (вис. 3,14 м). На постаменті накладними літерами виведено напис: «ЛЕНІН».

В.І. Ленін зображений на повний зріст, одягнений у пальто і кашкет, права рука у кишені, ліва – притиснута до тулуба.

Автори пам'ятника: скульптори – О.О. Банников, М.А. Красотін, архітектор – Р.П. Юхтовський.

Пам'ятник відкрито 21 вересня 1983 р.

Джерела: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 4.1.115-2.16.1 // Робочий архів науководослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

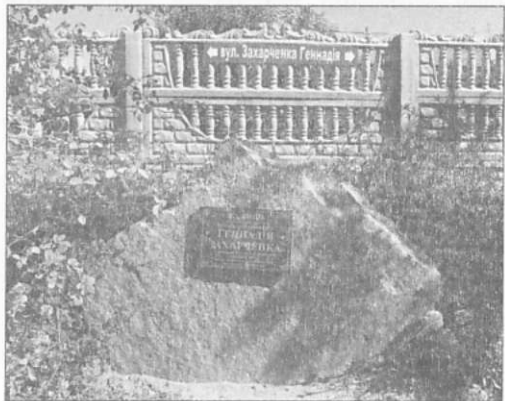
Н.М. Сиволап

26. Пам'ятний знак Геннадію Миколайовичу Захарченку (іст.)

Розташований у північно-західній частині селища на вулиці імені Г. М. Захарченка (див. № 12).

Встановлений у червні 2008 р.

Пам'ятний знак – брила сірого граніту (0,9 x 1,2 м), в центрі якої – дошка чорного граніту (0,2 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вулиця названа на честь воїна - інтернаціоналіста Геннадія Захарченка»

нагородженого двома орденами Червоної Зірки, який загинув в Демократичній Республіці Афганістан».

Джерела та література: Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області. № 39 від 30 травня 2005 р. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яток-навства Полтавського краєзнавчого музею; Пам'ять живе... Спогади про воїнів – полтавців загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 35 – 36.

В.О. Мокляк

27. Меморіальна дошка Федору Даниловичу Кушнерику (іст.)

Розташована у центральній частині селища, на приміщенні Великобагачанської дитячої музичної школи ім. Ф.Д. Кушнерика.

Встановлена у 2005 р. на честь Федора Даниловича Кушнерика (19.09.1875, с. Велика Багачка, Миргородського пов., тепер смт., районний центр Полтавської області – 23.07.1941, смт. Велика Багачка), українського кобзаря.

Дошка (0,4 x 0,6м) виготовлена з чорного полірованого граніту на поверхню якої нанесено портретне зображення Ф. Д. Кушнерика з бандурою в руках та пам'ятний напис: «Кушнерик Федір Данилович 1875 – 1941 Класик українського сучасного кобзарства».

Джерела та література: Зайченко В. Перші школи кобзарства були в Лубнах, Лохвиці та Багачці // Коло. – 2008. – 29 травня – 4 червня. – № 22 (310). – С.23.

В.О. Мокляк

28. Пам'ятна дошка на честь Василя Павлівни Чекалової (іст.)

Василя Павлівна Чекалова (1886,

селище Гурзуф, Маріупольський повіт Катеринославської губ., тепер Автономна Республіка Крим – 1919) – земський лікар.

Народилася в селянській родині. Закінчила 8-річну гімназію із золотою медаллю. Навчання продовжила в Санкт-Петербурзькому жіночому медичному інституті, який закінчила в 1912 р. Лікарську діяльність розпочала в Оренбурзькій губернії. Через два роки, за сімейних обставин, переїхала на Полтавщину, до с. Велика Багачка Миргородського пов., де була невелика, на 10 ліжок лікарня, розташована у сільській хаті.

З самого початку роботи здобула авторитет чуйним ставленням до хворих. Часто на виклик добиралася пішки, за будь-якої погоди.

В.П. Чекалова була активним учасником встановлення Радянської влади в селищі. Після вступу до Великої Багачки у 1919 р. загонів Добровольчої Армії, над В.П. Чекаловою була вчинена жорстока розправа, їй нанесено сім ножових ран в груди, а потім задушено її ж чорними косами.

Пам'ятна дошка на честь В.П. Чекалової була встановлена у 1984 р. на новому будинку центрального корпусу Великобагачанської центральної районної лікарні. Дошка (0,77 x 0,51м) виготовлена із сірого граніту, на поверхні має пам'ятний напис: «В цій лікарні в 1914 – 1919 рр. працювала лікар, активістка боротьби за встановлення Радянської влади у Великій Багачці, закатована білогвардійцями Василя Павлівна Чекалова (1886 – 1919 рр.)». Однак напис у першій своїй частині не відповідає історичному факту. Оскільки будівля, на якій встановлено

пам'ятну дошку, збудована в другій половині ХХ ст. Приміщення, у якому дійсно працювала В.П. Чекалова, знаходилося на цьому місці і було зруйноване у зв'язку зі спорудженням нової районної лікарні.

Джерела та література: Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – Київ: «Українська енциклопедія імені М.П. Бажана», 1992. – С. 89; Пам'яті лікарів Полтавщини. – Полтава: «Полтавський літератор», 1996. – С. 167 – 168.

В.А. Андрієць, В. О. Мокляк

29. Меморіальна дошка на честь Героя Радянського Союзу Івана Івановича Шепеля (іст.)

Розташована в центральній частині селища.

Дошка (0,5 x 0,53 м) із сірого граніту, виготовлена Полтавськими художньо-виробничими майстернями, з пам'ятним написом на честь Івана Івановича Шепеля Героя Радянського Союзу: «У Великобагачанській середній школі навчався Герой Радянського Союзу Шепель Іван Іванович». Встановлена у 1978 р. згідно з постановою бюро Полтавського обкому Компартії України та Полтавського облвиконкому № 20 від 14.03. 1975 р. на приміщенні новозбудованої школи.

Шепель Іван Іванович (22.06.1906, с. Велика Багачка, Миргородський пов., тепер смт., районний центр Полтавської області – 9.11.1968, м. Бориспіль, Київська область). Народився в сім'ї селянина-бідняка. Навчався у місцевій школі. Працював землекопом на будівництві нафтопереробного заводу в м. Туапсе. У 1924 р. закінчив Полтавський кооперативний технікум. Працював у райспоживспільці в рідному селищі. У лавах

Червоної Армії служив у 1928 – 1930 рр. з червня 1941 р. У 1941 р. закінчив кулеметне училище. У діючій армії з січня 1943 р. За успішне керівництво бойовими діями роти по утриманню плацдарму на правому березі Дніпра і проявлені при цьому мужність і відвагу Указом Президії Верховної Ради СРСР від 24 квітня 1944 р. командир стрілецької роти 7-ї гвардійської механізованої бригади 3-го гвардійського механізованого корпусу гвардії лейтенанту І.І. Шепелю було присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Після війни працював заступником начальника Одеського обласного автопідприємства, головою райспоживспільки в Решетилівському районі Полтавської області, експедитором в Бориспільському аеропорту. Нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки, медалями.

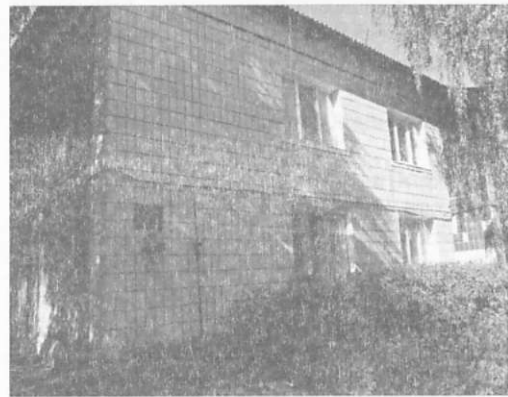
Помер і похований у м. Бориспіль Київської області.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.1652-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь. Т. 2. – М.: Военное издательство, 1988. – С. 777; За мужество и отвагу: Документальные очерки о Героях Советского Союза – уроженцах Полтавы и Полтавской области. – Х.: Прапор, 1984. – С. 426 – 427; Видатні люди Великобагачанщини. Кн. 1. – Полтава: Видавництво «АСМ», 2004. – С. 20.

Н.М. Сиволап

30. Будинок, в якому жив Геннадій Миколайович Захарченко (іст.)

Розташований у центральній частині селища.

Побудований у 1970-х рр. за типовим проектом. Двохповерховий, цегляний, багатоквартирний, прямокутний у плані. Покрівля шифер.

У цьому будинку, в квартирі № 12 площею 47 кв.м у 1973 – 1983 рр. жив Захарченко Геннадій Миколайович (23.01.1964, смт. Велика Багачка – 10.12.1983, н.п. Махмудракі, Демократична Республіка Афганістан, похований в смт. Велика Багачка), учасник бойових дій у Афганістані.

Народився в сім'ї робітників. Дитинство пройшло у Польській Народній Республіці, де батьки працювали у складі бригади нафтовиків.

У 1971 пішов до 1 класу Великобагачанської середньої школи. За роки навчання у школі зарекомендував себе жвавим і життєрадісним хлопцем, самокритичним. Умів визнавати свої недоліки і сміливо вказував товаришам на їхні. Риси характеру були сміливість, рішучість, вірність дружбі. Приділяв багато уваги фізичній культурі, тренувався в секціях волейболу, настільного тенісу, гімнастики, плавав. Був незмінним учасником спортивних змагань, активним учасником художньої самодіяльності, захоплювався музикою. Маючи хорошу бібліотеку, любив читати книги. Понад усе любив техніку, досконало володів водінням легкового автомобіля, мотоцикла. Після закінчення школи працював у нафторозвідці, звідки 1.04.1982 р. був призваний Великобагачанським райвійськкоматом до лав Радянської Армії. На «відмінно» закінчив учбовий підрозділ. З жовтня 1982 р. проходив дійсну службу в Демократичній Республіці Афганістан. Неодноразоо брав участь у бойових опе-

раціях. Користувався заслуженим авторитетом як серед товаришів, так і командирів. У 10.12.1983 р., командуючи дозорним відділенням в районі населеного пункту Мударакі, виявив ворога, що укріпився у фортеці. Щвидко оцінивши обставини, дав команду відкрити вогонь. Завдяки рішучим, вмілим діям примусив ворога відступити. Загинув під час цього бою. За відвагу і героїзм нагороджений орденом Червоної Зірки, Похвальною Грамотою ЦК ВЛКСМ, мав багато подяк командування. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 4 червня 1984 р. посмертно нагороджений другим орденом Червоної Зірки.

У 2004 р. на будинку, в якому жив Г.М. Захарченко, встановлена меморіальна дошка з сірого граніту (0,45 x 0,35 м) із пам'ятним написом: «В цьому будинку проживав Захарченко Геннадій Миколайович 23.01.1964 – 10.12.1983 учасник бойових дій в республіці Афганістан, який загинув при виконанні інтернаціонального обов'язку», виготовлена Миргородською художньою майстернею.

Іменем Г. М. Захарченка названа вулиця у північно-західній частині селища, на якій у червні 2008 року встановлено пам'ятний знак.

Джерела та література: Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області № 39.-від 30 травня 2005 р. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яток-наства Полтавського краєзнавчого музею; Пам'ять живе... Спогади про воїнів – полтавців загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 35 – 36; Книга пам'яті о советских воинах, погибших в Афганистане: В 2-х тт. Т. 1: А – Л. – М., Воениздат, 1995. – С. 437.

В.О. Мокляк, Н.М. Сиволап

31. Могила Федора Даниловича Кушнерика (іст.)

Розташована у південно-західній частині центрального кладовища.

Похований Кушнерик Федір Данилович (19.09.1875, с. Велика Багачка, Миргородський пов., тепер смт. райцентр Полтавської області – 23.07.1941, смт. Велика Багачка), український кобзар.

Народився в бідній селянській родині. У 6 років втратив зір. Маючи чудовий при-

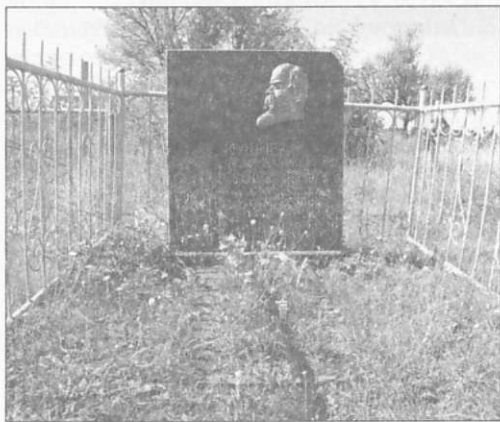

родний слух і голос, майстерно виконував пісні, грав на скрипці. Влітку 1909 р. на ярмарку у Великій Багачці познайомився з відомим кобзарем М.С. Кравченком. Одну зі своїх кобз Михайло Кравченко подарував Федору Даниловичу з побажанням грати, не випускати кобзу з рук все життя.

За пропаганду народного мистецтва, пісень і дум на тексти Т.Г. Шевченка, в яких Ф. Кушнерик оспівував народ і його боротьбу за волю, зазнав переслідування органами державної влади. Його пісні звучали на могилі Т.Г. Шевченка в Каневі: «Сподівалися Шевченка», «На високій дуже кручі». Кобзар створював пісні і думи про події, що відбувалися на селі у 1920 – 1930-і рр. 1939 р. Ф.Д. Кушнерик брав участь у республіканській конференції кобзарів і лірників у Києві. Його було прийнято до Спілки письменників України. В 1940 р. у складі групи кобзарів брав участь у створенні колективної поеми «Слава Кобзареві», присвяченої 100-річчю виходу у світ першого видання «Кобзаря» Т.Г. Шевченка.

5 грудня 1940 р. громадськість Полтавщини широко відзначала 65-ти річчя від дня народження Ф.Д. Кушнерика. Врочистості відбувалися за участю поета П.Г. Тичини, який написав вірш «Їдемо з Великої Багачки», присвячений ювілею. У 1950 р., на відзначення 75-річчя українського кобзаря, у Великій Багачці проходило свято народного мистецтва за участю українських письменників і поетів М.П. Стельмаха, М.Т. Рильського, А.С. Малишка.

У 1975 р., до 100-ліття з дня народження Федора Даниловича Кушнерика, на могилі встановлено залізобетонний обеліск (вис. 2,5 м), на якому – барельєф кобзаря та дошка з пам'ятним написом.

У 1990-і відбулася заміна пам'ятника. Встановлено чорного граніту обеліск (1,22 x 0,98 м) з барельєфним зображенням кобзаря (0,33 x 0,24 м), зображенням кобзи та пам'ятним написом: «Кушнерик Федір Данилович 19.09.1875 – 1941.23.07.

*Це не та тепер Багачка
із двома церквами.*

*Це моя земля радянська
Сповнена піснями».*

Навколо могили встановлено металеву, типову для місцевих кладовищ огорожу, виконану місцевими майстрами зварним методом із металевих труб та прутів. У одній огорожі із Ф. Д. Кушнериком, перед його могилою похована дружина кобзаря Одарка Федорівна Кушнерик. На могилі О.Ф. Кушнерик встановлено обеліск (1,22 x 0,98 м) із чорного полірованого граніту із похило зрізаною верхньою площиною та пам'ятним написом на передній площині: «Кушнерик Одарка Федорівна IX.1875 – XII.1959 Дружина відомого українського кобзаря».

Джерела та література: ДАПО. – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 1216. – Арк. 42 – 43 (25.08.1950); Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.5(4.1)83-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область. – К.: Голівна редакція УРЕ, 1967. – С. 62, 124; Тичина П.Г. Твори: В 6-и тт. Т. 5. - К., 1962. – С. 181 – 188; Шевченківський словник: У 2-х тт. Т. 1. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1976. – С. 339.

*В.О. Мокляк, Н.М. Сиволап,
Н.Ф. Шаповал*

32. Могила Гліба Михайловича Загороднього (іст.)

Розташована у центральній частині центрального кладовища.

Похований Гліб Михайлович Загородній (30.03.1914 р. – 30.05.1982) – колишній головний лікар Великобагачанської районної лікарні. (див. ст. № 24).

У 1983 р. на могилі встановлено обеліск із сірого граніту (1,6 x 0,68 м) із

портретним зображенням Г. М. Загороднього і пам'ятним написом: «Загородний Глеб Михайлович 30.03.1914 – 30.05.1982».

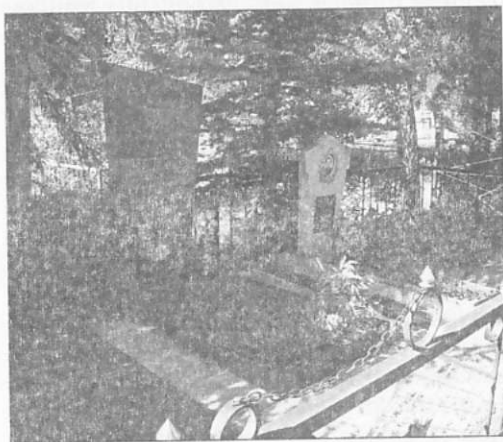
Література: Видатні люди Великобагачанщини: Кн. 1. Полтава: «АСМІ», 2004. – С.52 – 53.

В.А. Андрієць

33. Могила Геннадія Миколайовича Захарченка (іст.)

Розташована в центральній частині центрального кладовища.

Похований Захарченко Геннадій Миколайович (23.01.1964, смт. Велика Ба-

гачка – 10.12.1983, н.п. Махмудракі, Демократична Республіка Афганістан), учасник бойових дій у Афганістані. (див. № 12).

У 1984 р. на могилі встановлено обеліск темно – сірого граніту (1,4 x 0,7 м) з портретом воїна і пам'ятним написом: «Сержант Захарченко Геннадій Миколайович 23.01.1964 – 10.12.1983 Загинув при виконанні службових обов'язків.

*На світі, рідний, тебе уже нема,
І в серці туга вічна і німа.*

*А в пам'яті ти любий, ти живий,
Спокійно спи, ти з нами, дорогий»*
та гробниця (1,7 x 0,85 м).

Навколо могили встановлено невисоку металеву огорожу виготовлену зварним методом місцевими майстрами із металевих кутиків прутів та кілець. У одній огорожі із Г.М. Захарченком похований також його батько Захарченко Микола Вікторович, на могилі якого встановлено гробницю (1,5 x 0,5) та пам'ятник (1,1 x 0,55) із мармурової крихти. Пам'ятник – обеліск із двосхилим завершенням на передній площині має закріплений у верхній частині портрет похованого, виготовлений способом фотокераміки та обрамлений вінком із дубового листя перев'язаного внизу стрічкою. Під портретом дошка із чорного полірованого граніту із пам'ятним написом:

«Захарченко Микола Вікторович
12.XII.1936 – 22.IV.1996

*...Коли весна була
А серце так хотіло жити
Тебе в нас дороженький не стало
І ми не в силі щось змінити...
Пам'ятаємо, сумуємо рідні».*

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.2452-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Кн.ф-3. ДГШ 315(7)0756 від 24.05.1984. Спр. 42. Арк. 1. Повід. № 51 // Поточний архів Полтавського обласного краєзнавчого музею; Пам'ять живе...: Спогади про воїнів-полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 35 – 36; Осовський Ю.В. Велика Багачка: Короткий історико-географічний нарис. – Велика Багачка: ВЦ «Археологія» ЦОДПА, 1996. – С. 112 – 115.

В.О. Мокляк, Н.М. Сиволап,
Н.Ф. Шаповал

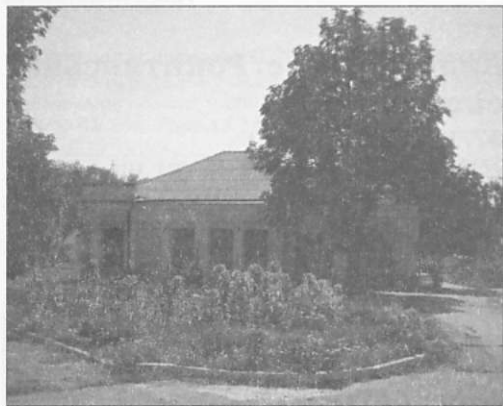

34. Колишній будинок Б.П. Вульфєрта, нині корпус санаторію «Псьол» (іст.)

Розташований на території ВАТ санаторій «Псьол».

Будинок – одноповерховий, цегляний, дах вкритий залізом, загальна площа 462 м².

Побудований, імовірно, на початку XIX ст. На території нинішнього санаторію знаходився маєток, що складався із ряду приміщень і належав спочатку Олексію Капністу (бл. 1796 – 1869), синові відомого російського письменника і громадського діяча Василя Васильовича Капніста (23/12).02.1758 – 8.11.(27.10.).1823). Родина Капністів мала численні маєтки на Полтавщині, і зокрема в сс. Багачці та Довгалівці. У 1861 р. маєток у Багачці був проданий поміщику Шишкіну, який у свою чергу у 1890 р. продав його німцю Б.П. Вульфєрту. Останній істотно розширив свої володіння, збудував водяний млин на р. Псьол поблизу маєтку, та декілька будинків, посадив сосновий ліс на лівому березі Псла.

Після 1917 р. будинок використовувався для розміщення державних установ. У передвоєнні роки тут розташовувався райвиконком, після війни до 1960-х рр. XX ст. – райвійськкомат. Під час Великої Вітчизняної війни будинок частково постраждав – снарядом відірвана веранда з лівої сторони, яка не була відновлена. Зі створенням у 1960-х рр. на березі р. Псел профілакторію для працівників м'ясо-молочної промисловості радгоспу «Багачанський», а пізніше

санаторію «Псьол», будинок використовувався як б'ювет. У наш час – це корпус № 2 ВАТ санаторію «Псьол».

Джерела та література: Енциклопедія історії України: У 8 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2007. – Т.4. – С. 96 – 97; Робочий архів Великобагачанського народного краєзнавчого музею.

В.А. Андрієць, Н.М. Сиволап

35. Пам'ятний знак – гармата Д-44 (іст., техн.)

Розташована в центрі села, на площі перед входом до Великобагачанського краєзнавчого музею, по вул. Леніна.

Встановлена на виконання заходів по відзначенню 65-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр., за ініціативою голови Великобагачанської районної ради Саковського Ю.Б., згідно із рішенням 32 сесії V скликання Великобагачанської селищної ради від 11.03.2010, на честь великобагачанців, учасників війни.

Дивізійна гармата Д-44 була привезена з м. Ніжин Чернігівської області, де з 1946 р. використовувалася у військових навчаннях. Встановлена на постаменті з бутового каменю (вис. 1,66 х 8,4 х 5,0 м), на чільній стороні якого закріплено дошку з чорного граніту (0,3 х 0,4 м) з пам'ятним написом: «Гармата Д-44 встановлена на честь великобагачанців, учасників Великої Вітчизняної війни, з нагоди 65-ї річниці Перемоги. Травень 2010 року».

Гармата Д-44, розроблена в КБ заводу

№ 9 («Уралмаш») під керівництвом головного конструктора Ф.Ф. Петрова у другій половині 1944 р. і прийнята на озброєння у 1946 р.

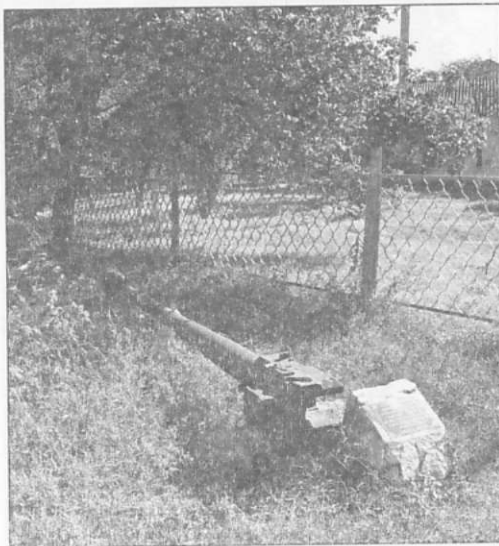
Джерела: Дані Великобагачанської селищної ради; Дані Великобагачанського народного краєзнавчого музею; Матеріали інтернет-ресурсу: <http://ru.wikipedia.org>.

А.М.Наговіцина

36. Фрагмент протитанкової самохідної артилерійської установки «MARDER II» (іст., техн.)

Розташована в центрі села, на площі біля Великобагачанського краєзнавчого музею, по вул. Леніна.

На подвір'ї музею встановлено фрагмент німецької протитанкової самохідної артилерійської установки «MARDER II» часів Другої Світової війни гармату Pak 40 калібра 7,5 см, яка була пошкоджена радянськими військами при визволенні смт. Великої Багачки у вересні 1943 р. У післявоєнний період гармата деякий час служила поручнем на містку.

У 2010 р. на постаменті з бутового каменю (вис. 0,3 х 0,36 х 0,4 м) встановлено пам'ятну дошку з чорного граніту (0,2 х 0,3 м) з написом: «Гармата «Pak 40» від німецької самохідної артилерійської установки «MARDER II», яка була пошкоджена

радянськими військами при визволенні Великої Багачки у вересні 1943 року».

Джерела: Дані Великобагачанської селищної ради; Дані Великобагачанського народного краєзнавчого музею; Матеріали інтернет-ресурсу: <http://ru.wikipedia.org>.

А.М.Наговіцина

Андрущине, с. Рокитянська сільська рада

37. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,25 км на схід від села, ліворуч автошляху сс. Рокита – Федорівка на плато правого високого берега р. Псел, поблизу балки (С 49°32.846' В 33°41.028').

Обстежувався Л. Луговою у 1986, Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 рр.

Висота насипу 3 м; діаметр 30 м.

Розкопки не проводилися. Насип задернований.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. – Ф.е. – 1986/30.б. – 24801. – Арк. 20. – Рис. 81; Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк. 13. – Рис. 44.

*Л. М. Лугова, Р.С. Луговий,
О.М. Ткаченко*

38. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,4 км на північ від східної околиці села, ліворуч від шляху

сс. Рокита – Федорівка на плато правого високого берега р. Псел. (С 49°33.132' В 33°40.718').

Обстежувався Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 р.

Висота 0,8 м; діаметр 20 м.

Розкопки не проводилися. Насип розорується.

Джерела: Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. Ф.е. – Спр. № 04-358. – Арк.13-14. – Рис.45.

Р.С. Луговий, О.М. Ткаченко

Багачка Перша, с., Багачанська Перша сільська рада

39. Курганний могильник (археол.).

Знаходиться за 0,7 км на схід від села і за 0,25 км на північ від автошляху Багачка Перша — Степанівка на підвищеній ділянці плато правого берега р. Псел.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Складається з двох курганів висотою 1 м; діаметром 20 м, розташованих за 100 м, один від одного по лінії північний захід — південний схід.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк.14. — Рис.56.

Л. М. Лугова

40. Братська могила радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташована в центральній частині села, біля сільської ради.

Поховано 9 воїнів 266-го стрілецького полку 93-ї стрілецької дивізії, та 254-ї стрілецької дивізії, які загинули 22 – 23 вересня 1943 р. в боях з військами вермахту під час визволення сс. Багачка Перша, Степанівка. Прізвищ встановлено 2 (не увічнінені). Згідно архіву Великобагачанського райвійськомату в могилі поховані Онищенко Дмитро Іванович, ря-

довий, загинув 12.09.1943 р. та Овсянкін Олександр Петрович, молодший лейтенант. Загинув 12.09.1943 р.

Згідно з рішенням виконавчого комітету Багачанської Першої сільської Ради № 17 від 12.10.1956 р. біля могили споруджено пам'ятник, виготовлений Харківською скульптурною фабрикою. Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,9 м) встановлена на цегляному оштукатуреному двохступінчатому постаменті (вис.5,0), який розміщений на такому ж двохступінчатому цоколі (4,5 x 4,5 м).

Перед пам'ятником розміщена цегляна горизонтальна стела (1,6 x 0,9 x 2,9 м), на якій – пам'ятний напис: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни», «Слава воїнам-односельчанам, які загинули за радянську Батьківщину 1941 – 1945 рр.» і 84 прізвища загиблих воїнів-земляків. За даними Книги Пам'яті України відомо 116 прізвищ. Перед стелою встановлено цегляну оштукатурену тумбу (1,33 x 1,07 x 0,75 м) з написом: «1941 – 1945» і зображенням хреста.

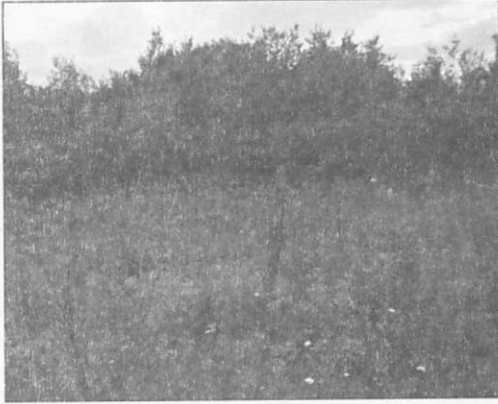
Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1261. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 164, 165; ЦАМО РФ. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 28. – Арк. 64; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.92-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 24; Пам'ятники історії і культури Української ССР: Каталог-справочник / Глав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 401; Книга Пам'яті України: Полтавська обл. Т. 2: Великобагачанський район, Гадацький район. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 75 – 81, 326 – 336.

В.А. Андрієць, Н.Ф. Шаповал

41. Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташовані у старій частині кладовища.

У невідомій кількості братських і одиначних могил похована невідома кількість жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору в с. Багачка Перша загинуло 173 особи, прізвища не встановлені.

В пам'ять про загиблих на деяких могилах встановлено дерев'яні та металеві хрести (вис. 1,5 м) з написами та без них. На одному із металевих хрестів закріплено металеву табличку із виконаним фарбою пам'ятним написом: «Солод Феодосій Миколайович 20.07.1888 – 1933.12.06».

Джерела та література: Свідчення Яркій Зінаїди Іванівни (1936 р.н), жительки с. Багачка Перша // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 20.

Н.М. Сиволап

Байрак, с.,

Подільська сільська рада

2. Байраківський ландшафтний заказник місцевого значення (природа)

Розташований на лівому березі р. Псел між селищем Велика Багачка та сс. Затін і Байрак. Знаходиться у віданні Великобагачанської селищної ради – 642, 5 га,

ТОВ «Багачанське» – 127,5 га.

Площа 770 га. Охороняється згідно з рішенням 22-ї сесії 5 скликання Полтавської обласної ради народних депутатів від 28.08.2009 р.

Типовий природний заповідний комплекс, який включає різноманітні луки (справжні, остепнені), чисельні затоки та старичні озера, вільховий ліс. На справжніх луках виявлені численні популяції косариків тонких, занесених до Червоної книги України. На цих ділянках відмічена малопоширена рослина в області – шолудивник пухнасто-квітковий. У водних ценозах виявлені популяції червонокнижних видів – папороті, сальвінії плаваючої, а навколо заболочених ділянок – зозулинця болотного.

Джерела: НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк. 144 зв., 145 зв.

О.О. Вільмовська

43. Братська могила радянських воїнів, партизанів, жертв фашизму, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташована в центрі села, в парку біля клубу.

Поховано 11 осіб – 3 воїни 166-ї стрілецької дивізії, які загинули 23 вересня 1943 р. в боях з гітлерівськими загарабниками під час звільнення сс. Байрак, Лозувате, Гаврилівка, прізвища не встановлені (не увічнені); 5 партизанів з'єднання генерал-майора М.І. Наумова, які загинули 23 лютого 1943 р. в бою з німецькими військами на залізничній станції Сагайдак Шишацького району. Серед них: комісар Есманського партизанського загону Т.М. Батюхно, партизани Г.Т. Куліш, Я. В. Лисенко, В. Кирпичов, І. Вільшенко та члени сім'ї Батюхно – дружина і два сина, розстріляні гітлерівцями 14.03.1943 р.

У 1957 р. на могилі споруджено пам'ятник, виготовлений Харківською скульптурною фабрикою. Автор невідомий.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,5 м) встановлена на цегляному, оштукатуреному постаменті (2,4 x 1,12 м), який знаходиться на чотирьохступінчатому

цоколі (0,17 x 4,0 м). На чільній стороні постаменту – металева дошка (0,53 x 0,4 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». У верхній частині – бетонний барельєф із зображенням ордена Вітчизняної війни. Біля підніжжя, на бетонній основі (0,3 x 2,7 x 0,6 м) закріплено 5 біломармурових дошок: 4 (0,6 x 0,4 м), 1 (0,4 x 0,6 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям односельчанам які загинули в роки Великої Вітчизняної війни за свободу і незалежність нашої Батьківщини» та прізвищами 90 воїнів-земляків, жителів села, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. За даними Книги Пам'яті України відомо 144 прізвища.

На могилі – бетонна гробниця (2,46 x 1,32 x 0,4 м), та дошка сірого граніту (0,2 x 0,31 м) з прізвищем: «Бочкар І.А.».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1406. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 8; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 29; Там само. – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 2882. – Арк. 242; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 140. – Арк. 14, 15, 17; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.84-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; 52 – 58; Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник / Глав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 401; Наумов М. Степной рейд. – К., 1964. – С. 238; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Полтава: «Полтавський літератор», 2005. – Т. 3. – С. 126.

І. Ю. Легенький, Н.Ф. Шаповал

44. Могила Марії Петрівни Маленко (іст.)

Розташована на околиці села, в колишньому селі Краснюки, на місці обійстя Маленків, де існувало родинне кладовище.

Похована Маленко Марія Петрівна (1921, с. Огирівка, Великобагачанський р-н – 12.03.1943, с. Байрак, Великобагачанський р-н), партизанка.

До початку Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. працювала завідуючою архівом Великобагачанського районного відділу міліції. У лютому – березні 1943 р., коли через територію Полтавської області здійснювало рейд партизанське з'єднання під командуванням генерал-майора М.І. Наумова, Марія Маленко вступила до партизанського загону. Виконувала обов'язки зв'язкової і машиністки. У березні 1943 р. М.П. Маленко та трьох жителів села було арештовано окупаційною владою і відправлено до Великої Багачки. Арештованих жорстоко допитували протягом багатьох днів, прагнучи отримати свідчення про партизанів. Але, не отримавши необхідної інформації нацисти, вночі 12 березня 1943 р., розстріляли партизанку на березі р. Псел.

Після звільнення району від тимчасової німецької окупації, батьки Маленко М.П. віднайшли місце поховання доньки і перепоховали останки на своїй садибі на родинному кладовищі.

Згідно постанови Великобагачанського бюро районного комітету ЛКСМ України від 7 червня 1960 р. на могилі встановлено металевий обеліск із зіркою, виготовлений місцевими майстрами.

Відкрито пам'ятник у 1966 р.

У 1986 р. проведено реконструкцію пам'ятки. Старий металевий обеліск було замінено на новий, виготовлений із сірого граніту (1,7 x 0,5 x 0,42 м) з пам'ятним написом: «Марія Маленко комсомолка – партизанка загону Наумова», портретом на фотокераміці (0,17 x 0,13 м) та бронзовою зіркою у лівому верхньому куті. Основа – гробниця із мармурової крихти (1,0 x 1,2 м).

Навколо могили невисока металева огорожа, виготовлена місцевими майстрами методом зварки із труб та

металевих прутів. В одній огорожі з М.П. Маленко знаходиться могила сестри партизанки Маленко Вусті Петрівни (1919 – 1947 рр.), на якій встановлено виготовлений із металевих труб хрест. За огорожею могили членів родини Маленків – Маленко Олексій Петрович, брат (1932 – 1940 рр.). Перед могилою Маленко М.П. могили батьків: Маленко Петра Максимовича (15.VIII.1897 – 16.III.1987) та Маленко Христини Павлівни (16.VI.1897 – 18.VII.1988 рр.).

Джерела та література: ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 29; Там само. – Ф. Р-1876. – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 2882. – Арк. 243; Там само. – Ф. Р-1876. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 140. – Арк.15; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.107-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; История Второй Мировой войны 1939 – 1945. – М.: Воениздат МО СССР, 1976. – Т. 6. – С. 177, 184; Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область. – К.: Головна редакція УРЕ, 1967. – С. 126, 143; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район, Гадяцький район. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 55.

О.П. Самойленко, Н.М. Сиволап

45. Пам'ятник Володимиру Іллічу Леніну і Надії Костянтинівні Крупській (іст.)

Розташований в центрі села, біля будинку культури.

Пам'ятник-погруддя споруджений згідно із планом заходів Полтавського об-

ласного комітету Комуністичної партії України та виконавчого комітету Полтавської обласної Ради депутатів трудящих до 50-річчя Радянської влади.

Скульптура виготовлена Київським живописно-скульптурним комбінатом,

постамент Великобагачанським райкомунгоспом.

Бетонна скульптурна композиція (0,65 x 1,15 м x 0,47 м) встановлена на двохступінчатому бетонному постаменті (1,6 x 2,23 м x 1,17 м), який розміщений на такому ж цоколі (0,17 м x 2,97 м x 1,87 м).

Автор погруддя невідомий.

Пам'ятник відкрито 7 листопада 1967 р.

Джерела: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 4.1.125-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.М. Сиволап

Балаклія, с., Балакліївська сільська рада

46. Поселення, доба бронзи (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на північний захід від села, на лівому березі р. Балаклійки, правої притоки р. Псел.

Відкрите та обстежувалося Є. Горюновим у 1971 р.

Розташоване на невеликому відрозі, який піднімається над заплавою на 3–5 м. Через нього пролягає ґрунтова дорога, яка обмежує територію поселення. На зораній поверхні зібрані фрагменти ліпної кераміки з домішками шамоту в погано відмуленій формувальній масі зі слабким випалом. Поверхня посуду порівняно

гладка, часто орнаментована прокресленими лініями, «перлинами» під вінцем та рядами пружків. Форма посуду не відновлюється. По підйомному матеріалу пам'ятка датується II поч. I тис. до н.е.

Розкопки не проводилися.

Колекція зберігається у ІМК РАН.

Джерела: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1971/57. — Арк. 21. — Рис. 47.

І.С. Мельникова

47. Поселення, доба бронзи (археол.)

Знаходиться навпроти північної околиці села, на правому березі р. Балаклійки, правої притоки р. Псел.

Відкрите та обстежувалося Є. Горюновим у 1971 р.

Розташоване неширокою смугою вздовж невисокого (5 – 6 м) берега річки. На зораній поверхні ліворуч і праворуч від невеликої балки зібрані маловиразні фрагменти ліпного посуду. Кераміка із шурфу розмірами 2 x 2 м, закладеного поблизу балки, має характерні розкоси на обох поверхнях. Формувальна маса з домішками піску, шамоту та органіки. Товщина стінок 0,6 – 0,8 см. Форма посуду не відновлюється.

Пам'ятка датується II тис. до н.е. ?

Колекція зберігається у ІМК РАН.

Джерела: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1971/57. — Арк. 21 – 22.

І.С. Мельникова

48. Поселення, доба бронзи (археол.)

Знаходиться на північно-західній околиці села, в урочищі Вовчишин на правому березі р. Балаклійки, правої притоки р. Псел.

Відкрите та обстежувалося Є. Горюновим у 1971 р.

Розташоване на високому, з крутими задернованими схилами відрозі, утвореному берегом річки і ярмом, по дну якого проходить дорога на с. Рокита. Поверхня відрогу нерівна, порита ямами, в стінках яких простежувався досить потужний (до

1 м) шар чорнозему з культурними залишками. Серед знахідок дрібні слабопрофільовані уламки посуду доби бронзи та відщепи кременю. Формувальна маса кераміки з домішками піску і шамоту, поверхня заглажена, випал слабкий. Товщина стінок 0,7 – 0,9 см. Форма посуду не відновлюється.

Пам'ятка датується II поч. I тис. до н.е.

Розкопки не проводилися.

Колекція зберігається у ІМК РАН.

Джерела: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1971/57. — Арк. 22. — Рис. 44, 45.

І.С. Мельникова

49. Поселення, доба бронзи (археол.)

Знаходиться за 4 км на південь від села, на правому березі р. Псел, південніше бази відпочинку «Соснова поляна».

Відкрите та обстежувалося Є. Горюновим у 1971 р.

Займає відріг висотою 5 – 7 м першої надзапальної тераси. Відріг перетинає лінія електропередач, а через його західний край проходить польова дорога на с. Запілля. Схили вкриті сосновим лісом. У закладеному за 0,4 м від дороги, між двома стовпами лінії електропередач шурфі розмірами 1,2 x 1,2 м виявлено фрагменти ліпної кераміки з характерними розкосами на поверхнях. Формувальна маса з домішками піску та шамоту. Товщина стінок 0,8 – 1,1 см. Форма посуду не відновлюється.

Пам'ятка датується II поч. I тис. до н.е.

Розкопки не проводилися.

Колекція зберігається у ІМК РАН.

Джерела: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1971/57. — Арк. 22 – 23.

І.С. Мельникова

50. Поселення, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться на території села, ліворуч від шляху на с. Рокита, на лівому березі р. Балаклійка.

Відкрите та обстежене Є. Горюновим у 1971 р.

Розташоване в урочищі Вовчишин, на крутому березі річки висотою 4 – 6 м, ліворуч від невеликої балки. Територія поселення зайнята городами, садками та будівлями. Зібрана кераміка ділиться на ліпну та виготовлену на гончарному крузі. Серед останньої уламки амфор римського типу та фрагменти кухонних горщиків з характерною шерехатою поверхнею. Ліпна кераміка представлена поодинокими екземплярами з домішками шамоту в формувальній масі та бугристою поверхнею.

По підйомному матеріалу пам'ятка відноситься до черняхівської культури і датується III – I пол. V ст. н.е.

Розкопки не проводилися.

Колекція зберігається у ІІМК РАН.

Джерела: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепро-Днепровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1971/57. — Арк. 22, рис. 46.

І.С. Мельникова

51. Городище сотенного містечка Балаклія, к. XVI – XVIII ст. (археол.).

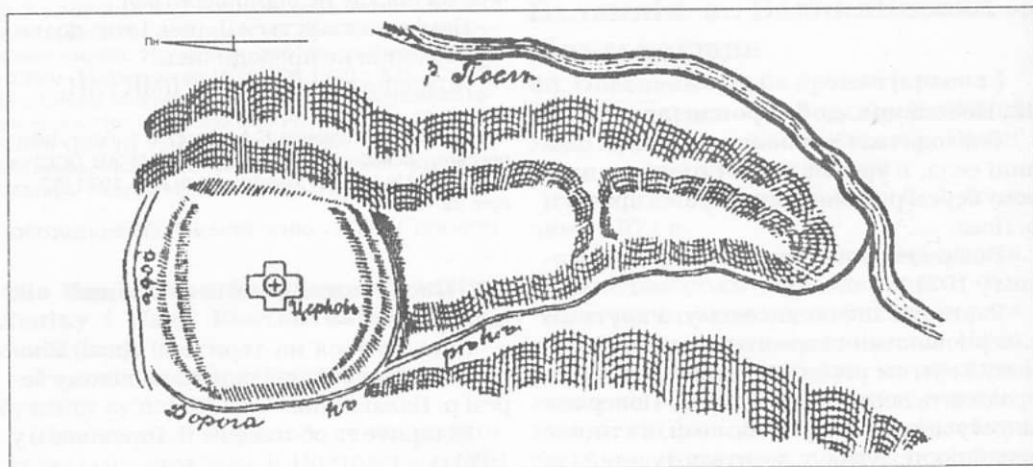
Знаходиться на південно-східній околиці села, на відрозі високого правого берега р. Псел, утвореному її вигином, поряд із вулицею, що веде із центру села до мосту через річку та автошлях на с. Колосівка.

У 1905 р. виявлене і обстежувалося В.Г. Ляскоронським, у 2008 р. В.О. Мокляком.

За В.Г. Ляскоронським та матеріалами обстеження 2008 р., городище займало відріг правого берега р. Псла, що мав підтрикутну форму, і складалося з двох укріплень. Головне, розміщувалося на горі, складало близько 70 сажнів у діаметрі, мало круглу форму й було оточене з усіх боків ровом і валом, що досить добре збереглися з північної і південної сторін городища. Зі сходу і заходу укріплення ледве читалися. Однак зауважимо, що навряд чи були якісь фортифікаційні споруди у західній частині городища, оскільки її захищало високе, прямовисне урвище та річка внизу. Менше городище, або замочок, зливалось із великим у єдиній системі укріплень і займало гострий, трикутної форми виступ відрогу, що видавався далеко в заплаву. У 1905 р. в центрі городища знаходилася церква та кладовище поряд із нею (не збереглися). Нині територія великого городища частково забудована, частково знаходиться під стадіоном, або розорюється. Нижче, менше – задерноване. На розораній поверхні великого городища зустрічаються фрагменти керамічного посуду та кахель XVII – XVIII ст.

Розкопки не проводилися. Городище потребує детального вивчення.

Сотенне містечко Баклей, тепер село Балаклія, засноване в кінці XVI – на початку XVII ст. Під назвою Баклей позначене на карті Г.Л. де Боплана. У 1648 – 1654 рр. згадується як «містечко Балак-

лейка», 1723 р. – «городок» або «город Балаклейка». З 1648 по 1661 р., відома як центр Балаклійської сотні Полтавського полку. У 1661 – 1662 рр. відноситься до Кременчуцького полку, з 1663 р. у складі Миргородського полку. У 1723 р. в складі Білоцерківської сотні Миргородського полку. Згадується у Реєстрі Війська Запорозького 1649 р., Компуті і ревізії Миргородського полку 1723 р. та інших документах XVII – XVIII ст.

Джерела та література: Реєстр Війська Запорозького: Транслітерація тексту. – К.: Наук. думка, 1989. – С. 423 – 424; Швидько Г. Компут і ревізії Миргородського полку 1723 р. – Дніпропетровськ, 2004. – С. 131 – 134, 283 – 284; В.О. Мокляк. Експедиційний щоденник 2008 р. // особистий архів В.О. Мокляка; Балаклія // Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В. Кудрицького. – К.: «Укр. Енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1992. – С. 44; Ляскоронский В.Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы по течению рр. Псла и Ворсклы // Труды XIII Археологического съезда в Екатеринославе. 1905. – М.: Типогр. Г. Лиснера и Д. Собко, 1907. – Т. I. – С. 162; Мокляк В. Полтавський полк: Науково-популярний нарис історії полку з часу його виникнення до кінця XVII століття. – Полтава: «Дивосвіт», 2008. – С. 69; Яремченко В. Склад сотень Миргородського полку // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. – К., 2006. – Вип. 15. – С. 142.

В.О. Мокляк

52. Курганий могильник (археол.)

Знаходиться на північно-західній околиці села, праворуч автошляху сс. Балаклія — Красногорівка, на плато правого корінного берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів, розташованих за 15 м один від одного. Насип одного з курганів, висотою 2,5 – 3 м;

діаметром 35 м, задернований, місцями заріс чагарником, на вершині встановлений геодезичний знак. Другий курган, висотою 0,5 м; діаметром 20 м, розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 13 – 14. — Рис. 55.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

53. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на південний захід від села і за 0,25 км на південь від дороги сс. Балаклія — Рокита, на плато правого берега р. Псел, поблизу балки.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота насипу 0,5 м; діаметр 25 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 14. — Рис. 55.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

54. Курган (археол.)

Знаходиться за 2 км на південний захід від села і за 0,1 км на північ від автошляху сс. Балаклія — Рокита, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота насипу 0,5 м; діаметр 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 14. — Рис. 55.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

55. Курган (археол.)

Знаходиться за 3,5 км на південний захід від села і за 0,5 км на південь від автошляху сс. Балаклія — Рокита, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.
Висота насипу 0,3–0,4 м; діаметр 20 м.
Насип розорюється. Розкопки не про-
водилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 14. — Рис. 55.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

56. Меморіальний комплекс: Пам'ятна дошка жертвам Громадянської війни, братська могила радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташований на північній околиці села.

Поховано 17 осіб, у т. ч. воїни із частин 81-ї стрілецької дивізії, 3-ї кавалерійської дивізії, 3-ї та 142-ї танкових бригад, 14-ї кавалерійської дивізії, які загинули 12–15 вересня 1941 р. в боях з нацистськими загарбниками під час оборони сс. Балаклія – Колосівка – Запсілля – Стінки; воїни 254-ї стрілецької, 80-ї гвардійської стрілецької дивізій, 735 стрілецького полку 166-ї стрілецької дивізії, 266-го стрілецького полку 93-ї стрілецької дивізії, які загинули 20–23 вересня 1943 р. під час визволення. Прізвищ встановлено 2 (не увічнінені). Поховані в братській первісно могили були захоронені в різних місцях: на правому березі р. Псел у с. Балаклія, в сосновому лісі біля с. Колосівка, в полі біля центральної дороги. Спочатку, в 1948 р. останки були перенесені на сільське кладовище, і лише у 1956 – перезахоронені в братську могилу.

Згідно рішення виконкому Балаклівської сільської ради № 23 від 2 листопада 1956 р. біля могили споруджено пам'ятник, виготовлений Харківською скульптурною фабрикою. Автори проекту – скульптор Я.Й. Рик, архітектор Н.Г. Клейн.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,9 м), встановлена на цегляному, трьохступінчатому оштукатуреному постаменті (1,85 x 1,35 м), який знаходиться на такому ж цоколі (0,3 x 4,2 x 4,2 м). У

2004 р. біля підніжжя встановлено 9 плит чорного граніту (1,3 x 0,7 м) з пам'ятним написом: «Слава героям односельчанам, які загинули на фронтах Другої світової війни 1941–1945 рр.» і прізвищами 232 воїнів, жителів сільської ради, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. та під час тимчасової німецької окупації села. За даними Книги Пам'яті України відомо 252 прізвища.

Меморіальний комплекс також увічне пам'яті земляків, що загинули в роки Громадянської війни. Біля підніжжя пам'ятника на першій із дев'яти плит викарбувано пам'ятний напис: «Слава героям, жителям села Балаклія, які загинули в Громадянській війні 1917–1926 рр.» та 10 прізвищ загиблих учасників Громадянської війни.

Пам'ятник відкрито 5 травня 1957 р.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1406. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 8; Там само. – Ф. 1230. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 25; Там само. – Ф. 1261. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 158; Там само. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 28. – Арк. 64; Там само. – Ф. 3539. – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 124; Там само. – Спр. 37. – Арк. 121; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 31; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.95-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Пам'ятники історії та культури Української ССР: Каталог-справочник / Діав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 401.

Н.Ф. Шаповал

57. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932–1933 рр. (іст.)

Розташований у південно-східній частині кладовища, біля центрального входу.

Встановлений у 1993 р. в пам'ять про жителів сільської ради, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр., у с. Балаклія встановлено загиблих 169 осіб, імен відомо 125; у с. Колосівка загинуло 11 осіб – імена невідомі; у с. Писарівщина – 37 осіб, імена невідомі; у с. Шипоші – 18 осіб, імена невідомі.

Нагадуванням про трагедію є металевий хрест (2,5 x 1,81 м) без напису.

Джерела та література: Довідка відділу культури Великобагачанської районної державної адміністрації Полтавської області № 39 від 30 травня 2005 р. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Свідчення Мостової Надії Яківни, 1927 р.н., жительки с. Балаклія // Там само; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С.20 – 22.

Н.М. Сиволап

58. Пам'ятник Володимирі Іллічу Леніну (іст.)

Розташований у центральній частині села, біля будинку культури.

Пам'ятник встановлено згідно з постановою Великобагачанського райкому Компартії України на ознаменування 50-річчя Радянської влади.

Скульптура виготовлена Київським живописно-скульптурним комбінатом (масова копія).

Скульптура (вис. 2,9 м) із залізобетону встановлена на цегляному оштукатуреному постаменті (2,0 x 1,35 м), який зна-

ходиться на такому ж цоколі (0,2 x 2,0 x 2,0 м).

В.І. Ленін зображений на повний зріст, одягнений у пальто, права рука витягнута вперед, ліва опущена вниз.

Відкрито пам'ятник 7 листопада 1967 р.

Джерела: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 4.1.118-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.М. Сиволап

59. Пам'ятна дошка на честь Михайла Пантелеймоновича Цикала (іст.)

Розташована у центральній частині села, на фасаді Балакліївського загальноосвітнього закладу I-II ступенів.

Встановлена на честь Цикала Михайла Пантелеймоновича (29.06.1901, с. Балаклія, Миргородський пов., тепер Великобагачанський район – 01.1953, Російська Федерація), гвардії генерал – лейтенанта артилерії.

Народився у сім'ї селянина-бідняка. Рано залишився сиротою, ріс і виховувався у свого дідуся. До 1917 р. закінчив місцеву чотирикласну школу і Білоцерківське двокласне училище. До початку 1920 р. працював кур'єром у військовому комісаріаті, у березні 1921 р. добровільно

йде служити до Червоної Армії. Був політруком роти, батареї, командиром батареї. З вересня 1932 р. – командир дивізіону, у 1934 р. – командир 55 артважкого дивізіону. Восени 1940 р. – начальник артилерії 20-ї танкової дивізії. З цієї посади пішов на фронт. Брав участь у боях під Сталінградом, згодом у складі Брянського, Центрального, 1-го Українського фронтів на Курсько-Орловській дузі, Дніпрі, в Корсунь-Шевченківській, Кишинівсько-Яеській операції, форсуванні Дунаю, знищенні Будапештського угруповання гітлерівців, взятті м. Відень. 19 квітня 1945 р. М.П. Цикалу було присвоєно звання генерал – лейтенанта артилерії. Після розгрому гітлерівської Німеччини був направлений на Далекий Схід командуючим артилерією 35-ї армії, брав участь у війні з Японією. Після закінчення Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. служив у Німеччині, Угорщині. З 1950 р. – начальник Рязанського артилерійського училища.

За участь у боях нагороджений орденами: Леніна, Червоного Прапора, двома Суворова 2 ступеня, Кутузова 1 і 2 ступеня, багатьма медалями.

В пам'ять про видатного земляка у 1985 р. встановлена дошка сірого граніту (0,54 х 0,3м) з пам'ятним написом: «В с. Балаклія народився радянський воєначальник генерал-лейтенант артилерії Михайло Пантелеймонович Цикало 1901 – 1953».

Література: Видатні люди Великобагачанщини. Кн. 1. – Полтава: «АСМІ», 2004. – С. 41 – 42.

Н.М.Сиволап

60. Пам'ятна дошка на честь Анатолія Ілліча Костенка (іст.)

Розташована в центральній частині села, на фасаді Балакліївського загальноосвітнього навчального закладу I-II ступенів.

Встановлена на честь Костенка Анатолія Ілліча (4(17).08.1908, с. Балаклія, Миргородський пов., тепер Великобагачанський р-н – 28.02.1997, м. Київ), українського письменника і літературознавця.

Народився у родині козака Костенка Іллі Михайловича. З 7 років влітку наймитував по людях, а взимку ходив до школи. У 1928 р. закінчив технікум, потім вступив до Полтавського інституту народної освіти, після закінчення якого у 1931 р. навчався в аспірантурі Київської філії інституту ім. Тараса Шевченка. Працював тут аж до арешту 12 червня 1937 р. Засуджений до 10 років позбавлення волі. Судимість відбував на Колимі. Після виходу з табору за рішенням влади залишений на вічне заслання там же. Реабілітований у 1955 р. У 1956 р. відновлений у Спілці письменників СРСР, членом якої був з 1935 р.

А.І. Костенко багато працював у галузі дослідження життя та творчості Т.Г. Шевченка та Лесі Українки. Автор книг «Шевченків журнал» (1935), «Поети комсомолу» (1936), «Мемуари як джерело вивчення життя і творчості Шевченка» (1958),

«Шевченко в мемуарах» (1965), «Співачка досвітніх вогнів» (1963) та ін. В жанрі художньої біографії написав книги «Леся Українка» (1971), «Оживуть степи...» (1977, у співавторстві).

У 2008 р. в пам'ять про видатного земляка була встановлена дошка з чорного граніту (0,3 х 0,4 м) з портретним зображенням і пам'ятним написом: «Меморіальна дошка відкрита на честь відомого українського письменника, дослідника літературознавця, літературного критика та з нагоди 100-річчя від дня народження Анатолія Костенка (Анатолія Ілліча Костенка). Серпень 2008 року».

Література: УРЕ. – 2-е вид. – К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1980. – Т. 5. – С. 447; Видатні люди Великобагачанщини. Кн. 1. – Полтава: «АСМІ», 2004. – С. 95.

Н.М. Сиволап

Баланди, с., Бірківська сільська рада

61. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,35 км на південний схід від села на другій терасі лівого берега р. Псел.

Відомий з кінця XIX ст. за даними Центрального статистичного комітету.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота насипу 0,5 м; діаметр 25 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 13. — Рис. 51; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии. — Полтава, 1917. — С. 102.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

Балюки, с., Якимівська сільська рада

62. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,8 км на північний захід від села на підвищеній ділянці плато правого берега р. Псел.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Складається з двох курганів висотою до 1 м; діаметром 20 м, розташованих на відстані 40 — 50 м один від одного по лінії схід — захід.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк.11. — Рис. 45.

Л.М. Лугова

63. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на північ від села на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 0,5 м; діаметр 15 м.

Насип розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк.11. — Рис. 45.

Л.М. Лугова

64. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на захід – північний захід від села на підвищеній ділянці плато правого берега р. Псел.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р..

Висота кургану 1 м; діаметр 20 м.

Розкопки не проводилися. Насип розорюється.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк.11. — Рис. 45.

Л.М. Лугова

65. Майдан (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на північ від села на підвищеній ділянці плато правого берега р. Псел.

Відомий з кінця XIX ст. за даними Центрального статистичного комітету.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Майдан відноситься до групи простих. Являє собою кільцеподібний насип висотою 3 м; діаметром 60 м із заглибиною в центрі та входом із західного боку. Дно заглибини знаходиться на 1,5 м нижче сучасної поверхні. Перед входом розташовані три насипи витягнутої дугоподібної форми висотою 1 — 1,5 м (так звані «вуса» або «бурти»).

Розкопки не проводилися. Пам'ятка задернована. На основному насипові, в його північно-західній частині, знаходиться геодезичний знак.

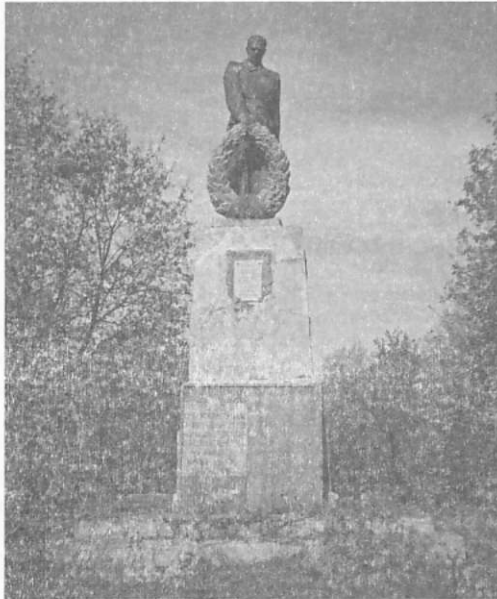
Джерела та література: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.6. — 24801. — Арк. 11. — Рис. 45; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии. — Полтава, 1917. — С. 79.

Л.М. Лугова

66. Братська могила радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташована в центрі села, у сквері.

Поховані 38 воїнів із частин 297-ї стрілецької дивізії, 3-ї танкової бригади, 14-ї кавалерійської дивізії, які загинули 17 –

20 вересня 1941 р. в боях з нацистськими загарбниками під час оборони сс. Балюки, Мала Решетилівка, Затон і р. Псел; воїни 166-ї та 254-ї стрілецьких дивізій, які загинули 19 – 20 вересня 1943 р. під час звільнення названих населених пунктів. Прізвища невідомі.

Згідно з рішенням виконавчого комітету Якимівської сільської Ради № 4 від 7 лютого 1957 р. на могилі споруджено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Автори: скульптор Я.Й. Рик, архітектор Н.Г. Клейн.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,9 м) встановлена на цегляному, оштукатуреному постаменті (вис. 3,8 м), на якому – дошка мармурової крихти (0,55 x 0,4 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». Біля основи закріплена дошка сірого граніту (1,68 x 1,8 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава односельчанам, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Батьківщини 1941 – 1945» та прізвищами 111 воїнів, жителів села, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. та під час тимчасової окупації території німецькими військами у 1941 – 1943 рр. За даними Книги Пам'яті України відомо 128 прізвищ.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1599. – Оп. 2. – Спр. 22. – Арк. 1; Там само. – Ф. 1055. – Оп. 4506. – Спр. 8. – Арк. 41; Там само. – Ф. 1406. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 8; Там само. – Ф. 3065. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 9; Там само. – Оп. 2. – Спр. 3. – Арк. 50; Там само. – Ф. 3539. – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 124; Там само. Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 32. – Арк. 1; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 5; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.114-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Пам'ятники історії та культури Української ССР: Каталог-справочник / Глав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 401; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 319–325.

Н.Ф. Шаповал

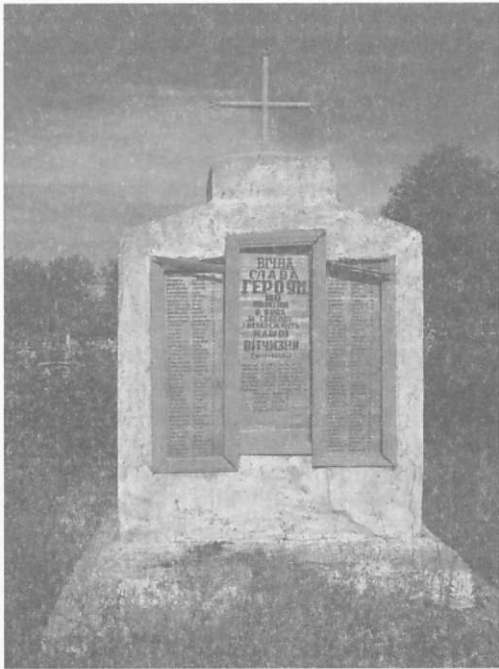
67. Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташований в центральній частині кладовища.

Споруджений у 1950-х рр. в пам'ять

про воїнів, жителів села, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.

Цегляний, оштукатурений обеліск різновеликої висоти (2,33; 2,6 м), увінчаний металевим хрестом (0,7 х 0,6 м), встановлений на двоступінчатій бетонній основі (0,3 х 2,53 х 2,02 м). На чільній стороні обеліска – 3 дошки із жерсті – 2 (1,14 х 0,34 м), 1 (1,18 х 0,44 м) у дерев'яних рамках з прізвищами 109 воїнів-земляків і пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни. (1941 – 1945 рр.)». За даними Книги Пам'яті України відомо 128 прізвищ.

Література: Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 319 – 325.

Н.М.Сиволап

68. Могила радянського воїна Павла Ларіоновича Писаренка (іст.)

Розташована в центральній частині кладовища.

Похований Писаренко Павло Ларіонович (1915 – 15.08.1942) – молодший по-

літрук роти Південно-Західного фронту. Народився в с. Балюки Великобагачанського району Полтавської області. Кадровий військовий, у Червоній Армії служив з 1938 р. На фронт призваний Великобагачанським райвійськкоматом Полтавської області з червня 1941 р. Під час виходу з оточення отримав поранення, але дійшов до рідного села. Був виказаний поліцаєм і розстріляний. Спочатку похований на місці розстрілу біля селища Велика Багачка, в яру, по дорозі на с. Устивиця.

У 1970 р. останки перенесені рідними на кладовище с. Балюки. На могилі

встановлено обеліск мармурової крихти (1,18 х 0,48 м), у верхній частині якого зображення зірки та фотопортрет воїна на кераміці (0,17 х 0,12 м), у центральній частині – пам'ятний напис: «Писаренко Павел Аринович 1915 – 1942 Зверски замучен фашистами»

Джерела та література: ЦАМО РФ. - Ф. 33. - Оп. 594260. - Спр. 14; Ф. 33. - Оп. 563785. - Спр. 8; Ф. 33. - Оп. 594260. - Спр. 76; Свідчення Писаренка Івана Андрійовича. 1929 р.н., жителя с. Балюки; Книга Пам'яті України. Полтавська область: Великобагачанський р-н, Гадяцький р-н. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 323.

Н.М.Сиволап

Бехтерщина, с., Широкодлинська сільська рада

69. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на схід від села ліворуч від дороги с. Бехтерщина — смт. Велика Багачка, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота насипу 0,8 м; діаметр 20 м.

Розкопки не проводилися.

Розроюється.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НАІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 23. — Рис. 92.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

70. Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташований в центральній частині кладовища.

Споруджений у 1960-і рр. в пам'ять про воїнів, жителів села, які загинули під час Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. У 1985 р. проведено реконструкцію. Встановлено обеліск сірої мармурової крихти (вис. 1,68 x 0,57 м) на бетонній основі (0,55 x 1,2 м). По обидва боки від могили – 4 чавунні дошки (1,0 x 0,6 м) з прізвищами 77 воїнів-земляків, які загинули під час Великої Вітчизняної війни. За даними Книги Пам'яті України відомо 75 прізвищ.

Джерела: ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Стр. 66. – Арк. 19.

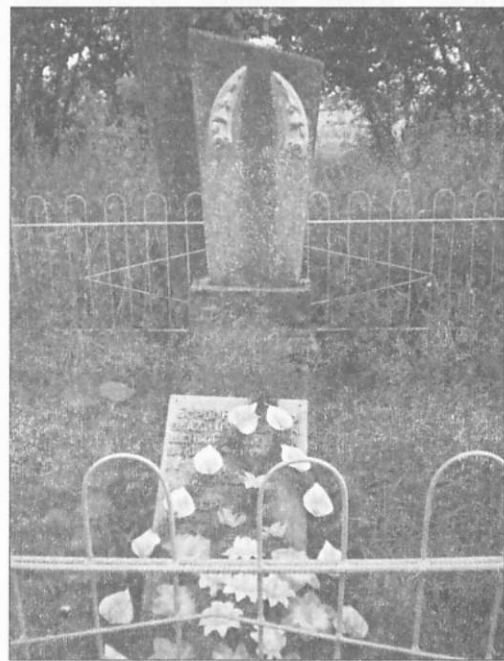
М.Г. Бехтер, Н.М. Сиволап

71. Братська могила учасників Громадянської війни (1919 р.), радянських воїнів (іст.)

Розташована в західній частині кладовища.

Поховані 8 осіб: 4 жителі села, учасники Громадянської війни, розстріляні під час встановлення у селі влади Добровольчої Армії у липні 1919 р. – Сергієнко Гліб Семенович, Сергієнко Григорій Семенович, Сергієнко Семен Семенович, Кожушко Захарій Данилович; та 4 воїни із частин 38-ї армії Південно-Західного фронту, які загинули в першій половині вересня 1941 р. в боях з військами вермахту під час виходу з оточення. Прізвища невідомі.

Відповідно до рішення зборів колгоспників с. Бехтерщина у 1957 р. на могилі було встановлено дерев'яний пам'ятник (вис. 1,5 м), який у 1984 р. замінено на обеліск із сірої гранітної крихти (1,54 x 0,55 м) на бетонній основі (0,54 x 0,4 м) та металеву плиту (0,8 x 0,4 м) з прізвищами загиблих і пам'ятним написом: «Борці за Радянську владу, розстріляні денікінцями в липні 1919 року: Сергієнко Гліб Семенович, Сергієнко Григорій Семенович, Сергієнко Семен Семенович, Кожушко

Захарій Данилович і чотири радянських воїни. Вічна пам'ять».

Джерела: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.3.1653-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'ятокознавства.

М.Г. Бехтер

Білоцерківка, с., Білоцерківська сільська рада

72. Поселення. Доба бронзи, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться на північно-західній околиці села, праворуч автошляху мм. Київ — Харків на схилі першої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел.

Відкрите Є. Горюновим у 1971 р.

На поверхні в невеликій кількості траплялися дрібні фрагменти ліпного посуду доби бронзи, культурну належність яких визначити досить важко, та фрагменти кухонного і столового посуду черняхівської культури (поч. III — поч. V ст. н. е.), виготовленого на гончарному крузі.

Територія поселення зайнята під гори та садки. Розкопки не проводилися.

Колекція зберігається у фондах Санкт-Петербурзького відділення ІА РАН.

Джерела: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепроовского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1971/57. — Арк. 18.

Л.М. Лугова, Г.М. Некрасова

73. Поселення. Доба бронзи, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться на східній околиці села, на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Псел висотою 5 — 7 м., на правому березі його лівої притоки — невеликої, нині пересихаючої, р. Пнилиця (у Є. Горюнова помилково р. Коноплянка).

Відкрите Є. Горюновим у 1971 р..

Культурний шар стратиграфічно не виражений. На зораній поверхні зібрані фрагменти ліпного посуду бабинської культури доби середньої бронзи (XVII — XV стдо н.е.), орнаментовані рядами низьких пружків та фрагменти посудин, у т.ч. світлоглиняних амфор, виготовлених на гончарному крузі, які відносяться

до черняхівської культури (поч. III — поч. V ст. н. е.). Серед останніх чисельно переважав кухонний посуд з шерехатою поверхнею; столовий лискований посуд невиразний. Форми посуду не відновлюються. Біля східної межі поселення, на березі р. Пнилиці (Коноплянки), поряд з фрагментами різночасової кераміки зустрічалися уламки кісток людини.

Площа поселення розорюється. Розкопки не проводилися.

Колекція зберігається у фондах Санкт-Петербурзького відділення ІА РАН.

Джерела: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепроовского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1971/57. — Арк. 19. — Рис. 38 — 39.

Л.М. Лугова, Г.М. Некрасова

74. Меморіальний комплекс: братські могили учасників Громадянської війни, радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташований у центрі села, біля сільської ради.

Поховані 9 червоноармійців, жителів села, які загинули у 1920 — 1921 рр. в боротьбі з антирадянськими збройними формуваннями. Прізвищ відомо 5.

Поховані 127 воїнів частин 3-ї, 142-ї танкових дивізій, 3-ї, 6-ї, 14-ї кавалерійських дивізій, 81-ї, 297-ї стрілецьких дивізій, які загинули в боях з нацистськими загарбниками 13 — 18 вересня 1941 р. під час оборони р. Псел, сс. Білоцерківка й Коноплянка; воїни 166-ї, 254-ї стрілецьких

дивізій, які загинули 18–20 вересня 1943 р. під час звільнення с. Білоцерківки та воїни 5-ї, 7-ї гвардійських повітряно-десантних дивізій, 69-ї стрілецької дивізії, які померли від ран у вересні – жовтні 1943 р. в 474-му хірургічному польовому похідному госпіталі. Прізвищ увічнено 19. У 1950-х рр. до братської могили було перенесено останки радянського воїна, первісно похованого в с. Коноплянка. Прізвище встановлене.

У 1957 р. згідно з рішенням виконавчого комітету Білоцерківської сільської ради № 41 від 17.11.1956 р. на братській могилі споруджено пам'ятник, виготовлений на Харківській скульптурній фабриці.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,9 м) встановлена на цегляному, оштукатуреному постаменті (вис. 2,7 м), який розміщений на такому ж цоколі (вис. 0,4 м). У 2008 р. відбулася реконструкція. Біля підніжжя пам'ятника покладені 5 плит чорного граніту (1,1 x 0,8 м) з викарбуваними прізвищами 194 воїнів, жителів сс. Білоцерківка, Коноплянка, Герусове, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. За даними Книги Пам'яті України відомо 245 прізвищ. На могилі встановлено обеліск чорного граніту (1,17 x 0,5 м) з пам'ятним написом і прізвищами 19 похованих воїнів.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3065. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 7; Там само. – Оп. 2. – Спр. 2. – Арк. 6; Там само. – Ф. 3065. – Оп. 2. – Спр. 3. – Арк. 9; Там само. – Ф. 17 тв. КП. – Оп. 136752. – Спр. 1. – Арк. 1; Там само. – Ф. 3539. – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 124; Там само. – Спр. 37. – Арк. 121; Там само. – Ф. 3537. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 17; Там само. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 28. – Арк. 63–67; Там само. – IX від. – Спр. 101-1019-2. – Арк. 100; Там само. – Спр. 101-705-1, вх. 1067. – Арк. 27; Там само. – Спр. 101-5445-1, вх. 1569. – Арк. 6; Там само. – Спр. 101-1190-2, вх. 44786. – Арк. 100; ДАПО. – Ф. 363. – Оп. 1. – Спр. 248. – Арк. 116; Архів ЛВММ. – Ф. 474 ХППГ. – Книга погребення; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.96-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 114–124, 127–130.

Н.Ф. Шаповал

75. Місце поховання жертв Голодомору 1932–1933 рр. (іст.)

Розташоване у західній частині Кручанського кладовища.

У невідомій кількості братських і одиночних могил похована невідома кількість жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932–1933 рр. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору в с. Білоцерківка загинуло 460 чоловік, прізвища не встановлені.

Могили не увічнені, збереглися тільки пагорби.

Джерела та література: Повідомлення голови Білоцерківської сільської ради Великобагачанського району // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Повідомлення Сизоненка Михайла Олексійовича, учителя історії Білоцерківської середньої школи // Там само; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 22.

Н.М. Сиволап

76. Будинок школи, в якій навчалися Герої Радянського Союзу Федір Омелянович Василенко та Сергій Йосипович Василенко (іст.)

Розташований в центральній частині села.

Будинок одноповерховий, цегляний, П-подібний у плані. Побудований у 1913 р. для земської школи. У 2002 р. металева двосхила покрівля була замінена на шиферну.

У школі навчалися Василенко Федір Омелянович (18.09.1911, с. Красногорівка – 24.08.1983, м. Полтава) та Василенко Сергій Йосипович (22.04.1921,

с. Красногорівка – 11.04.1994, м. Москва), Герої Радянського Союзу.

Василенко Федір Омелянович народився в сім'ї селянина. У 1929 р. закінчив сім класів Білоцерківської неповної середньої школи, а в 1933 р. – Харківський педагогічний технікум. У листопаді цього ж року був призваний до Червоної Армії. Закінчив школу молодших спеціалістів. У 1939 – 1940 рр. брав участь у радянсько-фінській війні, був нагороджений медаллю «За відвагу». Воював на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. з перших днів.

За період з 22 червня 1941 р. по 20 листопада 1943 р. Ф.О. Василенко здійснив 218 бойових вильотів, з них 191 нічний в глибокий тил ворога.

За мужність і відвагу, проявлені в боях проти нацистських загарбників, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 13 березня 1944 р. Федору Омеляновичу Василенкові присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Після демобілізації Ф.О. Василенко тривалий час працював заступником директора Полтавської гравіметричної обсерваторії. Помер і похований у м. Полтаві. Нагороджений чотирма орденами Червоного Прапора, медалями.

Василенко Сергій Йосипович народився в сім'ї селянина. Навчався в Красногорівській семирічній, потім у Білоцерківській середній школі. У 1938 р. призваний на службу до Червоної Армії. 1940 р. закінчив Ленінградське авіа-

ційно-технічне училище.

На фронтах Великої Вітчизняної війни з червня 1941 р. До серпня 1944 р. С.Й. Василенко здійснив понад 100 бойових вильотів, знищив 10 ворожих танків, 6 літаків, 80 автомашин, 10 гармат, 2 залізничних ешелони, 4 склади з паливом, сотні гітлерівців.

За зразкове виконання завдань командування та виявлені мужність і відвагу Указом Президії Верховної Ради СРСР від 26 жовтня 1944 р. старшому лейтенанту Сергію Йосиповичу Василенкові присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Після війни С.Й. Василенко закінчив Військову Червонопрапорну академію командно-штурманського складу, потім був на відповідальній дипломатичній роботі. Помер і похований у м. Москві. Нагороджений орденами: Червоного Прапора, Червоної Зірки, Вітчизняної війни I ступеня, медалями.

У 2005 р. на будинку Білоцерківського загальноосвітнього навчального закладу I-III ступенів встановлено дошку (0,4 x 0,6 м) сірого граніту з пам'ятним написом на честь Героїв.

Джерела та література: Видатні люди Великобагачанщини. Кн. 1. – Полтава: «АСМБ», 2004. – С. 16 – 17; Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь. Т. 1. – М.: Военное издательство, 1987. – С.242; Герої землі Полтавської: Довідник. Вип. 1: Герої Радянського Союзу. – Полтава: ТОВ «АСМБ», 2010. – С. 8 – 9; За мужність і відвагу: Документальні розповіді про полтавців Героїв Радянського Союзу. – Харків: Прапор, 1972. – С.65 – 68.

Н.М. Сиволат

Бірки, с., Бірківська сільська рада

77. Географічний центр Полтавщини – ландшафтний заказник місцевого значення (природа)

Розташований південніше автошляху Київ-Харків по р. Псел, між сс. Красногорівка, Бірки, Стінки, Балаклія та Герусівка, на території Псільського лісництва – кв. 9, вид. 11-22. Знаходиться у віданні сільських рад: Білоцерківської – 192,3 га, Бірківської – 377,4 га, Балакліївської – 345,9 га, ВАТ «Балакліївське» – 285,5 га, ДП «Миргородське лісове господарство» – 31,7 га, ТОВ «Білагро» – 41,9 га.

Площа 1274,7 га. Охороняється згідно з рішенням Полтавської обласної ради від 23.06.2010 р.

Типовий природний заплашний комплекс з цінними ландшафтами. Рослинний та тваринний світ включає регіонально рідкісні (проліска сибірська, перлівка трансільванська, очиток пурпуровий, хом'ячок сірий, просянка, деркач, куріпка сіра) та червонокнижні (ковила волосиста, косарики тонкі, сальвінія плаваюча, борсук, підорлик великий, скопа, шуліка рудий, лелека чорний) види.

Джерела: НАПКМ. – Спр. № 01 – 116. – Арк. 156, 158.

О.О. Вільмовська

78. Братська могила радянських воїнів, партизанів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташована в центрі села, біля будинку культури.

Поховано 8 воїнів із частин 81-ї стрілецької дивізії, 3-ї, 142-ї танкових бригад, 32-ї, 14-ї кавалерійських дивізій, які загинули 14 – 15 вересня 1941 р. в боях з гітлерівськими загарбниками під час оборони сс. Бірки та Запсілля; воїни 166-ї стрілецької дивізії, які загинули 23 вересня 1943 р. під час звільнення с. Бірки. Первісно воїни були поховані у трьох різних могилах і лише в 1957 р. останки перенесені до братської могили.

Прізвища невідомі. Тут же похований

Давиденко Павло Іванович (1902 – 1942), партизан, уродженець с. Бірки, до війни працював першим секретарем Великокринківського райкому комсомолу. У ве-

ресні 1941 р. організував партизанський загін в с. Зубані Лобинського району. Розстріляний гітлерівцями у листопаді 1942 р.

Згідно з рішенням Білоцерківської сільської ради № 4 від 7 січня 1957 р. біля могили споруджено пам'ятник, виготовлений Харківською скульптурною фабрикою. Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,9 м) встановлена на цегляному, двоступінчатому оштукатуреному постаменті (3,1 x 1,85 x 0,86 м), на якому закріплена дошка із бетону (0,5 x 0,35 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». Біля підніжжя – 6 бетонних дошок (1,45 x 0,83 м) з прізвищами 163 воїнів, жителів Бірківської сільської ради, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., та пам'ятним написом: «Вічна пам'ять воїнам – односельчанам, що загинули в роки Великої Вітчизняної війни». Серед загиблих земляків – Срібний Сидір Іванович (28.12.1916 с. Бірки – 11.10.1944, Латвія), Герой Радянського Союзу (див. № 81). За даними Книги Пам'яті України відомо 176 прізвищ. На могилі покладена дошка (0,6 x 0,4 м) чорного граніту з пам'ятним написом: «Тут знаходяться останки восьми невідомих солдатів, які

загинули в серпні 1941 року захищаючи с.Бірки від німецьких окупантів. Вічна пам'ять Герою Радянського Союзу Срібному Сидору Івановичу 1916 – 1944 рр.».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1406. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 8; Там само. – Ф. 1230. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 25; Там само. – Ф. 1232. – Оп. 1. – Спр. 51. – Арк. 153; Там само. – Ф. 3539. – Оп. 1. – Спр. 20Т. – Арк. 80; Там само. – Ф. 36. – Спр. 36. – Арк. 124; Там само. – Ф. 33. – Оп. 793756. – Спр. 45; ДАПО. – Ф. 15. – Оп. 23. – Спр. 25. – Арк. 108 (14.03.1975); Там само. – Оп.1. – Спр. 2882. – Арк. 167; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 313. – Арк. 7; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.97-2.16.1 // Робочий архів відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Пам'ятники історії та культури УССР: Каталог-справочник. – К., 1987. – С. 401; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район, Гадяцький район. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 141 – 150.

Н.Ф. Шаповал

79. Могила радянського воїна (іст.)

Розташована у східній частині кладовища, навпроти входу.

Похований радянський воїн із частин, які вели оборонні бої у вересні 1941 р. Прізвище невідоме.

У 1950-х рр. на могилі встановлено металевий обеліск (вис. 1,28 м) із зіркою. У верхній частині – металева дошка (0,16 x 0,25 м), напис втрачено. Навколо могили – металева огорожа (1,7 x 1,2 м).

Джерела: ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп.8. – Спр.66. – Арк.57; Повідомлення Бірківської сільської ради Великобагачанського району // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.М. Сиволап

80. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташований у східній частині кладовища.

Споруджений у 2000 р. в пам'ять про жителів Бірківської сільської ради, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. Місця поховань невідомі. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору, в с. Бірки загинуло 69 чоловік, встановлено імена 9 чоловік; в с. Баланди – 9 чоловік, імена невідомі; в с. Стінки – 11 чоловік, імена не встановлені.

В пам'ять про них місцевими майстрами споруджено дерев'яний хрест (3,1 x 2,15 м) з написом: «Пам'яті жертв голодомору 1932 – 1933» на фанерній табличці (0,2 x 0,3м). Біля основи хреста – кенотаф у вигляді могильного насипу (2,3 x 1,1 м).

Джерела: Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області №39 від 30 травня 2005 р. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 23.

Н.М. Сиволап

81. Пам'ятна дошка на честь Сидора Івановича Срібного (іст.)

Розташована в центрі села, на фасаді будинку культури.

Встановлена у 1978 р. згідно з постановою бюро Полтавського обласного комітету Компартії України і Полтавського облвиконкому № 20 від 14 березня 1975 р., на честь Срібного Сидора Івановича (28.12.1916, с. Бірки – 11.10.1944, м. Сігулда, Латвія), Героя Радянського Союзу.

Сидір Іванович Срібний закінчив 5 класів Бірківської неповної середньої школи, згодом курси рахівників у м. Миргород. Працював рахівником у колгоспі. 1938 р. призваний до Червоної Армії. На фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. з грудня 1941 р. Командир роти 241-го гвардійського стрілецького полку (75-а гвардійська стрілецька дивізія, 60-а армія, Центральний фронт) гвардії молодший лейтенант С.І. Срібний серед перших 24.09.1943 р. форсував р. Дніпро, захопив оборонний рубіж і відбив декілька атак противника, знищивши багато гітлерівців.

За успішне форсування Дніпра і утримання плацдарму на правому березі, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 17 жовтня 1943 р. Сидору Івановичу Срібному було присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

11 жовтня 1944 р. в жорсткому бою за визволення міста Сігулди (Латвія) Герой Радянського Союзу С.І. Срібний загинув смертю хоробрих.

Героїзм земляка увічнює дошка сірого граніту (0,48 x 0,82м) з пам'ятним написом: «В селі Бірки Великобагачанського району народився і жив Герой Радянського Союзу Срібний Сидір Іванович 1916-1944 рр.».

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1655-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь. Т. 2. – М.: Военное издательство, 1988. – С. 513; За мужність та відвагу: Документальні розповіді про полтавців Героїв Радянського Союзу. – Харків: Прапор, 1972. – С. 286.

Н.М. Сиволап

Буряківщина с., Великобагачанська селищна рада.

82. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,25 км на північний захід від села, ліворуч від дороги смт. Велика Багачка — м. Миргород, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з 2 курганів, розташованих поряд по лінії північ — південь.

Висота насипів 0,3 і 0,4 м; діаметр 20 – 25 м.

Розкопки не проводилися. Насипи розростаються.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 12. — Рис. 49.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

Бутова Долина с., Великобагачанська селищна рада.

83. Курган (археол.)

Знаходиться за 3 км на захід від південної околиці села і за 1 км на південь від дороги смт. Велика Багачка — с. Бехтерщина, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота насипу 1,7 м; діаметр 35 м.

Розкопки не проводилися. Насип розростається.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 12. — Рис. 48.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

84. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на захід від села, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота насипу 0,7 м; діаметр 25 м.

Розкопки не проводилися. Насип розорюється.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 12. — Рис. 48.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

85. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на північний захід від села, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота насипу 0,5 м; діаметр 30 м.

Розкопки не проводилися. Насип розорюється.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 12. — Рис. 48.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

86. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на південний захід від села і за 2,1 км на схід від південної околиці с. Бехтерщина, праворуч від дороги смт. Велика Багачка – с. Бехтерщина, на підвищенні плато правого берега р. Псел (С 49°48.613' В 33°38.930').

Обстежувався Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 р.

Висота кургану 1,5 м; діаметр 26 м. На вершині помітні сліди від геодезичного знаку, який зараз відсутній.

Розкопки не проводилися. Насип задерновано.

Джерела: Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк. 14. – Рис. 46, 47.

Р.С. Луговий, О.М. Ткаченко

87. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,9 км на південний захід від села і за 1,7 км на схід від південної околиці с. Бехтерщина, праворуч від дороги смт. Велика Багачка – с. Бехтерщина на підвищенні плато правого берега р. Псел (С 49°48.450' В 33°38.696').

Обстежувався Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 р.

Висота кургану 0,5 м; діаметр 22 м.

Розкопки не проводилися. Розорюється.

Джерела: Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк. 14. – Рис. 46, 48.

Р.С. Луговий, О.М. Ткаченко

88. Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташований в центральній частині кладовища.

Споруджений у 1960-і рр. в пам'ять про жителів с. Бутова Долина, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.

На металевому обеліску (1,53 x 0,66м) із зіркою (вис. 0,46м), встановленому на

такому ж постаменті (вис. 0,52м), закріплено 3 чавунні дошки (1,28 x 0,4м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять і слава нашим односельчанам, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни в 1941 – 1945 рр.» і прізвищами 78 загиблих воїнів. За даними Книги Пам'яті України відомо 71 прізвище. Поруч – обеліск рожевого граніту (0,9 x 0,57м) та плита (1,5 x 0,75м) з пам'ятним написом: «Куда б ни шел ни ехал ты но здесь остановись могиле этой дорогой всем сердцем поклонись».

Джерела та література: Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області № 39 від 30 травня 2005 р. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 59–62.

Н.М. Сиволап

89. Братська могила партизанів (іст.)

Розташована в центрі села, біля клубу.

Поховані 2 партизани, які загинули 23 вересня 1943 р. в боях з гітлерівськими загарбниками під час звільнення села частинами 254-ї стрілецької дивізії. Прізвища невідомі.

Згідно з рішенням Великобагачан-

ського райвиконкому № 7 від 15.02.1957 р. на могилі споруджено пам'ятник, виготовлений Харківською скульптурною майстернею.

У 2000 р. проведено реконструкцію. Встановлено залізобетонну скульптуру воїна (вис. 2,5 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (2,25 x 1,2 x 1,97 м). На могилі – рожевого граніту обеліск (0,58 x 0,9м) і така ж плита (2,0 x 0,8м) з пам'ятним написом: «В данину глибокої поваги і скорботи за воїнами-односельчанами які загинули в роки Великої Вітчизняної війни від вдячних Бутоводолинців».

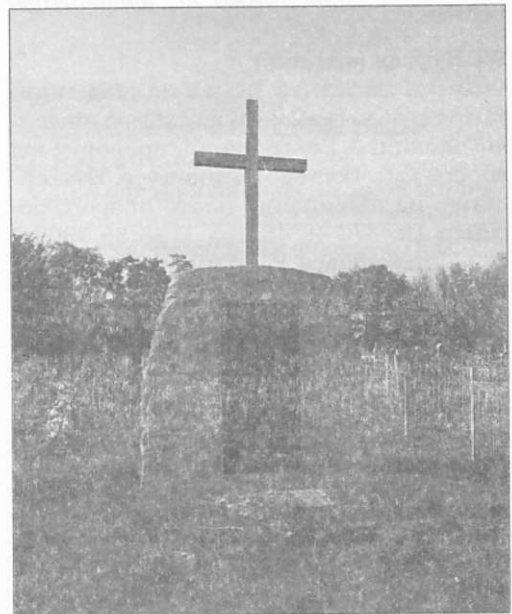
Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 28. – Арк. 64; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 20; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.89-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник / Глав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 401.

Н.Ф. Шаповал

90. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташований в центральній частині кладовища.

Споруджений у 2003 р. поряд із пам'ятним знаком полеглим землякам

(див. № № 88) на згадку про жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору, в с. Бутова Долина загинуло 53 жителі, імена не встановлено, місця поховань невідомі. В пам'ять про них на постаменті бутового каменю (1,94 x 1,9 x 1,0 м) закріплено дерев'яний хрест (вис. 1,5 м), а передню площину постаменту вмонтовано дошку з чорного лабрадориту (1,49 x 0,69 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять землякам жертвам голодомору 1932 – 1933 рр.».

Джерела та література: Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області №39 від 30 травня 2005 р. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 24.

Н.М. Сиволап

Вишняківка с., Бірківська сільська рада

91. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,8 км на південний схід від села, на другій терасі лівого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота 0,8 м; діаметр 25 м.

Розкопки не проводилися. Насип розорюється.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 12. — Рис. 51.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

92. Курган (археол.)

Знаходиться на східній околиці села, на другій терасі лівого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота 0,5 м; діаметр 15 м.

Розкопки не проводилися. Насип розорюється.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 12. — Рис. 51.

них разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 12. — Рис. 51.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

93. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на південний схід від с. Вишняківка і за 0,25 км на схід від колишнього с. Киричаї (зняте з обліку), на другій терасі лівого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота насипу 0,5 м; діаметр 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 13. — Рис. 51.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

Гарнокут с., Великобагачанська селищна рада.

94. Поселення, неоліт, доба бронзи (археол.)

Знаходиться на північній околиці села, в урочищі Мельницька Гора, на високому вузькому відрозі корінного правого берега р. Псел, відрізаному з боку плато балкою (С 49°45.150' В 33°44.879').

Виявлене Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 р.

Поверхня поселення задернована, а площа окреслюється контуром відрогу (150 x 100 м). На оголеннях поверхні зібрані дрібні фрагменти стінок глиняного

ліпного посуду культури ямково-гребінцевої кераміки доби неоліту (IV – III тис. до н. е.) з ямковим та ямково-гребінцевим орнаментом; ямно-катакомбного часу доби ранньої бронзи (XVIII – XV ст. до н. е.) з ялинковим орнаментом та одне вінце посудини з ледь відігнутим краєм і наскрізним проколом під ним часу фінальної бронзи (XI – IX ст. до н. е.).

Колекція зберігається у Полтавському краєзнавчому музеї.

Джерела: Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк. 14. – Рис. 49, 50, 51, 52.

Р. С. Луговий, О.М. Ткаченко

Герусівка с., Білоцерківська сільська рада

95. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,7 км на захід від села, ліворуч автошляху сс. Красногорівка — Балаклія, біля краю плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота 1,2 м; діаметр 20 м.

Насип задернований. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 13. — Рис. 53.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

96. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на південь від села, біля краю плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота 1 м; діаметр 23 м.

Розкопки не проводилися. Насип розорюється.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 13. — Рис. 53.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

Говори с.,

Рокитянська сільська рада

97. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на північ від села біля перехрестя доріг сс. Рокита — Федорівка — Остап'є, на плато правого берега р. Псел між двома балками.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з чотирьох компактно розташованих курганів висотою до 1 м і діаметром 20 – 25 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 20. — Рис. 81.

Л.М. Лугова

98. Курган (археол.)

Знаходиться на східній околиці села, праворуч автошляху на с. Рокита, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота 1,2 м; діаметр 27 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 20. — Рис. 81.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

Гоголеве смт., Гоголівська селищна рада

99. Поселення, ранне середньовіччя (археол.)

Знаходиться за 2 км на південний-захід від залізничної станції Гоголеве, на правому схилі невеликої балки, яка впадає зліва в заплаву р. Вовнянка (права притока р. Псел), за 0,8 – 1,1 км від її гирла. Балка обмежує поселення зі сходу, південна межа проходить біля дороги до ст. Гоголеве, північна — по невеликій улоговині. Площа поселення до 2000 кв. м. У силосній ямі виритий у центрі поселення,

простежений культурний шар, потужністю 0,6 м. Знахідки малочисельні, переважно дрібні фрагменти гончарного шерехатого та лискованого посуду черняхівської культури (поч. III — поч. V ст. н. е.), окремі уламки амфор та фрагменти ліпного посуду епохи бронзи.

Відкрите Є. Горюновим у 1971 р.

Розкопується, пошкоджене внаслідок облаштування на його території силосної ями.

Розкопки не проводилися.

Колекція зберігається у фондах Санкт-Петербурзького відділення ІА РАН.

Джерела: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1971/57. — Арк. 15 — 16.

Л.М. Лугова, Г.М. Некрасова

100. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на південний схід від селища, праворуч від автошляху смт. Велика Багачка — Великі Сорочинці, по обидва боки ґрунтової дороги на с. Матяшівку, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з чотирьох курганів і одного майдану. Висота курганів становить від 0,8 м до 1,5 м; діаметр 25 — 35 м. Насип майдану кільцеподібної форми. З його південного боку знаходиться вхід і видовженої форми бург. Висота майдану 2 м; діаметр 40 м.

Насипи курганів розкопуються, майдан задернований, з південного та північного боків частково зруйнований. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 17. — Рис. 71, 72.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

101. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 2 — 2,3 км на північний схід від селища, праворуч від автошляху смт. Велика Багачка — Великі Сорочинці, біля території нафтопро-

мислу, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з чотирьох курганів висотою від 0,3 м до 1 м; діаметром 15 — 25 м. Три насипи розташовані поряд, четвертий знаходиться за 0,3 км від них у південно-східному напрямку, на невеликому підвищенні.

Насипи курганів розкопуються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 17. — Рис. 71.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

102. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 3,2 км на схід від нафтоуправління, яке знаходиться на східній околиці селища, праворуч від автошляху смт. Велика Багачка — Великі Сорочинці, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з чотирьох курганів, розташованих компактною групою. Курган, висотою близько 4 м і діаметром до 50 м, який займає в групі крайнє східнє положення, задернований, на його вершині встановлено геодезичний знак. З північно-західного боку насипу простежується яма глибиною до 1,5 м, біля підніжжя ростуть дерева. Решта насипів, висотою 1,2 — 1,3 м; діаметром до 30 м, розкопуються.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 17. — Рис. 71, 73.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

103. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 3,5 — 4 км на схід від селища, праворуч від автошляху смт. Велика Багачка — Великі Сорочинці, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів, висотою 1,1 і 1,2 м; діаметром 30 і 32 м, розташованих поряд по лінії північ — південь.

Насипи курганів розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 17. — Рис. 71.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

104. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на північний захід від селища, на підвищенні плато в межиріччі рр. Псла і Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота 1 м; діаметр 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 67.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

105. Курган (археол.)

Знаходиться за 2,5 км на північний схід від селища, праворуч від автошляху смт. Велика Багачка — Великі Сорочинці, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота 0,8 м; діаметр 30 м.

Розкопки не проводилися. Насип розорюється.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 17. — Рис. 71.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

106. Курган (археол.)

Знаходиться за 2,3 км на схід від селища, праворуч від автошляху смт. Велика Багачка — Великі Сорочинці, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота 0,8 м; діаметр 25 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 17. — Рис. 71.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

107. Братська могила партизанів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташовані на привокзальній площі.

У братській могилі поховано 2 партизани: Бубир Дмитро Данилович (1906 – 1943), працював завідуючим на гоголівському пункті заготсіно. У 1943 році був розстріляний за зв'язок з партизанами в яру біля дорожньої розвилки м. Миргород – смт. Гоголеве та Говтвяниця Іван Павлович (1914, с. Устивиця – 5.06.1942, смт. Гоголеве), партизан. Народився в сім'ї залізничника. У 1934 р. закінчив 7 класів, працював на залізничному транспорті в м. Полтаві. В 1936 р. призваний до лав Червоної Армії, демобілізувавшись, продовжував працювати на залізничному транспорті. У 1941 р. Полтавським політвідділом залізничної дороги був залишений в тилу ворога для підпільної роботи. І.П. Говтвянця, працюючи стрілочником, пустив поїзд на поїзд. Страчений гітлерівцями 5 червня 1942 р.

У 1957 р., згідно з рішенням Гоголівської селищної ради депутатів № 9 від 16 травня 1956 р., біля могили встановлено скульптуру воїна (вис. 2,9 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (вис. 3,6 м), нижня частина якого обкладена плиткою, у верхній частині – дошка із сірої мармурової крихти (0,5 x 0,35 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». Скульптура виготовлена Харківською скульптурною фабрикою. Біля підніжжя пам'ятника покладена металева плита (1,09 x 1,43 м) з пам'ятним написом: «1941р.-1945 р. Хай в віках живе їх безсмертна слава.

Вічна слава воїнам односельчанам які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни» і прізвищами 54 полеглих воїнів земляків. За даними Книги Пам'яті України відомо 76 прізвищ. На могилі – бетонна плита (0,5 x 0,66 м) з пам'ятним написом: «Жителі селища Гоголево які розстріляні німецько-фашистськими загарбниками в період Великої Вітчизняної війни і похоронені біля пам'ятника загиблених воїнів Бубир Дмитро Данилович 1906 – 1943 рр., Говтвяниця Іван Павлович 1914-1942 р.».

Джерела та література: ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп.8. – Спр. 66. – Арк. 44; Там само. – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 2882. – Арк. 248; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 140. – Арк. 19, 24; Книга Вічної Слави Гоголівської селищної Ради // Потоковий архів Гоголівської селищної ради: Паспорт пам'ятки історії та культури № 2.4.90-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 150 – 154; Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 1: м. Полтава. Великобагачанський район. Гадяцький район. Глобинський район. Гребінківський район. Диканський район. Зіньківський район. Карлівський район. Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. Кременчуцький район. Лохвицький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 2002. – С. 106.

В.А. Андрієць

108. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташований по вул. Совхозній у західній частині кладовища.

Встановлений у 2003 р. в пам'ять про жителів села, померлих під час Голодомору 1932 – 1933 рр. За даними Націо-

нальної книги пам'яті жертв Голодомору, в с.мт. Гоголеве загинули 31 чоловік, відомі імена 9.

На насипному кургані (вис. 1,5 м) встановлено металевий хрест (вис. 4,0 м), в центрі якого – металева дошка (0,45 x 0,64 м) з пам'ятним написом: «Жертвам голодомору на Україні 1932 – 1933 рр.».

Література: Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 25; Данько П.Г. Обереги нашої пам'яті. – Полтава: «Полтавський літератор», 1999 – С. 112 – 113.

В.А. Андрієць

109. Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташовані в південно-західній частині старого кладовища.

Похорані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр., а також зайшли люди, які померли від голоду на

залізничній станції Гоголеве, і поховані у великій загальній ямі.

За свідченнями, які зібрав П. Данько, у 1950 р., в селі від голоду померла 51 людина.

Серед померлих Староконь Женя Павлівна, 1933 р. н., Федорко Наум Іванович (1874 – 1933), Колодій Петро Васильович (1888 – 1934), на 2-х могилах встановлені металеві хрести (вис. 1,2 м) з прізвищами померлих.

У 2003 р. встановлено металевий хрест (вис. 3,0 м), в центрі якого закріплена металева дошка (0,45 x 0,64 м) з пам'ятним написом: «Жертвам голодомору на Україні 1932 – 1933 рр.».

Джерела та література: Спогади Кулініч Марії Павлівни // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Данько П.Г. Обереги нашої пам'яті. – Полтава: «Полтавський літератор», 1999 – С. 112 – 113.

В.А. Андрієць

110. Пам'ятник Михайлу Сергійовичу Грушевському (іст.)

Розташований у центральній частині селища, біля будинку культури.

Встановлений у 2001 р. на честь Грушевського Михайла Сергійовича (17(29).09.1866, м. Холм, тепер м. Хелм, Польща – 25.11.1934, м. Кисловодськ, похований у Києві) – українського історика, визначного організатора української науки, політичного і державного діяча, публіциста.

У березні 1917 р. був обраний головою Української Центральної Ради. З його ім'ям пов'язаний розвиток історичних подій від перших кроків Центральної Ради до IV Універсалу, яким проголошувалася самостійність УНР. 29.04.1918 р. М.С. Грушевський був обраний президентом Української Народної Республіки.

Погруддя М.С. Грушевського виготовлене зі штучного каменю (1,0 x 1,0 м), встановлене на цегляному, обкладеному плиткою постаменті (2,4 x 1,23 x 1,03 м), що базується на трьохступінчатому цоколі (0,26 x 2,2 x 2,2 м), (0,24 x 1,8 x 1,8 м), (0,14 x 3,98 x 3,38 м). У верхній частині постаменту дошка з сірого граніту (0,3 x 0,52 м) з пам'ятним написом: «М.С. Гру-

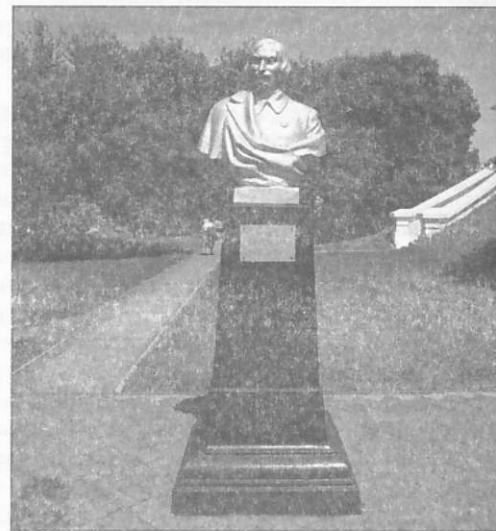
шевський – перший президент України».

Автор – скульптор В.І. Білоус.

Джерела та література: Енциклопедія Українознавства. Т. 2. – К.: Видавництво «Молоде життя», 1994. – С. 453 – 455; Писаренко В. Свято нафтовиків // Рідний край. – 2001. – № 80 (8770). – 9 – 10 жовтня. – С. 1 – 2.

В.А. Андрієць

111. Пам'ятник Миколі Васильовичу Гоголю (іст.)

Розташований біля будинку залізничного вокзалу.

Споруджений у березні 1952 р., з нагоди 100-річчя з дня смерті Миколи Васильовича Гоголя (1.04.1809 – 4.03.1852), класика світової літератури.

Залізобетонне погруддя (0,95 x 0,75 м) виготовлене Харківським скульптурним комбінатом. Встановлене на цегляному оштукатуреному постаменті (1,7 x 0,47 x 0,43 м), у верхній частині якого – металева дошка (0,2 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «Микола Васильович Гоголь».

Джерела: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 4.1.117 – 2.16.1 // Робочий архів науководслідного відділу пам'ятокознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.М. Сиволап

112. Будинок цеху видобутку нафти і газу, в якому працював Станіслав Миколайович Горев (іст.)

Розташований в центрі селища.

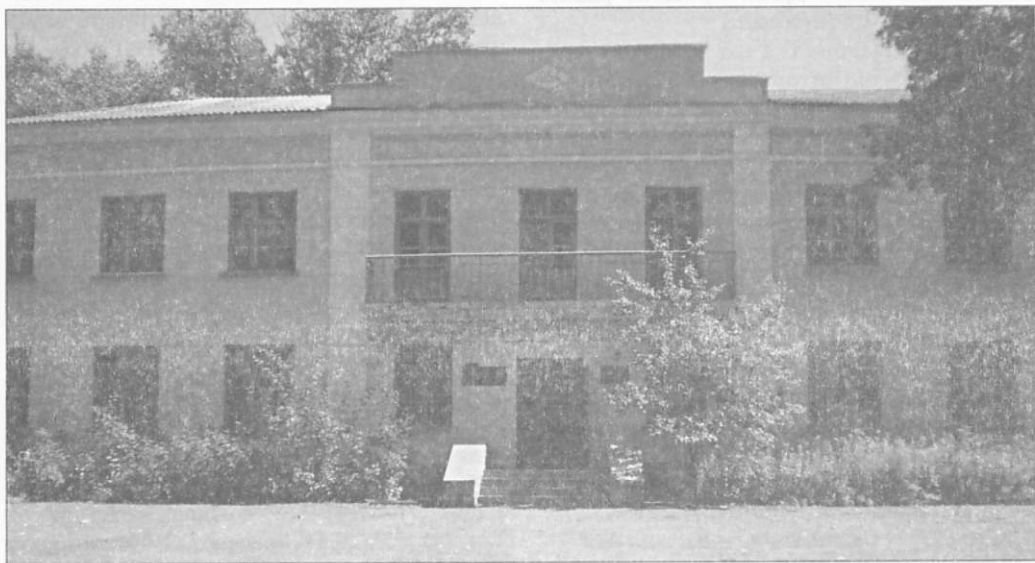
Побудований у 1954 р. Двоповерховий, цегляний, оштукатурений, площею 500 кв.м., дах вкритий шифером.

У цьому будинку в 1957 – 1964 рр. працював Горев Станіслав Миколайович (11.11.1934, Івановська область, Російська Федерація – 22.07.2001, м. Київ), визначний працівник нафтової і газової промисловості.

Після закінчення Московського інституту нафти і газу молодим спеціалістом приїхав за направленням на Полтавщину в селище Гоголеве. В нафтопромислового управлінні «Радченкове» С.М. Горев спочатку працював оператором по видобутку нафти, пізніше начальником виробничо-технічного відділу, згодом головним інженером нафтопромислового управління. При технічному керівництві Станіслава Горева в НПУ «Радченкове» освоєються та облаштовується ряд нових нафтових родовищ: Кибинцівське, Зачепилівське, Глинсько-Розбишівське. Після організації Харківського раднаргоспу, С.М. Горева призначають головним інженером управління газової та нафтової промисловості раднаргоспу.

У 1966 р. С.М. Горева, як одного з підготовлених спеціалістів, направляють на роботу до Києва на посаду начальника відділу видобутку нафти Головного

управління нафтової промисловості при Раді Міністрів України. Згодом працює в партійних органах.

У 1973 р. С.М. Горев очолив нафтову галузь України і протягом двадцяти років працював генеральним директором об'єднання «Укрнафта». В останні роки життя – радник голови правління ВАТ «Укрнафта».

За його сприяння в селищі побудовані багатоповерхові будинки для нафтовиків, магазини, будинок культури, газові мережі, облаштовані вулиці, розпочато будівництво церкви.

Помер і похований у м. Київ.

6 жовтня 2001 р. на адмінбудинку встановлена дошка чорного граніту (0,41 x 0,36 м) з портретним зображенням С.М. Горєва (0,33 x 0,29 м) і пам'ятним написом.

Література: Полтавській нафті – 50: Історія і сучасність. Ювілейний альманах. – Полтава, 2001. – С. 6 – 7; Він пам'ятав про Гоголеве, Гоголеве пам'ятає його. – Рідний край. – № 78 (8768). – 2001. – 3 жовтня. – С. 2; Писаренко В. Свято нафтовиків селища Гоголеве. – Рідний край. – 2001. – № 80 (8770). – 10 жовтня. – С. 1 – 2.

В.А. Андрієць

Грянчиха с., Устивицька сільська рада

113. Поселення. Доба бронзи, ранне середньовіччя. (археол.)

Знаходиться за 0,2 км на південь від села, ліворуч від автошляху с. Устивиця — смт. Велика Багачка. Розташоване у верхів'ях балки, яка перерізає правий корінний берег р. Псел і тягнеться вздовж її правого схилу на 0,25 км вузькою смугою, частково охоплюючи протилежний схил балки — урочище Дражин Гірб. На цій ділянці зустрічаються фрагменти гончарного шерехатого посуду черняхівської культури (поч. III — поч. V ст. н. е.) та глиняного ліпного посуду доби бронзи.

Відкрите І. Ляпушкіним у 1948 р., обстежувалося Є. Горюновим у 1971 р.

Розкопки не проводилися.

Колекція зберігається у фондах Санкт-Петербурзького відділення ІА РАН.

Джерела та література: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепропетровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1971/57. — Арк. 16–17; Ляпушкін І.І. Днепропетровское лесостепное Левобережье в эпоху железа. — М.: АН ССР, 1961. — (МИА. Вып. 104). — С. 162.

Л.М. Лугова, Г.М. Некрасова

114. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 2,2 км на північ-північний захід від села, на підвищенні плато правого берега р. Псел, яке тягнеться по лінії північ — південь на 4 км неширим лонцюгом між сс. Грянчиха та Кульбашне.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів, розташованих поряд, висотою 0,3 і 0,4 м; діаметром 15 і 17 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.6. — 24801. — Арк. 23. — Рис. 87.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

115. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 3,5 км на захід-північний захід від с. Грянчиха і за 1 км на південний схід від с. Суржки, праворуч від автошляху смт. Велика Багачка — м. Миргород, на плато в межиріччі рр. Псла і Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів, висотою 0,6 – 0,7 м; діаметром 20 – 25 м, розташованих за 150 – 200 м один від одного по лінії північ — південь.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.6. — 24801. — Арк. 23. — Рис. 89.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

116. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 4 км на північний захід від с. Грянчиха і за 1,6 – 1,8 км на південь від колишнього с. Зайці, на плато в межириччі рр. Псла і Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів, висотою 1 – 1,3 м; діаметром 20 – 25 м, розташованих за 150 – 200 м один від одного по лінії північ – південь.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 23. — Рис. 89.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

117. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 4,5 км на північний захід від с. Грянчиха і за 0,8 – 1 км на південь-південний схід від колишнього с. Зайці, на плато в межириччі рр. Псла і Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів, висотою 0,6 – 0,8 м; діаметром 15 – 20 м, розташованих за 100 м один від одного по лінії північ – південь.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 23. — Рис. 89.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

118. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на північний захід — захід від села та за 1 км на захід від тракторної бригади на південному краю підвищення плато правого берега р. Псел, яке тягнеться по лінії північ — південь на 4 км нешироким ланцюгом між сс. Грянчиха та Кульбашне.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота 1 м; діаметр 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 23. — Рис. 87.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

119. Курган (археол.)

Знаходиться за 2,5 км на захід-північний захід від села, на підвищенні плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота насипу 1 м; діаметр 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 23. — Рис. 89.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

120. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,7 км на північний захід від села, на підвищенні плато правого берега р. Псел, яке тягнеться по лінії північ — південь на 4 км нешироким ланцюгом між сс. Грянчиха та Кульбашне.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота 0,4 м; діаметр 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 23. — Рис. 87.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

121. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на північний схід від села, праворуч автошляху смт. Велика Багачка — с. Устивиця, на підвищенні плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота 1,8 м; діаметр 30 — 32 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 23. — Рис. 87.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

Дакалівка с., Устивицька сільська рада

122. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,7 — 1 км на північ від села, на підвищеній ділянці плато лівого берега р. Вовнянка, правої притоки р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з 2 курганів, розташованих на відстані 0,25 — 0,3 км один від одного по лінії південний захід — північний схід. Висота насипів 0,3 — 0,5 м; діаметр 20 — 30 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 22. — Рис. 88.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

123. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 2,2 км на північ від с. Дакалівка і за 1,5 км на захід від смт. Гоголеве, на підвищенні плато правого берега р. Вовнянка, правої притоки р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох розташованих поряд курганів. Висота насипів 0,4 — 0,5 м; діаметр 20 — 30 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 22. — Рис. 88.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

124. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на північ-північний схід від села, на лівому березі р. Вовнянка, правої притоки р. Псел, поблизу балки.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота насипу 0,4 — 0,5 м; діаметр 30 м.

Розкопки не проводилися. Насип розорюється.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 22. — Рис. 88.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

125. Курган (археол.)

Знаходиться за 2,3 км на північ від с. Дакалівка і за 2 км на захід від смт. Гоголеве, на підвищенні плато правого берега р. Вовнянка, правої притоки р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота кургану 0,4 — 0,5 м; діаметр 20 м.

Розкопки не проводилися. Насип розорюється.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 22. — Рис. 88.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

Дзюбівщина с.,

Білоцерівська сільська рада

126. Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташоване у старій частині кладовища.

У невідомій кількості братських і одиночних могил похована невідома кількість жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору, в с. Дзюбівщина загинуло 48 чоловік, імена не встановлені.

Місце поховань не увічнене.

Джерела та література: Довідка відділу куль-

тури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області № 02-01/07 від 18.03.2008 р. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'ятокознавства Полтавського краєзнавчого музею; Свідчення жительки села Дзюбівщина Михайлик Явдохи Іванівни, 1922 р.н. // Там само; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 22.

Н.М.Сиволап

Довгалівка с., Великобагачанська селищна рада.

127. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться між сс. Якимове і Довгалівка, за 1,5 км на схід від першого і на захід від другого, на підвищеній ділянці плато правого корінного берега р. Псел, поблизу широкої і глибокої балки.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Складається з чотирьох курганів висотою від 0,3 до 2 м; діаметром від 15 до 40 м, розташованих на землях двох сільських рад.

Насипи розорюються. Через найбільший курган проходить польова дорога, а на його південній частині встановлена цистерна.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН Украины. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 11. — Рис. 42, 44.

Л.М.Лугова

128. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на північний захід від колишнього с. Підгірці, приєднаного до с. Довгалівка, біля краю плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з трьох курганів, висотою до 0,5 м; діаметром 10 — 15 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН Украины. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 12. — Рис. 46.

Л.М.Лугова, І.С.Мельникова

129. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на захід від північної частини села (колишне с. Городничі), і в 0,1 км на схід від автошляху с. Красногорівка — смт Велика Багачка, на підвищенні плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота 0,5 м; діаметр 15 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН Украины. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 11. — Рис. 46.

Л.М.Лугова, І.С.Мельникова

130. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на захід від села, ліворуч від автошляху с. Красногорівка — смт Велика Багачка, на плато правого берега р. Псел.

Відомий з кінця XIX ст. за даними Центрального статистичного комітету.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота насипу 0,5 м; діаметр 15 м.

Розкопки не проводилися. Насип розорюється.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН Украины. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 11. — Рис. 46; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии. — Полтава, 1917. — С. 79.

Л.М.Лугова, І.С.Мельникова

131. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,4 км на північ від колишнього с. Підгірці, приєднаного до с. Довгалівка, біля краю плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота 0,3 м; діаметр 10 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30 .б. — 24801. — Арк. 12. — Рис. 46.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

132. Меморіальний комплекс: братська могила радянських воїнів, партизанів, пам'ятний знак полеглим землякам, пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташовані в центрі села, біля автошляху.

Поховані 12 чоловік, з них 8 воїнів 929-го та 936-го стрілецьких полків 254-ї стрілецької дивізії, які загинули 20 вересня 1943 р. в боях з гітлерівськими загарбниками під час звільнення сс. Гарнокут, Підгірці, Довгалівка, прізвища невідомі; 4 жителі села, учасники партизанського руху, розстріляні нацистами у березні 1943 р., під час тимчасової окупації території, прізвища встановлені.

У 1958 р. згідно з рішенням Великобагачанської селищної ради № 6 від 20 лютого 1956 р. на могилі споруджено пам'ятник, виготовлений на Харківській скульптурній фабриці.

У 1993 р. проведена його реконструкція: встановлено залізобетонну скульптуру воїна (вис. 3,0 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (вис. 2,6 м). На постаменті закріплено 2 дошки: залізобетонна (0,52 x 0,4 м) та мармурової крихти (1,4 x 1,17 м) з пам'ятними написами: «Вечная память героям, павшим в боях за свободу и независимость нашей Родины» та «Вічна слава воїнам – односельчанам, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.» і прізвищами 112 воїнів, жителів села, що не повернулися із фронтів Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. та партизанів, що загинули під час тимчасової німецької окупації 1941 – 1943 рр. За даними Книги Пам'яті України відомо 127 прізвищ.

На могилі – обеліск (вис. 1,1 м) та плита (1,1 x 0,9 м) рожевого граніту і сіра гранітна плита (0,8 x 1,0 м) з пам'ятним написом: «Тут поховано 8 невідомих вої-

нів 254-ї стрілецької дивізії Степового фронту, які загинули при визволенні села Довгалівка від німецько-фашистських загарбників та партизани, підпільники

Сотенко Андрій Дмитрович;

Пилипенко Іван Васильович;

Пилипенко Степан Федорович;

Коваленко Іван Антонович;

В данину глибокої пошани і скорботи за воїнами-односельчанами, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни від вдячних довгалівців».

Праворуч від могили споруджено пам'ятний знак жертвам Голодомору, 1932 – 1933 рр. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору в с. Довгалівка загинуло 128 чоловік. Місця поховань та імена невідомі. Пам'ятник – дерев'яний хрест (вис. 1,1 м) встановлено на постаменті з бутавого каменю (вис. 1,6 м), на якому – дошка чорного граніту (1,1 x 0,7 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять землякам – жертвам Голодомору 1933 р.».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 28. – Арк. 64; ДАПО – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 10; Там само. – Ф. Р-15. – Оп. 1. – Спр. 2882. – Арк. 243; Там само. – Ф. Р-105. – Оп. 1. – Спр. 140. – Арк. 15; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.91 – 2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Пам'ятники історії та культури УССР: Каталог-справочник. – К., 1987. – С. 401; Книга пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район, Гадяцький район. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 62 – 68; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 24.

Н.М. Сиволап, Н.Ф. Шаповал

133. Могила Ігоря Миколайовича Новікова (іст.)

Розташована в центральній частині села, на садибі гр. Є.П. Нестеренко

Похований Новіков Ігор Миколайович (1925 – 1943), рядовий 254-ї стрілецької дивізії, уродженець м. Воронеж, який загинув 20 вересня 1943 р. в боях з гітлерівськими загарбниками під час звільнення села.

У 1957 р. на могилі встановлено пам'ятник, реконструйований у 1985 р. році. Пам'ятник – обеліск (вис. 1,25 м) із мармурової крихти з пам'ятним написом: «Тут похований воїн Радянської Армії Новіков І.М.».

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 28. – Арк. 64; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 10; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.1657-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Л.І. Нагорній

134. Могила радянського воїна (іст.)

Розташована на захід від с. Довгалівка, по дорозі на Велику Багачку. На старому кладовищі, над урвищем, похований невідомий радянський воїн 254-ї стрілецької дивізії, який загинув у вересні 1943 р. в боях з гітлерівськими загарбни-

ками під час звільнення села.

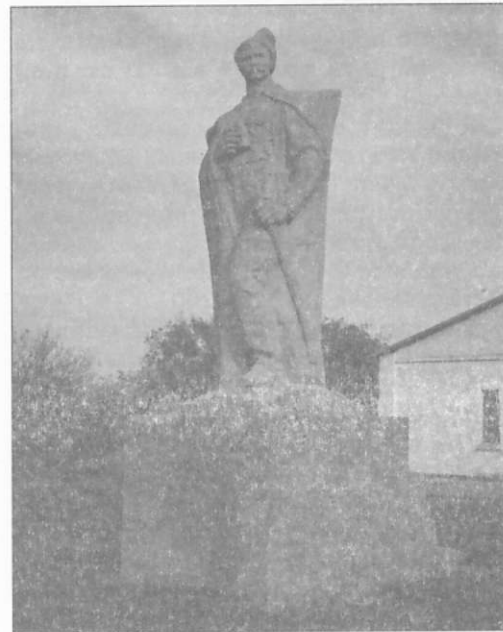
У 1960-х рр. на могилі встановлено металевий обеліск (вис. 1,35 м) із зіркою, без напису. Навколо – металева огорожа (2,8 x 1,8 м).

Джерела: ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 1; Свідчення Нестеренко Євгенії Пилипівни, жительки с. Довгалівка // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.М. Сиволап

135. Пам'ятник Василю Івановичу Чапаєву (іст.)

Розташований у центрі села, біля будинку культури.

Пам'ятник герою Громадянської війни Василю Івановичу Чапаєву встановлено у 1967 р. згідно із заходами Великобагачанського райкому Компартії України до 50-річчя радянської влади.

Скульптура виготовлена Київським живописно-скульптурним комбінатом на замовлення колишнього місцевого колгоспу, який носив ім'я цього діяча.

Залізобетонна скульптура (вис. 4,2 м) була встановлена на цегляному, оштукатуреному постаменті (1,65 x 1,65 м).

У 1983 р. відбулася заміна. Встановлено скульптуру (вис. 4,0 м) з мармурової крихти на цегляному, оштукатуреному постаменті (1,9 x 2,04 м).

В.І. Чапаєва зображено на повний зріст, у військовій формі та бурці, у правій руці тримає бінокль на рівні грудей, лівою, напівопущеною донизу, притримує шаблю.

Автор скульптури невідомий.

Джерела: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. №4.1.(2.3).116-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.М. Сиволап

Запсілля с., Остап'ївська сільська рада

136. Селище, пізньозарубинецька культура (2-га пол. I – кін. II ст. н.е.) (археол.)

Знаходиться в 0,45 км на захід – південний захід від Запсілляської ГЕС, поряд із садивою лісника та наглядача гідроелектростанції, навпроти південної частини села, в ур. Лісничче.

Виявлене О.Б. Супруненьком 1983 р., обстежувалося ним же у 2007 р.

Займає відрогоподібний виступ першої надзаплавної тераси, висотою 1,5 – 2,0 м над сучасним рівнем річки.

Культурні залишки виявлені на городках на площі в 0,2 га (40 x 60 м), хоча поширюються на значнішу територію, зайняту лісонасадженнями (близько 1 га). Товщина культурних нашарувань, встановлена шурфуванням, складає 0,4 м.

З території поселення походять уламки ліпного посуду пізньозарубинець-

кого часу з пальцевими відбитками по вінцю або без них, денця ліпних горщиків з утором, фрагменти стінок гончарних світлооранжевоглиняних амфор.

Поселення — одношарова пам'ятка, яка добре збереглася.

Джерела та література: Супруненько А.Б. Отчёт о разведках и раскопках на территории Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея в 1983 г. // НА ІА НАНУ. — Ф.е. — 1983/63. — № 20969. — Арк. 48–50; Супруненько А.Б. Исследования на Полтавщине // АО 1983 г. — Москва: Наука, 1985. — С. 362; Супруненько А.Б. Археологические исследования Полтавского краеведческого музея (к 100-летию со дня основания) // Археологические исследования на Полтавщине: Сб. научн. статей. — Полтава: изд. ПКМ, 1990. — С. 25; Гавриленко І.М., Супруненько О.Б. До археологічної карти басейну Нижнього Псла // АЛЛУ. — Полтава: Археологія, 2001. — № 1 (9). — С. 89; Кулатова І.М., Супруненько О.Б., Терпиловський Р.В. Пізньозарубинецькі та пізньоскіфські старожитності Полтавщини. — Київ-Полтава: Археологія, 2005. — С. 41-42.

І.М. Кулатова, О.Б. Супруненько

137. Поселення, пізній неоліт (V – поч. IV тис. до н.е.), енеоліт (кін. IV – III тис. до н.е.), епоха раннього бронзового віку (поч. II тис. до н.е.) (археол.)

Знаходиться за 0,4 – 0,5 км на захід від села та в 0,7 км на північ – північний захід від мосту через р. Псел, справа від асфальтованої дороги сс. Білоцерківка – Остап'є.

Виявлене О.Б. Супруненьком та І.М. Гавриленком у 1983 р., обстежувалося О.Б. Супруненьком у 2007 р.

Займає невелику високу дюну – останець другої тераси лівого берега р. Псел серед лівобережної заплави, розташовану в ур. Костенків горб, над старицею, неподалік дороги. Висота підвищення більше 2,5 м, розміри – 30 x 50 м (площа – 0,15 га).

Виявлені уламки ліпного посуду пізньонеолітичної, енеолітичної діб та раннього етапу бронзового віку. Під поверхневим шаром надувного піску зберігся культурний шар, товщиною до 0,15 м, з пізньонеолітичними матеріалами та мініатюрною шліфованою клиноподібною сокиркою з кременистого сланцю, бічні сторони якої старанно зашліфовані.

Неолітична кераміка репрезентована уламками ліпного посуду з товщиною сті-

нок 0,4 – 0,8 см. Більша його частина виготовлена з глини із домішками піску, незначна – з піском та рослинністю. Виділяється вінце горщика, прикрашеного по зрізу насічками. Є уламки з орнаментацією перлинами. Візерункові мотиви в цілому однорідні – ряди ямкових вдавлень стрижнями з різноманітно обробленими кінцями. Зовнішня поверхня кераміки заглажена до лискування, внутрішня – має сліди гребінцевого заглажування.

Залишки поселення датуються часом неоліту дніпро-донецької та ямково-гребінцевої культур, енеоліту й раннього бронзового віку (пізньоямний час).

Джерела та література: Супруненко А.Б. Отчёт о разведках и раскопках на территории Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея в 1983 г. // НА ІА НАНУ. — Ф.е. — 1983/63. — № 20969. — Арк. 42 – 43; Памятники материальной культуры древней и средневековой Полтавщины: Каталог выставки / Авт. Гороховский Е.Л., Кулатова И.Н., Луговая Л.Н., Моргунов Ю.Ю., Супруненко А.Б. — Полтава: изд. ПКМ, 1985. — С. 8. — № 21; Супруненко А.Б. Исследования на Полтавщине // АО 1983 г. — Москва: Наука, 1985. — С. 361 – 362; Супруненко А.Б. Археологические исследования Полтавского краеведческого музея (к 100-летию со дня основания) // Археологические исследования на Полтавщине: Сб. научн. статей. — Полтава: изд. ПКМ, 1990. — С. 25; Гавриленко І.М., Супруненко О.Б. До археологічної карти басейну Нижнього Псла // АЛЛУ. — Полтава: Археологія, 2001. — № 1 (9). — С. 90.

І.М. Кулатова, О.Б. Супруненко

138. Поселення, пізній неоліт (V – поч. IV тис. до н.е.), доба бронзи (II тис. до н.е.), ранньо-слов'янський час (середина – третя чверть I тис. н.е.) (археол.)

Знаходиться за 1,4 км на захід – північний захід від села, біля стариці Піварове.

Виявлене О.Б. Супруненком у 1983 р., обстежувався ним же 2007 р.

Займає відріг другої тераси лівого берега р. Псел, над вигоном старого русла. Площа поселення складала близько 3,7 га (150 x 250 м), витягнута довгою віссю з півночі на південь вздовж долини річки. Західна та східна частини пам'ятки частково зруйновані кар'єром, центральна — вкрита лісом, північно-західна — задернована. В оголеннях наявні відслонення з культурними нашаруваннями потужністю 0,4 – 0,5 м, з яких походить ліпна

кераміки доби бронзи та середини – третьої чверті I тис н.е.

Неолітична і ліпна ранньослов'янська кераміка виявлені за 150 м західніше, на схилі берега стариці та прилеглих до нього ділянках першої надзаплавної тераси, здебільшого задернованих.

Серед неолітичних матеріалів — двобічно оброблене вістря дротика сірого кременю, фрагменти стінок ліпних горщиків дніпро-донецької та неоліту ямково-гребінцевої кераміки, ліпного посуду катакомбної і зрубної культур. Знахідки доби раннього середньовіччя представлені уламками вінець, стінок та донець горщиків, вінця миски, уламком цідилки із зернами шамоту та піском в тісті, верхньою частиною горщика з біконічним тулубом та невідділеними вінцями, що мають аналогії серед керамічного комплексу шару V пеньківської культури Хитцівського поселення на о. Удаї в Середньому Посуллі, уламком стінки горщика, виготовленого на повільному гончарному крузі, прикрашеного хвилястою лінією, стінками кружального салтоїдного посуду та кримських середньовічних амфор, а також базальтовою ювелірною наковаленкою підтрикутної форми.

Поселення — багатошарова пам'ятка, що відображає основні етапи заселення надпсільських теренів населенням ряду епох.

Джерела та література: Супруненко А.Б. Отчёт о разведках и раскопках на территории Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея в 1983 г. // НА ІА НАНУ. — Ф.е. — 1983/63. — № 20969. — Арк. 43 – 44; Супруненко А.Б. Исследования на Полтавщине // АО 1983 г. — Москва: Наука, 1985. — С. 361 – 362; Супруненко А.Б. Археологические исследования Полтавского краеведческого музея (к 100-летию со дня основания) // Археологические исследования на Полтавщине: Сб. научн. статей. — Полтава: изд. ПКМ, 1990. — С. 25; Гавриленко І.М., Супруненко О.Б. До археологічної карти басейну Нижнього Псла // АЛЛУ. — Полтава: Археологія, 2001. — № 1 (9). — С. 90.

І.М. Кулатова, О.Б. Супруненко

139. Поселення, ранне середньовіччя (археол.)

Знаходиться за 1 км на північ від села, на краю першої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел. Товщина гумусованого шару 0,8 — 1,1 м. Площа 100 x 50 м.

Зібрані фрагменти гончарного шерехатого посуду черняхівської культури (поч. III — поч. V ст. н. е.) та окремі фрагменти глиняного ліпленого посуду з домішками шамоту та заглаженою поверхнею.

Відкрите Є. Горюновим у 1971 р.

Розорюється. Розкопки не проводилися.

Колекція зберігається в фондах Санкт-Петербурзького відділення ІА РАН.

Джерела: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1971/57. — Арк. 23.

Л.М. Лугова, Г.М. Некрасова

140. Братська могила радянського воїна і партизана (іст.)

Розташована у центральній частині кладовища, біля входу.

Поховані 2 особи: Угод Пилип Макарович (1916 – 1941), рядовий 587-го стрілецького полку 212-ї стрілецької дивізії.

Загинув у вересні 1941 р. в боях під час оборони села; та Русін Михайло Пнатович (1886 – 1942), житель села – до війни працював у колгоспі. Був розстріляний гітлерівцями у 1941р. разом з жителями с. Остап'є М.М. Махно та Т.Я. Трускало за зв'язок з партизанами.

У 1950 р. на могилі встановлено де-

рев'яний обеліск (вис. 1,2 м) без напису. Могила огорожена дерев'яним, напівзруйнованим від часу штахетним парканом. У верхньому лівому куті росте старий клен, у передніх кутах – високі пеньки від таких же кленів.

Джерела та література: ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 35 – 36; Там само. – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 2882. – Арк. 24; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 1; Там само. – Спр. 140. – Арк. 14, 16; Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 3. – Полтава: «Полтавський літератор», 2005. – С. 126; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район, Гадяцький район. – Полтава: Полтавський літератор, 1995 – С. 224.

В.А. Андрієць

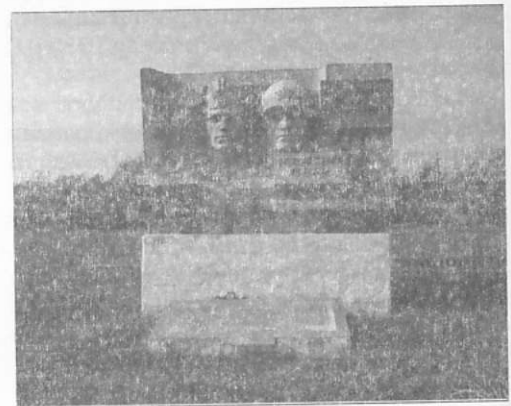
Затон с., Великобагачанська селищна рада.

141. Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташований у центральній частині села, навпроти автобусної зупинки.

Споруджений у 1985 р. на честь воїнів-земляків, жителів села, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.

Обеліск мармурової крихти (1,9 x 3,1 x 0,8 м) із зображенням двох воїнів та пам'ятним написом: «1941 – 1945 Вечная слава героям», зі зворотної сторони – цегляний, встановлений на бетонному постаменті (1,0 x 3,1 x 0,8 м). Біля підніжжя на бетонній стелі (0,43 x 1,81 x 0,82 м) закріплені 4 біломармурові дошки (0,4 x 0,6 м), (0,3 x 0,47 м), дві – (0,6 x 0,4 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям».

односельцям, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни за свободу і незалежність нашої Батьківщини» і прізвищами 42 воїнів – земляків, які загинули на фронтах війни. За даними Книги Пам'яті України відомо 74 прізвища.

Література: Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район, Гадяцький район. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 69 – 72.

Н.М. Сиволап

142. Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташований у центральній частині кладовища.

Споруджений місцевими майстрами у 1950-х рр. в пам'ять про воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.

Цегляний, оштукатурений та пофарбований чотиригранний обеліск (2,05 x 0,62 x 0,65 м) увінчаний металевою зіркою, встановлений на такій же основі (0,87 x 0,85 м). Біля основи пам'ятника – кенотаф (1,75 x 1,0 м). Навколо пам'ятника – невисока металева огорожа (3,0 x 4,96 м) типова для місцевих кладовищ. Виготовлена місцевими майстрами зварним методом із металевих кутів та кілець.

На усіх чотирьох гранях обеліска висічені прізвища 43 воїнів-односельців та пам'ятний напис: «Честь і слава героям, що полягли в боях за Родіну 1941 – 1945 рр.» За даними Книги Пам'яті України відомо 74 прізвища.

Література: Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район, Гадяцький район. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 69 – 72.

Н.М. Сиволап

143. Братська могила партизанів-підпільників (іст.)

Розташована в центрі села, біля колишнього магазину, навпроти пам'ятника землякам.

Поховані 4 жителі села, учасники партизанського руху та антинімецького підпілля, розстріляні нацистами у 1942 р. Прізвища відомі.

Згідно з рішенням виконавчого комітету Подільської сільської ради депутатів трудящих № 7 від 2 березня 1968 р. на братській могилі місцевими майстрами споруджено цегляний, оштукатурений обеліск (вис. 2,0 м), який згодом був замінений на металевий (2,4 x 0,65 x 0,55 м), що має вигляд куба з пірамідальною вершиною, яку увінчує зірка. У нижній його частині закріплена дошка із нержавіючої сталі (0,4 x 0,4 м) з пам'ятним написом і прізвищами загиблих: «Вічна слава партизанам-підпільникам, які загинули в боротьбі з німецько-фашистськими загарбниками».

Нечитайло Захарій Сергійович

1905 – 1942 рр.

Нечитайло Василь Гаврилович

1904 – 1942 рр.

Романенко Данило Іванович

1912 – 1942 рр.

Бутяга Леонтій Іванович

1912 – 1942 рр.»

Могильний насип укритий металевою гробницею. Навколо могили – проста, виготовлена кустарним способом металева огорожа (3,05 x 4,9м).

Джерела та література: ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 9; Там само. – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 2882. – Арк. 236, 238, 242; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 140. – Арк. 13, 15, 16; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.160-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 1: м. Полтава. Великобагачанський район. Галяцький район. Глобинський район. Пребінківський район. Диканський район. Зінківський район. Карлівський район. Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. Кременчуцький район. Лохвицький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 2002. – С. 107; Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник / Глав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 401.

Н.М. Циліорик

144. Могила Героя Радянського Союзу Михайла Федоровича Кияшко (іст.)

Розташована в центральній частині кладовища.

Похований Кияшко Михайло Федорович (4.06.1913 с. Затон – 1.10.1991, там само), Герой Радянського Союзу.

Народився в сім'ї селянина. Навчався в місцевій початковій школі. Рано втратив батьків, наймитував. З 1930 р. працював у колгоспі. На фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. з липня 1941 р. Воював на Південно-Західному, Волховському, Центральному та 1-му Білоруському фронтах. Був тричі поранений. Рядовий 1285-го стрілецького полку 60-ї стрілецької дивізії М.Ф. Кияшко серед перших форсував р. Віслу (Польща), закріпився на досягнутому рубежі і знищив 6 вогневих точок ворога, забезпечуючи переправу підрозділів полку.

За мужність і відвагу, виявлені під час

виконання бойового завдання, Михайлу Федоровичу Кияшко Указом Президії Верховної Ради СРСР від 27 лютого 1945 р. було присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Демобілізувавшись у 1945 р., повернувся до рідного села. Очолював виконком Затонської сільської ради депутатів трудящих, потім працював у бригаді місцевого колгоспу. Нагороджений медалями «За бойові заслуги», «За визволення Варшави», «За взяття Берліна» та ін.

Помер і похований у рідному селі.

У 1992 р. на могилі встановлено чорний полімерний обеліск (1,34 x 0,45 м), на якому портрет – фотокераміка (0,25 x 0,17 м) та пам'ятний напис. Поруч в металевій огорожі (3,85 x 3,87 м) похована дружина, Кияшко Марія Гаврилівна (14.IX.1913 – 6.IV.2001 р.).

Джерела та література: Повідомлення відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області від 30 травня 2005 р. № 39 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь в двух томах. Т.1. – М: Воениздат, 1987. – С.660; За мужність і відвагу. – Харків: «Прапор», 1972. – С.143 – 144.

Н.М. Сиволап

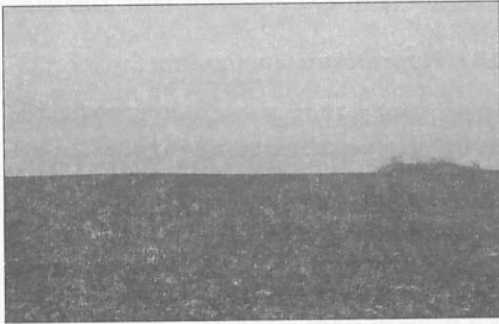

Іванівка с., Радивонівська сільська рада

145. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,7 км на схід від південної околиці села, праворуч від дороги на с. Перекопівка, на вододільному плато рр. Псла і Хоролу (С 49°36.569' В 33°31.641') (С 49°36.560' В 33°31.676') (С 49°36.547' В 33°31.702').

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р., Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 р.

Складається з 3 курганів, витягнутих ланцюжком по лінії північний захід – південний схід на відстані 40 м один від одного. Розміри насипів: висота – 0,2 м, 0,5 м, 1,2 м; діаметр – 18 м, 20 м, 16 м.

Найвищий курган задернований, вершина пошкоджена геодезичним знаком, який зараз відсутній. Інші насипи розроються.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. – 1986/30.б. – 24801. – Арк. 19. – Рис. 80; Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк. 12 – 13. – Рис. 41, 42, 43.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова, Р.С. Луговий, О.М. Ткаченко

146. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на південь від південної околиці села, на вододільному плато рр. Псла і Хоролу (С 49°36.327' В 33°31.096') (С 49°36.363' В 33°31.106') (С 49°36.371' В 33°31.138').

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р., Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 р.

Складається з 3 курганів, розташованих компактно на відстані 40 – 60 м один від одного. Розміри насипів: висота 0,5 м, 0,4 м, 0,2 м; діаметри 20 м, 18 м, 15 м.

Насипи розроються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. – 1986/30.б. – 24801. – Арк. 19. – Рис. 80; Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк. 13. – Рис. 41.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова, Р.С. Луговий, О.М. Ткаченко

147. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на захід від села на межі з Семенівським районом, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота 3 м; діаметр 40 м. Насип задернований, на вершині встановлено бетонний стовп.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. – 1986/30.б. – 24801. – Арк. 19. – Рис. 79, 80.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

148. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на південний захід від села, на вододільному плато рр. Псла і Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота насипу 2,5 м; діаметр 35 м. Насип розроється, через нього, проходить польова дорога.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. – 1986/30.б. – 24801. – Арк. 20. – Рис. 80.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

Колосівка с., Балакліївська сільська рада

149. Поселення, неоліт, доба бронзи (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на захід від південної околиці села, на краю другої надзаплавної тераси, засадженої сосновим лісом, лівого берега р. Псел.

Відкрите Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 р.

На поверхні в невеликій кількості на протязі 200 – 250 м траплялися дрібні фрагменти ліпного посуду епохи неоліту та бронзи, культурну належність яких визначити досить важко.

Територія поселення задернована. Через поселення проходить польова дорога. Розкопки не проводилися.

Колекція зберігається у Полтавському краєзнавчому музеї.

Джерела: Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк.10. – Рис. 30, 31.

Р.С. Луговий, О.М. Ткаченко

150. Поселення, неоліт, доба бронзи (археол.)

Знаходиться за 0,9 км на південний захід від південної околиці села, в урочищі «Требухова левада», на краю другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел., вкритої сосновим лісом.

Відкрите Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 р.

На поверхні, на оголених місцях, в невеликій кількості на протязі 100 – 150 м траплялися дрібні фрагменти ліпного посуду епохи неоліту та доби бронзи, куль-

турну належність яких визначити досить важко.

Територія поселення задернована. Через нього проходить польова дорога.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк.10. – Рис. 30, 31.

Р.С. Луговий, О.М. Ткаченко

151. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,8 км на південь від села, справа від автошляху на с. Остап'є, за 0,6 км на захід від нього, в ур. Требухівська левада. Розташований на другій терасі лівого берега р. Псел, на незначному підвищенні вододільного плато.

Обстежувався А. Тимощуком у 2009 р.

Складається з 8 насипів висотою 0,2 – 0,3 м; діаметром 25 – 40 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Тимошук А.І. Нові об'єкти археології на території Полтавської області (за розвідками 2009 – 2010 рр.) // Старожитності Лівобережного Подніпров'я: Збірник наукових праць і матеріалів Х науково-практичного семінару «Охорона та дослідження пам'яток археології». – К.-Полтава: вид. ЦП НАНУ і УТОПК, 2010. – С. 97.

А.І. Тимошук

152. Могила радянського воїна (іст.)

Розташована в садибі гр. П.Г. Красюка. Похований радянський воїн, який загинув у вересні 1941 р. під час відступу кавалерійської дивізії. Прізвище невідоме.

Прізвище та військова частина, в якій проходив службу похований воїн, не вста-

новлені. Відомо лише, що у 1941 р. село обороняли 14-а та 3-я кавалерійські дивізії.

Пам'ятник не встановлено, зберігся могильний пагорб (1,3 x 0,6 м).

Джерела: ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 1: Свідчення Красюк Івана Назаровича, жителя с. Балаклія // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.М. Сиволап

Коноплянка с., Білоцерківська сільська рада

153. Поселення, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться на західній околиці села на лівому березі р. Коноплянки, лівої притоки р. Псел.

Відкрите та обстежувалося Є. Горюновим у 1971 р.

Розташоване на схилі річки, зайнятому городами. Територію поселення обмежує ґрунтова дорога. На зораній поверхні площею 30 x 60 м зібрані невідрізані фрагменти ліпної неорнаментованої кераміки, у т.ч. уламок ребристої миски з бугристою погано вигладженою поверхнею та домішками дрібного шамоту у формувальній масі. Діаметр вінець миски 12 – 14 см. Профілювання характерне для зарубинецької кераміки (III ст. до н.е. – II ст. н.е.). По підйомному матеріалу пам'ятка датується II поч. I тис. до н.е.

Розкопки не проводилися.

Колекція зберігається у ІМК РАН.

Джерела: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепро-Днепровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1971/57. — Арк. 18. — Рис. 37.

І.С. Мельникова

154. Поселення, ранне середньовіччя (археол.)

Знаходиться на околиці села, в 50 – 60 м ліворуч від автошляху мм. Київ — Харків, на схилі лівого берега р. Коноплянка, лівої притоки р. Псел.

Відкрите Є. Горюновим у 1971 р.

Зібрані на площі 15 x 20 м фрагменти гончарного посуду відносяться черняхів-

ської культури (поч. III — поч. V ст. н. е.).

Розорюється, зайняте городами. Розкопки не проводилися.

Колекція зберігається у фондах Санкт-Петербурзького відділення ІА РАН.

Джерела: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепро-Днепровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1971/57. — Арк. 18.

Л.М. Лугова, Г.М. Некрасова

155. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на схід від села, на північ від автошляху мм. Київ — Харків, на підвищенні другої тераси лівого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів, висотою 0,6—0,8 м; діаметром 25—30 м, розташованих на відстані 0,25 км один від одного, по лінії північний захід — південний схід.

Насипи розорюються, на верхівці одного з них встановлений геодезичний знак. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 13. — Рис. 52.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

156. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1 км на південний схід від колишнього с. Солонці, приєднаного до с. Коноплянка, і за 1,2 км на південь від автошляху мм. Київ — Харків, на другій терасі лівого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів висотою 1,2 і 1,3 м; діаметром 32 і 35 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 13. — Рис. 52.

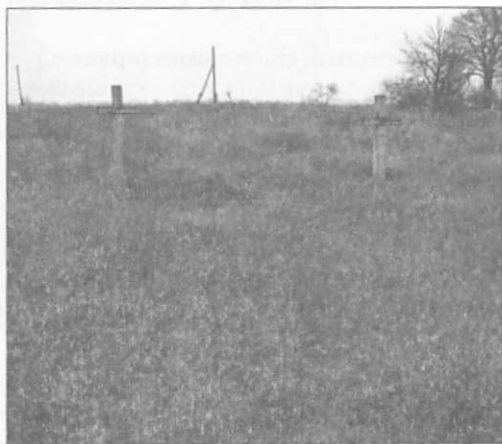
Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

157. Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр., (іст.)

Розташовані у старій частині кладовища.

У невідомій кількості братських і одиночних могил поховано близько 200 чоловік, жителів хуторів Солонці, Коноплянка, Литвинівка, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. Відомі прізвища похованих у двох одиночних

могилах. На них встановлені металеві хрести (вис. 1,2 м), на яких – металеві таблички (0,2 Ч 0,2 м) з пам'ятними написами: «Калініченко Надія Андріївна 1926 – 1933 рр.» та «Нестеренко Сергій Іванович 1931 – 1933 рр.».

Джерела та література: Повідомлення Сизоненка Михайла Олексійовича, учителя історії Білоцерківської середньої школи // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Свідчення Карасенко Ольги Іванівни, 1934 р.н. // Там само; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава : «Оріяна», 2008. – С. 22.

Н.М. Сиволап

Корнієнки с.,

Корнієнківська сільська рада

158. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на північний захід від села, на правому березі р. Балаклейки, правої притоки р. Псла.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів, висотою

1 – 1,2 м; діаметром 30 – 35 м, розділених лісосмугою.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова І.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. – Ф.е. – 1986/30.б. – 24801. – Арк. 15. – Рис. 65.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

159. Могила радянського воїна, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташовані в центрі села, біля сільської ради.

Похований воїн 254-ї стрілецької дивізії, який загинув 22 вересня 1943 р. в бою з гітлерівськими загарбниками під час звільнення с. Попове, де і був похваний, згодом останки перенесли до с.Корнієнки. Ім'я на могилі не зазначене..

Згідно з рішенням виконавчого комітету Корнієнківської сільської ради № 4 від 10 січня 1959 р. біля могили споруджено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом, скульптор О.Г. Щербина. Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,6 м) встановлена на цегляному оштукатуреному постаменті (вис. 2,5 м), на якому закріплена дошка з мармурової крихти (0,53 х 0,33 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». Біля підніжжя покладено 6 плит (1,14 х 0,73 м) із гранітної крихти з пам'ятним написом: «1941 – 1945 Вечная слава погибшим воинам-од-

носельчанам с. Корниенки В.-Багачанського району Полтавської області» і прізвищами 236 воїнів, жителів сс. Корниенки, Попове, Цикали, Шпирни, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр.

За даними Книги Пам'яті України відомо 260 прізвищ.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 101-1190-2, вк. 44820; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 27; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.103-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Пам'ятники історії та культури Української ССР: Каталог-справочник / Глав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка. 1987. – С. 401; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 154–160, 166–174.

В.А. Андрієць, М.В. Бака

Кравченки с., Рокитянська сільська рада

160. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,8 км на південь від села на вододільному плато рр. Псла та Хоролу, біля краю глибокої балки з системою ставків.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається із двох курганів висотою 0,3—0,5 м; діаметром 15—20 м., розташованих по обидва боки автошляху сс. Рокита—Федорівка.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.6. — 24801. — Арк. 20. — Рис. 81.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

161. Братські могили: радянських воїнів, учасників Громадянської війни, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташовані в центрі села, біля клубу.

Поховано: два воїни із підрозділів 166-ї та 93-ї стрілецьких дивізій, які померли від ран у санітарній частині у вересні 1943 р. – прізвища відомі, та Литвиненко Федір, учасник війни, який прийшов з

фронту поранений і помер у 1944 р. Учасники Громадянської війни первісно були поховані на садибі, а в 1956 р. їх останки перенесені в центр села до споруджуваного пам'ятника.

Згідно з рішенням Великобагачанського райвиконкому № 9 від 10 листопада 1956 р. на могилі споруджено пам'ятник, виготовлений Харківською скульптурною фабрикою. Автори: скульптор Я.І. Рик, архітектор – Н.Г. Клейн. Пам'ятник відкрито 9 травня 1957 р.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,9 м) встановлена на цегляному, двоступінчатому оштукатуреному постаменті (вис. 3,0 м). У верхній частині закріплена дошка із мармурової крихти (0,35 x 0,55 м) з пам'ятним написом: «Вечная память героям павшим в боях за свободу и независимость нашей Родины».

На могилі покладена плита із мармурової крихти (1,25 x 0,8 м) з пам'ятним написом:

*«Навек запомни...
Куда б ни шел, ни ехал ты
Но здесь остановись,
могиле этой дорогой
Всем сердцем поклонись!»*

По обидва боки від могил – 2 цегляні оштукатурені стели (0,75 x 1,6 x 1,4 м), на яких були закріплені 5 чавунних дошок (0,7 x 0,4 м) з прізвищами 121 воїна, жителів села, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни та під час тимчасової окупації території 1941–1943. За даними Книги Пам'яті України відомо 132 прізвища.

Джерела і література: ЦАМО РФ. – Ф. 1406. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 8; Там само. – Ф. 1261. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 171; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 16, 17; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.111.-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'ятокознавства Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 273 – 279.

В.А. Андрієць, Н.Ф. Шаповал

162. Могила Володимира Олексійовича Демиденка (іст.)

Розташована в центральній частині кладовища, навпроти входу.

Похований Демиденко Володимир Олексійович (29.12.1966, с. Кравченки – 18.05.1986, н.п. Аліхейль, провінція Пактія, Демократична Республіка Афганістан), сержант, командир мотострілецького відділення, учасник бойових дій у Афганістані.

У 1977 – 1984 рр. навчався в Рокитянській середній школі (див. № 298). На дійсну військову службу призваний після закінчення першого курсу Херсонського морехідного училища. З жовтня 1985 р. в Демократичній Республіці Афганістан. Брав участь у 4 бойових операціях. 18.05.1986 р. під час бою біля населеного пункту Аліхейль в провінції Пактія підірвався на міні. Помер від ран у госпіталі. Нагороджений орденом Червоної Зірки (посмертно).

У 1987 р. на могилі споруджено обеліск із темно-сірого граніту (1,37 x 0,65 м) з портретом воїна і пам'ятним написом: «Сержант Демиденко Владимир Алексеевич (1966.29.XII – 1986 р. 18.V). Погиб при исполнении служебных обязанностей».

*На світі, рідний, тебе уже нема,
І в серці туга вічна і німа.
А в пам'яті ти любий, ти живий,
спокійно спи, ти з нами дорогий».*

Перед могилою встановлено морський якір (вис. 1,09 м), на якому закріплена дошка нержавіючої сталі (0,3 x 0,15 м) з пам'ятним написом: «Володе Демиденко кавалеру Ордена Красной Звезды, Курсанту Херсонского мореходного училища РП сержанту, разведчику – артиллеристу, павшему смертью храбрых при исполне-

нии интернационального долга в Афганистане от друзей моряков».

Одна з вулиць села (в північно – західній його частині) названа на честь героя. У 2008 р. тут встановлено пам'ятний знак із брили необробленого чорного граніту (0,7 x 1,05 м) на бетонній основі (0,75 x 1,53 x 0,1 м), із дошкою з чорного граніту (габро) (0,2 x 0,3 м), на якій – пам'ятний напис: «Вулиця названа на честь воїна інтернаціоналіста Володимира Демиденка який загинув в Демократичній Республіці Афганістан».

Джерела та література: Кн.ф-3, ДГШ 315(7)0756 від 24.05.1984.-Повід. № 72 // Поточний архів Полтавського облів'їськомату; Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської обл. від 30.05.2005 р. № 39 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'ятокознавства Полтавського краєзнавчого музею; Пам'ять живе...: Спогади про воїнів-полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 28 – 30; Книга памяти о советских воинах, погибших в Афганистане: В 2-х тт. Т. 1: А – Л. – М., Воениздат, 1995. – С. 334 – 335.

В.О. Мокляк, Н.Ф. Шаповал

Красногорівка с., Білоцерківська сільська рада

163. Братська могила радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташовані на південній околиці села, біля автошляху мм. Київ – Харків. Поховані 52 воїни із частин: 3-ї танкової бригади, 142-ї танкової бригади, 14-ї кавалерійської дивізії, які загинули 13 – 14

вересня 1941 р. в боях із нацистськими загарбниками під час оборони узбережжя р. Псел, та сс. Красногорівка й Білоцерківка; воїни 166-ї і 254-ї стрілецьких дивізій, які загинули 24 вересня 1943 р. під час звільнення села. Прізвища невідомі.

У 1958 р. згідно з рішенням виконавчого комітету Білоцерківської сільської ради від 16 лютого 1957 р. на могилі встановлено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом.

У 2004 р. проведено реконструкцію.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 3,0 м) встановлена на цегляному, оштукатуреному постаменті (1,85 x 1,35 x 1,35 м), на чільній грані якого закріплена дошка (0,54 x 0,4 м) із мармурової крихти з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». У 2008 р. біля півніжжя пам'ятника покладені 4 дошки чорного граніту (1,1 x 0,8 м) з пам'ятним написом: «Слава воїнам – односельчанам, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945» і прізвищами 191 воїнів-земляків, жителів сс. Красногорівка, Герусове, Морозівщина, Сидорівщина, Дзюбівщина, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1943 рр. За даними Книги Пам'яті України відомо 225 прізвищ.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1406. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 8; Там само. – Ф. 1232. – Оп. 1. – Спр. 51. – Арк. 153; Там само. – Ф. 1406. – Оп. 2. – Спр. 10. – Арк. 19; Там само. – Ф. 3065. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 7; Там само. – Ф. 76 гв. КП. – Оп. 136752. – Спр. 1.

– Арк. 1; Там само. – Ф. 3539. – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 124; Там само. – Ф. 3537. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 17; Там само. – Спр. 37. – Арк. 121; Там само. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 32. – Арк. 1; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 42; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.98-2.16.1 // Робочий архів науководослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Пам'ятники історії і культури Української ССР: Каталог-справочник / Глав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 401; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 122 – 127, 131 – 134, 137 – 140.

Н.Ф. Шаповал

164. Пам'ятник Миколі Васильовичу Гоголю (іст.)

Розташований біля автошляху мм. Київ – Харків, на повороті у с. Красногорівку.

Встановлений у 1952 р. з нагоди 100-річчя з дня смерті Миколи Васильовича Гоголя (1.04.1809 – 4.03.1852) класика світової літератури.

Залізобетонне погруддя (вис.1,05 м) виготовлене Харківським скульптурним комбінатом. Встановлене на цегляному, оштукатуреному постаменті (вис. 1,0 м), без напису.

У 1993 р. скульптура була пошкоджена і знята з постаменту, 16 років зберігалася спочатку в приміщенні будинку культури, згодом – у приватної особи. Реставрація проведена місцевим скульптором О. Убийвовком. У 2009 р. до двохсотрічного ювілею з дня народження М.В. Гоголя, погруддя встановлене на постамент.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 4.1.119–2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'ятокознавства Полтавського краєзнавчого музею; Зайченко В. Один і той же пам'ятник встановлять двічі ... // Коло. – 2009. – № 13 (353). – 26 березня – 1 квітня 2009. – С. 1, 4.

Н.М. Сиволап

165. Пам'ятник Володимиру Іллічу Леніну (іст.)

Розташований у центральній частині села, біля приміщення колишньої контори колгоспу.

Пам'ятник встановлено згідно із заходами Полтавського обласного комітету Компартії України та виконавчого комітету Полтавської обласної Ради депутатів трудящих до 100-річчя з дня народження Володимира Ілліча Леніна.

Скульптура виготовлена Київським

живописно-скульптурним комбінатом на замовлення колгоспу «Жовтень».

Залізобетонна скульптура (2,45 x 1,05 м) встановлена на цегляному, обкладеному плиткою постаменті (1,9 x 1,25 м).

В.І. Ленін зображений у повний зріст, без головного убору, на плечі накинуто пальто, в лівій руці тримає кашкет, правою притримує полу пальта.

Автор скульптури невідомий.

Пам'ятник відкрито 14 квітня 1970 р.

Джерела: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 4.1.122-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'ятокознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.М. Сиволап

Кротівщина с., Кротівщинська сільська рада

166. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,3 — 0,5 км на захід від села на вододільному плато рр. Псла та Хоролу, біля краю глибокої і широкої балки з системою ставків.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Складається із двох курганів, висота яких становить 0,8 і 1,2 м; діаметр відповідно 20 і 35 м., розташованих на відстані 0,3 км один від одного по лінії північний захід — південний схід.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.6. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 66.

Л.М. Лугова

167. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1 км на північний захід від села на вододільному плато рр. Псла та Хоролу, біля глибокої і широкої балки з системою ставків.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Складається із двох курганів, розташованих поряд.

Висота насипів 0,5 — 0,6 м; діаметр 20 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 66.

Л.М. Лугова

168. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,2 км на південь від західної околиці села на схилі останцеоподібного пагорбу третьої тераси правого берега р. Псел.

Обстежувався А. Тимощуком у 2009 р.

Складається з трьох, розташованих компактно, курганів висотою 0,3 – 1 м; діаметром 15 – 40 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Тимошук А.І. Нові об'єкти археології на території Полтавської області (за розвідками 2009 – 2010 рр.) // Старожитності Лівобережного Подніпров'я: Збірник наукових праць і матеріалів Х науково-практичного семінару «Охорона та дослідження пам'яток археології». – К.-Полтава: вид. ЦП НАНУ і УТОПШ, 2010. – С. 97.

А.І. Тимошук

169. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на південний схід від села і за 1 км на схід від автошляху на с. Балюки, на підвищенні вододільного плато рр. Псла та Хоролу, за 1 – 1,2 км на південь від глибокої і широкої балки з системою ставків.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 1 м; діаметр 25 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 66.

Л.М. Лугова

170. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на південь від села і за 0,2 км на захід від автошляху на

с. Балюки, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу, за 1 км на південь від глибокої і широкої балки з системою ставків.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 1 м; діаметр 25 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 66.

Л.М. Лугова

171. Курган (археол.)

Знаходиться на північній околиці села за 0,4 км на схід від автошляху на с. Бехтерщина на вододільному плато рр. Псла та Хоролу, біля краю глибокої і широкої балки з системою ставків.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 1 м; діаметр 30 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 66.

Л.М. Лугова

172. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,7 км на північ від села і за 1 км на захід від автошляху на с. Бехтерщина, на підвищенні вододільного плато рр. Псла та Хоролу, поблизу глибокої і широкої балки з системою ставків,

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 0,7 м; діаметр 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 66.

Л.М. Лугова

173. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на північ від села і за 0,5 км на захід від автошляху на с. Бехтерщина, на підвищенні вододільного плато рр. Псла та Хоролу, поблизу глибокої і широкої балки з системою ставків.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 0,8 м; діаметр 25 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 66.

Л.М. Лугова

174. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на північ від села і 0,5 км на захід від автошляху на с. Бехтерщина, на підвищенні вододільного плато рр. Псла та Хоролу, поблизу глибокої і широкої балки з системою ставків.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 1 м; діаметр 30 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 66.

Л.М. Лугова

175. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на північ від села праворуч автошляху на с. Бехтерщина, на підвищенні вододільного плато рр. Псла та Хоролу, яке тягнеться вздовж глибокої балки, по дну якої протікає невелика річка.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 1 м; діаметр 30 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого

музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 66.

Л.М. Лугова

176. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,7 км на північ від села праворуч автошляху на с. Бехтерщина, на підвищенні вододільного плато рр. Псла та Хоролу, яке тягнеться вздовж глибокої балки, по дну якої протікає невелика річка.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 0,8 м; діаметр 25 — 30 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 66.

Л.М. Лугова

177. Могила радянського воїна, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташовані в центрі села, біля сільської ради.

Похований воїн 929-го стрілецького полку 254-ї стрілецької дивізії, який загинув 20 вересня 1943 р. в бою з гітлерівськими загарбниками під час звільнення села. Прізвище невідоме. Первісно поховання було зроблене на сільському кладовищі. У 1957 р. останки, у зв'язку зі спорудженням меморіалу, були перене-

сені в центр села, до споруджуваного пам'ятника землякам.

Згідно з рішенням виконавчого комітету Кротівщинської сільської ради від 19.01.1957 р. біля могили споруджено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,9 м) встановлена на цегляному оштукатуреному постаменті (вис. 2,5 м).

У 1991 р. проведена реконструкція.

Нова, виготовлена із мармурової крихти, скульптура воїна (вис. 3,0 м) встановлена на постаменті (2,2 x 1,25 м) з такого ж матеріалу. На постаменті закріплена металева дошка (0,65 x 0,44 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». За скульптурою – стела (7,5 x 1,8 м) із мармурової крихти, на якій вмонтовано 4 металевих дошки (0,98 x 0,62 м) з прізвищами 223 воїнів, жителів Кротівщинської сільської ради, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. та під час тимчасової німецької окупації у 1941 – 1943 рр. За даними Книги Пам'яті України відомо 245 прізвищ.

Доріжка до пам'ятника викладена бетонними плитами, встановлено ліхтарі та 2 цегляні, оштукатурені тумби (0,97 x 0,45 м) з написом «1941» «1945».

Автор пам'ятника невідомий.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 28. – Арк. 64; Там само. – Ф. 1232. – Оп. 1. – Спр. 51. – Арк. 153; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 21; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.99-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Пам'ятники історії та культури Української ССР: Каталог-справочник / Глав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 401.

Н.М. Сиволап, Н.Ф. Шаповал

178. Братська могила радянських воїнів (іст.)

Розташована у лісопосадці між сс. Кротівщина і Балюки.

Поховано 2 воїни 254-ї стрілецької дивізії, за свідченнями жителів села офіцер і медична сестра, які загинули 20 – 21 вересня 1943 р. в боях з гітлерівцями під час визволення села. Прізвища невідомі.

У 1950-х рр. біля могили споруджено пам'ятник, замінений у 2007 р. Встановлено обеліск із мармурової крихти (1,45 x 0,48 м) із металевою зіркою. На чільній стороні – металева табличка (0,18 x 0,24 м) з пам'ятним написом: «Могила невідомого солдата. Вічна пам'ять героям. Вересень 2007 р.».

Джерела: ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 1 зв; Свідчення жителя с. Кротівщина Джурки Петра Григоровича, 1938 р.н. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.М. Сиволап

179. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташований у центральній частині села, біля входу до старої частини кладовища.

Споруджений у 1993 р. в пам'ять про жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. Місця поховань і кількість померлих невідомі. Відомо 345 прізвищ жертв Голодомору по Кротівщинській сільській раді.

Металевий хрест (1,1 x 0,8 м) встановлено на бетонному постаменті (1,77 x 1,1 м), на якому закріплена металева дошка (0,76 x 0,45 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять землякам жертвам голодомору 1933 р.».

Джерела та література: Довідка Кротівщинської сільської ради Великобагачанського району Полтавської області // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна». – С. 26 – 29.

Н.М. Сиволап

180. Пам'ятник Івану Петровичу Котляревському (іст.)

Розташований в центральній частині села.

Пам'ятник – погруддя Івану Петровичу

Котляревському встановлено згідно з рішенням № 3 від 17 травня 1965 р. правління місцевого колгоспу, який носив ім'я письменника.

Погруддя виготовлене Харківським скульптурним комбінатом із гіпсобетону (0,8 x 0,65 м) і встановлене на цегляному, оштукатуреному постаменті (1,55 x 0,87 м), який знаходиться на такому ж цоколі (0,61 x 1,3 x 0,5 м).

І.П. Котляревського зображено із розгорнутою книгою.

Автор скульптури невідомий.

Відкрито пам'ятник у 1967 р.

Джерела: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 4.1(2.5).1658-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.М. Сиволап

Кульбашне с., Михайлівська сільська рада

181. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на південний схід від с. Кульбашне і за 3 км на північний захід від с. Устивиця, на плато правого берега р. Вовнянки, правої притоки р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів. Один висотою 1 м; діаметром 20 м, задернований, на його вершині встановлений геодезичний знак. Другий – висотою 0,8 м і діаметром 20 м, розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 23.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

Лугове с., Білоцерківська сільська рада

182. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташований у центральній частині кладовища.

Встановлений у 1993 р. в пам'ять про жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр.

Місця поховань і кількість загиблих невідомі. Прізвища не встановлені.

Нагадуванням про трагедію є дерев'яний хрест (вис. 1,25 м), закріплений на символічному кургані (вис. 0,8 м).

Джерела та література: Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області № 02-01/07. – від 18.03.2008 р. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 22.

Н.М. Сиволап

Мала Решетилівка с., Великобагачанська селищна рада

183. Братська могила партизанів (іст.)

Розташована в західній частині старого кладовища.

Поховані 3 жителі села, учасники партизанського руху та підпілля: Куліш Яків

Єгорович (1900 – 1942) – до війни працював головою споживчого товариства, у 1941 р. евакуював колгоспну худобу, після повернення до села брав участь у партизанському русі. Розстріляний гітлерівцями у вересні 1942 р.; Яковенко Іван Павлович (1907 – 1943) – до початку війни працював агрономом радгоспу на хуторі Молочарка. Учасник партизанського руху та підпілля на території району. Допомогав партизанському загону під командуванням Наумова М.І., розстріляний у березні 1943 р.; Розсоха Максим Іванович (1909 – 1943) – до початку війни працював начальником пожежного депо в смт. Великій Багачці, учасник партизанського руху. Розстріляний окупантами на початку вересня 1943 р.

У 1965 р. на могилі встановлено металевий обеліск (2,75 x 0,73 x 0,7 м) з портретами на фотокераміці (0,18 x 0,12 м), пам'ятним написом: «Куліш Яків Єгорович, Яковенко Іван Павлович, Розсоха Максим Іванович. Вічна слава героям, що віддали своє життя за свободу, за Батьківщину. 25.9.1943» на табличці нержавіючого металу (0,16 x 0,22 м) та накладними металевими зірками.

На могилі – металева гробниця (0,32 x 1,87 x 0,95 м), на якій – покладена плита рожевого граніту (1,6 x 0,7 м) з пам'ятним написом: «Куда б ни шел, ни ехал ты, но здесь останись, могиле этой дорогой всем сердцем поклонись.» та встановлена така ж стела (0,9 x 0,57 м) з датами «1941 – 1945» на такому ж цоколі (0,8 x 0,25 x 0,14 м). Навколо могили – металева огорожа (4,0 x 3,3 м).

Джерела та література: ДАПО. – Ф.15.-Оп.1.-Спр.2882.-Арк.238, 242; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 140. – Арк. 14, 16, 17; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 72 – 75.

М.І. Назаренко

184. Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр., пам'ятний знак (іст.)

Розташовані у старій частині кладовища.

У невідомій кількості братських та одиночних могил похована невідома кількість

жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. Деякі могили увічнені дерев'яними та металевими хрестами (вис. 1,1 м), (вис. 1,7 м), з пам'ятними написами та без них. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору, в с. Мала Решетилівка загинуло 66 чоловік, імена не встановлені. На збережених надмогильних пам'ятниках читаються пам'ятні написи: «Кулиш Аврам Дем'янович 1888 – 1933», «Бочкар Федір Микитович 1908 – 1933», «Кулиш Іван Дем'-янович 1870 – 1933», «Луговской Іван Захарович 21.IX.1882 – 30.VI.1933», «Деркач Микита – 1933».

Джерела та література: Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області №39 від 30 травня 2005р. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яток-наства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні. Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 24.

В.О.Мокляк, Н.М. Сиволап

185. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташований у старій частині кладовища.

Встановлений у 1993 р. в пам'ять про жителів села, що загинули в 1932 – 1933 рр. від Голодомору. За даними На-

ціональної книги пам'яті жертв Голодомору, в с. Мала Решетилівка загинуло 66 чоловік, імена не встановлені.

Пам'ятник – дерев'яний хрест (1,8 x 1,1 м) на постаменті із бутового каменю (1,85 x 1,95 x 0,85 м), у який вмонтована дошка із чорного лабрадориту (1,48 x 0,7 м) з пам'ятним написом: Вічна пам'ять землякам – жертвам голодомору 1933р.».

Джерела та література: Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області № 39 від 30 травня 2005р. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яток-наства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні. Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 24.

В.О. Мокляк, Н.М. Сиволап

Малинщина с., Рокитянська сільська рада

186. Майдан (археол.)

Знаходиться за 1 км на північ від села на плато межиріччя рр. Псла і його правої притоки р. Хорол, у верхів'ях невеликої річки, лівої притоки р. Хорол, русло якої зарегульоване ставками.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. та Р.Луговим у 2010 р.

У звітній документації 1986 р. помилково описаний як курганний мо-

гильник, який складається із чотирьох курганів.

Майдан являє собою курганоподібний насип з двома валоподібними буртами з південного боку. Висота насипу близько 1,7 м; діаметр 35 м, висота бургтів 1,1 м, ширина близько 12 м, довжина 40 м.

Розкопується. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк.20. — Рис. 81. Луговой Р.С. Польовий щоденник археологічних розвідок у Великобагачанському районі 2010 р. // Робочий архів науково-дослідного відділу археології Полтавського краєзнавчого музею.

Л.М. Лугова, Р.С. Луговий

Мар'янське с., Михайлівська сільська рада

187. Дуб черешчатий – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)

Росте у с. Мар'янському. Знаходиться у користуванні Михайлівської сільської ради.

Охороняється згідно з рішенням виконавчого комітету Полтавської обласної ради депутатів трудящих від 18.04.64 р.

Дерево дуба звичайного віком понад 300 років, висотою понад 20 м; діаметром 1 м.

Дуб росте на садибі племзаводу «Перемога», у парку. Колись це був маєток відставного майора О.А. Лук'яновича, у якого в 1845 р. побував Т.Г. Шевченко. У селі Т.Г. Шевченко перебував два місяці,

малюючи портрети членів родини Лук'яновичів. Саме під шатами вікового красеня-дуба любив відпочивати поет, тут він написав свої твори «Невольник», «Єретик», «Стоїть в селі Суботові», «Сліпий». Дуб добре зберігся до нашого часу.

У 1955 р. біля дуба була встановлена біломармурова меморіальна дошка (0,65 x 0,45 м) з пам'ятним написом, яка у 1985 р. була замінена на дошку із чорну гранітну (0,5 x 0,6 м) з тим же написом: «Під цим дубом в 1845 році відпочивав великий український поет, революціонер-демократ Т.Г. Шевченко і написав твори «Невольник», «Єретик», «Стоїть в селі Суботові».

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк. 12; Там само. – Спр. № 02-116. – Арк. 3; Андриєнко Т.Л., Байрак О.М., Залудяк М.І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрєя», 1996 – С. 134; Жук В.Н. Яка історія пам'ятки природи – дуба Т.Г. Шевченка? // Наш рідний край: (Сторінки про природу та пам'ятки природи Полтавщини). – Полтава, 1990. – Вип. 5. – С. 32; Реєстр заповідних об'єктів Полтавської області. – Полтава, 1979. – С. 12, 13.

М.С. Пичур

188. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 3,5 км на південь від південно-західного краю с. Мар'янське і за 1,3 км на південний захід від колишнього с. Зайці, праворуч від автошляху смт. Велика Багачка — м. Миргород, на підвищенні вододільного плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з 4 курганів, витягнутих ланцюгом по лінії схід — захід на 0,3 — 0,4 км. Висота насипів 1 — 1,5 м; діаметр 20 — 25 м. На задернованій вершині кургану, який займає у групі крайнє західнє положення, встановлено геодезичний знак. Решта насипів розкопується.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 17. — Рис. 70.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

189. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1,8 км на південь від с. Мар'янське і за 0,8 км на північний схід від колишнього с. Зайці та за 1,2 км на південний захід від с. Кульбашне, на підвищенні плато правого берега р. Вовнянка, правої притоки р. Псел (С 49°53.164' В 33°43.315') (С 49°53.115' В 33°43.269') (С 49°53.073' В 33°43.249') (С 49°53.055' В 33°43.315').

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з 4 курганів, витягнутих ланцюгом по лінії схід — захід на 0,3 км.

Висота насипів 1 — 2 м; діаметр 30 — 35 м.

Крайній східний курган задернований, решта — розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф. е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 17. — Рис. 70.

Л. М. Лугова, І. С. Мельникова

190. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на південний захід від с. Мар'янське і за 0,4 км від колишнього с. Ляхів, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Складається з двох курганів, висотою 0,5 м; діаметром 20 м, розташованих поруч.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф. е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 17. — Рис. 70.

Л. М. Лугова

191. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на південь від південно-західної частини села, біля молочно-товарної ферми, на підвищенні правого берега р. Вовнянка, правої притоки р. Псла, русло якої зарегульоване ставками.

100

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 1 м; діаметр 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф. е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 70.

Л. М. Лугова

192. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на південь від південно-східної частини села, на підвищенні правого берега р. Вовнянка, правої притоки р. Псла, русло якої зарегульоване ставками.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 2,5 м; діаметр 30 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф. е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 70.

Л. М. Лугова

193. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,1 км на південь від села, на підвищенні правого берега р. Вовнянка, правої притоки р. Псла, русло якої зарегульоване ставками.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 1 м; діаметр 30 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф. е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 70.

Л. М. Лугова

194. Майдани (археол.)

Знаходяться за 1 км на північ від північно-східної частини села, на підвищенні лівого берега р. Вовнянка, правої

притоки р. Псла, русло якої зарегульоване ставками.

Відомі з кінця XIX ст. за даними Центрального статистичного комітету. Обстежені Л. Луговою у 1986 р.

Два насипи підковоподібної форми, висотою 1 і 2 м; діаметром відповідно 25 і 40 м, розташовані поряд по лінії північний захід — південний схід входами один до одного. Між ними, по обидва боки від входів, знаходяться чотири насипи видовженої форми, так звані «вуса».

Менший з майданів розорюється, більший задернований. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 68.

Л.М. Лугова

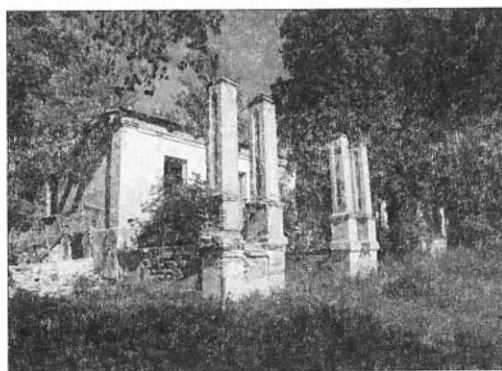

пофарбовану в зелений колір покрівлю. Цегляні стіни були оштукатурені вапняним розчином і побілені. Загальна площа будинку близько 750 м². Планувально споруда була розділена майже на дві рівні частини, одну з яких займала родина власника, а в іншій розміщувалися кімнати для гостей, кухня, кімнати для зберігання посуду, комора та кімната для проживання челяді. Входи до будинку знаходилися з південної сторони і виходили в невеликий сквер, що примикав до дороги. Передній вхід був прикрашений чотириколонним портиком, що завершувався дерев'яним аттиком з декоративною різьбою. Інший вхід був набагато скромніший і прикрашався ганком. Із західного боку будинку знаходився вхід до підвалу, що розміщувався під тамбуром та передпокоем і мав три відділення загальною площею 67 м². У радянський період у будинку було проведено внутрішнє перепланування, метою якого стало пристосування споруди для проживання робітників радгоспу. Без змін залишився фасад будинку з чотириколонним портиком, на якому в 1961 р. встановлена біломармурова дошка (0,6 x 0,65 м) з пам'ятним написом: «У цьому будинку в квітні та жовтні 1845 року жив Т.Г. Шевченко. Тут він написав поеми «Єретик» і «Сліпий» та вірш «Стоїть в селі Суботові». Зараз будинок перебуває в аварійному стані: відсутні вікна, двері, зірвана підлога, частково зруйновані внутрішні перестінки, прогнили дерев'яні конструкції стелі, через що вона частково впала, відсутнє перекриття підвалу, майже до фундаменту розібрано його вхідний тамбур, відсутні сходи та дерев'яний аттик над

195. Садиба, в якій жив і працював Тарас Григорович Шевченко (іст.)

Розташована на західній околиці села, частина садиби (будинок, комора, конюшні, дуб), належала поміщику Олександровичу Лук'яновичу, відставному майору, і ймовірно була заснована у першій чверті XIX ст. Складалася із центрального будинку та господарчих приміщень, із яких до нашого часу дійшли руїни будинку, конюшні з каретним сараєм та дерев'яної комори. Інші будівлі не збереглися.

Садибний будинок збудований у 1-й чверті XIX ст., прямокутний у плані, на високому цоколі. Первісно мав металеву,

портиком, зруйнований ганок. Дах укритий шифером, який в багатьох місцях відсутній, через що атмосферні опади попадають всередину споруди.

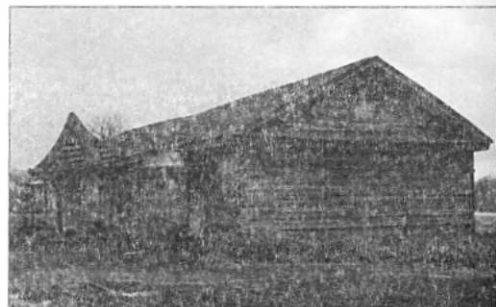
Конюшня та каретний сарай розташовуються на захід від палацового будинку на відстані 90 м. Це мурована споруда орієнтована по лінії північ – південь, покрівля вкрита червоною черепицею. Має досить високе горище, що використовувалося для зберігання сіна та фуражу. Північну частину споруди займала стайня. Це було опалюване і досить світле приміщення, що мало вікна зі східної та західної сторін. Південну частину будівлі займав каретний сарай, у якому зберігалися транспортні засоби. Приміщення також опалювалося та освітлювалося вікнами розташованими в західній стіні. Зі східного боку обидві частини будівлі мали досить широкі ворота. Муровані стіни не були оштукатурені й лише періодично білились вапном. В роки радянської влади споруда використовувалася для утримання великої рогатої худоби. Нині – не використовується, навколо заросла чагарником, черепиця на покрівлі місцями відсутня, через що до приміщення вільно потрапляють атмосферні опади.

Комора знаходилася в 25 м на південь від конюшні. Це була дерев'яна, видовжена, орієнтована по лінії схід – захід споруда з металевою, пофарбованою в зелений колір покрівлею. Фактично будівля мала два поверхи: перший, цокольний, був зведений із цегли і використовувався як льодник із входом орієнтованим на південь. Другий поверх мав два входи орієнтовані на північ, що виходили на проїжджу частину дороги і

прикрашалися наметовими ганками та мали різьблені двері. Стіни комори були зведені із соснового бруса, й для захисту від атмосферних опадів оббиті тонкими дошками – шалівкою. Фронтони і стіни будівлі були прикрашені різьбленими декоративними елементами з уміло вплетеними в них круглими, невеликими вікнами. Нині від комори залишилися лише руїни дерев'яних конструкцій.

У 1993 р. на замовлення управління містобудування та архітектури Полтавської облдержадміністрації інститутом «Укрпроектреставрація» були виконані обміри садибного будинку (головний архітектор проектів В.І. Касьяненко). 2009 р. на замовлення Великобагачанської райдержадміністрації студентом кафедри дизайну архітектурного середовища та містобудування Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка С. Андрейченком (керівник ст. викладач В.А. Павленко) була виконана дипломна робота по реконструкції садиби з пристосуванням її під будинок відпочинку.

Садиба в с. Мар'янське пов'язана з іменем українського поета і художника Тараса Григоровича Шевченка, який у квітні 1845 р. приїздив у село на запрошення поміщика малювати портрети членів його сім'ї (зберігся лише один портрет О.О. Лук'яновича (зберігається в музеї Т.Г. Шевченка НАН України). Із спогадів колишніх кріпаків А. і Г. Татарчуків, записаних В. Беренштам у 1900 р., в Мар'янському поет багато читав, спілкувався з дворовими і селянами, по вечорах відвідував «вулицю», іноді наймав за свої гроші музикантів. Любив спілкуватися з молоддю. Повторно Т.Г. Шевченко приїз-

див у Мар'янське восени 1845 р. Тут 10 жовтня він закінчив поему «Єретик», 16 жовтня – «Сліпий», «Великий лях», «Стоїть в селі Суботові» – 21 жовтня. Про село Мар'янське поет згадує у листі до Я. Кухаренка від 23 березня 1845 р. На території садибного комплексу зберігся також кількасотрічний дуб під яким любив відпочивати поет (див. № 187).

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.5.85-2.16.1 // Робочий архів відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.5.85а-2.16.1 // Робочий архів відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Куценко П. Шевченко в Мар'янському на Полтавщині // Більшовик Полтавщини. – 1938. – 27 вересня; Шевченківські місця на Україні. – К., 1957. – С. 104–106; Шевченківський словник: У 2-х тт. Т. 1. – К., 1976. – С. 385; Шевченко: Біографія. – К., 1963. – С. 126–127, 138–139; Ткаченко М.М. Літопис життя і творчості Т.Г. Шевченка. – К., 1961. – С. 79, 84–85; Народі Шевченко. – К., 1963. – С. 50–51, 89–92; Жур П. Дума про огонь. – К., 1985. – С. 41–44, 152–157; Ротач П. Мар'янська осінь. // Комсомолец Полтавщини. – 1961. – 10 березня; Аббасов А. Шевченко на Миргородщині // Зоря Полтавщини. – 1968. – 26 травня.

В.А. Павленко, П.П. Ротач

Матяшівка с., Матяшівська сільська рада

196. Місцезнаходження Матяшівка-1 — доба ранньої та середньої бронзи (археол.)

Знаходиться за 0,25 км на південь від села, в ур. Острів, у заплаві правого берега р. Псел, на задернованій, видовженій з північного заходу на південний схід піщаній дюні висотою 2 м.

Виявлене О.Б. Супруненок у 1983 р., обстежувалося ним же 2007 р.

Займає площу 80 х 200 м.

Знахідки місцезнаходження, у піщаній розметиці та пошкодженій кар'єром північно-західній частині дюни. Проведеною зачисткою встановлено наявність культурного шару товщиною близько 0,25 м. Зібраний матеріал датований добою бронзи, її раннього та середнього етапу. Перша група матеріалів представлена уламками стінок ліпних посудин, вкритих з обох боків гребінцевим загла-

жуванням. Друга – прикрашені наліпними пружками фрагменти стінок горщиків культури багатоваликової кераміки.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Гавриленко І.М., Супруненок О.Б. До археологічної карти басейну Нижнього Псла // АЛЛУ. — Полтава: Археологія, 2001. — № 1 (9). — С. 87.

В.О. Мокляк

197. Місцезнаходження Матяшівка-2 — доба бронзи (археол.)

Знаходиться за 0,2 км на південь від села, у заплаві правого берега р. Псел, на задернованій, видовженій з північного заходу на південний схід піщаній дюні висотою до 1 м, північно-західну частину якої займала споруда тваринницької ферми.

Виявлене О.Б. Супруненок у 1983 р., обстежувалося ним же 2007 р.

Займає площу 1,5 га 100 х 150 м

У північній та північно-східній частинах дюни, в піщаній розметиці знайдено скребачку й пластину із кременю, кварцитовий відщеп і невиразні фрагменти ліпної кераміки, у т.ч. уламок вінця зі слідами гребінцевого загладжування з обох боків. Зібраний матеріал датується добою бронзи.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Гавриленко І.М., Супруненок О.Б. До археологічної карти басейну Нижнього Псла // АЛЛУ. — Полтава: Археологія, 2001. — № 1 (9). — С. 87.

В.О. Мокляк

198. Братська могила радянських воїнів, партизанів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташована в центрі села, біля колишнього дитсадка.

Поховані 7 осіб: з них 4 радянські воїни-десантники, які у 1942 р. підірвали на залізниці ешелон із зерном і були розстріляні окупантами, прізвища невідомі. З учасники партизанського руху, розстріляні гітлерівцями у 1942 р., прізвище відоме І. За спогадами жителів села, радянські воїни-десантники у 1942 р. були поховані на місці розстрілу, і лише у

1957 р. проведено перепоховання до братської могили в центрі села.

Згідно з рішенням виконавчого комітету Великобагачанської районної ради депутатів трудящих № 3 від 4 лютого 1957 р. на могилі встановлено пам'ятник, виготовлений Харківською скульптурною фабрикою. У 1970-і рр. відбулася його реконструкція – проведена заміна скульптури. Залізобетонна фігура воїна (вис. 3,2 м) встановлена на цегляному, оштукатуреному, ступінчастому постаменті (вис. 2,2 м), на чільній стороні якого – бетонна дошка (0,55 x 0,4 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». Ліворуч, встановлена горизонтальна залізобетонна стела (1,17 x 2,0 м) на такій же основі (0,35 x 2,18 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять і слава землякам, які віддали життя в боях за Вітчизну 1941 – 1945 рр.» і прізвищами 210 воїнів, жителів сільської ради, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. та під час тимчасової окупації території у 1941 – 1943 рр. За даними Книги Пам'яті України відомо 224 прізвища.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 28. – Арк. 64; Там само. – Ф. 1232. – Оп. 1. – Спр. 51. – Арк. 153; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 11 – 12; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 17. – Арк. 15; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 355. – Арк. 16; Там само. – Ф. 15. – Оп. 23. – Спр. 164. – Арк. 13 – 43 (08.07.1976); Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.3.101-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Радяцький район. – Полтава: «Полтавський літера-

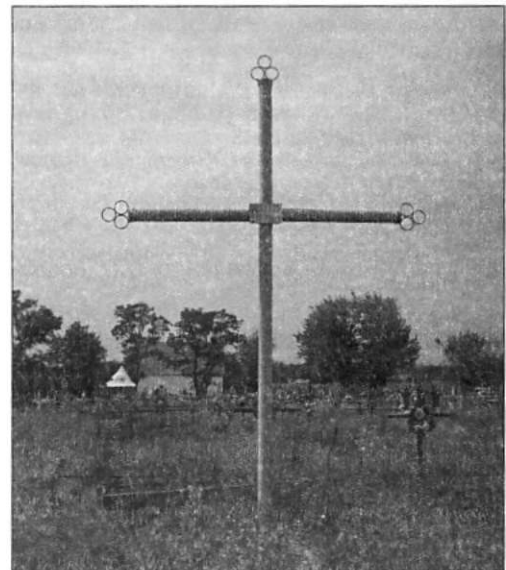
тор», 1995. – С. 187 – 198; Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник / Глав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 401.

Н.Ф. Шаповал

199. Місце поховання, пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 33 рр. (іст.)

Розташоване у південній частині кладовища.

У невідомій кількості братських і одиночних могил похована невідома кількість жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору в с. Матяшівка загинуло 196 чоловік, відомо імена 6 чоловік.

У 1993 р., в пам'ять про загиблих, на символічній могилі (2,5 x 1,5 м) встановлено металевий хрест (вис. 3,0 м), на якому закріплена металева дошка (0,27 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «В пам'ять жертв голодомору 1932 – 1933 рр.».

Джерела та література: Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області № 02-01/07.-від 18.03.2008 р. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна». – С. 29.

Н.М. Сиволап

200. Пам'ятник Фрідріху Енгельсу (іст.)

Розташований у центральній частині села, біля будинку колишньої контори колгоспу.

Пам'ятник встановлено, згідно із заходами Великобагачанського райкому Компартії України і виконавчого комітету Великобагачанської районної Ради депутатів трудящих, до 50-річчя Жовтня.

Скульптура виготовлена Київським живописно-скульптурним комбінатом на замовлення місцевого колгоспу ім. Енгельса.

Залізобетонна скульптура (3,3 x 0,9 м) встановлена на цегляному, оштукатуреному постаменті (1,7 x 1,2 м), який знаходиться на такому ж цоколі (0,2 x 2,5 x 2,5 м). На постаменті – пам'ятний напис: «Ф.Енгельс».

Ф. Енгельс зображений на повний зріст, без головного убору, у пальто, руки схрещені на грудях.

Автор невідомий.

Пам'ятник відкрито 1 травня 1967 р.

Джерела: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 4.1.121-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.М. Сиволап

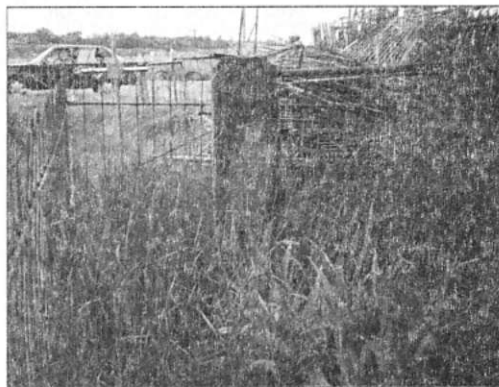
201. Могила Якова Антоновича Федоряки (іст.)

Розташована в південно-західній частині кладовища.

Похований Федоряка Яків Антонович (1898 с., Матяшівка – 1922, там само), один із організаторів комсомольської комуни «Червоний юнак».

Народився в селянській сім'ї. У 1920 р. обраний народним суддею Яресківської волості (нині Яресківська сільрада Шишацького району). Загинув під час збройного нападу на комуни антирадянського збройного формування. Тіло було перевезене у рідне село і тут поховане.

У 1957 р. згідно з рішенням Матяшівської сільської ради, на могилі встановлено цегляний пам'ятник, який у 1981 р. замінений на обеліск із сірої мармурової крихти (вис. 1,24 м) з пам'ятним написом:

«Комунару Федоряка Яків Антонович 1897 – 1920»*. Навколо могили – металева огорожа.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.3.1660-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область. – К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1967. – С. 969; Пам'ятники історії та культури Української ССР: Каталог-справочник / Глав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 401; Денисовець П.М.. Колгоспне будівництво на Україні в 1921 – 1925 рр. – Харків: Прапор, 1969. – С. 71; Боцва Ф. Вічно юний // Комсомолец Полтавщини. – 1968. – 24 грудня; Боцва Ф. За волю, кращу світлу долю // Сільське життя. – 1973. – 22 березня.

О.П. Єрмак

* У тексті напису допущена помилка, потрібно: 1922.

Михайлівка с., Михайлівська сільська рада

202. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,6 км на північ-північний схід від села на підвищенні лівого берега р. Вовнянка, правої притоки р. Псла, русло якої зарегульовано ставками.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Складається з п'яти курганів висотою 0,5 — 1 м і діаметром 25 — 30 м, які утворюють компакту групу.

Два з них знаходяться у лісосмузі, задерновані.

Решта насипів розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 68.

Л.М. Лугова

203. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 3,6 км на південний захід від відділення зв'язку в с. Михайлівка і за 0,8 км на північний схід від колишнього с. Зайці, на підвищенні плато правого берега р. Вівнянка, правої притоки р. Псел (С 49°53.164' В 33°43.315') (С 49°53.115' В 33°43.269') (С 49°53.073' В 33°43.249') (С 49°53.055' В 33°43.315').

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р., Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 рр.

Складається з 4 курганів, розташованих півколом на відстані 0,05 – 0,08 км один від одного.

Три кургани висотою 0,4 – 0,6 м діаметром 20 – 21 м розорюються. Крайній з півночі насип висотою 2,5 м і діаметром 24 м задернований, його вершина пошкоджена грабіжницькою ямою розмірами 2,1 x 1,7 м, глибиною 2,4 м. У викиді з грабіжницької ями спостерігалися щатки дерева з перекриття поховання. У стінках – на глибині 2,20 м простежувалася смуга суглинку потужністю до 15 – 20 см, ймовірно давній викид.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях

в них разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 17. — Рис. 70; Луговой Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. — Спр. № 04-358. — Арк. 7-8. — Рис. 13, 18.

*Л.М. Лугова, І.С. Мельникова,
Р.С. Луговий, О.М. Ткаченко*

204. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на північ від села на підвищенні лівого берега р. Вовнянка, правої притоки р. Псла, русло якої зарегульоване ставками.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 1 м; діаметр 30 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 68.

Л.М. Лугова

205. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,3 км на північ від села на підвищенні лівого берега р. Вовнянка, правої притоки р. Псла, русло якої зарегульоване ставками.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 2 м; діаметр 25 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 68.

Л.М. Лугова

206. Майдани (археол.)

Знаходяться за 1,5 км на північ-північний схід від села на підвищенні лівого берега р. Вовнянка, правої притоки р. Псла, русло якої зарегульоване ставками.

Обстежені Л. Луговою у 1986 р.

Являють собою складну споруду, пло-

щею 100 x 60 м., яка складається з двох кільцеподібних насипів, висотою до 2 м; діаметром 40 м, і цілої системи бургів різної форми і розмірів.

Насипи задерновані. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф. е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 16. — Рис. 68, 69.

Л.М. Лугова

207. Братська могила радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташовані в центральній частині села, біля будинку культури.

Поховані 2 воїни із частини 254-ї стрілецької дивізії, які загинули 20 вересня 1943 р. в боях з гітлерівськими загарбни-

ками на правому березі р. Вовнянка під час звільнення сс. Михайлівка та Мар'янське. Прізвища невідомі. Первісне поховання було здійснене на місці загибелі й лише у 1956 р. останки перенесли у центр села до новопоручданого пам'ятника.

Згідно з рішенням виконавчого комітету Мар'янської сільської ради депутатів трудящих № 4 від 1 лютого 1957 р., у 1958 р. біля могили споруджено пам'ятник, виготовлений Харківською скульптурною фабрикою. У 2006 р. проведено реконструкцію. Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,9 м) встановлена на цегляному, обкладеному декоративною цеглою постаменті (вис. 4,7 м), на чільній стороні якого закріплена дошка (0,5 x 0,3 м) із сірої мармурової крихти з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». На могилі покладені 2 чавунні плити (1,25 x 0,4 м). Перед скульптурою – залізобетонна стела (1,0 x 1,28 x 2,12 м) з пам'ятним написом «Вічна пам'ять і слава нашим односельчанам, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 ... та пропало безвісті 83 чоловіки. Закатовані фашистами І.О. Снігар, О.Д. Бут, І.І. Пицяк. Тут поховані два невідомі наших воїна» та прізвищами 47 воїнів, жителів села, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. та під час тимчасової німецької окупації території у 1941 – 1943 рр. За даними Книги Пам'яті України відомо 55 прізвищ.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 32. – Арк. 1; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 28; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.100-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Пам'ятники історії та культури Української ССР: Каталог-справочник / Глав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 401.

Н.Ф. Шаповал, Н.М. Сиволап

Морозівщина с., Білоцерківська сільська рада

208. Поселення, епоха бронзи (археол.)

Знаходиться на північно-східній околиці села, на правому березі р. Псел.

Відкрите та обстежувалося Є. Горюновим у 1971 р.

Розташоване на схилі правого берега р. Балаклейки, правої притоки р. Псел, праворуч від невеликого яру. На поверхні в невеликій кількості траплялися

фрагменти ліпної неорнаментованої кераміки з домішками шамоту у формувальній масі, з порівняно гладкою поверхнею жовтувато-коричневого та сірого кольорів, товщиною 0,7 – 0,8 см. Форма посуду не відновлюється.

По підйомному матеріалу пам'ятка датується II – поч. I тис. до н.е. Поверхня розорюється.

Розкопки не проводилися.

Колекція зберігаються у ПМК РАН.

Джерела: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепропетровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1971/57. — Арк. 19.

І.С. Мельникова

Мостовівщина с.,

Корнієнківська сільська рада

209. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на захід від села, на плато правого берега р. Псел у верхів'ях її правої притоки р. Балаклея, русло якої зарегульоване ставками.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів, висотою 0,5 і 1 м; діаметром 20 і 30 м, розташованих за 100 м один від одного.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследований разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 15. — Рис. 64.

Л.М. Лугова

210. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на північний захід від села, у верхів'ях р. Балаклея, правої притоки р. Псла, русло якої зарегульоване ставками.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота кургану 0,5 м; діаметр 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследований

ваниях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 15. — Рис. 64.

Л.М. Лугова

211. Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташований в центрі села, біля будинку культури.

Споруджений згідно з рішенням виконавчого комітету Корнієнківської сільської ради № 4 від 23 березня 1966 р.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,9 м), виготовлена Київським живописно-скульптурним комбінатом (масова копія). Встановлена на цегляному оштукатуреному постаменті (1,5 x 1,2 x 1,2 м). Біля підніжжя – горизонтальна цегляна, оштукатурена стела (0,4 x 1,1 x 5,0 м), на якій закріплено 12 біломармурових дошок (0,4 x 0,6 м) з прізвищами 93 воїнів, жителів сс. Мостовівщина, Попове, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., та одна (0,8 x 0,6 м) – з пам'ятним написом: «Вічна слава односельчанам які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.»

За даними Книги Пам'яті України відомо 161 прізвище.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР, № 2.4.102 – 2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'ятокознавства Полтавського краєзнавчого музею; Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник / Глав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 401; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський р-н, Гадяцький р-н. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 162 – 170.

П.І. Сидоренко

Огірівка с.,

Подільська сільська рада

212. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на північний схід від північної околиці колишнього с. Гнідаші (приєднане до с. Огірівка), на високому плато лівого берега р. Псел поблизу балки на землях ТОВ «Багачанське» Великобагачанської селищної ради.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р., В. Шерстюком у 2006 р.

Складається з 2 курганів висотою 1,6 та 1 м; діаметром 25 – 30 м, розташованих поряд по лінії південний захід — північний схід.

Розкопки не проводилися. Насипи розорюються.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 18. — Рис. 74; Шерстюк В.В. Звіт про археологічні обстеження на території Полтавської області в 2008 – 2009 рр. – Полтава, 2010 // НА ЦОДПА. – Ф.е.

Л.М. Лугова, В.В. Шерстюк

213. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на схід від північної околиці колишнього с. Гнідаші (приєднане до с. Огірівка) біля краю високого плато лівого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається із трьох курганів, розташованих на відстані 30 м один від одного вздовж краю плато. Один із курганів (середній), висотою 4,5 м і діаметром 40 м, задернований, на його вершині встановлено геодезичний знак. Решта – мають висоту до 1 м і діаметр 25 м, розорюються.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 18. — Рис. 74.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

214. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на північний схід від північно-східної околиці колишнього с. Гнідаші (приєднане до с. Огірівка) біля краю високого плато лівого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається із чотирьох курганів висотою до 1 м і діаметром 25 м, розташованих на відстані 30 м один від одного вздовж краю плато.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 18. — Рис. 74.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

215. Курганний могильник, майдан (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на південний схід від с. Гнідаші і за 1,5 км на схід від с. Огірівка, на ділянці високого плато лівого берега р. Псел, з трьох сторін обмеженої балками з пологими схилами.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з десяти курганів і одного майдана, витягнутих ланцюгом на 1 км по лінії північ — південь.

Висота насипів від 0,5 до 1,5 м; діаметр 20 — 45 м. Майдан – кільцеподібний насип з ледь помітною заглибиною в центрі та двома буртами з північного боку.

Вся група розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 18. — Рис. 74.

Л.М. Лугова

216. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на південь від села, ліворуч від автошляху сс. Поділ — Байрак, на другій терасі лівого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота кургану 1,0 м; діаметр 30 м. Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 18. — Рис. 74.

Л.М. Лугова

217. Братська могила радянських воїнів, жертв фашизму, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташована в центрі села, у парку. Поховано 11 осіб: із них 4 воїни із частин 166-ї стрілецької дивізії, які загинули 23 вересня 1943 р. в боях з гітлерівськими загарбниками під час визволення сс. Огірівка, Краснюки й 7 жителів села, які були розстріляні окупантами у 1942 р., в період тимчасової німецької окупації території. Прізвища відомі.

Первісно розстріляні односельчани були поховані в лісі біля с. Білоцерківка. У вересні 1943 р. після звільнення села, їх останки були перенесені до братської могили біля контори колгоспу. А в травні 1957 р. було проведено перепоховання до братської могили в центрі села, в парк ім. Ю. Гагаріна.

У 1957 р. згідно з рішенням виконавчого комітету Великобагачанської районної ради № 9 від 10.11.1956 р., на братській могилі встановлено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом (масова копія).

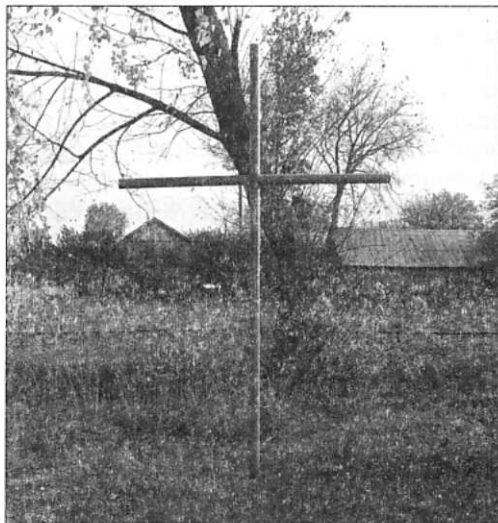
У 2007 р. відбулася реконструкція. Встановлено обеліск (1,2 x 0,82 м) сірого граніту, у вигляді полум'я. У верхній частині – пластиковий барельєф із зображенням ордена Вітчизняної війни, нижче – дошка (0,6 x 0,5 м) із сірого граніту габро, у вигляді щита, з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять героям загиблим у боях за свободу і незалежність нашої Батьківщини». На постаменті з сірого граніту (0,5 x 1,1 x 0,5 м) – пластикова лаврова гілка та каска. По обидва боки від обеліска – 2 плити із сірого граніту (1,0 x 0,49 м) з прізвищами 119 воїнів-земляків, жителів села, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. За даними Книги Пам'яті України відомо 136 прізвищ.

Автор пам'ятника – М.К. Посполітак, член Національної спілки художників України.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1406. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 8: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.108-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'ятокознавства Полтавського краєзнавчого музею; Пам'ятники історії і культури Української ССР: Каталог-справочник / Глав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 401; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 241 – 247.

Н.М. Сиволап, Н.Ф. Шаповал

218. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташований біля входу в північну частину кладовища «Шарова».

Споруджений у 2000 р. в пам'ять про жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр., в с. Огірівка загинуло 25 осіб. Померлих ховали на власних садибах. Встановлено 8 імен.

Нагадуванням про трагедію є металевий хрест (3,3 x 1,95 м) без напису.

Джерела та література: Свідчення Чугуй Г.Т., 1918 р.н. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 35.

Н.М. Сиволап

219. Пам'ятник Володимиру Іллічу Леніну (іст.)

Розташований у центрі села, біля клубу.

Пам'ятник встановлено згідно із заходами Великобагачанського районного комітету Компартії України до 50-річчя Жовтневої революції.

Скульптурне погруддя (масова копія) виготовлене Харківською художньою майстернею.

Погруддя (1,2 x 0,52 x 0,75 м) із залізобетону встановлене на цегляному, оштукатуреному постаменті (2,25 x 1,27 x 1,27 м), який знаходиться на такому ж цоколі (0,5 x 2,64 x 2,64 м).

В.І. Ленін зображений без головного убору, в піджаці й рубашці з галстуком.

Відкрито пам'ятник 7 листопада 1967 р.

Джерела: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 4.1.1661-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.М. Сиволап

Олефіри с., Остап'ївська сільська рада

220. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на північ від південної частини села, ліворуч від автошляху сс. Остап'є – Кравченки, за 0,15 км на південний схід від повороту на с. Олефіри, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Складається з 2 насипів висотою 0,6 та 0,4 м; діаметром 20 – 25 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова І.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. – 1986/30.б. – 24801. – Арк. 21. – Рис. 84.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

221. Курганний могильник (археол., пізнь середньовіччя).

Знаходиться за 1,2 км на схід-південний схід від північної частини села, ліворуч від автошляху сс. Остап'є – Кравченки, на плато правого берега р. Псел, в 1 км від його краю.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з 7 насипів, розташованих вздовж південного узбіччя дороги трьома компактними групами на відстані 0,13 і 0,33 км одна від одної. Крайній східний насип являє собою розораний

майдан у вигляді півкола з виходом на північ. Діаметр півкола 60 м, ширина 20 м, висота 1 м.

Висота курганів близько 1 м; діаметри 20 – 25 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 21. — Рис. 84.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

222. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1 км на схід від південної частини села, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з 3 курганів, розташованих в ряд по лінії північний захід — південний схід на незначній відстані один від одного.

Висота насипів 1 м; діаметри 15 – 18 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 21. — Рис. 84.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

223. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1,3 км на південь від південної частини села, на плато лівого берега р. Хорол, біля краю балки Чертова.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з 5 курганів, витягнутих ланцюгом вздовж краю балки на 0,5 км.

Висота насипів 0,5 – 1 м; діаметри 20 – 30 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 21. — Рис. 83.

них разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 21. — Рис. 84.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

224. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на схід від південної частини села, на відрогopodobному виступі плато правого берега р. Псел, обмеженого балками.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з 2 курганів, розташованих за 0,2 км один від одного по лінії північний захід — південний схід.

Висота насипів близько 2 м; діаметр 25 – 30 м.

Насипи розорюються, за винятком вершини північнішого кургану, на якій у 1963 р. встановлено бетонний стовп за № 96.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 21. — Рис. 84.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

225. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,7 км на північ від північної частини с. Олефіри і за 3 км на захід від с. Остап'є, на плато в межиріччі рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота насипу 1 м; діаметр 27 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 21. — Рис. 83.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

226. Курган (археол.)

Знаходиться за 2,2 км на північний захід від північної частини с. Олефіри і за 4 км на захід від с. Остап'є, на плато в межиріччі рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.
Висота насипу до 1,5 м; діаметр
близько 30 м.

Насип розорюється. Розкопки не
проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова І.С.,
Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследова-
ниях разведотряда Полтавского краеведческого
музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Пол-
тавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е.
— 1986/30.б. — 24801. — Арк. 21. — Рис. 83.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

227. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,4 км на захід від пів-
нічно-західної околиці південної частини
села, на плато в межиріччі рр. Псла та Хо-
ролу у верхів'ях заболоченої балки.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.
Висота 2,5 м; діаметр 32 м. На вер-
шині встановлено геодезичний знак.

Насип, за винятком вершини, розору-
ється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова І.С.,
Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследова-
ниях разведотряда Полтавского краеведческого
музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Пол-
тавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е.
— 1986/30.б. — 24801. — Арк. 21. — Рис. 84.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

228. Курган (археол.)

Знаходиться за 2 км на схід від півден-
ної частини села і за 1 км на південь від
автошляху сс. Остап'є — Кравченки, біля
краю плато правого берега р. Псел, по-
близу вкритої лісом балки.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.
Висота насипу 1 м; діаметр 23 м.

Насип розорюється. Розкопки не
проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова І.С.,
Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследова-
ниях разведотряда Полтавского краеведческого
музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Пол-
тавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е.
— 1986/30.б. — 24801. — Арк. 21. — Рис. 84.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

229. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на південний схід
від південної частини села, на плато лі-

вого берега р. Хорол, біля краю балки
Черткова.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.
Висота насипу 0,5 м; діаметр 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не
проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова І.С.,
Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследова-
ниях разведотряда Полтавского краеведческого
музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Пол-
тавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е.
— 1986/30.б. — 24801. — Арк. 21. — Рис. 84.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

230. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на південний
захід від південної частини села, на плато
в межиріччі рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.
Висота насипу 0,7 м; діаметр 25 м.

Насип розорюється. Розкопки не
проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова І.С.,
Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследова-
ниях разведотряда Полтавского краеведческого
музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Пол-
тавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е.
— 1986/30.б. — 24801. — Арк. 21. — Рис. 84.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

231. Курган (археол.)

Знаходиться на західній околиці пів-
денної частини села на плато в межиріччі
рр. Псла та Хоролу, у верхів'ях заболоч-
еної балки.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.
Висота кургану 0,5 м; діаметр 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не
проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова І.С.,
Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследова-
ниях разведотряда Полтавского краеведческого
музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Пол-
тавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. Ф.е.
— 1986/30.б. — 24801. — Арк. 21. — Рис. 84.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

Остап'є с., Остап'ївська сільська рада

232. Ботанічний заказник місцевого значення «Кут» (природа)

Розташований на крайньому півдні району, на правому березі р. Псел вище гирла р. Хорол.

Знаходиться у віданні Остапівської сільської ради.

Обстежувався Т.Л. Андрієнко, О.М. Байрак, Н.О. Стецюк (1994 – 1995).

Площа 126 га (в межах Великобагачанського району). Охороняється згідно з рішенням Полтавської обласної ради від 27.10.1994 р.

Територія заказника розміщена у заплаві р. Псел і включає в себе заплавні біоценози: луки, заплавний ліс, річкові стариці, у зниженнях – низові заплавні болота. У лісі зростають дуб звичайний, клен гостролистий, липа, тополі; у підліску – ліщина звичайна, бруслини європейська і бородавчата; у трав'яному покриві домінують ягиця звичайна, зірочник лісовий. Охороняються червонокнижний вид рябчик шаховий (В.А. Соломаха, 2003), регіональні рідкісні проліска сибірська і конвалія звичайна.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк. 83 зв; 2. Байрак О.М., Стецюк Н.О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 161, 170, 172.

М.С. Пічур, Н.О. Стецюк

233. Городище і селище, Київська Русь (XII – 1-ша пол. XIII ст.), післямонгольський час (2-а пол. XIII - XIV ст.), пізньосередньовіччя (XVII ст.) (археол.)

Знаходиться за 1,8 – 2,0 км на південний схід від села, в ур. Старе.

Укріплення вперше згадуються у «Історичному та географічному описі Київського намісництва 1787 р.». Поселення відкрите розвідкою В.О. Товкачевського в 1950-х рр. як пам'ятка черняхівської культури. Проте, лише кілька уламків черняхівської кераміки виявлені за 50 – 80 м вище за течією ріки від укріплення і приурочені до сусіднього незначного виступу відрогу третьої тераси. Городище обстежувалося О.Б. Супрунєнком у 1983 р., тоді ж під його керівництвом на території селища зібраний скарб монет третьої чверті XVII ст. Обстежувалося ним же у 2000 і 2007 рр.

Розташоване на краю плато правого корінного берега р. Псел, утвореного вигином річища, за 0,4 км нижче за течією ріки від Запільської ГЕС. Займає похилий невеликий відріг третьої тераси, висотою 37 м над рівнем заплави. Збереглися рештки частково зруйнованого, вірогідно, круглого в плані укріплення, діаметром 68 – 70 м, оточеного опилим валом, що зберігся із заходу та сходу на висоту в 1,0 – 1,8 м, та з південного боку — на 0,7 м. Ширина розораного валу становить 8 – 12 м. У північно-західній частині вал мав баштоподібне підвищення у вигляді курганного насипу, діаметром 16 м і висотою 3,3 м. На останньому встановлений межовий знак лісових ділянок.

Навколо валу зберігся опилий рів шириною 6 – 8 м і глибиною 0,8 – 1,2 м, що з боку річкової долини завершується заглибинами давніх узвозів. Збережена частина майданчика городища, площею 0,3 га (50 x 60 м), має ухил до півночі на 0,7 – 1,1 м. Більша частина майданчика свого часу інтенсивно розорювалася, менша — північна — задернована та вкрита лісовими насадженнями. Майданчик на 0,3 – 0,5 м лежить нижче рівня навколишньої поверхні краю тераси. Товщина культурних нашарувань на ньому не перевищує 0,25 – 0,35 м.

Давньоруська гончарна кераміка, що позначає своїм місцезнаходженням залишки селища, зосереджується на площі 1,4 га (50 – 90 x 90 м), витягнутій вздовж схилу берега. Трапляється вона епізодично і нижче за течією річки, по краю високого берега, що знижується у південно-східному напрямку, в бік ур. Казенне, на відстані 0,4 – 0,5 км. Товщина чорноземних за складом культурних нашарувань селища досягає 0,5 – 0,7 м. У орному шарі відзначені нечисленні знахідки димленого гончарного посуду XVII ст. з штампованою орнаменталією на плічках.

Стрімкі заліснені схили корінного берега впродовж 0,2 км вище та 0,3 км нижче за течією річки зберігають сліди ескарпування у вигляді уступу, висотою 7 – 9 м, значно пошкодженого ерозією.

Знахідки з культурного шару представлені фрагментами гончарних горщиків XII – першої третини XIII ст., фрагментами скляного прозорого гладкого браслету голубого кольору, уламками залізних ножів, цвяхів, фрагментом рожевого овруцького шиферу. Крім того, на території селища виявлений скарб монет третьої чверті XVII ст., схоронений тут наприкінці 1660-х рр. У його складі нараховується 2162 задокументовані монети західноєвропейських держав, Речі Посполитої, Швеції та її прибалтійських володінь, в тому числі 42 талери і 8 «єфімків з відзнакою». Молодшою монетою є польська, карбована 1668 р. Після робіт археологів 1983 р., місце знахідки скарбу наприкінці 1990-х рр. відвідали сучасні шукачі наживи, озброєні металодетекторами і бульдозером. Зачищений схил селища, змив до яру давнього узвозу дозволив їм, за повідомленнями Інтернету, «здобути» понад 1500 монет, в тому числі ще 3 «єфімки». Сліди діяльності грабіжників позначені невеликими відвалами орного шару у надшиллі.

Колекція знахідок з обстежень селища зберігається у Полтавському краєзнавчому музеї, монети Запільського скарбу 1982/1983 рр. експонуються у скарбниці цього ж музею.

Давньоруське укріплення належало до числа невеликих городищ XII-XIII ст. і контролювало колишній брід, на сьогодні затоплений маленьким водосховищем Запільської ГЕС, виконуючи сигнально-сторожові функції. Життя на городищі та його посаді продовжувалося і в другій половині XIII – XIV ст., що засвідчене знахідками фрагментів гончарного посуду.

Урочище, за переказами місцевих жителів, пов'язується з існуванням тут монастиря XVII ст., що знаходить підтвердження у знахідках уламків гончарного димленого посуду, помережаного пролискованими лініями і досить схожого за тістом на черняхівський. До речі, світлолінійний пізньосередньовічний гончарний посуд представлений тільки уламками невеликих посудинок-монеток третьої-останньої чверті XVII ст. Виявлений скарб монет, можливо, варто розгля-

дати як залишки монастирської скарбниці, залишеної без власників після знищення обителі у карколомні роки Руїни.

Джерела та література: Супруненко А.Б. Отчёт о разведках и раскопках на территории Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея в 1983 г. // НА ІА НАНУ. — Ф.е. — 1983/63. — № 20969. — Арк. 48 – 58; Описи Київського намісництва 70-80-х років XVIII ст. — Київ: Наукова думка, 1989. — С. 228; Махно Е.В. Памятники черняховской культуры на территории УССР // МИА. — Москва-Ленинград: Изд-во АН СССР, 1960. — № 82. — С. 37; Сидоренко Г.О., Махно Е.В., Телєгін Д.Я. Довідник з археології України: Полтавська область. — Київ: Наукова думка, 1982. — С. 40; Кучера М.П., Сухобоков О.В., Бєляєва С.А. и др. Древнерусские поселения Среднего Поднепровья: Археологическая карта. — Киев: Наукова думка, 1984. — С. 163; Памятники материальной культуры древней и средневековой Полтавщины: Каталог выставки / Авт. Гороховский Е.Л., Кулатова И.Н., Луговая Л.Н., Моргунов Ю.Ю., Супруненко А.Б. — Полтава: изд. ПКМ, 1985. — С. 49 – 53; Супруненко А.Б. Исследования на Полтавщине // АО 1983 г. — Москва: Наука, 1985. — С. 361 – 362; Спасский И.Г. Русские ефимки: Исследование и каталог. — Новосибирск: Наука, Сибирское отделение, 1988. — С. 35 – 36. — №№ 47, 104, 188, 253, 427, 703, 1695, 1696; Супруненко А.Б. Клад монет XVI – XVII вв. из с. Запселье // Нумизматика и эпиграфика. — Москва: Наука, 1989. — Т. XV. — С. 172 – 174; Супруненко А.Б. Археологические исследования Полтавского краеведческого музея (к 100-летию со дня основания) // Археологические исследования на Полтавщине: Сб. научн. статей. — Полтава: изд. ПКМ, 1990. — С. 25; Гавриленко І.М., Супруненко О.Б. До археологічної карти басейну Нижнього Псла // АЛЛУ. — Полтава: Археологія, 2001. — № 1 (9). — С. 88 – 89; Супруненко О.Б., Приймак В.В., Мироненко К.М. Старожитності золотоординського часу Дніпровського лісостепового Лівобережжя. — Київ-Полтава: Археологія, 2004. — С. 11. — Рис. 6; Білоусько О.А., Супруненко О.Б., Мироненко К.М. Середньовічна історія Полтавщини (VI — перша пол. XVI ст.): Підручник. — Полтава: «Оріяна», 2004. — С. 135.

І.М. Кулатова, О.Б. Супруненко

234. Фортеця сотенного містечка Остап'є, пізньосередньовіччя (2-а чв. XVII – XVIII ст.) (іст., археол.)

Знаходиться в центральній та південно-східній частині села, ближче до Остап'ївської середньої школи, на обох берегах Остап'ївського струмка, на правому березі р. Псел.

Обстежувалася О.Б. Супруненком у 2000 і 2007 рр.

Рештки фортеці козацької доби розташовані на відрогородібному виступі плато, ближче до центру села, на площі понад 1,5 га. Більша частина території

колишнього укріплення забудована.

Територія містечкової фортеці визначається за масовими знахідками гончарного посуду 2-ї пол. XVII – XVIII ст., що трапляється також вздовж сусіднього відрогу корінного берега та в центрі села, вздовж вул. Карла Маркса. Загальна площа скупчення цих матеріалів нараховує близько 12 га.

На відрозі, неподалік гирла струмка, добре помітні залишки валу, висотою 2,3 – 2,8 м при ширині в основі 4,5 – 6,0 м. На протилежному правому високому березі струмка відрогоподібні виступи також зберігають рештки фортифікації козацької епохи, у вигляді трапецієподібного у перетині валу, висотою близько 3,5 м, зі слідами закиданого з напільного боку рову. Такі рештки укріплень збереглися обабіч тиру Остапівської середньої школи, на підвищенні плато на виїзді з села до мосту через р. Псел. В огороженні читається конструкція масиву насипу валу, спорудженого з материкового суглинку, та розташованих поверх перевідкладених попелястих культурних нашарувань. Тут же знаходяться кілька перерізаних відслоненнями профілів господарських, циліндричних за формою перетину, ям, глибиною 1,7 та 2,1 м, з уламками гончарного посуду поч. XVIII ст.

У цілому, в історичній частині села виявлено більше 10 місць оголені культурних нашарувань козацької епохи, потужністю від 0,5 до 1,5 м, підстелених товстим попелястим прошарком пожежі, можливо, 1696 р.

Залишки фортифікації сотенного містечка Остап'є, позначеного на карті

Г.Л. де Боплана, належать колишньому сотенному центру Остапівської сотні Чигиринського, потім Миргородського полків. У XVIII ст. гетьман К.Г. Розумовський віддав Остап'є у володіння Ф. Базилевському, який в 1764 – 1772 рр. був Остапівським сотником. На поч. XVIII ст. фортеця була осередком перебування полку російських військ під командуванням Орлова. З 1781 р. — входила до Говтвянського повіту Київського намісництва.

Археологічних досліджень не проводиться.

Література: Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область. — Київ: УРЕ, 1967. — С. 143; Сидоренко Г.О., Махно Є.В., Телегін Д.Я. Довідник з археології України: Полтавська область. — Київ: Наукова думка, 1982. — С. 40; Остап'є // Полтавщина: Енциклопедичний довідник. — Київ: Укр. енциклопедія, 1992. — С. 627; Кулатова І.М. Старожитності козацької доби на Полтавщині // Козацькі старожитності Полтавщини: Зб. наукових праць. — Полтава: Криниця, 1993. — Вип. 1. — С. 8; Гавриленко І.М., Супруненко О.Б. До археологічної карти басейну Нижнього Псла // АЛЛУ. — Полтава: Археологія, 2001. — № 1 (9). — С. 88.

І.М. Кулатова, О.Б. Супруненко

235. Поселення, третя чверть I тис. н.е. (археол.)

Знаходиться за 3,0 км на південний схід від села, в 1,0 км у південно-східному напрямку від ур. Старе.

Виявлене О.Б. Супруненком у 1983 р., обстежувалося ним же 2007 р.

Розташоване на округлому відрозі другої тераси правого берега р. Псел, над колином ріки в ур. Казенне, який займає площу більше 0,5 га (70 x 80 м), задернований, поріс деревами і кущами. Східна частина активно розмивається річкою.

У відслоненнях берега, на протязі 65 м, помітні чорноземні культурні нашарування потужністю 0,5 – 1,5 м, з яких походять уламки ліпного посуду з горбкуватою поверхнею, зернами шамоту в тісті, кістки тварин, вуглини. Верхній прошарок відкладень належить залишкам хутора XIX – початку XX ст.

На поселенні виявлені фрагменти верхніх частин ліпних горщиків волинцевської культури та кілька керамічних вальків від пічних конструкцій.

Джерела та література: Супруненко А.Б. Отчёт о разведках и раскопках на территории Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея в 1983 г. // НА ІА НАНУ. — Ф.е. — 1983/63. — № 20969. — Арк. 44; Супруненко А.Б. Исследования на Полтавщине // АО 1983 г. — Москва: Наука, 1985. — С. 361 – 362; Супруненко А.Б. Археологические исследования Полтавского краеведческого музея (к 100-летию со дня основания) // Археологические исследования на Полтавщине: Сб. научн. статей. — Полтава: изд. ПКМ, 1990. — С. 25; Гавриленко І.М., Супруненко О.Б. До археологічної карти басейну Нижнього Псла // АЛЛУ. — Полтава: Археологія, 2001. — № 1 (9). — С. 89.

І.М. Кулатова, О.Б. Супруненко

236. Поселення, волинцевська культура (VIII ст.), пізні середньовіччя (2-а чв. XVII – XVIII ст.) (археол.)

Знаходиться у північно-східній частині села, в ур. Пенівка.

Обстежувалося О.Б. Супруненком у 2000 і 2007 рр.

Рештки культурних нашарувань селища козацької доби розташовані на відрозі правого високого берега р. Псел, висотою 42 – 45 м над рівнем заплави, на площі понад 3,5 га (100 x 350 м). Територія колишнього поселення забудована або зайнята городами мешканців села, край відрогу над урвищами задернований.

Тут, на протязі 120 м, в оголеннях читається потужний культурний шар, товщиною близько 0,7 м, який утворюють попелясто-чорноземні відкладення переважно XVII – XVIII ст. У їх основі залягає тонкий прошарок з ліпною керамікою волинцевського типу. Виявлені окремі уламки ліпного посуду із зернами шамоту в тісті, кілька фрагментів вінець ліпних горщиків.

Археологічних досліджень на відрозі не проводилося.

Література та література: Кулатова І.М. Старожитності козацької доби на Полтавщині // Козацькі старожитності Полтавщини: Зб. наукових праць. — Полтава: Криниця, 1993. — Вип. 1. — С. 8; Супруненко О.Б. Примітки // Ляскоронський В. Городища, кургани і довгі (змівні) вали за течією рр. Псла і Ворскли. — Вид. 2-е репр., доп. — Полтава: Археологія, 1995. — С. 47; Гавриленко І.М., Супруненко О.Б. До археологічної карти басейну Нижнього Псла // АЛЛУ. — Полтава: Археологія, 2001. — № 1 (9). — С. 87 – 88.

І.М. Кулатова, О.Б. Супруненко

237. Місцезнаходження — ґрунтовий могильник, енеоліт, засухинська культура (1-ша пол. – сер. IV тис. до н.е.) (археол.)

Знаходиться за 0,35 км на схід від кутка Пенівка, ближче до північно-західної частини села, за 0,25 км на північний захід від мосту через р. Псел, на острові, що тяжіє до гирла Остап'ївського струмка.

Оглядався Д.Я. Телегіним у 1970 р., Г.О. Сидоренко у 1978 р., обстежувався О.Б. Супруненком у 2000, 2007 рр.

Піщаний, останцевого походження, острів розташований неподалік правого берега ріки, відділений від нього протокою, шириною 7 – 12 м. Має довжину 40 м і ширину 12 – 20 м, при висоті над рівнем Запсільського водосховища близько 0,6 – 1,1 м. Видовжений майже у меридіональному напрямку, з піщаними пологими берегами, із західного боку — урвистими, що підмиваються рікою. Поріс кущами, є кілька дерев.

У 1966 р. жителем села М.П. Вишником у розмиві відслонення, з боку правого берега, виявлена невелика гостродонна посудина з домішками черепашки в тісті, прикрашена під вінцем перлинами, а на всій поверхні — рядами наколів, нанесених у відступаючій манері і утворюючих мотив «ялинки». Поряд виявлені погано збережені кістки людини. За повідомленнями місцевих жителів, на острові у 1960 – 1970-ті рр. виявляли рештки кількох скелетів людей, що залягали у товщі піску. Археологічних досліджень не проводилося.

Під час останнього обстеження на мілинах біля острова виявлені окатані ліпні черепки зі значними домішками черепашки в тісті. Все це може свідчити про розташування на островному останці ґрунтового некрополю ранньоенеолітичної доби чи, принаймні, його решток.

На сьогодні Остап'ївський горщик, що зберігається у наукових фондах Інституту археології НАН України, відноситься до кола старожитностей засухинської культури доби раннього енеоліту.

Література: Телегін Д. Остап'ївський горщик // Ранок. — Київ. — 1966. — № 7 (15). — Липень. — С. 53;

Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область. — Київ: УРЕ, 1967. — С. 143; Телегін Д.Я. Середньостоговська культура епохи міді. — Київ: Наукова думка, 1973. — Рис. 61:11; Сидоренко Г.О., Махно Є.В., Телегін Д.Я. Довідник з археології України: Полтавська область. — Київ: Наукова думка, 1982. — С. 40; Телегін Д.Я. Кераміка раннього неоліту типу Засухи в Лісостеповому Лівобережжі України // Археологія. — Київ, 1988. — Вип. 64. — С. 73–84; Титова О.М. Поселення дніпро-донецької етнокультурної спільності на Полтавщині // 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею: Матеріали ювілейної наукової конференції. Ч. II: Археологія Полтавщини. — Полтава: вид. ПКМ, 1991. — С. 33; Гавриленко І.М., Супруненко О.Б. До археологічної карти басейну Нижнього Псла // АЛЛУ. — Полтава: Археологія, 2001. — № 1 (9). — С. 88; Телегін Д.Я., Нечитайло А.Л., Потехина І.Д., Панченко Ю.В. Средне-стоговская и новоданиловская культуры энеолита Азово-Черноморского региона: Археолого-антропологический анализ материалов и каталог памятников. — Луганск: Шлях, 2001. — С. 15. — № 24; Білоусько О.А., Супруненко О.Б. Давня історія Полтавщини (XX тисячоліття до н.е. – V століття); Підручник. — Полтава: «Оріяна», 2004. — С. 85, 86. — Карта 7.2: 28; Телегін Д.Я. Нариси та замітки з археології: Вибрані статті за останні 60 років. — Київ: вид. Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника, 2007. — С. 98.

І.М. Кулатова, О.Б. Супруненко

238. Місцезнаходження — енеоліт, доба бронзи (археол.)

Знаходиться за 0,8 км на захід від Запільської ГЕС, в ур. Взвіз, біля виходів піску.

Виявлене О.Б. Супруненком у 1983 р., обстежувалося ним же 2007 р.

Виявлена масивна ретушована пластинка жовто-коричневого кременю, датована неолітичним часом – добою бронзи.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Гавриленко І.М., Супруненко О.Б. До археологічної карти басейну Нижнього Псла // АЛЛУ. — Полтава: Археологія, 2001. — № 1 (9). — С. 89.

В.О. Мокляк

239. Курганний могильник, майдан, ранній бронзовий вік, пізні середньовіччя (археол.)

Знаходиться за 1,9 км на південний схід від села, за 80 м на південь над ур. Старе.

Майдан оглянутий І.С. Мельниковою у 1986 р., обстежувався О.Б. Супруненком у 2000, 2007 рр.

Могильник у складі трьох насипів розташований на підвищенні плато правого

корінного берега р. Псел, неподалік залишків давньоруського городища і селища. Могильник утворював великий насип та два маленькі, котрі були пошкоджені селітроварництвом і сільськогосподарськими роботами новітньої епохи.

Найбільший у складі могильника майдан має вигляд кільцевого в плані насипу, у вигляді замкнутого широкого валу, висотою 0,9–1,6 м; діаметром понад 35 м. У центрі знаходиться овальна в плані заглибина — до 1,4 м від рівня вершини кільця валу. Насип майдану задернований, поріс кущами, на ньому є кілька молодих дерев.

Поряд, по обидва боки, на південь від майдану, відзначені «плями» викидів поховань від майже знищених розорюванням невеликих курганів доби раннього бронзового віку, на яких виявлені фрагменти ліпного посуду ямного часу. Висота залишків цих курганів — 0,15–0,20 м; діаметр — 10–12 м.

Біля насипу майдану виявлені кілька уламків гончарного димленого посуду XVII ст.

Джерела та література: Луговая Л.Н., Мельникова І.С., Некрасова А.М. Отчёт об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАНУ. — Ф.е. — 1986/306. — № 24801; НА ЦОДПА. — Ф.е. — Спр. 15. — 73 арк.; Сидоренко Г.О., Махно Є.В., Телегін Д.Я. Довідник з археології України: Полтавська область. — Київ: Наукова думка, 1982. — С. 40–41; Гавриленко І.М., Супруненко О.Б. До археологічної карти басейну Нижнього Псла // АЛЛУ. — Полтава: Археологія, 2001. — № 1 (9). — С. 88.

І.М. Кулатова, О.Б. Супруненко

240. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться між сс. Остап'є, Запілья і Підгір'я, на високому відрогоподібному виступі плато правого корінного берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з 24-х курганів, розташованих невеликими групами по 3–8 насипів в кожній. Висота насипів 0,5–1,8 м; діаметри 15–30 м. Два кургани біля північного схилу останця знаходяться в лісі, задерновані. Один із курганів, розташований у північній частині

останця, місцями заріс чагарником. Решта насипів розорюються.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 21. — Рис. 85.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

241. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на захід від села, ліворуч від дороги сс. Остап'є — Рокита, на плато правого корінного берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів висотою 1,2 і 1,3 м; діаметром відповідно 25 і 30 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 21. — Рис. 83.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

242. Курган (археол.)

Знаходиться за 3 км на захід від села і за 0,25 км на південь від автошляху сс. Остап'є — Рокита, на плато правого корінного берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота до 3,5 — 4 м; діаметр 30 — 35 м.

Насип задернований, на вершині встановлено геодезичний знак. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 21. — Рис. 83.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

243. Братська могила радянських воїнів, партизанів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташована в центральній частині села, біля школи.

Поховано 8 осіб: із них 4 воїни 587-го стрілецького полку 212-ї стрілецької та 3-ї й 14-ї кавалерійських дивізій, які загинули 14 вересня 1941 р. в боях з гітлерівськими загарбниками під час оборони села; воїн 266-го стрілецького полку 93-ї стрілецької дивізії, який загинув 21 вересня 1943 р. при звільненні села, прізвищ відомо 4; та 4 жителі села, з них три — учасники партизанського руху, розстріляні окупантами у 1942 р. Прізвища відомі.

У 1957 р., згідно з рішенням виконавчого комітету Остап'ївської сільської Ради від 7 грудня 1956 р., біля могили споруджено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Автори: скульптор Я.І. Рик, архітектор Н.Г. Клейн.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,7 м) встановлена на цегляному, оштукатуреному постаменті (вис. 2,4 м), на чільній стороні якого — бетонна дошка (0,58 x 0,39 м) з пам'ятним написом: «Вечная память героям павшим в боях за свободу и независимость нашей Родины». На могилі покладена біломармурова плита (0,49 x 0,8 м) з прізвищами загиблих. Біля пам'ятника півколом розміщені 19 біломармурових дошок (0,89 x 0,4 м) з прізвищами 530 воїнів, жителів села, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 — 1945 рр. та під час тимчасової німецької окупації території 1941 — 1943 рр. За даними Книги Пам'яті України відомо 554 прізвища.

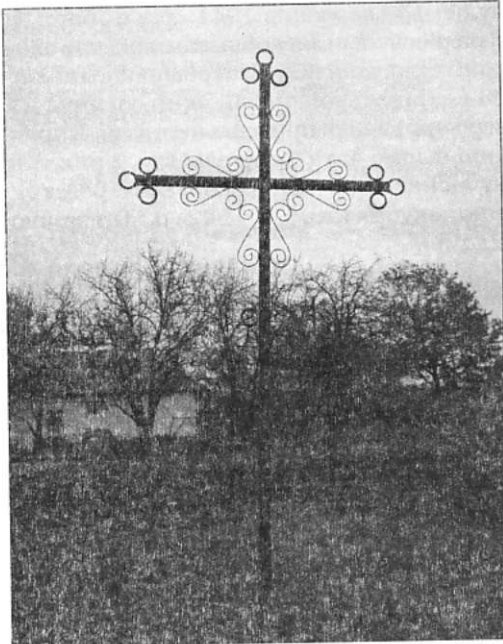

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1230. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 25; Там само. – Ф. 1261. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 158; Там само. – Ф. 3539. – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 124; Там само. – IX від. вх. 1986. – с. 1942. – Арк. 78; ДАПО. – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 2882. – Арк. 240; ДАПО. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 140. – Арк. 14, 15, 16; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.104-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 206 – 228.

Н.Ф. Шаповал

244. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр., (іст.)

Пам'ятний знак – металевий хрест висотою 4,5 м, без напису встановлено в

2003 р. в новій частині кладовища в пам'ять про жителів села, які загинули під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору, в с. Остап'є загинуло 598 чоловік. Встановлено імена 408 чоловік.

Література: Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С.31 – 34

В.О. Мокляк, Н.М. Сиволап

245. Братська могила жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташована у північній частині старого кладовища.

Похована невідома кількість жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору, в с. Остап'є загинуло 598 чоловік. Встановлено імена 408 чоловік.

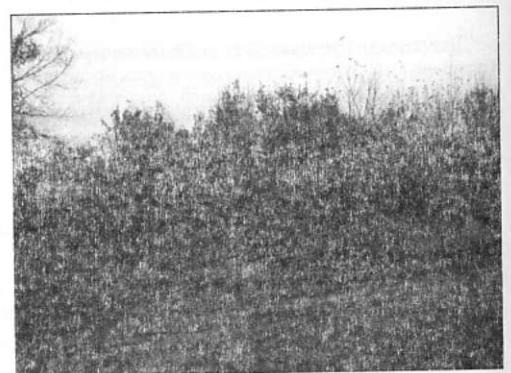
Джерела та література: Свідчення жителя с. Остап'є Кравченко Віталія Олексійовича, 1940 р.н. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С.31 – 34.

В.О. Мокляк, Н.М. Сиволап

246. Братська могила жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташована у південній частині старого кладовища.

Похована невідома кількість жителів села, які стали жертвами Голодомору

1932 – 1933 рр. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору в с. Остап'є загинуло 598 чоловік. Встановлено імена 408 чоловік.

Джерела та література: Свідчення жителя с. Остап'є Кравченко Віталія Олексійовича, 1940 р.н. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С.31 – 34.

В.О. Мокляк, Н.М. Сиволап

247. Пам'ятник Володимирі Іллічу Леніну (іст.)

Розташований в центральній частині села, біля братської могили радянських воїнів.

Пам'ятник встановлено згідно з постановою бюро Великобагачанського районного комітету Компартії України та виконавчого комітету Великобагачанської районної Ради депутатів трудящих від 27 листопада 1973 р.

Скульптура (вис. 3,0 м) виготовлена із оргскла, металізована, встановлена на залізобетонному постаменті первісно облицьованому плитами з рожевого граніту (4,0 x 1,8 м), які нині збереглися лише в

середній частині постаменту.

В.І. Ленін зображений у повний зріст, в костюмі, без головного убору, права рука в кишені брюк, у лівій, притиснутій до грудей, тримає зошит.

Автор скульптури невідомий.

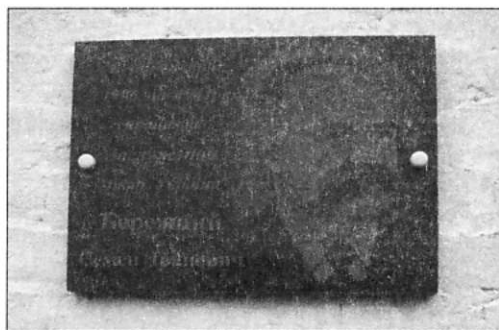
Пам'ятник відкрито 4 листопада 1977 р.

Джерела: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 4.1.1662-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.М. Сиволап

248. Меморіальна дошка Семену Івановичу Бережному (іст.)

Встановлена у 2006 р. на приміщенні колишньої земської лікарні, у центральній частині села, по вул. Карла Маркса, буд. 15.

Меморіальна дошка (0,3 x 0,4 м) виготовлена із сірого полірованого граніту, в лівій частині містить пам'ятний напис: «В цій лікарні з 1906 по 1941 рр. працював заслужений лікар України Бережний Семен Іванович». У правій – портрет С.І. Бережного.

Бережний Семен Іванович (1888 – 1983), заслужений лікар України. Після закінчення Полтавської земської фельдшерської школи, 4 роки працював фельдшером в одному з повітів Полтавської губернії. У 1906 р. приїхав у село Остап'є фельдшером у дільничну лікарню, яка на той час була розташована у напіврозваленій хаті. У 1906 р. з його ініціативи в с. Остап'є була збудована земська лікарня (див. № 249).

У 1924 р. С.І. Бережний закінчив

Харківський медичний інститут і знову повернувся в Остап'євську лікарню, яка під його керівництвом поступово стає своєрідним навчально-методичним центром з питань гігієни і профілактики дитячих захворювань. В 1941 р. тут була проведена Перша Всесоюзна нарада сільських лікарів.

С.І. Бережному у 1941 р. Указом Президії Верховної Ради УРСР було присвоєно вперше в Україні почесне звання «Заслужений лікар УРСР».

З 1941 по 1946 рр. працював начальником лікувального відділу управління військових евакопунктів. Після демобілізації у 1946 р. його запрошують до Харкова в інститут удосконалення лікарів з питань обслуговування сільського населення. Пізніше С.І. Бережний працював головним лікарем однієї з консультативних поліклінік міста. Помер і похований у м. Харків.

Література: Видатні люди Великобагачанщини. Кн. 1. – Полтава: «АСМІ», 2004. – С. 71 – 72.

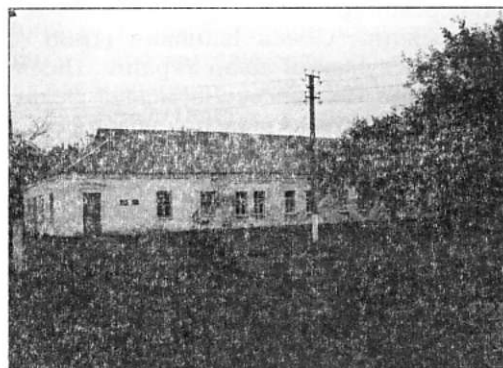
В.О. Мокляк, Н.М. Сиволап

249. Будинок земської лікарні (іст.)

Розташований у центральній частині села, по вул. Карла Маркса, буд. 15.

Одноповерховий, цегляний, прямокутний у плані. Покрівля шиферна, чотирисхила. Площа приміщення 600 кв.м.

Побудоване у 1906 р. з ініціативи Бережного Семена Івановича (1888 – 1983), заслуженого лікаря України. Після закінчення Полтавської земської фельдшерської школи, 4 роки працював фельдшером в одному з повітів Полтав-

ської губернії. У 1906 р. приїхав у село Остап'є фельдшером у дільничну лікарню, яка на той час була розташована у напіврозваленій хаті.

Приміщення Остап'євської лікарні, зруйноване під час Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. у 1960 р. було відбудоване, 1979 р. до нього добудоване ліве крило.

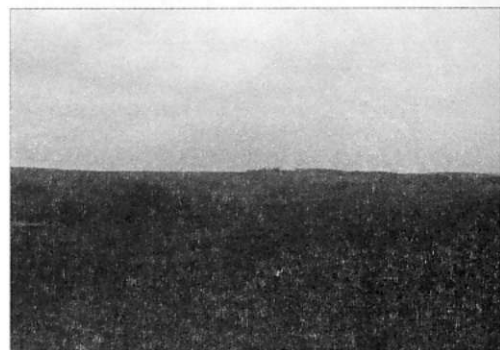
У 2006 р. на фасаді приміщення була встановлена дошка сірого граніту (0,3 x 0,4 м) з пам'ятним написом на честь С.І. Бережного (див. № 248).

Література: Видатні люди Великобагачанщини. Кн. 1. – Полтава: «АСМІ», 2004. – С. 71 – 72.

Н.М. Сиволап

Писарівщина с., Балакліївська сільська рада 250. Поселення, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 0,2 км на схід від східної околиці села, між сс. Писарівщина та

Шипоші, на лівому березі р. Балаклійки, правої притоки р. Псел (С 49°38.548' В 33°43.768').

Відкрите Є. Горюновим у 1971 р., обстежене Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 р.

Займає смугу шириною 0,15 км, довжиною 0,4 – 0,5 км, вздовж берега р. Псел. На поверхні зібрані фрагменти гончарного посуду черняхівської культури (поч. III – поч. V ст. н. е.). Переважають уламки невеликих округлобоких горщиків з невисокою шийкою та короткими, відігнутими назовні вінцями, з шерха-

тою поверхнею сірого кольору. Столовий посуд представлений дрібними мало-виразними фрагментами, зокрема, ребристих мисок та лискованого горщика з потовщеними скругленими вінцями.

Розкопки не проводилися. Площа поселення розорюється.

Колекції зберігаються у фондах ПМК РАН та Полтавського краєзнавчого музею.

Джерела та література: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. – Ф.е. – 1971/57. – Арк. 20. – Рис. 40; Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк. 12. – Рис. 32, 37; Любичев М.В. Черняховская культура Днепро-Донецкой лесостепи: история исследования и основные проблемы изучения. – Харьков, 2000. – С. 51, 176.

*Л.М. Лугова, Р.С. Луговий,
Г.М. Некрасова, О.М. Ткаченко*

251. Поселення, ранне середньовіччя (археол.)

Знаходиться за 0,33 км на південь від південної околиці села на схилі відрог-подібного виступу правого берега р. Балаклійки (права притока р. Псел) (С 49°37.801' В 33°43.854').

Відкрите Є. Горюновим у 1971 р., обстежене Р. Луговим та О. Ткаченко у 2008 р.

На поверхні поселення, площею 300 x 100 м, зібрано фрагменти кераміки ліпного неорнаментованого посуду із значними домішками шамоту, які хронологічно можна віднести до пеньківської культури (V – VII ст. н.е.). Траплялися уламки амфорної кераміки, що репрезентують візантійські імporti.

Розкопки не проводилися. Площа поселення розорюється.

Колекції зберігаються у фондах ПМК РАН та Полтавського краєзнавчого музею.

Джерела та література: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. – Ф.е. – 1971/57. – Арк. 20. – Рис. 40; Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк. 10 – 11. – Рис. 32, 33, 34;

Горюнов Е.А. Некоторые вопросы истории Днепровского лесостепного Левобережья в V – начале VIII веков // СА. – 1973. – № 4. – С. 106; Горюнов Е.А. Ранние этапы истории славян Днепровского Левобережья. – Л., 1981. – С. 129.

Р.С. Луговий, О.М. Ткаченко

252. Місцезнаходження, доба бронзи, ранне середньовіччя (археол.)

Знаходиться за 0,14 км на схід від південної околиці села на схилі лівого берега балки, на дні якої протікає р. Балаклійка (права притока р. Псел).

Відкрите Є. Горюновим у 1971 р., обстежене Р. Луговим та О. Ткаченко у 2008 р.

На розораній поверхні поселення траплялися в невеликій кількості дрібні фрагменти ліпного неорнаментованого посуду доби бронзи та пеньківської культури (V – VII ст. н.е.).

Розкопки не проводилися.

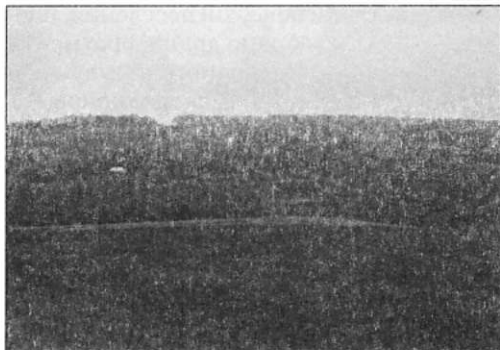
Колекції зберігаються у фондах ПМК РАН.

Джерела: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. – Ф.е. – 1971/57. – Арк. 20. – Рис. 40; Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк. 11. – Рис. 32.

Р.С. Луговий, О.М. Ткаченко

253. Поселення, ранній залізний вік, ранне середньовіччя (археол.)

Знаходиться на присадибних ділянках у східній частині села на схилі правого берега балки, по дну якої протікає р. Балаклійка (права притока р. Псел) (С 49°38.334' В 33°43.725').

Виявлене Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 р.

На розораній поверхні поселення, площею 200 х 70 м, зібрано дрібні фрагменти кераміки, виготовленої на гончарному крузі, та ліпного посуду із значними домішками шамоту. Пам'ятка різночасова, відноситься до черняхівської (поч. III – поч. V ст. н. е.) та пенківської культур (V – VII ст. н. е.).

Розкопки не проводилися.

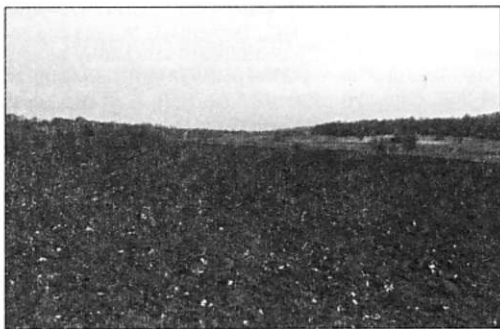
Колекція зберігається у фондах Полтавського краєзнавчого музею.

Джерела: Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк. 11 – 12. – Рис. 32, 35, 36.

Р.С. Луговий, О.М. Ткаченко

254. Місцезнаходження, доба бронзи (археол.)

Знаходиться за 1 км на південний схід від південної околиці села, на лівому березі р. Балаклійки (права притока р. Псел (С 49°37.581' В 33°44.383')).

Відкрите Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 р.

На розораній поверхні поселення, площею 60 х 80 м, зібрано дрібні фрагменти ліпного неорнаментованого посуду доби бронзи. На зовнішній поверхні окремих фрагментів помітні сліди гребінцевого загладжування. Серед крем'яних знарядь можна виділити уламки мікролітичних виробів, робочі краї яких оброблені дрібно-ретушію. Культурну належність визначити важко.

Розкопки не проводилися.

Колекція зберігається у фондах По-

лтавського краєзнавчого музею.

Джерела: Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк. 12. – Рис. 32, 39, 40.

Р.С. Луговий, О.М. Ткаченко

Поділ с., Подільська сільська рада

255. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 2 км на північний схід від села, праворуч автошляху сс. Поділ — Сагайдак, на високому плато лівого берега р. Псел, за 0,4 км на північ від озера.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів розташованих поруч. На одному з них, висотою 3 м і діаметром до 40 м, встановлено геодезичний знак. Насип задернований. Другий курган, висотою 0,8 м і діаметром 25 м, розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 18. — Рис. 74.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

256. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1 км на північ від південно-східної околиці села, праворуч автошляху сс. Поділ — Сагайдак, на високому плато лівого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з чотирьох курганів, висотою до 1 м; діаметром 15 — 25 м, розташованих неподалік один від одного вздовж краю плато.

Насипи розорюються.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 18. — Рис. 74.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

257. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на схід від села і за 0,25 км на північ від автошляху мм. Київ — Харків, біля краю плато лівого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів висотою 1 м; діаметром 25 м, розташованих в 0,3 — 0,4 км один від одного по лінії схід — захід.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 18. — Рис. 74.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

258. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на південь від села, на другій терасі лівого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота 0,5 м; діаметр 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 19. — Рис. 74.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

259. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на південний схід від села і за 1,2 км на південь від автошляху мм. Харків — Київ на другій терасі лівого берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота 4 — 4,5 м; діаметр 45 м.

Насип задернований. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 19. — Рис. 74.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

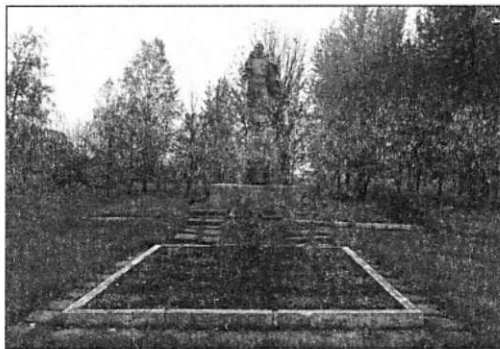
260. Братська могила радянських воїнів, партизанів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташовані в центрі села, біля будинку культури.

Поховано 12 воїнів із частин 32-ї кавалерійської дивізії, 76-го кавалерійського полку 14-ї кавалерійської дивізії, 3-ї танкової бригади, які загинули 18 вересня 1941 р. в боях з гітлерівськими загарбниками під час оборони села та померлі в організованому окупаційною владою пересильному пункті, який у 1941 — 1943 рр. розміщувався на території сільського клубу, прізвища невідомі; та 2 жителі села: Кикоть Логвин Григорович (1904 — 1942), партизан. До війни працював головою колгоспу. З вересня 1941 р. був членом партизанського загону, забезпечував зв'язок із партизанами. Був схоплений і розстріляний гітлерівцями у 1942 р.; Григоренко Петро Михайлович (1915 — 1942), учасник партизанського руху й підпілля. Розстріляний окупантами у 1942 р.

Згідно з рішенням виконавчого комітету Подільської сільської ради депутатів № 4 від 6 лютого 1957 р. на могилі споруджено пам'ятник, виготовлений Харківською скульптурною фабрикою. Автори: скульптор Я.Й. Рик, архітектор Н.Г. Клейн.

У 1980-і рр. була здійснена реконструкція — проведена заміна скульптури. Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,0 м) встановлена на цегляному оштукатуреному постаменті (1,3 x 1,3 м), який розміщений на такому ж цоколі (вис. 0,68 м). У верхній частині постаменту — 2 дошки: залізобетонна (0,78 x 0,68 м) з пам'ятним

написом: «Вечная память героям, павшим в боях за свободу и независимость нашей Родины» та металева (0,21 x 0,31 м). На могилі покладені 2 плити сірого граніту (0,98 x 0,51 м) з пам'ятним написом: «Тут замуrowані імена односельчан, які віддали своє життя за свободу і незалежність своєї Батьківщини» і прізвищами 223 воїнів, жителів сіл, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3539. – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 129; ДАПО. – Ф.Р. 1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 45; Там само. – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 2882. – Арк. 240, 243; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 140. – Арк. 14; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.105-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Пам'ятники історії і культури Української ССР: Каталог-справочник / Глав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 401; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 206 – 241.

Н.Ф. Шаповал

261. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташований у південно-західній частині, біля входу до кладовища кутка Педини.

Споруджений у 2000 р. в пам'ять про жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. Місця поховань і кількість загиблих невідомі. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору, в с. Поділ встановлено загиблих 169 чоловік, імен відомо 76.

Нагадуванням про трагедію є металевий хрест (3,55 x 1,8 м) без напису.

Джерела та література: Довідка відділу культури Великобагачанської районної державної адміністрації Полтавської області №39 від 30 травня 2005 р. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна». – С. 35 – 36.

Н.М. Сиволап

262. Пам'ятник Володимирі Іллічу Леніну (іст.)

Розташований у центральній частині села.

Пам'ятник виготовлено на замовлення місцевого колгоспу, який носив ім'я більшовицького лідера Володимира Ілліча Леніна.

Сіра гранітна скульптура (3,2 x 1,1 м) встановлена на прямокутному постаменті (2,5 x 1,1 м) із сірих гранітних бло-

ків, верхня частина якого стилізована під трибуну, з пам'ятним написом: «В.І. Ленін». Постамент знаходиться на цегляній, оштукатуреній основі (0,5 x 0,3 м).

В.І. Ленін зображений за трибуною без головного убору, у лівій руці тримає кепку.

Автор – скульптор М.С. Олещенко.
Пам'ятник відкрито у квітні 1981 р.

Джерела: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 4.1.1663-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства.

Н.М. Сиволап

Попове с., Корнієнківська сільська рада

263. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,45 км на південь від села, праворуч від автошляху сс. Мостовівщина — Рокита, на плато правого корінного берега р. Псел (С 49°36.814' В 33°37.978').

Обстежувався І. Мельниковою у 1986, Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 рр.

Висота насипу 2 м; діаметр 34 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 15. — Рис. 62; Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. — Спр. № 04-358. — Арк. 9. — Рис. 20, 24.

*Л.М. Лугова, Р.С. Луговий,
І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко*

264. Курган (археол.)

Знаходиться за 2 км на захід від села, ліворуч від ґрунтової дороги сс. Попове — Радивонівка, на підвищеній ділянці плато правого корінного берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота насипу 1 м; діаметр 30 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 15. — Рис. 62.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

265. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на південний захід від села, на підвищеній ділянці плато правого корінного берега р. Псел.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота насипу 1 м; діаметр 30 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 15. — Рис. 62.

Л.М. Лугова І.С. Мельникова

266. Майдани, пізні середньовіччя (археол.)

Знаходяться за 0,8 км на північ від села, ліворуч від автошляху сс. Попове — Мостовівщина, на плато правого берега

р. Псел. Місцева назва «Попові могили» (С 49°38.226' В 33°37.981').

Обстежені І. Мельниковою у 1986, Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 рр.

Являють собою два, розташовані поряд, насипи кільцеподібної форми, висотою 3,0 — 3,5 м; діаметрами 35 — 40 м, з проходами з південного й південно-західного боку. Глибина ям 3 — 4 м.

Насипи задерновані. Розкопки не проводилися.

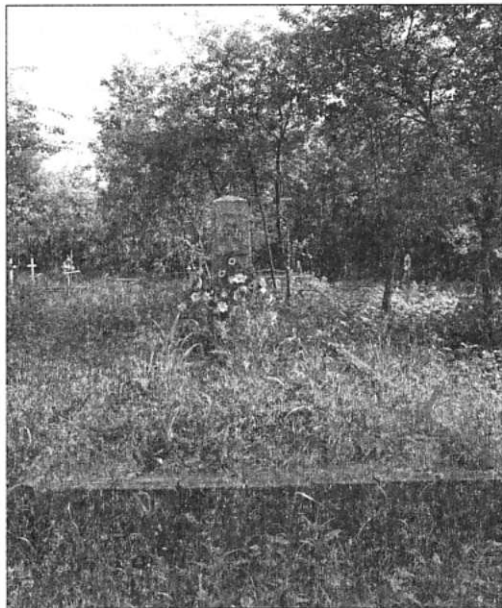
Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН Украины. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 15. — Рис. 65; Луговой Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. — Спр. № 04-358. — Арк. 9. — Рис. 25, 26.

Л.М. Лугова, Р.С. Луговий, І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко

267. Братська могила радянських воїнів і жертв фашизму (іст.)

Розташована в центральній частині кладовища.

Поховані 4 особи. Серед них три воїни, які померли від ран в санітарній частині у 1943 р., прізвища встановлені (не увіч-

нені) та Ковнір Андрій Данилович, голова колгоспу ім. Шевченка, розстріляний гітлерівцями під час окупації села.

У 1980 р. на могилі встановлено обеліск (1,9 x 0,34 м) із мармурової крихти з пам'ятним написом: «Вічна слава героям 1941 — 1945» на бетонній дошці (0,38 x 0,3 м).

Джерела та література: ЦАМО РФ. — Ф. 101-1190-2 вх.44820; Там само. — Ф. 1261. — Спр. 19. — Оп. 2; Повідомлення Адаменка Івана Петровича, 1933 р.н., жителя с. Попове // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'ятокознавства Полтавського краєзнавчого музею; Книга Скорботи України: Полтавська область. — Полтава: «Полтавський літератор», 2005. — Т. 3. — С. 127.

В.А. Андрієць, Н.М. Сиволап

268. Братська могила жертв Голодомору 1932 — 1933 рр. (іст.)

Розташована у північній частині кладовища.

Похована невідома кількість жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 — 1933 рр. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору, в с. Попове загинуло 149 чоловік, імена невідомі. За свідченням старожилів Голодомор у селі забрав 340 осіб, а на фронтах Великої Вітчизняної війни загинуло 78 односельців. Спочатку активісти з «буксирних бригад» агітували людей здавати хліб добровільно. Знайшовся один колгоспник (по вуличному його називали «Робінзон», прізвища не пам'ятають), який повірив обіцянкам, радив людям і сам здав увесь хліб. Він та його сім'я, у якій було восьмеро дітей, померли

одними із перших. У загальну яму на кладовищі звозили всіх померлих. У 2008 р. на могилі встановлено дерев'яний хрест (вис. 2,5 м) з пам'ятним написом: «1932 – 1933».

Джерела та література: Свідчення жителя с. Попове Адаменка Івана Петровича, 1933 р.н. (з розповідей мами, Адаменко Ганни Семенівни, 1903 р.н., жительки с. Попове) // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 26; Осовський Ю.В. Велика Багачка: Короткий історико-географічний нарис. – Велика Багачка: ВЦ «Археологія» ЦОДПА, 1996. – С. 56 – 57.

Н.М. Сиволап

269. Могила Івана Миколайовича Адаменка (іст.)

Розташована в центральній частині кладовища.

Похований Іван Миколайович Ада-

менко (1881, с. Попове Великобагачанського району – 1920, там само), керівник радгоспу ім. «9 січня» в селі Ялосовецьке Хорольського району.

Разом з іншими активістами був убитий під час нападу збройного формування Н. Махна, учасники якого були

перевдягнені у червоноармійське обмундирування.

У 1960-х рр. на могилі встановлено обеліск (1,7 x 0,32 м), нижня частина якого – металева, верхня – дерев'яна, із зіркою, на якому закріплена металева дошка (0,15 x 0,12 м) з пам'ятним написом: «Здесь покоится Адаменко Иван Николаевич».

Джерела та література: Спогади Івана Петровича Адаменка, 1933 р.н. – племінника загиблого // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

В.А. Андрієць

270. Могила Івана Григоровича Ворожбита (іст.)

Розташована в центральній частині кладовища.

Похований Іван Григорович Ворожбит (1.03.1924, с. Попове Великобагачанського району Полтавської області – 7.11.1943, там само), радянський воїн, який загинув під час форсування Дніпра. Останки загиблого були перевезені матір'ю і поховані в рідному селі.

У 1950-х рр. на могилі встановлено дерев'яний обеліск (вис. 1,5 м), у 1980-х рр. замінений на металевий хрест (1,73 x 0,85 м), на якому – металева емальована табличка (0,18 x 0,24 м) з пам'ятним написом: «Ворожбит Іван Григорович 1.ІІІ.1924 – 7.11.1943».

Джерела: Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області №39 від 30 травня 2005 р. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.М. Сиволап

Псільське с., Устивицька сільська рада

271. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться на південно-західній околиці села, біля краю плато правого берега р. Псел, на підвищенні, між двома балками.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів висотою 0,5 м; діаметром 20 м. Один з них розташований за 0,2 км від крайніх садіб села, а другий за 0,3 — 0,4 км на північний захід від першого.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН Украины. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 23. — Рис. 90.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

272. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на північний схід від села, на краю високого плато правого берега р. Псел, біля впадіння в неї р. Вівнянки.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота 0,5 м; діаметр 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН Украины. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 23. — Рис. 90.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

Пушкареве с., Багачанська Перша сільська рада

273. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на схід від села, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу. Місцева назва «Кацикова могила».

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 1,5 м; діаметр 35 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН Украины. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 14. — Рис. 60.

Л.М. Лугова

274. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,4 км на південь від села, праворуч від автошляху Харків — Київ, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 2 м; діаметр 40 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН Украины. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 14. — Рис. 60.

Л.М. Лугова

275. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,4 км на південь від села, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 0,5 м; діаметр 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН Украины. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 14. — Рис. 60.

Л.М. Лугова

276. Майдан (археол.)

Знаходиться у східній частині сільського кладовища.

Обстежувався В.О. Мокляком у 2008 р.

Має кільцеподібну форму із проходом зі сходу. Західна сторона кільцевого валу також має пониження. Вірогідно, первісно мав знівельовані тепер бурти. Висота валу 1,5 м, глибина котловану від верхівки валу 2 м.

Насип задернований, пошкоджений могилами померлих жителів села.

Джерела: В.О. Мокляк. Експедиційний щоденник 2008 р. // Особистий архів В.О. Мокляка.

В.О. Мокляк

277. Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташований у південно-західній частині кладовища, біля входу.

Споруджений у 1960-х рр. на честь воїнів-земляків, жителів села, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. На 5 бетонних постаментах (0,45 x 1,0 x 0,7 м) закріплені металеві дошки (0,6 x 0,5 м) з пам'ятним написом: «Слава воїнам – односельчанам, які загинули за Радянську Батьківщину» і прізвищами 68 воїнів-земляків. За даними Книги Пам'яті України відомо 70 прізвищ. У центральній частині встановлена бетонна плита (1,38 x 0,88 м) з барельєфним зображенням ордена Вітчизняної війни та пам'ятним написом:

«Вічна пам'ять воїнам – односельчанам, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр». Біля підніжжя – кенотаф.

Джерела та література: Повідомлення Багачанської Першої сільської ради Великобагачанського району // робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 81 – 84.

Н.М. Сиволап

**Радивонівка с.,
Радивонівська сільська рада
278. Курганний могильник (археол.)**

Знаходиться за 0,6 км на південний захід від села, ліворуч від дороги сс. Радивонівка — Кривці, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з трьох курганів, розташованих трикутником. Висота насипів 0,7 – 0,8 м; діаметри 25 – 27 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 19. — Рис. 78.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

279. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,4 км на захід від села, праворуч від дороги сс. Радивонівка — Кривці, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів, висотою 0,5 м; діаметром 20 м, розташованих поруч.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 19. — Рис. 78.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

280. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на північ від села, ліворуч від дороги, яка веде до автошляху мм. Київ — Харків, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з трьох курганів, розташованих ланцюгом вздовж дороги, поблизу один від одного. Висота насипів 0,5 — 0,6 м; діаметр 15 — 20 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 19. — Рис. 76.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

281. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на північний схід від села, ліворуч від дороги сс. Радивонівка — Мостовівщина, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота кургану 1 м; діаметр 25 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 19. — Рис. 77.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

282. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,3 км на схід від села, праворуч від дороги сс. Радивонівка — Мостовівщина, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота 1 м; діаметр 23 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 19. — Рис. 77.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

283. Братська могила радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташовані в центрі села, біля школи.

Поховані 2 воїни Червоної Армії із під розділів, які вели оборонні бої з гітлерівськими загарбниками у вересні 1941 р. Прізвища невідомі. До 1957 р. поховання знаходилося на сільському кладовищі. До центру села, у братську могилу, останки були перенесені у зв'язку із будівництвом пам'ятного знака полеглим землякам.

Згідно з рішенням виконавчого комітету Радивонівської сільської ради № 4 від 6.03.1957 р. біля могили споруджено пам'ятник, виготовлений Київським живописно-скульптурним комбінатом. Автор невідомий.

Залізобетонна скульптурна група (вис. 2,65 м) воїна і дівчини-партизанки встановлена на цегляному оштукатуреному постаменті (вис. 2,85 м), який розміщений на такому ж цоколі (1,0 x 6,0 x 7,0 м). На постаменті закріплена бетонна дошка (0,59 x 0,41 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни».

На могилі встановлено плиту сірого граніту (1,70 x 1,76 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять і слава воїнам — односельчанам, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941 — 1945» та прізвищами 234 воїнів, жителів сільської ради, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 — 1945 рр. та під час тимчасової німецької окупації території 1941 — 1943 рр. За даними Книги Пам'яті України відомо 340 прізвищ.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 32. – Арк. 1; Там само. – Ф. 1261. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 171; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 18; Там само. – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 2882. – Арк. 241; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 140. – Арк. 14; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.109-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Пам'ятники історії і культури Української ССР: Каталог-справочник / Глав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 401; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 247–265.

Н.Ф. Шаповал

284. Могила радянського воїна (іст.)

Розташована в південній частині кладовища.

Похований воїн із підрозділу 254-ї стрілецької дивізії, який звільняв село

23 вересня 1943 р. від гітлерівських загарбників.

Прізвище невідоме.

У 1957 р. на могилі встановлена металева піраміда із зірочкою (вис. 1,3 м).

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 28. – Арк. 64; ДАПО. – Ф.Р-1846. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 2; Свідчення директора Радивонівської ЗОШ // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

В.А. Андрієць

285. Могила Василя Лукича Дернового (іст.)

Розташована в садібі гр. Дернової Марії.

Похований Дерновий Василь Лукич (1918, с. Радивонівка – квітень 1943, там само), партизан.

Був залишений у тилу для боротьби з нацистськими загарбниками. Схоплений німцями, відвезений у районний центр. Після жорстоких допитів зізнався, де схована зброя. В.Л. Дернового привезли до села, і поки німці шукали зброю, він кинувся у колодязь.

У 1950-х рр. на могилі встановлено металевий обеліск (0,9 x 0,43 м) із зіркою без написів та металева гробниця (2,2 x 0,75 м).

Джерела та література: ДАПО. – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 2882. – Арк. 241; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 140. – Арк. 14; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 249.

В.А. Андрієць

286. Могила Івана Яковича Яловенка (іст.)

Розташована в північно-східній частині кладовища.

Похований Іван Якович Яловенко (20.11.1896, с. Радивонівка – 19.08.1942, там само), радянський активіст.

До початку Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. працював завгоспом у колгоспі. Арештований німецькою окупаційною владою і розстріляний у смт. Великий Багачці разом з радянськими військовополоненими.

Похований у рідному селі.

У 1950-х рр. на могилі встановлено металевий обеліск у вигляді снаряда (вис. 1,35 м) із зіркою, на якому закріплена табличка із нержавіючої сталі (0,2 x 0,35 м) з пам'ятним написом: «Яловенко Іван Якович 20.11.1896 – 19.08.1942». Навколо могили – металева огорожа (3,0 x 2,0 м).

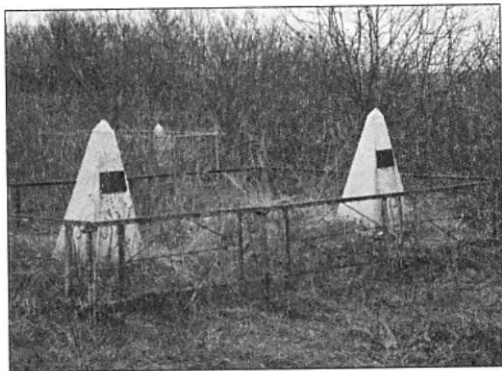
Джерела та література: ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 18; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 255.

В.А. Андрієць

287. Могили (2) учасників Громадянської війни (іст.)

Розташовані в південно-східній частині кладовища.

Поховані три учасники Громадянської війни. В одній могилі похований Пелешенко Іван Петрович (1895 – 1921), у другій – Пелешенко Олексій Петрович (1897 – 1920) і Свиренко Павло Григорович (1897 – 1920), які загинули у боротьбі

з антирадянськими збройними формуваннями.

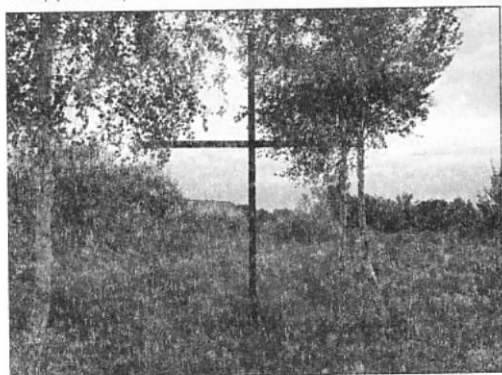
У 1950-х рр. на могилах встановлено металеві обеліски (1,2 x 0,35 м), на яких закріплені пластикові таблички (0,15 x 0,2 м) з пам'ятними написами: «Пелешенко Іван Петрович 1896 – 1921», «Пелешенко Алексей Петрович 1897 – 1920 Свиренко Павел Григорьевич 1897 – 1920». Навколо могил встановлена проста металева огорожа.

Джерела та література: Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області від 30 травня 2005 р. № 39 // Робочий архів науково-дослідного архіву Полтавського краєзнавчого музею; Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська обл. – К.: Голов. ред. Української Радянської Енциклопедії АН УРСР, 1967. – С. 121 – 122; Осовський Ю. Велика Багачка: Короткий історико-географічний нарис. – Велика Багачка: ВЦ «Археологія», 1996. – С. 49.

В.А. Андрієць

288. Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташовані в центральній частині кладовища.

Під час Голодомору 1932 – 1933 рр. в селі померла з голоду значна кількість людей, а також в селі були базари, де помирили з голоду люди з інших сіл. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору, в с. Радивонівка загинуло 486 чоловік, відомо імена 172.

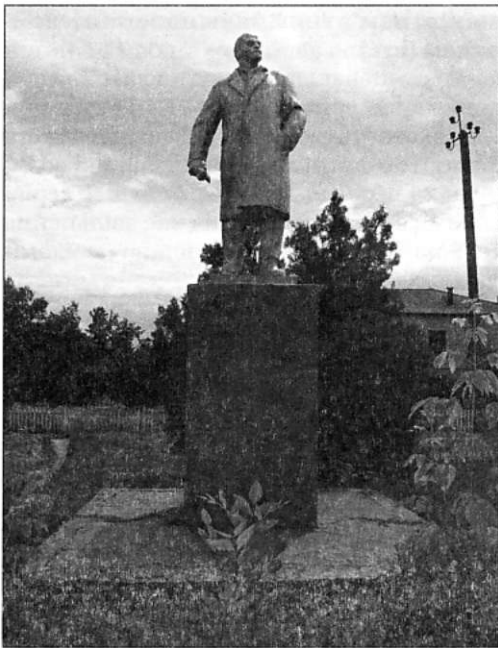
У 1993 р. на місці поховань встановлено металевий хрест (3,5 x 2,0 м), біля підніжжя якого камінь із сірого граніту (0,3 x 0,6 м) з написом: «60. Голодомор 1933-го р.».

Джерела та література: Свідчення директора Радивонівської ЗОШ // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна». – С. 37 – 38.

В.А. Андрієць

289. Пам'ятник Володимиру Іллічу Леніну (іст.)

Розташований в центральній частині села, в парку.

Пам'ятник споруджено, згідно із заходами Полтавського обласного комітету Компартії України та виконкому Полтавської обласної Ради депутатів трудящих, до 50-річчя Радянської влади.

Скульптура виготовлена Львівською скульптурною фабрикою (масова копія) на замовлення колишнього місцевого колгоспу «Радянська Україна!».

Залізобетонна скульптура (вис. 2,8 м) встановлена на цегляному постаменті (вис. 1,6 м).

В.І. Леніна зображено на повний зріст, без головного убору, в пальто. У правій руці тримає кашкет, ліва в кишені.

Відкрито пам'ятник 7 листопада 1967 р.

Джерела: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 4. 1.126-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.М. Сиволап

Рокита с..

Рокитянська сільська рада

290. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1 км на північний захід від села, праворуч від автошляху сс. Рокита — Радивонівка, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів, висотою 1,5 — 1,7 м; діаметром 23 — 25 м., розташованих поряд.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 20. — Рис. 81.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

291. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на південний захід від села, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів, розташованих в 0,1 км один від одного, висотою 1,2 — 1,3 м; діаметром 24 — 25 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях

них разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН Украины. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 20. — Рис. 81.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

292. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,9 км на захід від села, за 0,3 км на північний захід від автошляху сс. Рокита – Зубані, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу (С 49°34.987' В 33° 37.347').

Обстежувався Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 р.

Висота 2 м; діаметр 30 м. На вершині кургану встановлений пам'ятник «Жертвам голодомору 1932 – 1933 рр.» (див. № 296). Північно-східний схил насипу поріс деревами.

Насип задернований. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк.9 – 10. – Рис. 27, 28, 29.

Р.С. Луговий, О.М. Ткаченко

293. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на схід від села, біля південного узбіччя дороги сс. Рокита — Балаклія, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота 1,5 м; діаметр 35 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследова-

ний разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН Украины. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 20. — Рис. 81.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

294. Курган (археол.)

Знаходиться на північній околиці села, ліворуч від дороги сс. Рокита — Мостовівщина, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р. Висота 1 м; діаметр 30 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН Украины. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 20. — Рис. 81.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

295. Братська могила радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташовані в центрі села, біля будинку культури.

Поховані 2 воїни 517-го стрілецького полку 166-ї стрілецької дивізії, які загинули 24 вересня 1943 р. в боях з гітлерівськими загарбниками під час звільнення сс. Рокита, Полтавці. Прізвища невідомі.

У 1957 р., згідно з рішенням Великобагачанського райвиконкому № 9 від 10 листопада 1956 р., біля могил споруджено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Автори:

скульптор Я.Й. Рик, архітектор Н.Г. Клейн.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 3,0 м) встановлена на цегляному постаменті (вис. 2,6 м), на чільній стороні – дошка мармурової крихти (0,56 х 0,35 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». На могилі покладена плита із мармурової крихти (1,23 х 0,8 м) з пам'ятним написом: «Навек запомни:

*Куда б ни шел, ни ехал ты,
но здесь остановись.
Могиле этой дорогой
всем сердцем поклонись.
Кто б не был ты – рыбак, шахтер,
ученый иль пастух,
навек запомни: здесь лежит
твой самый лучший друг.
И для тебя и для меня
Он сделал все, что мог,
себя в бою не пожалел,
А Родину сберег!»*

З обох сторін від могили закріплено по 3 чавунні дошки (1,28 х 0,4 м) з прізвищами 141 воїна – жителів села, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. і в період тимчасової німецької окупації території 1941 – 1943 рр. За даними Книги Пам'яті України відомо 167 прізвищ.

Джерела та література: ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 13; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.110-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 265 – 273; Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник / Глав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 40.

В.А. Андрієць, Н.Ф. Шаповал

296. Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташоване на західній околиці села, біля автошляху мм. Полтава – Любине, на старому (зараз недіючому) кладовищі.

У невідомій кількості братських і одиночних могил похована невідома кількість жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. Могильні пагорби на кургані не були увічнені. За да-

ними Національної книги пам'яті жертв Голодомору, в с. Рокита загинуло 48 чоловік, встановлено імена 37 чоловік.

У 2001 р. на вершині кургану (див. № 282) споруджено пам'ятний знак – металевий хрест (вис. 1,7 м) на цегляному постаменті (1,0 х 1,1 м), на якому – жерстяна табличка (0,2 х 0,3 м) з пам'ятним написом: «Жертвам голодомору 1932 – 1933 рр. ».

Джерела та література: Довідка відділу культури Великобагачанського районної державної адміністрації Полтавської області № 39 від 30 травня 2005 р. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна». – С.39.

Н.М. Сиволап

297. Пам'ятник Володимиру Іллічу Леніну (іст.)

Розташований у центрі села, в парку. Пам'ятник споруджено, згідно із заходами Великобагачанського райкому Компартії України та виконкому Великобагачанської районної Ради народних депутатів, до 50-річчя радянської влади.

Скульптура виготовлена Київським

живописно-скульптурним комбінатом на замовлення місцевого колгоспу «Маяк комунізму».

Залізобетонна скульптура (3,0 x 1,05 м) встановлена на цегляному постаменті (2,45 x 1,55 x 1,55 м), який знаходиться на бетонному цоколі (0,6 x 5,3 x 5,3 м).

Володимир Ілліч Ленін зображений на повний зріст, без головного убору, в костюмі. У правій руці тримає кашкет, ліва – в кишені брюк.

Автор скульптури невідомий. Пам'ятник відкрито 7 листопада 1967 р.

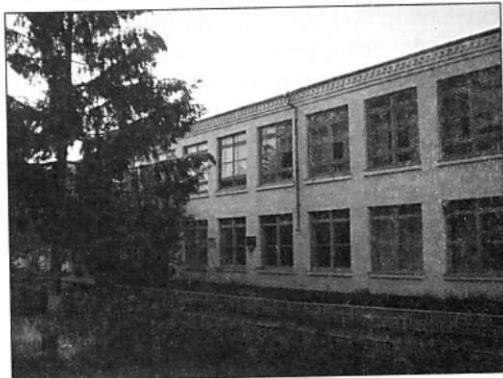
Джерела: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 4.1.127-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'ятокознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.М. Сиволап

298. Будинок школи, в якій навчався Володимир Олексійович Демиденко (іст.)

Розташований в центральній частині села.

Двохповерховий, цегляний, обкладений керамічною плиткою, Г-подібний у плані, побудований у 1967 р.

У цій школі в 1977 – 1984 рр. навчався Володимир Олексійович Демиденко (29.12.1966, с. Кравченки Великобагачанського району – 18.05.1986, н.п. Аліхейль, провінція Пактія, Демократична Республіка Афганістан, похований в с. Кравченки), учасник бойових дій у Демократичній Республіці Афганістан.

Жвавий, життєрадісний, активний у позакласній роботі, був душею класу. За справедливість, щирість, доброту і чесність його любили, поважали учні та вчителі. Навчався у Херсонському морехідному училищі.

До лав Радянської Армії призваний 23.04.1985 р. З жовтня 1985 р. дійсну військову службу проходив у Демократичній Республіці Афганістан. Брав участь у 4 бойових операціях. 18.05.1986 р. під час бою біля населеного пункту Аліхейль, провінція Пактія, підірвався на міні. Помер у госпіталі від отриманих ран. Похований у рідному селі (див. № 162).

У 2005 р. на фасаді школи, де навчався В.О. Демиденко, встановлено сіру гранітну меморіальну дошку (0,6 x 0,8 м) з

портретом воїна і пам'ятним написом: «В цій школі навчався Демиденко Володимир Олексійович 29.12.1966 – 18.05.1986, який загинув в Афганістані виконуючи інтернаціональний обов'язок».

Джерела та література: Кн.ф.-3, ДГШ 315(7)0756 від 24.05.1984.-повід №22 // Поточний архів Полтавського облвійськомату; Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області від 30.05.2005 р. № 39 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Пам'ять живе...: Спогади про воїнів-полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 28 – 30; Книга памяти о советских воинах, погибших в Афганистане: В 2-х тт. Т. 1: А – Л. – М., Воениздат, 1995. – С. 334 – 335.

В.О. Мокляк, Н.М. Сиволап

Семенівка с., Багачанська Перша сільська рада

299. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1 км на схід від села, по обидва боки автошляху на с. Багачку Першу, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Складається з п'яти курганів висотою до 1 м; діаметром 15 — 20 м.

Насипи розорюються, за винятком вершини кургану з геодезичним знаком, який займає у групі крайнє західнє положення.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 14. — Рис. 58.

Л.М. Лугова

300. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на захід від села, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 1 м; діаметр 30 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С.,

Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 14. — Рис. 57.

Л.М. Лугова

301. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на північний схід від села, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу, в урочищі «Парабашева Гора».

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 1 м; діаметр 30 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 14. — Рис. 58.

Л.М. Лугова

302. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,8 км на південний схід від південної околиці села, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану до 1 м; діаметр 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — № 24801. — Арк. 14. — Рис. 59.

Л.М. Лугова

303. Братська могила радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташовані в центрі села, біля колишнього клубу.

Поховані 5 воїнів 93-ої стрілецької дивізії, які загинули 23 вересня 1943 р. в боях з гітлерівськими загарбниками під час звільнення сс. Семенівка, Багачка Перша. Прізвища невідомі.

Згідно з рішенням Великобагачанського райвиконкому № 27 від 12 лютого

1957 р., на могилі споруджено пам'ятник, виготовлений Харківською скульптурною фабрикою. Автори: скульптор Я.Й. Рик, архітектор Н.Г. Клейн.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 3,0 м) встановлена на цегляному, оштукатуреному постаменті (вис. 2,5 м). У 1985 р. праворуч від скульптури споруджено цегляну, оштукатурену стелу (1,56 x 12,0 м), на якій розміщено 8 металевих дошок: 6 – (0,8 x 0,5 м) з прізвищами 85 воїнів – земляків, жителів села, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни, та 2 дошки (0,7 x 0,49 м) – з пам'ятним написом:

*«Куда б ни шел, ни ехал ты,
но здесь остановись
могиле этой дорогой
всем сердцем поклонись».*

За даними Книги Пам'яті України відомо 101 прізвище.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.94-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; ЦАМО РФ. – Ф. 1261. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 164 – 165; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 1; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератур», 1995. – С. 85 – 90.

Н.Ф. Шаповал

304. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташований у центрі села, неподалік від братської могили радянських воїнів.

Споруджений у 2008 р. в пам'ять про жителів села, які стали жертвами Голодо-

мору 1932 – 1933 рр. Місця поховань і кількість загиблих невідомі. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору, в с. Семенівка загинуло 31 чоловік, імена невідомі.

На цегляному, облицьованому плиткою постаменті (1,24 x 2,27 x 1,87 м) встановлено з такого ж матеріалу обеліск (3,0 x 1,81 x 0,325 м), у центральній частині якого – розріз у вигляді хреста. На чільній стороні постаменту закріплена дошка з чорного граніту (0,6 x 0,61 м) з пам'ятним написом: «Українці склонімо голову над жертвами голодомору Українського народу 1932 – 1933 рр. Збудовано за ініціативи та кошти Шуфани С.Т. та Войцун І.Г.». Вся конструкція закріплена в центрі круглої бетонної основи діаметром 10 м.

Ініціатори встановлення, спонсори та автори пам'ятного знаку С.Т. Шуфана та І.Г. Войцун.

Джерела та література: Повідомлення відділу культури і туризму Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», – С. 20.

Н.М. Сиволап

Сидорівщина с., Білоцерківська сільська рада

305. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1,3 км на північ — північний захід від села, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів, висотою 0,7 — 0,8 м; діаметром 25 — 30 м, розташованих за 0,4 — 0,5 км один від одного по лінії схід — захід у верхів'ях балки.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 13. — Рис. 54.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

Скибівщина с., Кротівщинська сільська рада 306. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на південь від села, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу, поблизу глибокої балки зі ставками.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота кургану 0,5 м; діаметр 20 м.

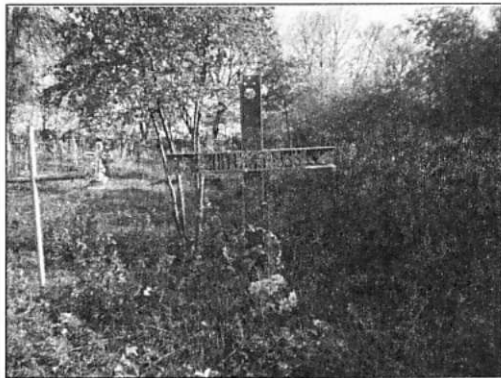
Розкопки не проводилися. Насип розорюється.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30б. — 24801. — С. 16. — Рис. 66.

Л.М. Лугова

307. Братська могила жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташована у південно – західній частині кладовища.

Поховані 6 чоловік із сім'ї Закладних, жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр. у 1933 р.

У 1960-х рр. біля могили встановлено металевий хрест (2,0 x 1,5 м) з пам'ятним написом: «ЗОН 1885 – 1933».

У 1993 ліворуч від могили в пам'ять про жителів с. Скибівщина, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. споруджено пам'ятний знак. (див. поз. 308).

Джерела: Довідка Кротівщинської сільської ради Великобагачанського району Полтавської області // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

В.О. Мокляк, Н.М. Сиволап

308. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташований у південно – західній частині кладовища, поряд із могилою жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (див. № 307).

Встановлений у 1993 р. ліворуч від могили в пам'ять про жителів с. Скибівщина, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. Кількість загиблих невідома. Встановлено 345 прізвищ жертв Голодомору по Кротівщинській сільській раді.

Металевий хрест (1,0 x 0,75 м) закріплено на цегляному оштукатуреному постаменті (1,79 x 1,11 м), розміщеному на бетонній основі (0,15 x 1,75 x 1,75 м). В середній частині постаменту вмонтовано металеву дошку (0,77 x 0,44 м) з пам'ятним написом: «Жертвам голодомору 1932 – 1933 рр.».

Джерела: Довідка Кротівщинської сільської ради Великобагачанського району Полтавської області // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'ятокознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 26–29.

В.О. Мокляк, Н.М. Сиволап

Степанівка с., Степанівська сільська рада

309. Братська могила радянських воїнів, пам'ятник полеглим землякам (іст.)

Розташована в центрі села, біля клубу.

Поховані 9 воїнів із частин 254-ї стрілецької дивізії, які загинули 20–22 вересня 1943 р. в боях з гітлерівськими загарбниками під час звільнення сс. Сте-

панівка, Саї. Прізвище встановлене 1.

Згідно з рішенням виконавчого комітету Багачанської Першої сільської ради № 18 від 1 липня 1956 р. біля могили споруджено пам'ятник, виготовлений Харківською скульптурною фабрикою. Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,6 м) встановлена на цегляному, оштукатуреному постаменті (вис. 2,7 м), у верхній частині якого барельєфне зображення

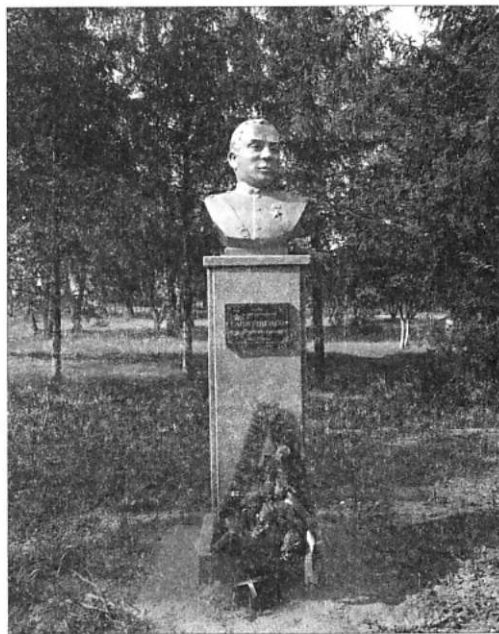
Ордена Вітчизняної війни. На могилі покладена металева дошка (0,27 x 0,3 м) з прізвищем одного з похованих воїнів. Перед постаментом – стела з бутового каменю (1,6 x 2,8 x 0,5 м), на якій закріплено 5 чавунних дошок (1,0 x 0,36 м) з прізвищами 131 воїнів, жителів села, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр.. За даними Книги Пам'яті України відомо 135 прізвищ. Серед загиблих земляків – В.В. Ганнущенко, Герой Радянського Союзу (див. № 311).

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 793756. – Спр. 10. – Арк. 130; Там само. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 28. – Арк. 64; Там само. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 32. – Арк. 1; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 43; Там само. – Ф. 15. – Оп. 23. – Спр. 25. – Арк. 108 (11.03.1975); Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.93-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'ятокознавства Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 90–97.

Н.Ф. Шаповал

310. Пам'ятник – погруддя Володимиру Васильовичу Ганнущенку (іст.)

Розташований у центральній частині села, на території школи.

Встановлений у 2010 р. на честь Володимира Васильовича Ганнущенка (2.05.1922, с. Степанівка Великобагачанського району Полтавської області – 3.08.1944, Польща), Героя Радянського Союзу (див. № 311).

Залізобетонне погруддя (0,75 x 0,5 м), виготовлене місцевими майстрами, встановлене на постаменті мармурової крихти (1,53 x 0,47 x 0,42 м), на якому закріплена дошка чорного граніту (0,2 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «Герой Радянського Союзу Ганнущенко Володимир Васильович (1922 – 1944)».

Джерела та література: Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь. Т.1. – М.: Военное издательство, 1987. – С. 311; За мужність і відвагу: Документальні розповіді про полтавців Героїв Радянського Союзу. – Харків: Прапор, 1972. – С. 84 – 85.

Н.М.Сиволап

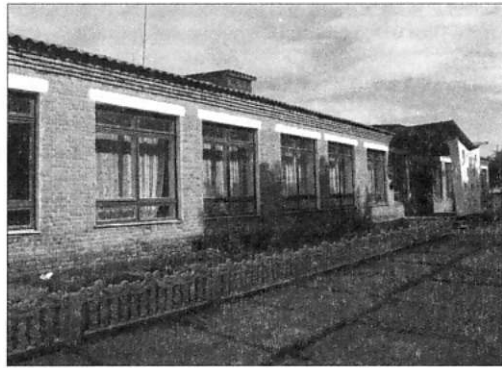
311. Пам'ятна дошка на честь Володимира Васильовича Ганнущенка (іст.)

Розташована в центральній частині села, на фасаді будинку школи.

Встановлена у 1979 р. згідно з постановою бюро Полтавського обкому Компартії України і Полтавського облвиконкому № 20 від 14.03.1975 р. на честь Володимира Васильовича Ганнущенка (2.05.1922, с. Степанівка – 3.08.1944, Польща), Героя Радянського Союзу.

Народився в сім'ї селянина. Навчався у Стефанівщинській неповній середній школі. У 1938 р. переїхав до Сімферополя, де закінчив школу фабрично-заводського навчання (ФЗН). Працював у сімферопольському залізничному депо.

польському залізничному депо.

Воював на фронті проти гітлерівських загарбників з травня 1943 р. Командир гармати 306-го окремого винищувально-протитанкового дивізіону (247-а стрілецька дивізія, 69-а армія, 1-й Білоруський фронт) старший сержант В.В. Ганнущенко 29.07.1944 р. під час форсування р. Вісла в районі м. Пулави (Польща) під вогнем противника у складі штурмової групи переправився на лівий берег річки, зайняв відкриту вогневу позицію і вогнем прямої наводки забезпечив бій групи за плацдарм та переправу радянських військ. У ніч на 3 серпня 1944 р. брав участь у важкому бою, був смертельно поранений, помер у госпіталі.

За мужність і відвагу виявлені при форсуванні р. Вісла і відбитті контрнаступу ворога, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 21 лютого 1945 р. Володимир Васильовичу Ганнущенку присвоєно звання Героя Радянського Союзу (посмертно).

На честь Героя встановлена біломармурова дошка (0,35 x 0,6 м) із зображенням зірки Героя Радянського Союзу та пальмової гілки й пам'ятним написом: «В селі Степанівка Великобагачанського району народився і жив Герой Радянського Союзу Ганнущенко Володимир Васильович 1922 – 1944», виготовлена Полтавськими художніми майстернями.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.1664-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'ятокознавства Полтавського краєзнавчого музею; Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь. Т. 1. – М.: Воениздат, 1987. – С. 311; За мужність і відвагу: Документальні розповіді про полтавців Героїв Радянського Союзу.

ського Союзу. – Харків: Прапор, 1972. – С. 84 – 85; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 91.

Н.М. Сиволап

312. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташований у південно-західній частині кладовища.

Встановлений в пам'ять про жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. Місця поховань і кількість загиблих невідомі. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору, в с. Степанівка загинуло 83 чоловік, відомі імена 8 чоловік.

У 2008 р. замість дерев'яного хреста, встановленого у 1993 р., було споруджено пам'ятний знак. Хрест (вис. 1,45 м) із чорного граніту габро закріплено на постаменті з бутового каменю (0,95 x 1,03 x 1,03 м). Біля основи хреста – дошка з чорного граніту (0,4 x 0,67 м) з пам'ятним написом: «Жертвам голодомору 1932 – 1933 рр. від односельчан. Сумуємо. Пам'ятаємо».

Джерела та література: Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області № 39 від 30 травня 2005 р. //

Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 39.

Н.М. Сиволап

Стефанівщина с., Степанівська сільська рада

313. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на південний захід від колишнього с. Саї, приєднаного до с. Стефанівщина, на підвищенні плато правого берега р. Псел.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Складається з чотирьох компактно розташованих курганів висотою 0,5 – 1 м; діаметром 15 – 20 м.

Усі насипи розорюються, за виключенням кургану з геодезичним знаком на вершині, який займає у групі крайнє східне положення.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // ИА НАН Украины. – Ф.е. – 1986/30.б. – 24801. – Арк. 15. – Рис. 61.

Л.М. Лугова

314. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 2 км на південь – південний захід від колишнього с. Саї, приєднаного до с. Стефанівщина, і за 0,7 км на північ від автошляху мм. Полтава – Київ на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Складається з двох курганів висотою 1,5 м; діаметром 30 м, розташованих за 100 – 150 м один від одного по лінії схід – захід. Один із курганів (західний) майже повністю знаходиться у лісосмузі. Через його східний край проходить польова дорога, а в західній частині простежується западина.

Насип другого кургану повністю розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях

них разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 15. — Рис. 61.

Л.М. Лугова

315. Курган (археол.)

Знаходиться за 2 км на південний захід від колишнього с. Саї, приєднаного до с. Стефанівщина, на плато правого берега р. Псел.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота насипу 1 м; діаметр 25 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 15. — Рис. 61.

Л.М. Лугова

Суржки с., Широкодолинська сільська рада

316. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на південь від села, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів висотою 0,5 — 0,7 м; діаметром 18 — 20 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 23. — Рис. 91.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

Устивиця с., Устивицька сільська рада

317. Поселення, ранньо-слов'янський час (археол.)

Знаходиться за 2,5 км на північ від села на правому березі р. Вовнянки, правий притоки р. Псел, на західній околиці колишнього с. Макаренки (зняте з обліку

в період з 1968 по 1978 рр.) на місці господарського двору.

Відкрите та обстежене Є. Горюновим у 1971 р.

Розташоване на видовженому з півдня на північ над заплавою відрозі висотою 2 — 3 м. На поверхні в невеликій кількості траплялися фрагменти грубої ліпленої кераміки з шерехатою та бугристою поверхнями і значними домішками шамоту у формувальній масі, товщиною 0,6 — 0,8 см. Уламки посуду невиразні, форма не відновлюється.

По підйомному матеріалу пам'ятка датується сер. I тис. н.е.

Розкопки не проводилися. Площа поселення розорюється.

Колекція зберігається у ІМК РАН.

Джерела та література: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1971/57. — Арк. 16, рис. 32; Горюнов Е.А. Ранние этапы истории славян Днепровского Левобережья. Л.: Наука, 1981. С.128.

І. С. Мельникова

318. Городище сотенного містечка Устивиця к. XVI – XVIII ст. (археол.)

Знаходиться справа від в'їзду до села, з боку автошляху смт. Велика Багачка — с. Устивиця, на високому плато, що його утворюють праві береги р. Псел та її правий приток р. Вовнянка.

Територія обстежувалася у 2008 р. В.О. Мокляком. Однак брак часу не дозволив провести детальні розвідки, тому більш точна локалізація потребує проведення нових детальних польових досліджень.

Під час огляду оголень на городях, справа від в'їзду в село зустрічалися окремі зразки кераміки XVII — XVIII ст.

Розкопки не проводилися.

Містечко Устивиця засноване в кінці XVI — на початку XVII ст. Первісна назва Жигимонтів. Позначене на карті Г.Л. де Боплана. Назву «Уцтивиця» (Устивиця) отримало, вірогідно, після 1648 р., однак, як свідчать джерела, ще кілька років використовувалася як стара так і нова назви. У 1723 р. згадується як містечко «Уцтивиця». Адміністративний центр однієї із найстаріших сотень Миргородського

полку. У 1649 р. згадується як Уцти-вицька, 1654 р. – як Жигимонтівська. Припинила існування після ліквідації Миргородського полку в 1782 р. Згадується у Реєстрі Війська Запорозького 1649 р., Компуті і ревізії Миргородського полку 1723 р. та інших документах XVII – XVIII ст.

Література: Реєстр Війська Запорозького: Транслітерація тексту. – К.: Наук. думка, 1989. – С. 384 – 385; Швидько Г. Компут і ревізія Миргородського полку 1723 р. – Дніпропетровськ, 2004. – С. 142 – 151, 287 – 290, 326 – 327; В.О. Мокляк. Експедиційний щоденник 2008 р. // особистий архів В.О. Мокляка; Устивиця // Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В. Кудрицького. – К.: «Укр. Енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1992. – С. 928 – 929; Яремченко В. Склад сотень Миргородського полку // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. – К., 2006. – Вип. 15. – С. 145.

В.О. Мокляк

319. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться на західній околиці села, за 0,4 км на північний захід від повороту дороги на с. Устивиця, на правому березі р. Вівнянка, правої притоки р. Псел (С 49°51.617' В 33046.998') (С 49°51.613' В 33046.833').

Обстежувався І. Мельниковою у 1986, Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 рр.

Складається з двох курганів, розташованих по лінії схід-захід, за 0,15 км один від одного. Висота більшого 4,5 – 5 м; діаметр 40 – 45 м. Висота іншого 0,5 м; діаметр – 20 м.

Насип великого кургану задернований, пошкоджений забором землі та ногами лисиць, оборюється. На його вершині був встановлений геодезичний

знак, який зараз відсутній. Другий – розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. – Ф.е. – 1986/30.б. – 24801. – Арк. 22. – Рис. 87; Луговой Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк. 5 – 6. – Рис. 3, 4, 5.

*Л.М. Лугова, Р.С. Луговой,
І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко*

320. Курганний могильник, майдан (археол., пізні середньовіччя)

Знаходиться за 0,5 км на південний захід від села, на краю високого плато правого берега р. Псел, біля впадіння в неї р. Вівнянки (С 49° 50.409' В 33°47.504') (С 49° 50.369' В 33°47.410') (С 49° 50.303' В 33°47.289') (С 49° 50.297' В 33°47.254') (С 49° 50.261' В 33°47.182').

Обстежувався І. Мельниковою у 1986, Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 рр.

Складається з 4 курганів та майдану, витягнутих ланцюгом по лінії північний схід – південний захід на відстані 0,05 – 0,19 км один від одного. На одному з них встановлений невисокий бетонний стовп та траплялися дрібні фрагменти глиняного посуду епохи бронзи.

Висота курганів 0,8 м, 0,5 м, 0,7 м, 0,2 м; діаметр 30 м, 24 м, 36 м, 8 м.

Майдан має підковоподібну форму, з виходом на північ. Висота 0,8 м; діаметр 40 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. – Ф.е. – 1986/30.б. – 24801. – Арк. 23. – Рис. 90; Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк. 6 – 7. – Рис. 8, 12.

Л.М. Лугова, Р.С. Луговий,
І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко

321. Курган (археол.)

Знаходиться за 3,5 км на захід від с. Устивиця і за 3 км на північ від с. Грянчиха, на підвищенні плато правого берега р. Псла (С 49°15.369' В 33° 47.232').

Обстежувався І. Мельниковою у 1986, Р. Луговим та О. Ткаченко у 2008 рр.

Висота насипу до 1 м; діаметр 25 – 30 м. Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. – Ф.е. – 1986/30.б. – 24801. – Арк. 23. – Рис. 87; Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк. 6. – Рис. 6, 7.

Л.М. Лугова, Р.С. Луговий,
І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко

322. Курган (археол.)

Знаходиться за 2 км на північ від села і за 1 км на схід від автошляху смт. Велика Багачка — Гоголеве, на плато в межириччі р. Псла і його правої притоки р. Вівнянки.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Висота 0,8 м; діаметр 30 м. Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. – Ф.е. – 1986/30.б. – 24801. – Арк. 22. – Рис. 86.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

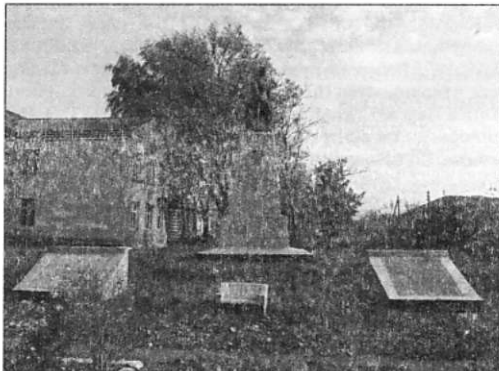
323. Братська могила учасників Громадянської війни, радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташовані в центрі села, біля будинку культури.

Поховані 10 жителів села, учасників Громадянської війни, червоних партизанів, які загинули під час подій 1918 – 1921 рр. Прізвища відомі. Тут же поховані 3 воїни: стрілок-радист 33-го бомбардувального авіаційного полку 19-ї авіадивізії, який загинув 13 вересня 1941 р. під час повітряного бою з гітлерівськими загарабниками, прізвище встановлене; та воїни 93-ї й 254-ї стрілецьких дивізій, які загинули 19 – 20 вересня 1943 р. під час звільнення села. Прізвища невідомі.

Згідно з рішенням виконавчого комітету Устивицької сільської ради від 2 лютого 1957 р., на братській могилі споруджено пам'ятник, виготовлений Харківською скульптурною фабрикою.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,9 м) встановлена на цегляному, оштукатуреному постаменті (вис. 4,6 м). На постаменті, у заглибленні закріплена дошка

із білого мармуру із пам'ятним написом: «Вічна слава героям що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». На могилі покладена дошка із сірої мармурової крихти (0,7 x 0,62 м) із пам'ятним написом: «1918 – 1920 р. Тут лежать герої – воїни, які загинули на фронтах громадянської війни Балюк П., Карпенко Іван Федорович, Любченко Прокіп, Льченко Гордій Якович, Діброва, Панков Семен Миколайович, Сукач Ілля Іванович, Животовський Пилип Оврамович, Шиян Корній, Вовкоріз Микита Андрійович. Крім указаних в братській могилі поховані солдати, прізвища яких невідомі». По обидва боки від скульптури, на цегляних постаментях (вис. 1,08 м), встановлені плити (1,49 x 1,4 м) із сірої мармурової крихти з пам'ятним написом: «Хай в віках живе їх безсмертна слава. Вічна слава воїнам-односельчанам, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни. ... Пропастих безвісти 120» та прізвищами 172 воїнів, жителів села, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. та під час тимчасової німецької окупації території 1941 – 1943 рр. Серед них – учасники партизанського руху Бужин І.Й., Мануйленко О.Я., Темник І.Д., розстріляні нацистами у липні 1942 р. і поховані в 1943 р. в смт. Великій Багачці.

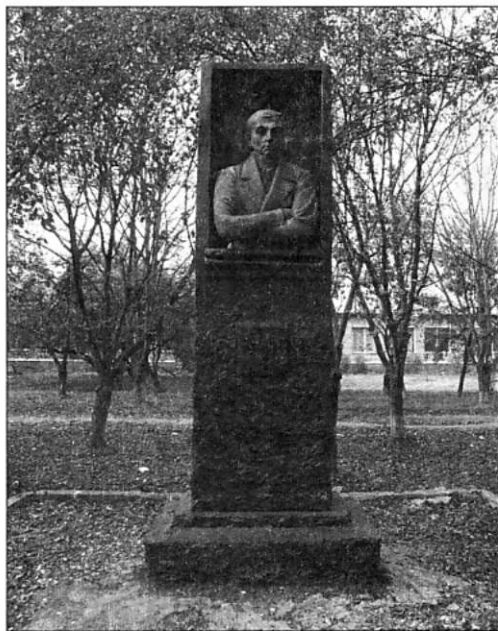
За даними Книги Пам'яті України відомо 438 прізвищ.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 20075. – Оп. 2. – Спр. 2. – Арк. 204; Там само. – Ф. 1261. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 152; Там само. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 28. – Арк. 63; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 25; Там само. – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 2881. – Арк. 241; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 39; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 15. – Арк. 118; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 154. – Арк. 28; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.112-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 279 – 299.

М.І. Костоєризова

324. Пам'ятний знак на честь Василя Трохимовича Наріжного (іст.)

Розташований в центральній частині села, біля школи і будинку культури.

Встановлений на честь Василя Трохимовича Наріжного (1780, с. Устивиця – 21.06.(3.07).1825, м. Санкт Петербург), видатного російського письменника.

Народився у збідній дворянській родині. Навчався в Московському університеті (1799 – 1801), служив дрібним чиновником у Москві. Першу книгу повістей «Слов'янські вечори» написав у 1809 р. В. Наріжний – один із перших російських письменників, які звернулися до тематики українського побуту, сатири на кріпацтво. Відзначався оригінальністю і новизною стилю у написанні романів, у простому, природному зображенні природи і побуту.

Автор романів: «Російський Жілбаз» (повністю надрукований у 1938 р.), «Арістїон» (1822), «Багатий Бідняк», «Запорожець», «Бурсак» (1824), «Два Івани» (1825) та незакінчений «Гаркуша, малоросійський розбійник» (1825) про народне повстання на Україні XVIII ст.

Згідно з постановою бюро Полтавського обласного комітету Компартії України і Полтавського облвиконкому від 19.04.1979 р. № 60, на честь письменника у 1984 р. споруджено пам'ятний знак, виготовлений Полтавським художнім комбінатом Худфонду УРСР.

На залізобетонному, двоступінчатому постаменті (0,53 x 1,1 x 1,58 м) встановлено залізобетонний обеліск (3,2 x 0,96 x 0,67 м) з бронзовим барельєфним зображенням письменника (вис. 1,1 м).

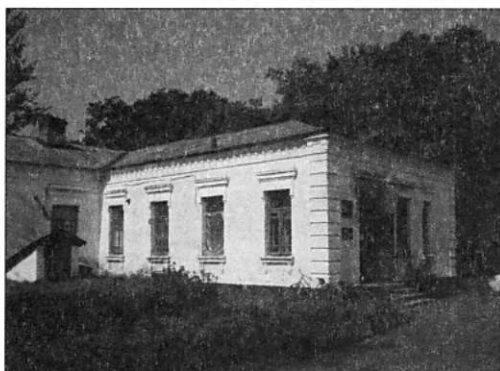
У нижній частині обеліска – бетонна дошка (0,34 x 0,33 м) з пам'ятним написом, що не читається. Автор – скульптор М.Г. Коган.

Джерела та література: ДАПО. – Ф. Р-15. – Оп. 29. – Спр. 30. – Арк. 27, 75 (19.04.1979); Там само. – Ф. 15. – Оп. 29. – Спр. 33. – Арк. 56 (02.04.1979); Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.2319-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.Ф. Шаповал

325. Будинок земської лікарні, де працював Овксентій Трохимович Богаєвський (іст.)

Розташований в центральній частині села.

Одноповерховий, цегляний, Г-подібний у плані, площею 360 кв.м. Покрівля шиферна чотирисхила. Побудований для Устивицької дільничної лікарні у 1913 р. за ініціативою Овксентія Трохимовича Богаєвського (1848 – 1930), видатного лікаря – хірурга. Народився в с. Устивиця (тоді Миргородського повіту). Тут пройшли і перші трудові будні молодого лікаря. Ще працюючи дільничним лікарем, О. Богаєвський порушує питання про санітарну та лікувальну діяльність, про організацію медико-санітарної статистики.

Згодом О. Богаєвському пропонують посаду старшого лікаря Кременчуцької

земської лікарні. Тут він реконструював заклад та підняв лікувальний процес на вищу сходинку.

У 1885 р. О.Т. Богаєвський уперше в Україні оперував хворого з пухлиною стравоходу. Був членом міжнародних з'їздів хірургів у Берліні, Парижі, Москві та Брюсселі.

У 2007 р. на фасаді Устивицької лікарні встановлена меморіальна дошка з чорного граніту (0,4 x 0,6 м) з пам'ятним написом: «Пам'ятна дошка відкрита на честь Овксентія Трохимовича Богаєвського 1848 – 1930 років, нашого земляка, великого лікаря – хірурга, громадського діяча, за ініціативою якого в 1913 році було збудовано це приміщення – Устивицька дільнична лікарня. Грудень 2007 року».

Література: Вшанували видатного медика // Вечірня Полтава. – 2007. – № 52 (774). – 27 грудня.

Н.М. Сиволап

326. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташований у східній частині кладовища, біля входу.

Споруджений у 1993 р. в пам'ять про жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. Місця поховань не встановлені. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору, в с. Устивиця загинуло 930 чоловік, імена невідомі.

В пам'ять про загиблих місцевими майстрами встановлено дерев'яний хрест (2,93 x 2,0 м) на насипаному невичокому кургані (вис. 1,5 м). Біля основи закріплено металеву дошку (1,04 x 0,65 м) з пам'ятним написом, що не читається.

Джерела та література: Довідка відділу культури Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області № 39 від 30 травня 2005 р. // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яток-навістства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С.40.

Н.М. Сиволап

Чапаївка с., Радивонівська сільська рада

327. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на південний захід від села, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з трьох курганів, висотою 0,6 — 0,7 м; діаметром 23 — 25 м, розташованих компактною групою.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Лугова Л.Н., Мельникова І.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 19. — Рис. 76.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

328. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1,3 — 1,8 км на південний захід від села, біля дороги сс. Радивонівка — Бригадірівка, на вододільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається із двох курганів, висотою 1 м; діаметром 25 м, розташованих по різні боки дороги, на відстані 0,3 — 0,4 км один від одного.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Лугова Л.Н., Мельникова І.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 19. — Рис. 76.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

Шепелі с., Великобагачанська селищна рада.

329. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на захід від села, ліворуч автошляху с. Красногорівка — смт. Велика Багачка, на підвищенні плато правого берега р. Псел (С 49°43.178' В 33°42.476').

Обстежувався Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 р.

Висота насипу 1,7 м; діаметр 20 м.

На вершині кургану знаходився геодезичний знак, від якого залишився рів шириною 0,8 м та глибиною до 0,4 м у формі квадрата розмірами 6 х 6 м. На полях кургану ростуть дерева.

Розкопки не проводилися. Насип задернований.

Джерела: Луговий Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. – Спр. № 04-358. – Арк.8. – Рис.18, 19.

Р.С. Луговий, О.М. Ткаченко

Широка Долина с., Широко-долинська сільська рада

330. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на схід від північної околиці села, на водороздільному плато рр. Псла та Хоролу.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Висота 1,3 м; діаметр 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.6. — 24801. — Арк. 23. — Рис. 93.

Л.М. Лугова

331. Меморіальний комплекс – братська могила радянських активістів, жертви фашизму, радянських воїнів, пам'ятник землякам (іст.)

Розташовані в центрі села, біля будинку культури. Поховані 9 осіб: 6 воїнів 929-го стрілецького полку 254-ї стрілецької дивізії, які загинули 21 вересня 1943 р. в боях з гітлерівськими загарбниками під час визволення сс. Кандибчине (приєднане до с. Широка Долина) і Широка Долина. Прізвища відомі 2: Пільгунів Михайло Пилипович (1922 – 1943),

капітан, командир стрілецької роти. Народився в Орловській області (Російська Федерація). Навчався в Куйбишевському вищому військовому училищі і з 3-го курсу направлений на західний фронт. Брав участь у боях за звільнення Орла, Курська, Прохорівки, Белгорода, Харкова. Нагороджений орденом Червоної Зірки, медалями. Загинув 21 вересня 1943 р. біля с. Кандибчине; Захаров Олексій Іванович (1919 – 1943), лейтенант, командир взводу, загинув разом з командиром роти; жителька села Мякота Василина Миколаївна, учасниця антигітлерівської боротьби, розстріляна гітлерівцями 18 листопада 1941 р. за допомогу радянським воїнам, що виходили з оточення і зв'язок з партизанами. Та 2 радянські активісти села: перший комуніст Рудіч Данило Дмитрович (1896 – 1929 рр.) та активіст Горбань Іван Гаврилович (1899 – 1932 рр.) життя яких обірвалося з невідомих причин.

Згідно з рішенням виконавчого комітету Широкодолинської сільської ради від 7 лютого 1957 р., на могилі споруджено пам'ятник, скульптор – О.І. Супрун.

Залізобетонна скульптура скорботної жінки (вис. 2,35 м) встановлена на цегляному оштукатуреному постаменті (вис. 1,35 м), який знаходиться на основі з бутового каменю, обкладений плитами (0,46 x 4,18 x 3,54 м). На чільній стороні постаменту – дошка із мармурової крихти (0,5 x 0,35 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». Біля могили на бетонній основі (0,3 x 1,0 x 0,6 м) покладена металева дошка (0,5 x 0,4 м) з пам'ятним написом: «За звільнення с. Широка Долина загинуло 2 воїни 93-ї і 254-ї стрілецької дивізії». По обидві сторони пам'ятника – 2 цегляні оштукатурені стели (вис. 1,07 м), на яких розміщено 6 дошок сірого граніту (0,86 x 0,6 м) з пам'ятними написами: «Загинули в 1919 році від рук денікінців Сергієнко Гліб Семенович, Сергієнко Григорій Семенович, Сергієнко Семен Семенович, Кожушко Захарій Денисович», «Партизани, які загинули від рук фашистських катів: Мякота Василина Миколаївна, Рябло Іван

Калістратович», «Вічна пам'ять воїнам односельчанам, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.», і прізвищами 202 воїнів – земляків, жителів Широкодолинської сільської ради, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., та 4 односельців, що загинули у 1919. За даними Книги Пам'яті України відомо 206 прізвищ.

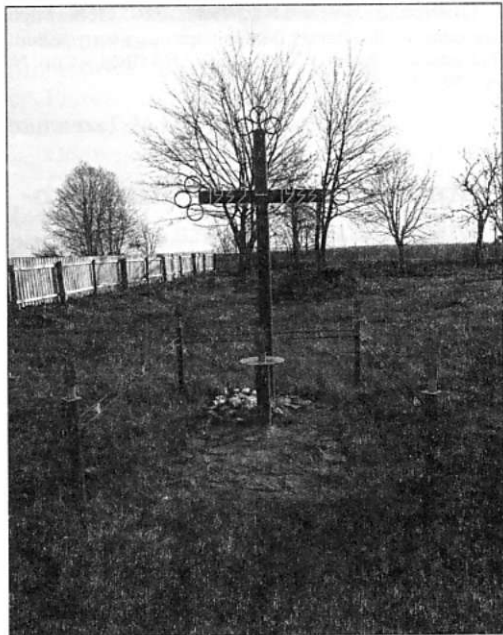
Біля входу на бетонних основах (вис. 0,4 м) закріплені 1 дошка сірого граніту (0,55 x 0,6 м) та 2 металеві дошки (0,59 x 0,56 м) з пам'ятними написами та прізвищами похованих: «Тут поховані воїни Радянської Армії капітан Пільгунов Михайло Пилипович, Захаров Олексій Іванович», «Мякота Василина Миколаївна розстріляна гітлерівцями 18.11.1941 року за допомогу червоноармійцям», «Борці за встановлення Радянської влади в селі. Перший комуніст Рудіч Данило Дмитрович 1896 – 1929 активіст села Горбань Іван Гаврилович 1899 – 1932» (поховані на цвинтарі с. Бехтерщина (див. № 71)). Поряд, у 2008 р. на постаменті з бутового каменю (0,54 x 0,71 x 0,7 м) встановлена дошка із чорного граніту (0,29 x 0,4 м) із зображенням ордена Вітчизняної війни та пам'ятним написом: «Від вдячних нащадків односельчанам, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1540. – Оп. 2. – Спр. 30. – Арк. 112; Там само. – Ф. 1261. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 152; ДАПО. – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 2882. – Арк. 249, 237; Там само. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 140. – Арк. 15, 16; Там само. – Ф. 15. – Оп. 23. – Спр. 164. – Арк. 13–43 (08.07.1976); Там само. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 66. – Арк. 19; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.113-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 300–311, 326–336.

М.Г. Бехтер, Н.М. Сиволап

332. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташований у східній частині кладовища. Споруджений у 2008 р. в пам'ять про жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. Кількість загиб-

лих і місця поховань невідомі. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору, у 1932 – 1933 роках в с. Широка Долина загинуло 87 чоловік. Встановлено імена 58 осіб. Нагадуванням про трагедію є металевий хрест (2,48 x 1,42 м) з пам'ятним написом: «1932 – 1933».

Джерела та література: Довідка відділу культури і туризму Великобагачанської райдержадміністрації Полтавської області від 14.11.2008 р. № 01-14/52 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 40 – 41.

Н.М. Сиволап

333. Пам'ятник Карлу Марксу (іст.)

Розташований в центрі села, біля будинку культури.

Пам'ятник Карлу Марксу встановлено згідно із заходами Великобагачанського райкому Компартії України до 50-річчя Жовтня.

Скульптура (масова копія) виготовлена Київською скульптурно-живописною фабрикою на замовлення колишнього місцевого колгоспу, який носив ім'я цього діяча комуністичного руху.

Залізобетонна скульптура (вис. 3,0 м) встановлена на цегляному, оштукатуреному постаменті (3,0 x 0,6 x 0,6 м), що знаходиться на такому ж цоколі (0,3 x 1,2 x 1,4 м).

К. Маркс зображений на повний зріст, одягнутий в пальто, без головного убору, руки тримає за спиною.

Пам'ятник відкрито 7 листопада 1967 р.

Джерела: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 4.1.1666-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею.

Н.М. Сиволап

Широкє с., Багачанська Перша сільська рада

334. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,7 км на захід від села, ліворуч автошляху мм. Харків — Київ, на водороздільному плато рр. Псла та Хоролу, біля краю глибокої заболоченої балки.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів висотою 0,6 — 0,7 м; діаметром 20 м, розташова-

них за 0,2 км один від одного по лінії північ — південь.

Насипи розоруються. Розкопки не проводилися.

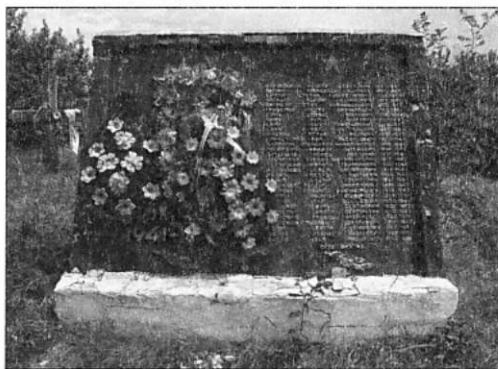
Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ІА НАН України. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 14. — Рис. 60.

Л.М. Лугова

335. Братська могила військовополонених, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташовані в старій частині кладовища, на кургані.

Поховано два воїни із підрозділів Південно-Західного фронту, які тяжкопораненими попали в полон і були розстріляні гітлерівцями у 1941 р. Прізвища невідомі.

У 1970-х рр. на могилі встановлено обеліск із біломармурової крихти (1,24 x 0,64 м).

Згідно із рішенням Багачанської Першої сільської ради, у 1979 р. перед могилою встановлена горизонтальна цегляна оштукатурена стела (1,65 x 0,92 x 2,9 м), у центрі якої розміщені дві бетонні дошки (1,33 x 0,88 м) з пам'ятним написом: «Слава воїнам односельчанам, які загинули за Батьківщину 1941 – 1945» і прізвищами 31 воїнів, жителів села, полеглих на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. За даними Книги Пам'яті України, відомо 40 прізвищ.

Джерела та література: ДАПО. – Ф. Р-1876. –

Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 2 зв.; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.1637-2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 99 – 101.

В.А. Андрієць

336. Могила радянського воїна (іст.)

Розташована в старій частині кладовища, біля підніжжя кургану.

Похований воїн із підрозділу 254-ї

стрілецької дивізії, який загинув 24 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників. Прізвище відоме.

На могилі встановлено металевий хрест (1,76 х 0,7 м), в центрі якого металева табличка (0,18 х 0,23 м) з прізвищем похованого: «Скирда Іван Оксентієвич 1908 – 1943».

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 1540. – Оп. 1. – Спр. 28. – Арк. 64; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 2 зв.

В.А. Андрієць

Шияни с., (тепер не існує)

337. Поселення, доба бронзи, ранне середньовіччя (археол.)

Знаходиться за 0,2 – 0,3 м на північ

від хутора, на лівому березі р. Вовнянка, правої притоки р. Псел.

Відкрите Є. Горюновим у 1971 р.

Поселення займає смугу довжиною 0,25 – 0,5 км та шириною 0,1 км, вздовж схилу лівого берега р. Вовнянка. Зібрані фрагменти гончарного шерехатого і лискованого посуду черняхівської культури (поч. III – поч. V ст. н. е.) та окремі фрагменти амфор. В невеликій кількості зустрічалися також фрагменти глиняного ліпного посуду доби бронзи.

Площа поселення розорюється. Розкопки не проводилися.

Колекція зберігається у фондах Санкт-Петербурзького відділення ІА РАН.

Джерела: Горюнов Е.А. Отчет о работе Днепропетровского Левобережного отряда ЛОИА АН СССР в 1971 г. // НА ІА НАН України. – Ф.е. – 1971/57. – Арк. 16.

Л.М. Лугова, Г.М. Некрасова

Шпирни с., Корнієнківська сільська рада

338. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,2 – 0,5 км на захід від села, на плато правого берега р. Псел, поблизу заболоченої балки. Один із курганів знаходиться на території Рокитянської сільради (С 49°36.297' В 33°39.109') (С 49°36.151' В 33°39.086') (С 49°36.416' В 33°38.699').

Обстежувався І. Мельниковою у 1986, Р. Луговим та О. Ткаченком у 2008 рр.

Складається з трьох курганів висотою 0,6 – 1,4 м, діаметром 20 – 27 м, розташованих за 0,25 – 0,4 км один від одного.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН Украины. Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 15, 20. — Рис. 63, 81; Луговой Р.С., Ткаченко О.М. Звіт про археологічні розвідки у Великобагачанському районі Полтавської області у 2008 році // НА ПКМ. — Спр. № 04-358. — Арк. 8 — 9. — Рис. 20 — 23.

*Л.М. Лугова, Р.С. Луговой,
І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко*

339. Курган (археол.)

Знаходиться на південно-західній околиці села, на плато правого берега р. Псел поблизу заболоченої балки.

Обстежувався І. Мельниковою у 1986 р.
Висота 0,6 м; діаметр 25 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН Украины. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 15. — Рис. 63.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

Якимове с., Якимівська сільська рада

340. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на північ від села і за 0,25 км на захід від автошляху с. Якимове — смт. Велика Багачка на високій ділянці плато правого корінного берега р. Псел.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Складається з двох курганів висотою 0,5 м; діаметром 15 — 20 м., розташованих по лінії північ — південь вздовж автошляху на відстані 80 — 100 м один від одного. Насипи розорюються.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН Украины. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801. — Арк. 11. — Рис. 43.

Л.М. Лугова

341. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1 км на захід від села і 0,3 км на північ від автошляху сс. Якимове — Кротівщина, на плато правого корінного берега р. Псел.

Обстежувався Л. Луговою у 1986 р.

Складається з двох курганів висотою 0,5 м; діаметром 15 — 20 м., розташованих на відстані 50 — 80 м один від одного по лінії північ — південь.

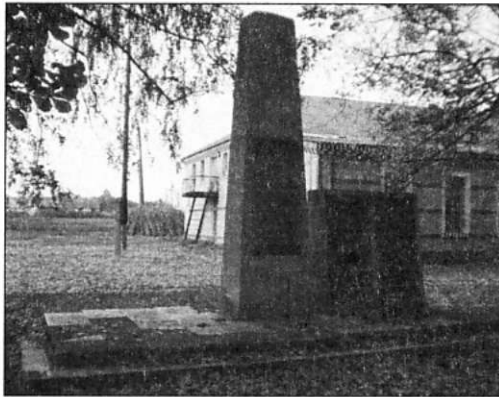
Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. // НА ИА НАН Украины. — Ф.е. — 1986/30.б. — 24801 — Арк. 11. — Рис. 43.

Л.М. Лугова

342. Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Розташований у центрі села, біля будинку культури.

Встановлений у 1978 р., згідно з постановою бюро Полтавського обкому Компартії України № 20 від 14 березня 1975 р. в пам'ять про воїнів-земляків с. Якимове, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 — 1945 рр.

Пам'ятний знак, виготовлений полтавськими художньо-виробничими майстернями, являє собою обеліск (4,0 x 1,02 м) та стелу (1,73 x 1,7 м) із бетонних блоків, на яких закріплені 3 дошки сірого граніту: 1 — (1,5 x 0,7 м), 2 дошки (1,4 x 0,7 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава

односельчанам що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Батьківщини 1941 – 1945 рр.» та прізвищами 168 загиблих воїнів. За даними Книги Пам'яті України відомо 188 прізвищ.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1668 – 2.16.1 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 2: Великобагачанський район. Гадяцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1995. – С. 311 – 319; Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник / Глав. ред. П.Т. Тронько. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 401.

Н.М. Сиволап

343. Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Розташовані в центральній частині села, біля садиби І.О. Гавриленка.

У двох могилах поховані брати Кузьма та Микола Гавриленки, які у 1933 р. стали жертвами Голодомору.

Могили не увічнені, знаходяться поряд з могилою батька, Гавриленка Олексія Лукича, який у 1928 р. був поранений і помер від ран. На могилі батька встановлено бетонний обеліск (вис. 1,08 м), напис не читається.

За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору, в с. Якимове загинуло 112 чоловік, місця поховань невідомі. Встановлені імена 56 чоловік.

Джерела: Свідчення Гавриленка Івана Олексійовича, 1928 р.н., жителя с. Якимове // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства

Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 43.

Н.М. Сиволап

СПИСОК

воїнів Червоної армії, підпільників та партизан, які загинули, зникли безвісти на території Великобагачанського району

- Абдуллаєв Фатих**, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку, 1919 р.н. Нар. в Телякській сільській раді Ахтанишського р-ну Татарської АРСР, тепер Республіка Татарстан Російської Федерації. Призваний Ахтанишським райвійськкоматом. Загинув 17.09.1943 р. під час бою за смт. Велика Багачка. Похований в смт. Велика Багачка, у братській могилі. Рідні: дружина Абдуллаєва Магіра, проживала за адресою с. Теляки Телякської сільської ради Ахтанишського р-ну Татарської АРСР, тепер Республіка Татарстан Російської Федерації.
- Авраменко Микола Семенович**, партизан, 1920 р.н. Нар. у с. Бірки Великобагачанського р-ну. Страчений у 1943 р. Похований у с. Бірки.
- Алібаба Палабоо**, рядовий, стрілок 169 протитанкової роти 20 повітряно-десантного гвардійського стрілецького полку, 1923 р.н. Нар. в м. Баку. Призваний Петропавлівським райвійськкоматом у 1943 р. 15.10.1943 поступив до 10 окремого медсанбату. Помер 16.10.1943 р. Був похований на західній околиці с. Корнієнки, у братській могилі. Рідні: мати – Алібаба Н. Проживала у м. Баку по вул. Мельника, буд. 49.
- Арцебашев Яків Іванович**, червоноармієць, радист 791 артилерійського полку 254 стрілецької дивізії, 1907 р.н. Нар. на території Востинської сільської ради Щигровського району Курської обл. Призваний Щигровським райвійськкоматом Курської обл. Загинув 23.09.1943 р. Був похований в садку в с. Степанівка, у братській могилі. Рідні: дружина – Арцебашева Анна Єгорівна, проживала за місцем народження чоловіка.
- Атабаєв К.**, рядовий, 1904 р.н. Загинув у 1943 р. Похований в с. Семенівка.
- Афанасьєв Семен Захарович**, ефрейтор 936 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1911 р. н. Нар. у Крачековському р-ні Читинської обл. (тепер Російська Федерація). Призваний Улан-Баторським райвійськкоматом Монгольської Народної Республіки. Загинув 20.09.1943 р. у боях за х. Середній. Був похований на кладовищі х. Середній, згодом останки перенесено в смт. Велика Багачка до братської могили. Рідні – дружина Карелова Анастасія Минаївна, проживала за місцем народження чоловіка.
- Ахмеджанов Борис Ахметович**, рядовий, стрілок 936 стрілецького полку, 1919 р.н. Нар. в с. Гураєво Альшевського р-ну Башкирської АРСР, тепер Республіка Башкортостан Російської Федерації. Призваний Іссик-Кульським райвійськкоматом Іссик-Кульської обл. Киргизької РСР, тепер Республіка Киргизстан. Загинув 20.09.1943 р. під час бою за смт. Велика Багачка. Похований в смт. Велика Багачка, у братській могилі. Рідні: мати – Галімова Ганя, проживала за місцем народження сина.
- Байбуров Алей Хабанович**, рядовий 1044 ЗАП 21 ЗАД резерву головного командування, 1919 р.н. Нар. у м. Касимов Рязанської обл. Призваний Комінтернівським райвійськкоматом м. Москви. Загинув 6.09.1943 р. під час бомбардування. Був похований у с. Гончарі (тепер не існує) Великобагачанського району. Доля могили невідома.
- Балтаєв Юлдаш, червоноармієць**, стрілок 936 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1924 р.н. Нар. в кишлаку Ханабай Ханабайської сільської ради Папського р-ну Узбецької РСР, тепер Республіка Узбекистан. Призваний Папським райвійськкоматом Узбецької РСР. Загинув 22.09.1943 р. в боях за смт. Велика Багачка. Похований на кладовищі в смт. Велика Багачка, у братській могилі. Рідні: мати – Балтаєва Зайна, проживала за місцем народження сина.
- Батюхно Тихін Михайлович**, партизан, комісар партизанського загону М.І. Наумова, 1907 р.н. Нар. в с. Червоне Глухівського р-ну Сумської обл. Загинув 1943 р. Похований у братській могилі в с. Байрак.
- Беличенко Лаврентій Маркович**. Арештований гестапо, доля невідома.
- Беляєв Петро Севастьянович**, військовослужбовець 4 гв. арм. 28 армійського ОДЕБ, 1907 р.н. Нар. у Мерзугульському р-ні Ташкентської обл., тепер Республіка Узбекистан.

Список воїнів Червоної армії, підпільників та партизан,

- Помер від ран в 474 хірургічному польовому похідному госпіталі 5.10.1943 р. Похований в с. Білоцерківка, в братській могилі. Рідні: дружина – Беляєва Наталія Петрівна, проживала в м. Сирдар'їнськ по вул. Деглінського 22.
- Беляев Сергій Дмитрович**, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку 1908 р.н. Нар. за адресою: вул. Остроградського 6, смт. Заволож'є Кинешемського р-ну Івановської обл. Призваний Кинешемським райвійськкоматом Івановської обл. Загинув 2.09.1943 р. у бою за смт. Велика Багачка. Похований в смт. Велика Багачка, у братській могилі. Рідні: дружина – Беляєва Марія Василівна, проживала за місцем народження чоловіка.
- Божедомов Василь Якович**, рядовий, стрілок 735 стрілецького полку 166 стрілецької дивізії, 1905 р.н. Нар. у с. Михайлово Кемеровської обл. Призваний Тайчинським райвійськкоматом. Загинув у бою 20.09.1943 р. Був похований на кладовищі с. Покровське Опішнянського р-ну. За матеріалами Великобагачанського райвійськкомату, похований у с. Білоцерківка, у братській могилі. Рідні: дружина – Халева Тамара Федорівна, проживала за місцем народження чоловіка.
- Бондаренко В.Ф.**, старший лейтенант, 1913 р.н. Загинув 25.09.1943 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі.
- Борблик Каленик Григорович**, арештований гестапо, доля невідома.
- Бородай Микита Тимофійович**, гвардії рядовий, стрілок 208 гвардійського стрілецького полку, 1910 р.н. Нар. в с. Андріївка Полтавського повіту Полтавської губ., тепер Диканського р-ну Полтавської обл. Мобілізований Диканським райвійськкоматом у 1943 р. Поступив до госпіталю 17.10.1943 р. Помер від ран в 474 хірургічному похідному польовому госпіталі 22.10.1943 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі. Рідні: дружина – Бородай Катерина Харитонівна, проживала в с. Кучерівка Диканського р-ну.
- Бубир Дмитро Данилович**, партизан, колишній співробітник НКВС, 1895 р.н. Нар. в селищі Гоголеве Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений у 1943 р. Похований в смт. Гоголеве, в братській могилі.
- Бугаенко Андрій Кузьмович**, рядовий 21 гвардійського стрілецького полку 7 гвардійської повітряно-десантної дивізії, 1896 р. н. Нар. у с. Малі Будища Зіньківського повіту Полтавської губ., тепер Зіньківського р-ну Полтавської обл. Мобілізований Опішнянським райвійськкоматом у 1943 р. 11.10.1943 р. поступив з пораненням до 474 хірургічного польового похідного госпіталю. Помер від ран 10.10.1943 р. Похований в с. Білоцерківка, у братській могилі. Рідні: дружина – Бугаенко Євфимія Антонівна, проживала в с. Малі Будища Опішнянського, тепер Зіньківського р-ну.
- Бужин Іван Йосипович**, підпільник, 1914 р.н. Нар. в с. Устивиця Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений 20.07.1942 р. Похований в смт. Велика Багачка.
- Буланенко П.І.**, рядовий. Загинув 20.09.1943 р. Похований в с. Балаклія, у братській могилі.
- Буравцов Ю.Ф.**, сержант. Загинув 25.09.1943 р. Похований в с. Білоцерківка, у братській могилі.
- Буровцов**, сержант 32 кавалерійської дивізії. Загинув 21.09.1941 р. Похований в с. Бірки.
- Буряк Михайло Володимирович**, червоноармієць 34 кавалерійського полку, 1919 р.н. Нар. в Овідіопільському р-ні Одеської обл. Призваний Овідіопільським райвійськкоматом. Загинув 15.09.1941 р. Похований в с. Білоцерківка, у братській могилі. Рідні – дружина Буряк Оксана, проживала за місцем народження чоловіка.
- Бутяга Василь Семенович**, підпільник, 1920 р.н. Нар. в містечку Багачка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер смт. Велика Багачка, районний центр Полтавської обл. Страчений німецькою окупаційною владою у 1943 р. Похований в смт. Велика Багачка.
- Бутяга Леонтій Іванович**, підпільник, 1912 р.н. Нар. в містечку Багачка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер смт., районний центр Полтавської обл. Загинув 1942 р. Похований у с. Затон, у братській могилі.
- Бутяга Олексій Сергійович**, підпільник, 1912 р.н. Загинув у 1942 р. Похований у с. Затон.
- Бутяга Терентій Іванович**, підпільник, 1900 р.н. Нар. у містечку Багачка Миргородського

які загинули, зникли безвісти на території Великобагачанського району

- повіту Полтавської губ., тепер смт. Велика Багачка, районний центр Полтавської обл. Загинув у вересні 1941 р. Похований в смт. Велика Багачка на власній садибі, тепер садиба Я.М. Марченка, по вул. Жертв Революції № 33.
- Васильєв Микола Іванович**, червоноармієць 929 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії. Загинув 21.09.1941 р. Похований на території Великобагачанського р-ну.
- Вахрамов Г.Р.**, червоноармієць, стрілок 3 танкової бригади (3 окремий мотострілецький батальйон), 1911 р.н. Мобілізований у 1941 р. Загинув 15.09.1941 р. Похований в смт. Велика Багачка, у братській могилі.
- Верба Дмитро Тимофійович**, червоноармієць, стрілок 34 кавалерійського полку, 1921 р.н. Нар. ст. Запорожська Темрюківського р-ну Краснодарського краю, тепер Російська Федерація. Призваний Темрюківським райвійськкоматом 14.09.1940 р. Зник безвісти 13.06.1941 р. , за іншими даними загинув 19.09.1941 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі. Рідні: мати – Верба Ірина Василівна, проживала за місцем народження сина.
- Верещака Іван Іванович**, партизан. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації під час тимчасової окупації села у 1942 р. Похований у с. Огірівка, в братській могилі.
- Винник Григорій Романович**, підпільник, кол. редактор газети «Вісті». Займався розповсюдженням листівок. Доля невідома.
- Вільшенко Іван**, партизан. Нар. на території Сумської обл. Учасник Степового рейду М. Наумова. Загинув у бою з поліцією на автошляху мм. Київ – Харків у лютому 1943 р. Похований в с. Байрак, у братській могилі.
- Володарець**, партизан. Нар. в с. Гоголево Миргородського повіту Полтавської губ., тепер смт. Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Розстріляний гестапо як комуніст у 1942 р. Місце поховання невідоме.
- Ворожбит Іван Григорович**, рядовий. Нар. 1.03.1924 р. в с. Попове Великобагачанського р-ну. Загинув 7.11.1943 р. Похований у с. Попове.
- Воротинцев Михайло Васильович**, старший сержант 96 саперного батальйону. Нар. у Московській обл., тепер Російська Федерація. Призваний Кожинським райвійськкоматом Комі АРСР. 13.10.1943 р. поступив з пораненням до 474 хірургічного польового похідного госпіталю. Помер від ран 14.10.1943 р. Похований в с. Білоцерківка, в братській могилі. Рідні: брат – Воротинцев Іван Васильович, проживав за адресою: залізнична станція Ухтомська Ленінградської залізниці Московської обл. по вул. Новий 9/81.
- Вужов Матякуб**, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії. 1902 р.н. Нар. в Хазарському р-ні Хорезмської обл. Узбецької РСР. Призваний Хозарським райвійськкоматом Хорезмської обл. Загинув 20.09.1943 р. під час боїв за х. Середній (тепер не існує) Великобагачанського р-ну. Був похований на кладовищі х. Середній, згодом останки перенесено в смт. Велика Багачка, до братської могили. Рідні: дружина – Нурза-Уйсун, проживала за адресою: радгосп Дзержинського Ашкдагш-дирської сільської ради Хозарського р-ну Хорезмської обл.
- Галенко Петро Павлович**, партизан, 1905 р.н. Нар. у містечку Багачка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер смт. Велика Багачка, районний центр Полтавської обл. Загинув у 1942 р. Похований в смт. Велика Багачка.
- Галкін Іван Федорович**, старшина, командир башні танка Т-34 259 танкового полку, 1922 р.н. Нар. у м. Ковров Івановської обл. Призваний Ардатовським райвійськкоматом Мордовської АРСР. Загинув 10.09.1943 р. у бою за с. Бірки Зінківського району. За списками безповоротних втрат ЦАМО РФ похований в 500 м від північно-східної околиці с. Залуг Зінківського р-ну. За списками Великобагачанського райвійськкомату похований в с. Огірівка, у братській могилі. Рідні: батько – Галкін Федір Платович, проживав за адресою: поштове відділення Олевка Ардатського р-ну Мордовської АРСР.
- Гафін Олександр Олексійович**, лейтенант, заступник командира батальйону 735 стрілецького полку 166 стрілецької дивізії, 1914 р.н. Нар. у м. Грозний. Призваний Орджонікідзевським райвійськкоматом м. Грозний. Загинув 25.09.1943 р. Похований в с. Білоцерківка, у братській могилі. Рідні: дружина – Гафіна Домна Іллінічна, проживала за адресою: м. Грозний, вул. Аульна, 19.

Список воїнів Червоної армії, підпільників та партизан,

- Гатіатулін Шаріф**, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку, 1904 р.н. Нар. в с. Кіртявчулде Буйнського р-ну Татарської АРСР, тепер Республіка Татарстан Російської Федерації. Призваний Буйнським райвійськкоматом. Загинув 2.09.1943 р. під час бою за смт. Велика Багачка. Похований в смт. Велика Багачка, у братській могилі. Рідні: дружина Гатіатуліна Каміла, проживала за місцем народження чоловіка.
- Геранін Олексій Сергійович**, червоноармієць, кавалерист 4 ескадрону 158 кавалерійського полку 3 кавалерійської дивізії, 1920 р.н. Нар. в с. Михайлівка Хараболінського р-ну Сталінградської обл. Призваний Хараболінським райвійськкоматом Сталінградської обл. Зник безвісти 16.09.1941 р. під час бою в районі с. Білоцерківка. Рідні: батько – Геранін Сергій Михайлович, проживав за місцем народження сина.
- Гладкий Юхим Григорович**, підпільник, 1905 р.н. Нар. в містечку Остап'є Хорольського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанський р-н Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 4.07.1942 р. Похований в с. Остап'є у братській могилі.
- Глазков Валентин Федорович**, технік-інтендант 2 рангу, начальник обозно-речового постачання 806 артилерійського полку, 1905 р.н. Нар. у м. Харків, вул. Порокова, 7/2. Призваний Харківським міськрайвійськкоматом. 26.09.1941 р. поступив з пораненням обох стоп (відрив правої стопи та рвана рана лівої стопи з пошкодженням кістки) до хірургічного польового похідного госпіталю № 2329. Помер від ран у 26.09.1941 р. Був похований на кладовищі с. Коломийці (тепер не існує). Могила втрачена. Рідні: дружина – Глазкова Віра Павлівна, проживала за місцем народження чоловіка.
- Говтяниця Іван Павлович**, партизан, 1914 р.н. Нар. в с. Устивиця Миргородського повіту Полтавської губ., Великобагачанський Полтавської обл. Страчений за наказом німецької окупаційної адміністрації у грудні 1941 р. Похований в с. Гоголеве, у братській могилі.
- Гончаренко**. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в с. Остап'є.
- Гордієнко Павло Юрійович**, молодший сержант, командир відділення 929 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1919 р.н. Нар. в с. Бессонівка Бессонівської сільської ради Мікояннівського р-ну Курської обл. Призваний Мікояннським райвійськкоматом Курської обл. Загинув 21.09.1943 р. Був похований на цивільному кладовищі у братській могилі № 1, в 200 м. на північ від х. Луценки Великобагачанського р-ну. Доля могили невідома. Рідні: мати – Гордієнко Варвара Андріївна, проживала за місцем народження чоловіка.
- Гостев Семен Євдокимович**, молодший сержант, розвідник 96 гвардійського мінометного полку, 1923 р.н. Народився в с. Верховськ, Верховського р-ну Орловської обл., тепер Російська Федерація. Призваний Ново-Ліменським райвійськкоматом Свердловської обл. Загинув 26.09.1943 р. Був похований в с. Попове. Доля могили невідома. Рідні: батько – Гостев Євдоким Варламович, проживав у м. Орськ Чкаловської обл., тепер Російської Федерації.
- Готіатулін Шаріф**, рядовий, 1904 р.н. Загинув 22.09.1943 р. Похований в смт. Велика Багачка, у братській могилі.
- Грачов**, капітан, 66 стрілецька дивізія. Загинув у вересні 1943 р. Похований в с. Радивонівка.
- Григоренко Петро Михайлович**, підпільник, 1915 р.н. Нар. в с. Поділ Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1942 р. Похований в с. Поділ.
- Губарев Дмитро Іванович**, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку, 1896 р.н. Нар. за адресою: вул. 2-а Курська, Робітничий городок 28, м. Орел. Призваний Орловським райвійськкоматом. Загинув 2.09.1943 р. у бою за смт. Велика Багачка. Похований в смт. Велика Багачка, у братській могилі. Рідні: дружина – Губарева Клавдія Микитівна, проживала за місцем народження чоловіка.
- Гудков Свирид Іванович**, рядовий. Загинув 31.10.1941 р. Похований в с. Остап'є, у братській могилі.
- Гурин Дмитро Іванович**, червоноармієць, кавалерист 3 ескадрону 158 кавалерійського полку 3 кавалерійської дивізії, 1921 р.н. Нар. в с. Середній Погром Середнеоктябрь-

які загинули, зникли безвісти на території Великобагачанського району

- ського р-ну Сталінградської обл. Призваний Середнеоктябрським райвійськкоматом. Зник безвісти 15.09.1941 р. під час бою в районі с. Білоцерківка. Рідні: батько – Гурін Іван, проживав за місцем народження сина.
- Давиденко**, партизан. Секретар Великокринківського райкому ЛКСМ України. Загинув 21.09.1943 р. Похований в с. Бірки, у братській могилі.
- Дворник**, червоноармієць 5 окремого кінноартилерійського дивізіону 25 гвардійського кавалерійського полку 6 гвардійської кавалерійської дивізії. Загинув 20.09.1941 р. Похований в с. Білоцерківка, в братській могилі.
- Ден Василь Антонович**, червоноармієць 17 гвардійського кавалерійського полку (34 кавалерійського полку), 1919 р.н. Нар. в с. Олександрія Одеської обл. Призваний Одеським райвійськкоматом. Загинув 15.09.1941 р. Похований у с. Білоцерківка, у братській могилі.
- Деносилов Віканскай**, військовослужбовець 18 повітряно-десантного гвардійського стрілецького полку, 7 повітряно-десантної гвардійської дивізії, 1925 р.н. Помер від ран в 474 хірургічному польовому похідному госпіталі 27.09.1943 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі. Рідні: батько – Белобеков Сатек, проживав у м. Новосибірськ, по вул. Фрунзе № 293.
- Дерновий Василь Лукич**, партизан, 1918 р.н. Нар. в с. Радивонівка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Не витримавши катувань, у квітні 1943 р. покінчив життя самогубством. Похований в с. Радивонівка.
- Дзюбенко Микола Гаврилович**. Арештований гестапо. Доля невідома, вірогідно, був розстріляний.
- Дзябенко Іван Петрович**, підпільник. 1906 р.н. За допомогу червоноармійцям, які виходили з оточення, страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 17.11.1942 р. Похований в с. Магяшівка.
- Дідиков Іван Петрович**, молодший сержант, командир відділення 30 стрілецького полку 30 стрілецької дивізії, 1920 р.н. Нар. в Куйбишевській обл. Призваний Борським райвійськкоматом Куйбишевської обл. До 474 хірургічного похідного польового госпіталю поступив із діагнозом виснаження III ступеню під час перебування в таборі військовополонених. Помер 24.10.1943 р. Похований в с. Білоцерківка. Рідні: батько – Дідиков Федір Іванович, проживав у с. Благоданівка Борського р-ну Куйбишевської обл.
- Дядик Євдоким Михайлович**, партизан. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації під час тимчасової окупації села у 1942 р. Похований у с. Огірівка, в братській могилі.
- Дядюк М.В.**, рядовий. Загинув 25.09.1943 р. Похований в с. Білоцерківка, у братській могилі.
- Євграфов Володимир Петрович**, червоноармієць 34 кавалерійського полку, 1917 р.н. Нар. у м. Бухара (вул. Кірова) Узбецької РСР. Призваний Бухарським райвійськкоматом. Загинув 15.09.1941 р. Похований в с. Білоцерківка, у братській могилі. Рідні: дружина – Євграфова Євдокія Андріївна, проживала за місцем народження чоловіка.
- Єрназаров Парамон**, рядовий 936 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1907 р.н. Нар. в Самаркандській обл. Галлі-Аральському р-ні, сільська рада Каришлак Узбецької РСР. Призваний Галлі-Аральським райвійськкоматом. Загинув 20.09.1943 р. у бою біля х. Середній (тепер не існує). Був похований на кладовищі х. Середній, згодом останки перенесено в смт. Велика Багачка, до братської могили. Рідні: дружина – Єрназарова Турадибу, проживала в Самаркандській обл. Галлі-Аральському р-ні, сільська рада Каришлак Узбецької РСР.
- Журавель Григорій**. Арештований гестапо. Доля невідома, вірогідно, був розстріляний.
- Журавель Прокіп Захарович**, рядовий, 1911 р.н. Мобілізований у 1941 р. Загинув у квітні 1942 р. Був похований в с. Перекопівка. Доля могили невідома.
- Захаров Олексій Іванович**, лейтенант, командир стрілецького взводу 929 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1919 р.н. Нар. в селищі Лукерино Ісиккульського р-ну Омської обл. (тепер Російська Федерація). Призваний Ісиккульським райвійськкоматом. Загинув 21.09.1943 р. в с. Кандибчине (тепер не існує) Миргородського р-ну. Первісно був похований на сільському кладовищі у братській могилі № 1. Похований в с. Широка

Список воїнів Червоної армії, підпільників та партизан,

- Долина, у братській могилі. Рідні: батько – Ташликов Дмитро Тимофійович, проживав за місцем народження сина.
- Захарченко Дмитро Петрович**, рядовий, 1906 р.н. Призваний Великобагачанським райвійськкоматом. Загинув 31.10.1941 р. Похований в с. Остап'є, у братській могилі.
- Земцов В.Є.**, лейтенант. Похований в с. Білоцерківка, у братській могилі.
- Зубенко Логін Васильович**, рядовий, стрілок 16 гвардійського стрілецького полку 513 ДГД, 1904 р.н. Призваний Опішнянським райвійськкоматом. 22.10.1943 р. поступив з пораненням до 474 хірургічного похідного польового госпіталю. Помер від ран 25.10.1943 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі. Рідні: дружина – Зубенко Марія Опанасівна, проживала в с. Малі Будища Опішнянського, тепер Зіньківського р-ну.
- Ібрагімов Сагуалфа**, ефрейтор, стрілок 936 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1902 р.н. Нар. в колгоспі Карла Маркса Октябрського р-ну Сталінабадської обл. Призваний Октябрським райвійськкоматом. Загинув 20.09.1943 р. був похований в с. Середнє, (тепер не існує). Доля могили невідома.
- Івахно Кузьма Тихонович**, червоноармієць. 1908 р.н. Призваний Великобагачанським райвійськкоматом. Загинув 31.10.1941 р. Похований у с. Остап'є, в братській могилі.
- Івашкін Микита Миколайович**, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1900 р.н. Нар. у м. Москва. Призваний Москворецьким райвійськкоматом м. Москви. Загинув 2.09.1943 р. Похований в смт. Велика Багачка, у братській могилі. Рідні: дружина – Івашкіна Надія Кирилівна, проживала за адресою: 2-й Шиповський пров., м. Москва-54.
- Ідрісов Жамай**, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1914 р.н. Нар. в с. Герига Серго-Каменського р-ну Дагестанської АРСР. Призваний Серго-Каменським райвійськкоматом. Дагестанської АРСР. Загинув 20.09.1943 р. під час боїв за смт. Велику Багачку. Похований на кладовищі в смт. Велика Багачка, у братській могилі. Рідні: брат, Ідрісов Амербек, проживав за місцем народження брата.
- Ірклін (Ірплін) Іван Васильович**, червоноармієць 34 кавалерійського полку, 1921 р.н. Нар. в Артемівському р-ні Красноярського краю (тепер Російська Федерація). Призваний Артемівським райвійськкоматом. Загинув 15.09.1941 р. Похований в с. Білоцерківка, у братській могилі. Рідні: сестра – Іриліна Анастасія Василівна, проживала за місцем народження брата.
- Йопа Петро Демидович**, партизан. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації під час тимчасової окупації села у 1942 р. Похований у с. Огірівка, в братській могилі.
- Казнистий Єлисей Антонович**, підпільник, 1900 р.н. Нар. в містечку Багачка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер смт. Велика Багачка, районний центр Полтавської обл. Похований в смт. Велика Багачка.
- Каленіченко Василь**, комсомолец. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1943 р. Похований в с. Білоцерківка.
- Кандзюба Федот Федосійович**, рядовий 206 гвардійського стрілецького полку 69 гвардійської стрілецької дивізії. Нар. в с. Човно-Федорівка Опішнянського, тепер Зіньківського р-ну. Мобілізований Опішнянським райвійськкоматом Полтавської обл. у 1943 р. 9.10.1943 р. поступив з пораненням до 474 хірургічного польового похідного госпіталю. Помер від ран 10.10.1943 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі. Рідні: дружина, Кандзюба Федора Іванівна, проживала в с. Іващенки⁵⁷.
- Кандзюба Федот Федотович**, рядовий. Нар. в смт. Опішні, тепер Зіньківського р-ну. Помер від ран 10.10.1943 р. Похований в с. Білоцерківка.
- Кандибка Юхим Петрович**, комсомолец. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 11.12.1942 р. Причина розстрілу – антинацистська агітація.

⁵⁷ Села з назвою Іващенки у 1943 р. існували в Зіньківському, Миргородському та Хорольському повітах. Яке із них мається на увазі – невідомо.

- Карімов Санган**, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку, 1893 р.н. Нар. у колгоспі Сталіна Файзабадського р-ну Сталінської обл. Призваний Файзабадським райвійськкоматом Сталінської обл. Загинув 2.09.1943 р.в бою за смт. Велика Багачка. Похований на кладовищі в смт. Велика Багачка, у братській могилі. Рідні: брат, Карімов Карім, проживав за місцем народження брата.
- Кваша Кирило Євсейович**, арештований гестапо, доля невідома.
- Кикоть Логвин Григорович**, партизан, 1904 р.н. Нар. у с. Поділ Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанський р-н Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1942 р. Похований в с. Поділ, у братській могилі.
- Кирпичов Віктор**, партизан. Загинув у березні 1943 р. Похований в с. Байрак, у братській могилі.
- Кичель Фіма Шльомович**, рядовий, радист 5 окремої гвардійської кінно-артилерійської дивізії 25 гвардійського кавалерійського полку 6 гвардійської кавалерійської дивізії, 1919 р.н. Нар. за адресою: м. Київ, вул. Мельникова 1б, кв. 9. Загинув 20.09.1941 р. Похований в с. Білоцерківка, в братській могилі.
- Кіржнер Аркадій Семенович**, капітан, командир батальйону 3 танкового полку 3 окремої танкової бригади, 1909 р.н. Нар у м. Харків. Кадровий військовий, у Червоній Армії з 1931 р. Загинув 18.09.1941 р., у бою за с. Білоцерківка. Похований у с. Білоцерківка, у братській могилі. Рідні: дружина, Кіржнер Єлизавета Йосипівна, проживала у м. Харків за адресою: Палац Праці, під'їзд 7, кв. 112.
- Кірюшин Михайло Кусейнович**, рядовий, 1908 р.н. Загинув 20.09.1943 р. Похований в смт. Велика Багачка, у братській могилі.
- Князев**, сержант, командир гармати 32 кавалерійської дивізії. Загинув 21.09.1941 р. у бою з танками противника, за с. Бірки.
- Коваленко Іван Антонович**, партизан, 1904 р.н. Нар. в с. Довгалівка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений німецькою окупаційною владою в 1942 р. Похований в с. Довгалівка, у братській могилі.
- Коваленко Іван Михайлович**, рядовий, автоматник 80 гвардійської стрілецької дивізії, 1924 р.н. Нар. в с. Малі Кринки Лубенської округи, тепер Великобагачанський р-н Полтавської обл. Призваний Магнітогорським райвійськкоматом. 8.10.1943 р. поступив з пораненням до 474 хірургічного похідного польового госпіталю. Помер від ран 19.10.1943 р. Похований в с. Білоцерківка, у братській могилі. Рідні: мати, Коваленко Євдокія Матвіївна, проживала в с. Малі Кринки Великокринківського, тепер Глобинського р-ну.
- Кокшаров Олексій Іванович**, рядовий 1 повітряно-десантного стрілецького полку 5 гвардійської повітряно-десантної дивізії, 1913 р.н. Нар. у Курганській обл. Призваний Шатровським райвійськкоматом. Помер від ран в 474 хірургічному польовому похідному госпіталі в серпні 1943 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі. Рідні: батько – Кокшаров Іван Юхимович, проживав у с. Дружино, Дружинської сільської ради Шатровського р-ну Курганської обл.
- Колодько Павло Микитович**, партизан, 1905 р.н. Нар. в містечку Остап'є Хорольського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 4.04.1943 р. Похований у с. Остап'є.
- Колосков Борис Ілліч**, старшина 735 стрілецького полку 165 стрілецької дивізії, 1913 р.н. Нар. у м. Сумічов Ярославської обл. Призваний Сумічовським райвійськкоматом Ярославської обл. Загинув у бою 20.09.1943 р. За списками безповоротних втрат ЦАМО РФ значиться серед загиблих у с. Покровське, тепер Зіньківського р-ну. За матеріалами Великобагачанського райвійськкомату, похований у братській могилі в с. Білоцерківка. (Тут, можливо, якась помилка – В.М.).
- Комишан Анатолій Георгійович**, партизан, 1908 р.н. Нар. у містечку Багачка Миргородського пов. Полтавської губ., тепер Великобагачанський р-н Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1942 р. Похований в смт. Велика Багачка.

Список воїнів Червоної армії, підпільників та партизан,

- Комісаренко Антон Юрійович**, підпільник. Житель смт. Велика Багачка. 14.09.1941 р. арештований гестапо. Додому не повернувся, доля невідома.
- Корнієнко**, партизан. Похований в смт. Велика Багачка, у братській могилі.
- Конев Михайло Кирилович**, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1906 р.н. Нар. за адресою: м. Хабаровськ, вул. Леніна, 7. Призваний Лозівським райвійськкоматом Хабаровського краю. Загинув 20.09.1943 р. у бою за х. Середній (тепер не існує). Був похований на кладовищі х. Середній, згодом останки перенесено в смт. Велика Багачка, до братської могили. Рідні: дружина – Конєва Анастасія Лук'янівна, проживала за адресою: м. Хабаровськ, вул. Леніна 7.
- Кошкін Макар Федорович**, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1897 р.н. Нар. в с. Дронниково Єгор'ївського р-ну Московської обл. Призваний Єгор'ївським райвійськкоматом. Загинув 20.09.1943 р. під час бою в районі х. Середній. Первісно похований на кладовищі х. Середній, згодом останки перепоховано в смт. Велика Багачка, у братській могилі. Рідні: дружина, Кошкіна Мотрона Гаврилівна, проживала за місцем народження чоловіка.
- Краснов Василь Степанович**, старшина, механік-водій танка Т-70 259 танкового полку, 1915 р.н. Нар. у м. Фергана Узбецької РСР. Призваний Ферганським райвійськкоматом. Загинув 10.09.1943 р. У бою за с. Бірки Зіньківського району. За списками безповоротних втрат ЦАМО РФ похований в 500 м від північно-східної околиці с. Залук Зіньківського р-ну. За списками Великобагачанського райвійськомату похований в с. Огірівка, у братській могилі. Рідні: дружина, Краснова Любов Олексіївна, проживала у м. Фергана Узбецької РСР, по вул. Дзержинського, 25.
- Красюк Олександр Сергійович**, підпільник, 1920 р.н. Нар. в містечку Остап'є Хорольського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1942 р. Похований у с. Остап'є.
- Кривошапка Панас Петрович**, рядовий, 1906 р.н. Нар. у містечку Багачка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанський р-н Полтавської обл. Помер від ран у січні 1945 р. Похований в смт. Велика Багачка.
- Кривша Павло Юхимович**, рядовий, стрілок 169 протитанкової роти 20 стрілецького полку, 1916 р.н. Нар. в с. Баранівка Золочівського р-ну Харківської обл. Призваний Золочівським райвійськкоматом у 1943 р. 14.10.1943 поступив до 10 окремого медсанбату з численним осколковим пораненням грудей. Помер від ран 15.10.1943 р. Був похований на західній околиці с. Корнієнки, у братській могилі. Рідні: батько – Кривша Є.М., проживав за місцем народження сина.
- Крилов Іван Іванович**, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку, 1906 р.н. Нар. в с. Чайкіно Садакинської сільської ради Калязінського р-ну Калінінської обл. Призваний Калязінським райвійськкоматом. Загинув 2.09.1943 р. в бою за смт. Велика Багачка. Похований на кладовищі в смт. Велика Багачка, у братській могилі. Рідні: дружина, Крилова Домна Олексіївна, проживала за адресою: вул. Шкільна, 12/32, м. Калязин Калінінської обл.
- Крупнов Іван Якович**, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку, 1913 р.н. Нар. за адресою: вул. Лінійна 57 с. Красні Гори Желдорського р-ну м. Казань. Призваний Желдорським райвійськкоматом м. Казань. Загинув 2.09.1943 р. в бою за смт. Велика Багачка. Похований на кладовищі в смт. Велика Багачка, у братській могилі. Рідні: сестра, Крупнова Ганна Федорівна, проживала за місцем народження брата.
- Куліш Григорій Терентійович**, партизан, 1895 р.н. Нар. в с. Байрак Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в 1943 р. Похований у с. Байрак, у братській могилі.
- Куліш Яків Єгорович**, партизан, 1900 р.н. Нар. в с. Мала Решетилівка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1942 р. Похований в с. Мала Решетилівка, у братській могилі.
- Кураш Михайло Георгійович**, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку,

які загинули, зникли безвісти на території Великобагачанського району

1917 р.н. Нар. в с. Бобрівка Туганського р-ну Новосибірської обл. Призваний Туганським райвійськкоматом Новосибірської обл. Неодружений. Загинув 22.09.1943 р. в бою за смт. Велика Багачка. Похований на кладовищі в смт. Велика Багачка, у братській могилі. Рідні: сестра, Кураш Агафія Георгіївна, проживала за місцем народження брата.

Кусь, лейтенант 32 кавалерійської дивізії. Загинув 21.09.1941 р. – задавлений танком у бою за с. Бірки. Похований у с. Бірки.

Кутепов Микола Матвійович, червоноармієць, стрілок 292 окремої мотострілецької розвідувальної роти, 1916 р.н. Нар. у м. Старий Оскол Курської обл., тепер Російської Федерації. Призваний Казачинським райвійськкоматом. Убитий під час відступу 5.09.1941 р. в с. Запсілля. Похований у с. Запсілля. Рідні проживали в м. Старий Оскол Курської обл., буд. кол. Малахова.

Кучеренко Іван Тихонович, гвардієць рядовий, стрілок 20 повітряно-десантного полку, 1914 р.н. Нар. у с. Мануйлівка Дергачівського р-ну Харківської обл. Помер від ран 16.10.1943 р. отримав сліпе осколочне поранення грудей, справа, в спину, на рівні 12 ребра. Помер від набряку легень 18.10.1943 р. в 10 окремому медсанбаті. Був похований на західній околиці с. Корнієнки, у братській могилі. Рідні: мати – Кучеренко Марфа Михайлівна, проживала за місцем народження сина.

Куц Сергій Павлович, рядовий, 1909 р.н. Нар. в с. Поділ Хорольського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Мобілізований у 1941 р. Загинув 21.09.1943 р. Похований у с. Поділ.

Лавров Володимир Павлович, червоноармієць, баштовий стрілок 3 окремої роти управління 3 окремої танкової бригади. Нар. за адресою: вул. Пролетарська, буд. 14, кв. 2, м. Західна Двіна Октябрського р-ну Калінінської обл. Призваний Октябрським райвійськкоматом м. Західна Двіна. Загинув 27.09.1941 р. – роздавлений броневим автомобілем противника під час бою в с. Коноплянка. Був похований в могилі в с. Коноплянка, згодом останки перенесено в с. Білоцерківка, до братської могили. Рідні: батько, Лавров Павло, проживав за адресою: м. Західна Двіна Калінінської обл., вул. Пролетарська, 14, кв. 2.

Левітін Петро Олександрович, лікар Білоцерківської лікарні. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1943 р. за допомогу партизанам з'єднання М.І. Наумова. Похований у с. Білоцерківка.

Лисенко Яків Васильович, партизан, 1918 р.н. Нар. в с. Байрак Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації, у березні 1943 р. Похований у с. Байрак, у братській могилі.

Лукомський Йосип Євдокимович, залізничник, 1903 р.н. Нар. у с. Гоголеве Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Загинув у вересні 1942 р. Убитий охороною ешелону з радянськими військовополоненими. Був похований у с. Гончарі (тепер не існує). Доля могили невідома.

Максименко Лука Степанович, підпільник, 1886 р.н. Нар. в с. Довгалівка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 22.11.1942 р. Похований в с. Довгалівка.

Максин, рядовий 6 гвардійської кавалерійської дивізії. Загинув 18.09.1941 р. в оточенні біля с. Остап'є.

Маленко Марія Петрівна, зв'язкова партизанського загону М.І. Наумова, 1921 р.н. Нар. в с. Байрак Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчена за наказом німецької окупаційної адміністрації у квітні 1942 р. Могила знаходиться на х. Краснюки (тепер не існує) на родинному кладовищі.

Малхозов Мусамір Гирович, ефрейтор, стрілок 936 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1907 р.н. Нар. в с. Піха Черкеського р-ну Орджонікідзенського краю. Призваний Черкеським райвійськкоматом. Загинув 20.09.1943 р. при звільненні смт. Великої Багачки. Похований на кладовищі в смт. Велика Багачка, у братській могилі. Рідні: дружина, Малхозова Кіцан Харлімовна, проживала за місцем народження чоловіка.

Мальцев А.І., рядовий. Загинув у 1943 р. Похований у с. Семенівка, в братській могилі.

Список воїнів Червоної армії, підпільників та партизан,

- Мамонталієв**, червоноармієць 32 кавалерійської дивізії. Загинув 21.09.1941 р. Згорів у танку під час бою за с. Бірки.
- Мануйленко Олексій Якович**, підпільник, 1909 р.н. Нар. в містечку Багачка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер селище міського типу, районний центр Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 5.06.1942 р. Похований в смт. Велика Багачка.
- Маришев Назар Назарович**, військовослужбовець 1 повітряно-десантного гвардійського стрілецького полку 5 гвардійської повітряно-десантної дивізії, 1925 р.н. Нар. в с. Октябрь Красівської сільської ради Мослівського р-ну Омської обл. Призваний Сталінським райвійськкоматом 3.01.1943 р. Помер від ран в 474 хірургічному польовому похідному госпіталі в серпні 1943 р. Похований у с. Білоцерківка, у братській могилі. Рідні: брат, Маришев Іван Назарович, проживав за місцем народження брата.
- Маслій Тихін Трохимович**, рядовий, 1906 р.н. Нар. в містечку Опішня Зіньківського повіту Полтавської губ., тепер селище міського типу Опішня Зіньківського р-ну. Мобілізований у 1943 р. Помер від ран 30.10.1943 р. Похований у с. Білоцерківка, у братській могилі.
- Махно Максим Михайлович**, партизан, 1911 р.н. Нар. у містечку Остап'є Хорольського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у вересні 1942 р. Похований в с. Остап'є, у братській могилі.
- Микитенко Федір Семенович**, партизан, командир партизанського загону, 1906 р.н. Нар. у містечку Багачка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер смт. Велика Багачка, районний центр Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у вересні 1942 р. Похований в смт. Велика Багачка.
- Михайленко**, партизан. Нар. в с. Гоголеве Миргородського повіту Полтавської губ., тепер смт. Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Розстріляний гестапо як комуніст у 1942 р. Місце поховання невідоме.
- Михайлович**, завідуючий аптекою. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в 1943 р. Похований в с. Білоцерківка.
- Молочко-Волошко Захар Самійлович**, партизан, 1901 р.н. Нар. у містечку Багачка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер смт. Велика Багачка, районний центр Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у вересні 1942 р. Похований в смт. Велика Багачка, у братській могилі.
- Момот Іван Гаврилович**, партизан, 1922 р.н. Похований у с. Матяшівка, в братській могилі.
- Морозов Павло Пилипович**, червоноармієць, кавалерист 1 ескадрону 158 кавалерійського полку 3 кавалерійської дивізії, 1918 р.н. Нар. в с. Іванівка Кобеляцького повіту Полтавської губ., тепер Кобеляцького р-ну Полтавської обл. Призваний на дійсну військову службу до лав Червоної Армії Кобеляцьким райвійськкоматом у 1940 р. Зник безвісти 15.09.1941 р. під час бою в районі с. Білоцерківка. Похований в с. Білоцерківка.
- Мосін Василь Петрович**, сержант 204 гвардійського стрілецького полку 69 гвардійської стрілецької дивізії, 1903 р.н. Нар. в Мордовській АРСР. Призваний Ардатівським райвійськкоматом. 12.10.1943 р. поступив з пораненням до 474 хірургічного польового похідного госпіталю. Помер від ран 13.10.1943 р. Рідні: дружина, Мосіна Надія Яківна, проживала у м. Ардатовськ Мордовської АРСР
- Мотрій Дмитро Панасович**, рядовий, стрілок 208 стрілецького полку 69 гвардійської стрілецької дивізії, 1895 р.н. Нар. в Диканському р-ні. Мобілізований Диканським райвійськкоматом у 1943 р. 21.10.1943 р. поступив з пораненням до 474 хірургічного похідного польового госпіталю. Помер від ран 21.10.1943 р. Похований в с. Білоцерківка. Рідні: дружина, Мотрій Анастасія Тихонівна, проживала в с. Барабаші Диканського р-ну.
- Мухтантінов Гарій Мухтанхутдинович**, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1895 р.н. Нар. на території Батарбожинської сільської ради Ялагбугського р-ну Казанської обл. Татарської АРСР, тепер Республіка Татарстан Російської Федерації. Призваний Ялагбугським райвійськкоматом Казанської обл. Заги-

які загинули, зникли безвісти на території Великобагачанського району

нув 20.09.1943 р. в боях за х. Середній (тепер не існує). Був похований на кладовищі в х. Середній, згодом останки перенесено в смт. Велика Багачка, до братської могили. Рідні: дружина, Мінбаєва Бібінояр, проживала в с. Борисово Бабарбожської сільської ради Ялагбутського р-ну Казанської обл. Татарської АРСР.

Мякота Василина Миколаївна, партизанка, 1907 р.н. Нар. в х. Широка Долина Миргородського повіту Полтавської губ., тепер село Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчена за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в 1942 р. за допомогу червоноармійцям, які виходили з оточення. Похована в с. Широка Долина.

Надеждін Іван Павлович, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку, 254 стрілецької дивізії, 1919 р.н. Нар. в с. Красне Капітаново Капітанівської сільської ради Первомайського р-ну Чкаловської обл. Призваний Первомайським райвійськкоматом Чкаловської обл. Загинув 20.09.1943 р. Під час звільнення смт. Велика Багачка. Похований на цивільному кладовищі в смт. Велика Багачка. Рідні: мати, Надеждіна Уляна Єгорівна, проживала за місцем народження сина.

Наумов Михайло Андрійович, гвардії рядовий, курсант учбового батальйону 6 гвардійської повітряно-десантної дивізії. Нар. в с. Корнієнки Великобагачанського р-ну. Поранений, контужений 16.10.1943 р. Помер від параліча дихального центру в 10 окремому медсанбаті 18.10.1943 р. Був похований на західній околиці с. Корнієнки, у братській могилі.

Нечитайло Василь Гаврилович, партизан, 1904 р.н. Нар. в х. Затон Миргородського повіту Полтавської губ., тепер село Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в 1942 р. Похований в с. Затон, у братській могилі.

Нечитайло Григорій Іванович, підпільник, 1915 р.н. Нар. в х. Затон Миргородського повіту Полтавської губ., тепер село Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в 1942 р. Похований в с. Затон.

Нечитайло Захарій Сергійович, партизан, 1905 р.н. Нар. в х. Затон Миргородського повіту Полтавської губ., тепер село Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в 1942 р. Похований в с. Затон, у братській могилі.

Нечитайло Олександр Сергійович, підпільник, 1910 р.н. Нар. в х. Затон Миргородського повіту Полтавської губ., тепер село Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в 1942 р. Похований в с. Затон.

Никоненко, партизан. Похований в смт. Велика Багачка. Інша інформація відсутня.

Ніколенко Феоктист Самійлович, червоноармієць, телефоніст роти управління 3 танкової бригади, 1918 р.н. Нар. в с. Ново-Миколаївка Миколаївського р-ну Миколаївської обл. Призваний Олександрівським райвійськкоматом Миколаївської обл. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі смт. Велика Багачка. Рідні проживали в с. Ново-Миколаївка.

Новіков Ігор Миколайович, червоноармієць, розвідник 791 артилерійського полку 254 стрілецької дивізії, 1925 р.н. Нар. у м. Ярославль за адресою: вул. Чайковського, буд. 75, кв. 2. Призваний Кагановичським райвійськкоматом Ярославської обл. Загинув 22.09.1943 р. на х. Лой Великобагачанського р-ну. Похований в с. Довгалівка. Могила знаходиться за адресою: вул. Леніна, 1. Рідні: мати, Новікова Надія Іванівна, проживала у м. Ярославль, вул. В. Лозова, буд. № 1, кв. № 3.

Носін Василь Петрович, військовослужбовець 204 гвардійського стрілецького полку 69 гвардійської стрілецької дивізії, 1903 р.н. Нар. в Мордовській АРСР. Призваний Ардатським райвійськкоматом. Помер від ран в 474 хірургічному польовому похідному госпіталі 10.10.1943 р. Похований в с. Білоцерківка, у братській могилі. Рідні: дружина, Носіна Надія Яківна, проживала за місцем народження чоловіка.

Овсянкіна Олександр Петрович, молодший лейтенант, командир взводу. Загинув 12.09.1943 р. Похований у с. Багачка Перша, у братській могилі. Рідні: дружина, Овсянкіна Тетяна Дмитрівна, проживала в м. Тамбов по вул. Д. Бедного, 21.

Список воїнів Червоної армії, підпільників та партизан,

- Одинцов**, молодший лейтенант. Помер від ран у 1941 р. Похований у с. Радивонівка. Перепохований з кладовища до братської могили.
- Олексенко Митрофан Максимович**, арештований гестапо. Доля невідома, вірогідно, був розстріляний.
- Олефір Григорій Михайлович**, рядовий, 1915 р.н. Нар. в містечку Остап'є Хорольського повіту Полтавської губ., тепер село Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Мобілізований у 1941 р. Помер від ран у 1945 р. Похований в с. Остап'є.
- Омельченко Опанас Омелянович**, підпільник, 1871 р.н. Нар. в х. Байрак Миргородського повіту Полтавської губ., тепер село Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у травні 1942 р. Похований на х. Красноюк (тепер не існує, приєднане до с. Байрак).
- Онищенко Дмитро Іванович**, рядовий. Загинув 12.09.1943 р. Похований у с. Багачка Перша, у братській могилі.
- Орлов Василь Михайлович**, червоноармієць 34 кавалерійського полку, 1922 р.н. Нар. в с. Красний Октябрь Середньо-Актюбинського р-ну Сталінградської обл. Загинув 15.09.1941 р. Похований в с. Білоцерківка, в братській могилі.
- Пасіченко Яків Іванович**, рядовий. Загинув у 1941 р. Похований у с. Огірівка, в братській могилі.
- Першілін ? Ілля**, молодший сержант, командир відділення 158 кавалерійського полку 3 кавалерійської дивізії, 1921 р.н. Нар. в с. Садовка Олександрівського р-ну, Орджонікідзенської обл. Призваний Орджонікідзенським райвійськкоматом. Зник безвісти 16.09.1941 р. під час бою в районі с. Білоцерківка. Рідні: батько, Першілін Ілля, проживав за місцем народження сина.
- Петров Олександр Андрійович**, рядовий 1 повітряно-десантного гвардійського стрілецького полку 5 гвардійської повітряно-десантної дивізії, 1925 р.н. Нар. у м. Прокоп'євськ Новосибірської обл., тепер Російської Федерації. Призваний Прокоп'євським райвійськкоматом. Помер від ран у 474 хірургічному польовому похідному госпіталі в серпні 1943 р. Похований в с. Білоцерківка, у братській могилі. Рідні: батько – Петров Андрій Андрійович, проживав за місцем народження сина.
- Пилипенко Іван Васильович**, партизан. Нар. в с. Довгалівка Великобагачанського р-ну. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1942 р. Похований в с. Довгалівка, в братській могилі.
- Пилипенко Степан Федорович**, партизан, 1908 р.н. Нар. в с. Довгалівка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 25.03.1942 р. Похований у с. Довгалівка, в братській могилі.
- Пирог Петро Давидович**, рядовий 929 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1911 р.н. Нар. в с. Осич (?) Великобагачанського (?) р-ну. Загинув 21.09.1943 р. Був похований в с. Даценки (тепер не існує). Доля могили невідома.
- Писанець В.Г.**, партизан. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації під час тимчасової окупації села у 1942 р. Похований у с. Огірівка, в братській могилі.
- Писанець Д.Г.**, партизан. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації під час тимчасової окупації села у 1942 р. Похований у с. Огірівка, в братській могилі.
- Писаренко Павло Ларіонович**, підпільник, 1915 р.н. Нар. в х. Балюки Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 5.08.1942 р. Похований в с. Балюки.
- Пивень Григорій Леонтійович**, рядовий, 1921 р.н. Нар. в с. Матяшівка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Помер від ран 3.04.1945 р. Похований у с. Матяшівка, в братській могилі.
- Пічка Олександр Іванович**, червоноармієць 587 стрілецького полку, 1922 р.н. Мобілізований Великобагачанським райвійськкоматом. Загинув 31.10.1941 р. Похований в с. Остап'є, у братській могилі.

які загинули, зникли безвісти на території Великобагачанського району

- Пільгунов Михайло Пилипович**, капітан 254 стрілецької дивізії, 1922 р.н. Нар. за адресою м. Мценськ Орловської обл., вул. Радянська, 68. Призваний Мценським райвійськкоматом. Загинув 21.09.1943 р. в с. Кандибчине Миргородського р-ну (тепер не існує). Похований у с. Широка Долина, в братській могилі. Рідні: мати, Пільгунова Мотрона Назарівна.
- Плотник Степан Михайлович**, рядовий, 1914 р.н. Нар. в містечку Котельва Харківської губ., тепер селище міського типу, районний центр Полтавської обл. Мобілізований у 1941 р. Помер від ран 15.10.1943 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі.
- Поветьєв Микола Федорович**, червоноармієць, кавалерист 2 ескадрону 158 кавалерійського полку 3 кавалерійської дивізії, 1919 р.н. Нар. на тер. Ремовської сільської ради Бельгачеського р-ну Семипалатинської обл. Призваний Середнеоктябрським райвійськкоматом. Зник безвісти 16.09.1941 р. під час бою в районі с. Білоцерківка. Рідні: батько – Поветьєв Федір, проживав за місцем народження сина.
- Поздишев Геннадій Олександрович**, старший сержант. Загинув 20.09.1943 р. Похований в смт. Велика Багачка, на кладовищі, у братській могилі.
- Поздняк Володимир Трохимович**, розвідник 96 гвардійського мінометного полку, 1922 р.н. Нар. у с. Волосатівка Тенського р-ну Вітебської обл. Білоруської РСР (тепер Республіка Білорусь). Мобілізований Встретинським райвійськкоматом. Загинув 27.09.1943 р. біля с. Попове. Похований у с. Попове. Рідних немає.
- Пряходько Дмитро Григорович**, рядовий 1 повітряно-десантного гвардійського полку 5 гвардійської повітряно-десантної дивізії, 1913 р.н. Нар. у Курській обл., тепер Російська Федерація. Призваний Лазовським райвійськкоматом Павлодарського краю. Помер від ран в 474 хірургічному польовому похідному госпіталі у серпні 1943 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі. Рідні: дружина, Роджественська Надія Олексіївна. Проживала за місцем призову чоловіка.
- Прохоренко Яків Потапович**, рядовий, стрілок-радист 33-го бомбардувального авіаційного полку 19-ї авіадивізії. Загинув у повітряному бою 13.09.1941 р. Похований в с. Устивиця, у братській могилі.
- Птушко Василь Тимофійович**, сержант, старший радист танка Т-70 259 танкового полку, 1923 р.н. Нар. в с. Михайлівка Н.Астраханського р-ну Ворошиловградської обл. Призваний Н.Бельським райвійськкоматом Ворошиловградської обл. Загинув 10.09.1943 р. у бою за с. Бірки Зіньківського району. За списками безповоротних втрат ЦАМО РФ, похований в 500 м від північно-східної околиці с. Загрунівка Зіньківського р-ну. За списками Великобагачанського райвійськомату похований в с. Огірівка, у братській могилі. Рідні: батько, Птушко Тимофій Михайлович, проживав за місцем народження сина.
- Родіонов Володимир Олексійович**, червоноармієць, гарматний номер 144 окремого винищувального протитанкового дивізіону 93 стрілецької дивізії. 1923 р.н. Нар. за адресою: м. Москва, Ленінградське шосе 11, кв. 15. Призваний Ленінградським райвійськкоматом м. Москви. Помер від ран 24.09.1943 р. Похований у с. Попове. Рідні: Родіонов Олексій Іванович, проживав за адресою: м. Москва, Ленінградське шосе, буд. 11, кв. 15.
- Раківненко Максим Сергійович**, партизан, 1900 р.н. Нар. у м. Остап'є Хорольського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 4.07.1942 р. Похований в с. Остап'є, у братській могилі.
- Раківненко Федір Данилович**, партизан, 1926 р.н. Нар. у м. Остап'є Хорольського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1943 р. Похований в с. Остап'є.
- Рачинська Ольга Олександрівна**, голова промислової артилі ім. Кірова. Нар. у с. Краснюки (тепер не існує). Страчена за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1943 р. Похована в с. Білоцерківка.
- Рибак Павло Устинович**, рядовий, 1911 р.н. Нар. у Василівському р-ні Запорізької обл. Мобілізований Запорізьким райвійськкоматом у 1941 р. Загинув 31.12.1943 р. Був похований в с. Ляхів (тепер не існує). Доля могили невідома.
- Ричко Петро Іванович**, партизан, 1902 р.н. Нар. в містечку Багачка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер смт. Велика Багачка, районний центр Полтавської обл.

Список воїнів Червоної армії, підпільників та партизан,

- Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1942 р. Похований в смт. Велика Багачка, в братській могилі.
- Різник Ілля Микитович**, рядовий 21 гвардійського стрілецького полку 7 гвардійської повітряно-десантної дивізії 7 гвардійської Армії, 1900 р.н. Нар. в с. Малі Будища Зінківського повіту Полтавської губ., тепер Зінківського р-ну Полтавської обл. 12.10.1943 р. поступив з пораненням до 474 хірургічного польового похідного госпітально. Помер від ран 13.10.1943 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі. Рідні: дружина, Різник Марфа Кирилівна, проживала за адресою х. Безруки, біля с. Малі Будища Зінківського р-ну.
- Роженко Михайло Петрович**, капітан, командир стрілецького батальйону 936 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1919 р.н. Нар. в Красноокнянському р-ні Одеської обл. Призваний Красноокнянським райвійськкоматом. Кадровий військовий. Загинув 20.09.1943 р. Похований в смт. Велика Багачка, на селищному кладовищі. Могила не віднайдена. Рідні: батько, Роженко Петро Тимофійович проживав за адресою: Одеська обл. Красноокнянський р-н Малоїжська сільська рада.
- Розсоха Василь Іванович**, партизан, 1900 р.н. Нар. в с. Мала Решетилівка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1943 р. Похований в с. Мала Решетилівка.
- Розсоха Максим Іванович**, партизан, 1909 р.н. Нар. в с. Мала Решетилівка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1943 р. Похований в с. Мала Решетилівка, в братській могилі.
- Розтоптаний В.М.**, старший сержант. Загинув 25.09.1943 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі.
- Романенко Данило Іванович**, партизан, 1912 р.н. Розстріляний за наказом німецької окупаційної адміністрації у вересні 1942 р. Похований у с. Затон, у братській могилі.
- Романенко І.Ф.**, партизан. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації під час тимчасової окупації села у 1942 р. Похований у с. Огірівка, в братській могилі.
- Романенко Хома Миколайович**, партизан, 1896 р.н. Нар. в х. Огірівка Хорольського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в 1942 р. Похований в с. Огірівка.
- Русин Михайло Гнатович**, підпільник, 1886 р.н. Нар. в містечку Остап'є Хорольського повіту Полтавської губ., тепер село Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за наказом німецької окупаційної адміністрації у 1942 р. Похований у с. Запсілля.
- Рябко Іван Калістратович**, партизан, 1905 р.н. Нар. в містечку Багачка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер смт. Велика Багачка, районний центр Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 17.09.1942 (по ДАПО 6.08.1942 р.) Похований в смт. Велика Багачка, у братській могилі.
- Рясний Василь Степанович**, рядовий, 1913 р.н. Нар. в с. Рокита Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Мобілізований у 1943 р. Помер від ран 8.02.1945 р. Похований у с. Рокита.
- Садиров Ахмат**, червоноармієць 34 кавалерійського полку, 1920 р.н. Нар. в с. Батанара Спеселановського р-ну Ташкентської обл. Узбецької РСР. Призваний Спеселановським райвійськкоматом. Потонув 15.09.1941 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі.
- Саїдов Балта**, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1915 р.н. Нар.: колгосп Куйбишева Карамішенської сільської ради Фарабського р-ну Чарджоустської обл. Туркменської РСР. Призваний Фарабським райвійськкоматом Чарджоустської обл. Загинув 20.09.1943 р. у боях за х. Середній (тепер не існує). Був похований на кладовищі х. Середній, згодом останки перенесено в смт. Велика Багачка, до братської могили. Рідні: мати, Саїдова Дурбубая, проживала за місцем народження сина.

- Саньков Тимофій Григорович**, червоноармієць, кавалерист 4 ескадрону 158 кавалерійського полку 3 кавалерійської дивізії, 1920 р.н. Нар. в х. Буроковський Коріновського р-ну Краснодарського краю. Призваний Коріновським райвійськкоматом. Зник безвісти 15.09.1941 р. під час бою в районі с. Білоцерківка. Рідні: мати, Санькова Олена Сергіївна, проживала за місцем народження сина.
- Сафронів Олександр Іванович**, рядовий 96 гвардійського мінометного полку, 1908 р.н. Нар в с. Кучка Марійської АРСР. Призваний Уватським райвійськкоматом Омської обл. Загинув 26.09.1943 р. в с. Попове. Похований в с. Попове.
- Свіренко Іван Федорович**, партизан, 1902 р.н. Нар. в містечку Багачка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер смт. Велика Багачка, районний центр Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у вересні 1942 р. Похований в смт. Велика Багачка.
- Селезень**, рядовий, 1921 р.н. Загинув 15.09.1941 р. Похований в смт. Велика Багачка, в братській могилі.
- Сенчук М.М.**, рядовий. Загинув у 1943 р. Похований у с. Кравченки, в братській могилі.
- Сидоренко Іван Пилипович**, партизан, 1909 р.н. Обставини загибелі невідомі. Похований у с. Матяшівка, в братській могилі.
- Силушин**, рядовий 6 гвардійської кавалерійської дивізії. Загинув потрапивши в оточення біля с. Остап'є, 18.09.1941 р.
- Синявський Сергій Демидович**, ефрейтор 936 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1911 р.н. Нар. в с. Золотарівка Лисичанського району Ворошиловградської, тепер Луганської обл. Призваний Лисичанським райвійськкоматом. Загинув 20.09.1943 р. в боях за х. Середній (тепер не існує). Похований в смт. Велика Багачка, у братській могилі. Рідні: дружина, Синявська Віра Андріївна.
- Скирда Іван Оксентійович**, військовослужбовець 254 стрілецької дивізії, 1908 р.н. Загинув 24.09.1943 р. Похований у с. Широке.
- Смірнов Іван Микитович**, рядовий, стрілок 936 стрілецького полку. Нар. у с. Іванівка Биковської сільської ради Удомського р-ну Калінінської обл. Призваний Удомським райвійськкоматом Калінінської обл. Загинув 20.09.1943 р. в бою за смт. Велика Багачка. Похований в смт. Велика Багачка, в братській могилі. Рідні: дружина, Смірнова Євдокія Олексіївна, проживала за місцем народження чоловіка.
- Сніговський Микола Олексійович**, гвардії сержант, командир відділення 17 повітряно-десантного гвардійського стрілецького полку 1916 р.н. Нар. в м. Нальчик. Призваний Нальчикським міськвійськкоматом. 15.10.1943 р. поступив до 10 окремого мкдсанбату зі сліпим проникаючим осколковим пораненням живота, помер від рани 16.10.1943 р. Був похований на західній околиці с. Корнієнки, у братській могилі. Рідні: мати, Сніговська Катерина Андріївна, поживала за адресою: м. Нальчик, по вул. Колгоспній, буд № 3.
- Сокіл Павло Платонович**, рядовий, 1912 р.н. Нар. в с. Товсте Шишацького р-ну. Помер від ран 17.02.1944 р. Похований у с. Матяшівка.
- Сокурєнко Григорій Петрович**, червоноармієць 34 кавалерійського полку, 1919 р.н. Нар. за адресою: м. Макіївка-22, буд № 16, Сталінської, тепер Донецької обл. Загинув 15.09.1941 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі.
- Солдатенко Іван Семенович**, червоноармієць 34 кавалерійського полку, 1917 р.н. Нар. с. Меченське Бежанського р-ну Калінінської обл. Призваний Туркменським райвійськкоматом. Загинув 15.09.1941 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі. Рідні: брат, Солдатенко Єгор Олексійович, проживав за місцем народження брата.
- Сотенко Андрій Дмитрович**, партизан, 1896 р.н. Нар. в с. Довгалівка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в 1942 р. Похований у с. Довгалівка.
- Спірочкін Михайло Павлович**, гвардії сержант, водій танку 29 учбового танкового полку, 1912 р.н. Нар. в с. Новогорівка Баштанського р-ну Одеської обл. Призваний Полтавським райвійськкоматом. 16.10.1943 р. поступив до 10 окремого медсанбату із сліпим осколковим пораненням грудної клітини. Помер від рани 17.10.1943 р. Був похований на західній околиці с. Корнієнки, у братській могилі. Рідні: дружина, Спірочкіна Людмила,

Список воїнів Червоної армії, підпільників та партизан,

- проживала за адресою: станція Картали Челябінської обл., Будівельний барак № 5.
- Сукашвілі Іларіон**, червоноармієць 34 кавалерійського полку, 1920 р.н. Нар. в ст. Явлах Калеського р-ну Азербайджанської РСР. Призваний Калеським райвійськкоматом. Загинув 15.09.1941 р. в с. Білоцерківка. Рідні: дружина, Сукашвілі Анастасія, проживала за місцем народження чоловіка.
- Тагіров**, червоноармієць (сержант) 34 кавалерійського полку, 1918 р.н. Нар. ст. Пурматин Ярославської обл., тепер Російська Федерація. Призваний Пурматинським райвійськкоматом. Загинув 15.09.1941 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі.
- Таджибаєв Ашир**, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1910 р.н. Нар. на території Мугальської сільської ради Галлі-Аральського р-ну Самаркандської обл. Узбекикої РСР. Призваний Галлі-Аральським райвійськкоматом Самаркандської обл. Загинув 20.09.1943 р. в боях за х. Середній (тепер не існує). Був похований на кладовищі х. Середній, згодом останки перенесено в смт. Велика Багачка до братської могили. Рідні: дружина, Таджибаєва Смаква, проживала за місцем народження чоловіка.
- Ташрибров Жанги**, рядовий 929 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії. Загинув 21.09.1941 р. Похований на території Великобагачанського р-ну.
- Темник І.Д.**, секретар підпільного райкому КП(б)У. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної влади 20.07.1942 р. Похований у смт. Велика Багачка.
- Тихонов Михайло Миколайович**, рядовий 936 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1908 р.н. Нар. у м. Москві. Призваний Конським райвійськкоматом Красноярського краю, тепер Російська Федерація. Помер від ран 19.09.1943 р. Похований у с. Огірівка. Рідні: дружина, Тихонова Ольга Петрівна, проживала у м. Москві.
- Тілепенін Іван Тихонович**, гвардії рядовий 90 окремого стрілецького батальйону 80 гвардійської стрілецької дивізії, 1923 р.н. Нар. в с. Княжинська Челябінської обл., тепер Російської Федерації. Призваний 30.01.1942 р. Магнітогорським райвійськкоматом. Загинув 24.09.1943 р. Похований у с. Балаклія, в братській могилі.
- Тішин**, рядовий. 1910 р.н. Загинув 15.09.1941 р. Похований у смт. Велика Багачка в братській могилі.
- Ткаченко Григорій Олександрович**, комсомолец. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 11.12.1942 р. Причина розстрілу – антинацистська агітація.
- Тойчин Григорій Олександрович**, рядовий стрілок 169 протитанкової роти 20 повітряно-десантного гвардійського стрілецького полку, 1923 р.н. Нар. в с. Благоданівка м. Красноармійськ (?) Орджонікідзевського краю. Призваний Калінінським райвійськкоматом у 1942 р. 15.10.1943 поступив до 10 окремого медсанбату з наскрізним кулевим пораненням тазостегнового суглобу з пошкодженням кістки, помер від травматичного шоку 16.10.1943 р. Був похований на західній околиці с. Корнієнки, у братській могилі. Рідні: батько, Тойчин А.Н., проживав за місцем народження сина.
- Тригубенко Костянтин Степанович**, партизан, 1915 р.н. Нар. у містечку Багачка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер смт. Велика Багачка, районний центр Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у квітні 1942 р. Похований у смт. Велика Багачка.
- Трусько Ісаак Семенович**, партизан, 1895 р.н. Нар. у містечку Багачка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер смт. Велика Багачка, районний центр Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в 1942 р. Похований у смт. Велика Багачка.
- Трускало Трохим Якович**, партизан, 1904 р.н. Нар. у містечку Остап'є Хорольського повіту Полтавської губ., тепер село Великобагачанського р-ну Полтавської губ. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 4.07.1942 р. Похований у с. Остап'є, в братській могилі.
- Удод Пилип Макарович**, червоноармієць 587 стрілецького полку 212 стрілецької дивізії, 1916 р.н. Загинув у жовтні 1941 р. Похований у с. Запсілля, в братській могилі.
- Урюпін Василь Федорович**, червоноармієць, стрілок 1235 стрілецького полку 373 стрілецької дивізії, польова пошта 16714. Загинув 14.10.1943 р. Похований у с. Псільське.

- Усов Василь Федосійович**, червоноармієць, стрілок 936 стрілецького полку 254 стрілецької дивізії, 1900 р.н. Нар. в с. Новий Починок Кичмансько-Городецького р-ну Вологодської обл. Призваний Красно-Пустинським райвійськкоматом Московської обл. Загинув 22.09.1943 р. при визволенні смт. Велика Багачка. Похований на кладовищі смт. Велика Багачка. Рідні: дружина, Усова Євдокія Еміліївна, проживала в с. Старосілля Суванінського р-ну Ярославської обл.
- Федоряка Микола Олексійович**, партизан, 1922 р.н. Обставини загибелі невідомі. Похований у с. Матяшівці, в братській могилі.
- Хадиев Хазей**, рядовий 13 гвардійської стрілецької дивізії, 1925 р.н. Загинув 20.09.1943 р. Був похований у с. Перекопівка. Доля могили невідома.
- Харченко Микола Федорович**, гвардії сержант, командир відділення 195 ЗСП, 1916 р.н. Нар. в с. Дворічний Кут Дергачівського району Харківської обл. Призваний Дергачівським райвійськкоматом у 1943 р. 16.10.1943 поступив до 10 окремого медсанбату зі сліпим осколковим пораненням живота, помер від рани 17.10.1943 р. Був похований на західній околиці с. Корнієнки, у братській могилі. Рідні: батько, Харченко Ф.Н., проживав за місцем народження сина.
- Хлопотін О.М.**, навідник 5 окр. гв. кінноарт. див. 25 гвардійського кавалерійського полку 6 гвардійської кавалерійської дивізії. Загинув 20.09.1941 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі.
- Хренов Іван Григорович**, рядовий, стрілок 936 стрілецького полку, 1911 р.н. Нар. в с. Моляська Толарнавського р-ну Тульської обл. Призваний Чесменським райвійськкоматом Челябінської обл. Загинув 20.09.1943 р. в бою за смт. Велика Багачка. Похований у смт. Велика Багачка, в братській могилі. Рідні: дружина, Хренова Марія Михайлівна, проживала за адресою: х. Новопотапівський
- Христенко Дмитро Опанасович**, партизан, 1902 р.н. Нар. у містечку Багачка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер смт. Велика Багачка, районний центр Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в 1942 р. Похований в смт. Велика Багачка.
- Хусайнов Х.Б.**, сержант. Загинув 25.09.1943 р. Похований в с. Білоцерківка, в братській могилі.
- Чабаненко**, партизан. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації під час тимчасової окупації села у 1942 р. Похований у с. Огірівка, в братській могилі.
- Черевко Євген Опанасович**. Арештований гестапо. Доля невідома, вірогідно, був розстріляний.
- Черевков Кирило Якович**, рядовий 136 стрілецького полку, 1902 р.н. Загинув 26.09.1943 р. Похований у смт. Велика Багачка, в братській могилі.
- Черкас Степан Кузьмич**, партизан, 1898 р.н. Нар. у містечку Багачка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер смт. Велика Багачка, районний центр Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у вересні 1942 р. Похований в смт. Велика Багачка.
- Черних Михайло Сергійович**, старший політрук, комісар батальйону 3 танкової бригади, 1908 р.н. Нар. у м. Челябінськ. Загинув 18.09.1941 р. Похований у с. Білоцерківка, у братській могилі.
- Чумак Василь Прокопович**, капітан, 1907 р.н. Нар. в х. Байрак Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Мобілізований у 1941 р. Помер від ран у 1944 р. Похований у с. Байрак. Могила невідома.
- Шавша Федір Єлсисейович**, рядовий 929 стрілецького полку, 254 стрілецької дивізії. Загинув 21.09.1943 р. Був похований на х. Даценків (тепер не існує). Доля могили невідома.
- Шапіров Б.Д.**, рядовий. Загинув у 1941 р. Похований у с. Кравченки, в братській могилі.
- Шарапов Іван Федорович**, військовослужбовець 29 гвардійського стрілецького полку 7 гвардійської повітряно-десантної дивізії, 1923 р.н. Нар. в Ташкентській обл. Помер від ран в 474 хірургічному польовому похідному госпіталі 29.09.1943 р. Похований у с. Бідоцерківка, в братській могилі. Рідні: мати, Шарапова Марія Тимофіївна, проживала за адресою: Челябінська обл., м. Садко, Криловська пл. 2.

- Шаханов Аріст**, червоноармієць 34 кавалерійського полку, 1917 р.н. Загинув 15.09.1941 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі.
- Пашков М.П.**, сержант. Загинув у 1943 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі.
- Шевченко Єгор Васильович**, рядовий, 1917 (1910) р.н. Нар. в с. Човно-Федорівка Зінківського повіту Полтавської губ., тепер Зінківського р-ну Полтавської обл. Мобілізований у 1943 р. Помер від ран 6.10.1943 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі.
- Шевченко**, старший лейтенант, 66 стрілецька дивізія. Загинув у вересні 1943 р. Похований в с. Радивонівка.
- Шепель Самсон Якович**, партизан-зв'язковий, 1900 р.н. Нар. в х. Огіривці Хорольського повіту Полтавської губ., тепер село Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в 1942 р. Похований у с. Огірівка, в братській могилі.
- Шепель**, секретар народного суду. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в 1943 р. Похований в с. Білоцерківка, в братській могилі.
- Шинкарьов А.**, червоноармієць 5 окремого гвардійського кінноартилерійського дивізіону 25 гвардійського кавалерійського полку 6 гвардійської кавалерійської дивізії. Загинув 20.09.1941 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі.
- Шкоденко І.К.**, рядовий, 1921 р.н. Загинув 25.09.1943 р. Похований у с. Білоцерківка, в братській могилі.
- Шатанагей Опанас Григорович**, рядовий, стрілок 39 стрілецького полку, польова пошта 44734, 1899 р.н. Нар. в с. Сквородинівці Золочівського р-ну. Призваний Золочівським райвійськкоматом Харківської обл. 13.10.1943 р. поступив з пораненням до 474 хірургічного похідного польового госпіталю. Помер від ран 26.10.1943 р. Похований у с. Білоцерківка. Рідні: дружина, Шатанагей Ольга Трохимівна, проживала в с. Сквородинівка Золочівського р-ну Харківської обл.
- Шульга Антон Кирилович**, гвардії рядовий, стрілок 232 стрілецького полку 60 гвардійської стрілецької дивізії, 1904 р.н. Нар. в с. Баясне Полтавського повіту Полтавської губ., тепер Диканського р-ну Полтавської обл. Мобілізований Диканським райвійськкоматом у 1943 р. 20.10.1943 р. поступив до 474 хірургічного похідного польового госпіталю, помер від ран 26.10.1943 р. Похований у с. Білоцерківка. Рідні: дружина, Шульга Мотрона Хомівна, проживала на х. Марченко Диканського р-ну.
- Явтушенко Іван Максимович**, партизан, 1903 р.н. Нар. у містечку Багачка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер смт. Велика Багачка, районний центр Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у вересні 1942 р. Похований в смт. Велика Багачка.
- Якименко Олексій Савелійович**, червоноармієць, кавалерист 1 ескадрону 158 кавалерійського полку 3 кавалерійської дивізії, 1921 р.н. Нар. в с. Василівка Шульбінської сільської ради Шульбінського р-ну. Семипалатинської обл. Призваний Бельгагинським райвійськкоматом Семипалатинської обл. Зник безвісти 15.09.1941 р. під час бою в районі с. Білоцерківка. Рідні: батько, Якименко С., проживав за місцем народження сина.
- Яковенко Іван Іванович**, партизан, 1908 р.н. Нар. в х. Байрак Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у березні 1942 р. Похований в смт. Велика Багачка.
- Яковенко Іван Павлович**, партизан, 1893 р.н. Нар. в с. Мала Решетилівка Миргородського повіту Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1943 р. Похований в с. Мала Решетилівка.
- Яковлев Пилип Євдокимович**, рядовий. Загинув 13.09.1943 р. Похований у с. Перекопівка. Доля могили невідома.
- Яловенко Іван Якович**, партизан. Нар. 20.11.1896 р. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 19.08.1942 р. Похований у с. Радивонівка.
- Ярошенко Гаврило Петрович**, партизан. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації під час тимчасової окупації села у 1942 р. Похований у с. Огірівка, в братській могилі.

ПОКАЖЧИК

пам'яток історії та культури Великобагачанського району

№№ п/п	Населений пункт	Назва об'єкту	Сторінка
1	2	3	4
1.	Велика Багачка, смт.	Дуб черешчатий – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа).	25
2.	Велика Багачка, смт.	Городище сотенного містечка Багачка (археол.).	25
3.	Велика Багачка, смт.	Поселення, епоха бронзи. (археол.)	26
4.	Велика Багачка, смт.	Курганний могильник (археол.).	26
5.	Велика Багачка, смт.	Курганний могильник (археол.).	26
6.	Велика Багачка, смт.	Курган (археол.).	26
7.	Велика Багачка, смт.	Курган (археол.).	27
8.	Велика Багачка, смт.	Меморіальний комплекс: група могил (3) радянських воїнів, партизанів, пам'ятний знак полеглим землякам, алея Героїв (іст.)	27 – 29
9.	Велика Багачка, смт.	Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	29
10.	Велика Багачка, смт.	Могила підпільника Т.І. Бутяги (іст.) ⁸	29 – 30
11.	Велика Багачка, смт.	Група братських могил (5) радянських воїнів (іст.)	30
12.	Велика Багачка, смт.	Дві одиночні могили радянських воїнів (іст.)	30
13.	Велика Багачка, смт.	Братська могила радянських воїнів (іст.)	30 – 31
14.	Велика Багачка, смт.	Одиночні могили (2) радянських воїнів (іст.)	31
15.	Велика Багачка, смт.	Пам'ятний знак на честь козаків Багачанської сотні (іст.)	31 – 32
16.	Велика Багачка, смт.	Могильна плита XVIII ст. (іст.)	32 – 33
17.	Велика Багачка, смт.	Братська могила учасників Громадянської війни (іст.)	33
18.	Велика Багачка, смт.	Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	33
19.	Велика Багачка, смт.	Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	33 – 34
20.	Велика Багачка, смт.	Пам'ятний знак учасникам бойових дій в Афганістані (іст.)	34
21.	Велика Багачка, смт.	Пам'ятний знак учасникам ліквідації та жертвам аварії на Чорнобильській АЕС (іст.)	35

Показчик

1	2	3	4
22.	Велика Багачка, смт.	Пам'ятник-погруддя Тарасу Григоровичу Шевченку (іст.)	35
23.	Велика Багачка, смт.	Пам'ятник Федору Даниловичу Кушнерику (іст.)	36
24.	Велика Багачка, смт.	Пам'ятник-погруддя Глібу Михайловичу Загородньому (іст.)	36 – 37
25.	Велика Багачка, смт.	Пам'ятник Володимиру Іллічу Леніну (іст.)	37
26.	Велика Багачка, смт.	Пам'ятний знак Геннадію Михайловичу Захарченко (іст.)	37 – 38
27.	Велика Багачка, смт.	Меморіальна дошка Федору Даниловичу Кушнерику (іст.)	38
28.	Велика Багачка, смт.	Пам'ятна дошка на честь Василя Павлівни Чекалової (іст.)	38 – 39
29.	Велика Багачка, смт.	Меморіальна дошка на честь Героя Радянського Союзу Івана Івановича Шепеля (іст.)	39
30.	Велика Багачка, смт.	Будинок, в якому жив Геннадій Михайлович Захарченко (іст.)	39 – 40
31.	Велика Багачка, смт.	Могила Федора Даниловича Кушнерика (іст.)	40 – 41
32.	Велика Багачка, смт.	Могила Гліба Михайловича Загороднього (іст.)	41 – 4
33.	Велика Багачка, смт.	Могила Геннадія Миколайовича Захарченка (іст.)	42
34.	Велика Багачка, смт.	Колишній будинок Б.П. Вульфберга, нині корпус санаторію «Псьол» (іст.)	43
35.	Велика Багачка, смт.	Пам'ятний знак – гармата Д-44 (іст., техн.)	43 – 44
36.	Велика Багачка, смт.	Фрагмент протитанкової самохідної артилерійської установки «MARDER II» (іст., техн.)	44
37.	Андрущине, с.	Курган (археол.)	44
38.	Андрущине, с.	Курган (археол.)	44 – 45
39.	Багачка Перша, с.	Курганний могильник (археол.)	45
40.	Багачка Перша, с.	Братська могила радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	45
41.	Багачка Перша, с.	Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	46
42.	Байрак, с.	Байраківський ландшафтний заказник місцевого значення (природа)	46
43.	Байрак, с.	Братська могила радянських воїнів, партизанів, жертв фашизму, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	46 – 47
44.	Байрак, с.	Могила Марії Петрівни Маленко (іст.)	47 – 48
45.	Байрак, с.	Пам'ятник Володимиру Іллічу Леніну і Надії Костянтинівні Крупській (іст.)	48

пам'яток історії та культури Великобагачанського району

1	2	3	4
46.	Балаклія, с.	Поселення, доба бронзи (археол.)	48 – 49
47.	Балаклія, с.	Поселення, доба бронзи (археол.)	49
48.	Балаклія, с.	Поселення, доба бронзи (археол.)	49
49.	Балаклія, с.	Поселення, доба бронзи (археол.)	49
50.	Балаклія, с.	Поселення, ранній залізний вік (археол.)	49 – 50
51.	Балаклія, с.	Городище сотенного містечка Балаклія, к. XVI – XVIII ст. (археол.).	50 – 51
52.	Балаклія, с.	Курганний могильник (археол.)	51
53.	Балаклія, с.	Курган (археол.)	51
54.	Балаклія, с.	Курган (археол.)	51
55.	Балаклія, с.	Курган (археол.)	51 – 52
56.	Балаклія, с.	Меморіальний комплекс: Пам'ятна дошка жертвам Громадянської війни, братська могила радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	52
57.	Балаклія, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	52 – 53
58.	Балаклія, с.	Пам'ятник Володимиру Іллічу Леніну (іст.)	53
59.	Балаклія, с.	Пам'ятна дошка на честь Михайла Пантелеймоновича Цикала (іст.)	53 – 54
60.	Балаклія, с.	Пам'ятна дошка на честь Анатолія Ілліча Костенка (іст.)	54 – 55
61.	Баланди, с.	Курган (археол.)	55
62.	Балюки, с.	Курганий могильник (археол.)	55
63.	Балюки, с.	Курган (археол.)	55
64.	Балюки, с.	Курган (археол.)	55
65.	Балюки, с.	Майдан (археол.)	55 – 56
66.	Балюки, с.	Братська могила радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	56
67.	Балюки, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	56 – 57
68.	Балюки, с.	Могила радянського воїна Павла Ларіоновича Писаренка (іст.)	57
69.	Бехтерщина, с.	Курган (археол.)	58
70.	Бехтерщина, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	58
71.	Бехтерщина, с.	Братська могила учасників Громадянської війни (1919 р.), радянських воїнів (іст.)	58 – 59
72.	Білоцерківка, с.	Поселення. Доба бронзи, ранній залізний вік (археол.)	59

Показчик

1	2	3	4
73.	Білоцерківка, с.	Поселення. Доба бронзи, ранній залізний вік (археол.)	59
74.	Білоцерківка, с.	Меморіальний комплекс: братські могили учасників Громадянської війни, радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	59 – 60
75.	Білоцерківка, с.	Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	60
76.	Білоцерківка, с.	Будинок школи, в якій навчалися Герої Радянського Союзу Федір Омелянович Василенко та Сергій Йосипович Василенко (іст.)	60 – 61
77.	Бірки, с.	Географічний центр Полтавщини – ландшафтний заказник місцевого значення (природа)	62
78.	Бірки, с.	Братська могила радянських воїнів, партизанів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	62 – 63
79.	Бірки, с.	Могила радянського воїна (іст.)	63
80.	Бірки, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	63
81.	Бірки, с.	Пам'ятна дошка на честь Сидора Івановича Срібного (іст.)	63 – 64
82.	Буряківщина, с.	Курганний могильник (археол.)	64
83.	Бутова Долина, с.	Курган (археол.)	64
84.	Бутова Долина, с.	Курган (археол.)	65
85.	Бутова Долина, с.	Курган (археол.)	65
86.	Бутова Долина, с.	Курган (археол.)	65
87.	Бутова Долина, с.	Курган (археол.)	65
88.	Бутова Долина, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	65 – 66
89.	Бутова Долина, с.	Братська могила партизанів (іст.)	66
90.	Бутова Долина, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	66 – 67
91.	Вишняківка, с.	Курган (археол.)	67
92.	Вишняківка, с.	Курган (археол.)	67
93.	Вишняківка, с.	Курган (археол.)	67
94.	Гарнокут, с.	Поселення, неоліт, доба бронзи (археол.)	67 – 68
95.	Герусівка, с.	Курган (археол.)	65
96.	Герусівка, с.	Курган (археол.)	65
97.	Говори, с.	Курганний могильник (археол.)	65

пам'яток історії та культури Великобагачанського району

1	2	3	4
98.	Говори, с	Курган (археол.)	65
99.	Гоголеве, с.	Поселення. раннє середньовіччя (археол.)	68 – 69
100.	Гоголеве, с.	Курганний могильник (археол.)	69
101.	Гоголеве, с.	Курганний могильник (археол.)	69
102.	Гоголеве, с.	Курганний могильник (археол.)	69
103.	Гоголеве, с.	Курганний могильник (археол.)	69 – 70
104.	Гоголеве, с.	Курган (археол.)	70
105.	Гоголеве, с.	Курган (археол.)	70
106	Гоголеве, с.	Курган (археол.)	70
107.	Гоголеве, с.	Братська могила партизанів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	70 – 71
108.	Гоголеве, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	71
109.	Гоголеве, с.	Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	71 – 72
110.	Гоголеве, с.	Пам'ятник Михайлу Сергійовичу Грушевському (іст.)	72
111.	Гоголеве, с.	Пам'ятник Миколі Васильовичу Гоголю (іст.)	72 – 73
112.	Гоголеве, с.	Будинок цеху видобутку нафти і газу, в якому працював Станіслав Миколайович Горев (іст.)	73 – 74
113.	Грянчиха, с.	Поселення. Доба бронзи, раннє середньовіччя. (археол.)	74
114.	Грянчиха, с.	Курганний могильник (археол.)	74
115.	Грянчиха, с.	Курганний могильник (археол.)	74
116.	Грянчиха, с.	Курганний могильник (археол.)	75
117.	Грянчиха, с.	Курганний могильник (археол.)	75
118.	Грянчиха, с.	Курган (археол.)	75
119.	Грянчиха, с.	Курган (археол.)	75
120.	Грянчиха, с.	Курган (археол.)	75
121.	Грянчиха, с.	Курган (археол.)	75 – 76
122.	Дакалівка, с.	Курганний могильник (археол.)	76
123.	Дакалівка, с.	Курганний могильник (археол.)	76
124.	Дакалівка, с.	Курган (археол.)	76
125.	Дакалівка, с.	Курган (археол.)	76
126.	Дзюбівщина, с.	Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	76 – 77

Показчик

1	2	3	4
127.	Довгалівка, с.	Курганний могильник (археол.)	77
128.	Довгалівка, с.	Курганний могильник (археол.)	77
129.	Довгалівка, с.	Курган (археол.)	77
130.	Довгалівка, с.	Курган (археол.)	77
131.	Довгалівка, с.	Курган (археол.)	77 – 78
132.	Довгалівка, с.	Меморіальний комплекс: братська могила радянських воїнів, партизанів, пам'ятний знак полеглим землякам, пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	78
133.	Довгалівка, с.	Могила Ігора Миколайовича Новікова (іст.)	79
134.	Довгалівка, с.	Могила радянського воїна (іст.)	79
135.	Довгалівка, с.	Пам'ятник Василю Івановичу Чапаєву (іст.)	79 – 80
136.	Запсілля, с.	Селище, пізньозарубинецька культура (2-га пол. I – кін. II ст. н.е.) (археол.)	80
137.	Запсілля, с.	Поселення, пізній неоліт (V – поч. IV тис. до н.е.), енеоліт (кін. IV – III тис. до н.е.), епоха раннього бронзового віку (поч. II тис. до н.е.) (археол.)	80 – 81
138.	Запсілля, с.	Поселення, пізній неоліт (V – поч. IV тис. до н.е.), доба бронзи (II тис. до н.е.), ранньослов'янський час (середина – третя чверть I тис. н.е.) (археол.)	81
139.	Запсілля, с.	Поселення, раннє середньовіччя (археол.)	81 – 82
140.	Запсілля, с.	Братська могила радянського воїна і партизана (іст.)	82
141.	Затон, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	82 – 83
142.	Затон, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	82
143.	Затон, с.	Братська могила партизанів-підпільників (іст.)	83 – 84
144.	Затон, с.	Могила Героя Радянського Союзу Михайла Федоровича Кияшка (іст.)	84
145.	Іванівка, с.	Курганний могильник (археол.)	85
146.	Іванівка, с.	Курганний могильник (археол.)	85
147.	Іванівка, с.	Курган (археол.)	85
148.	Іванівка, с.	Курган (археол.)	85
149.	Колосівка, с.	Поселення, неоліт, доба бронзи (археол.)	86
150.	Колосівка, с.	Поселення, неоліт, доба бронзи (археол.)	86
151.	Колосівка, с.	Курганний могильник (археол.)	86

пам'яток історії та культури Великобагачанського району

1	2	3	4
152.	Колосівка, с.	Могила радянського воїна (іст.)	86 – 87
153.	Коноплянка, с.	Поселення, ранній залізний вік (археол.)	87
154.	Коноплянка, с.	Поселення, ранне середньовіччя (археол.)	87
155.	Коноплянка, с.	Курганний могильник (археол.)	87
156.	Коноплянка, с.	Курганний могильник (археол.)	87
157.	Коноплянка, с.	Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр., (іст.)	88
158.	Корнієнки, с.	Курганний могильник (археол.)	88
159.	Корнієнки, с.	Могила радянського воїна, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	88 – 89
160.	Кравченки, с.	Курганний могильник (археол.)	89
161.	Кравченки, с.	Братські могили (2) – учасників Громадянської війни, радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	89 – 90
162.	Кравченки, с.	Могила Володимира Олексійовича Демиденка (іст.)	90
163.	Красногорівка, с.	Братська могила радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	90 – 91
164.	Красногорівка, с.	Пам'ятник Миколі Васильовичу Гоголю (іст.)	91 – 92
165.	Красногорівка, с.	Пам'ятник Володимиру Іллічу Леніну (іст.)	92
166.	Кротівщина, с.	Курганний могильник (археол.)	92
167.	Кротівщина, с.	Курганний могильник (археол.)	92 – 93
168.	Кротівщина, с.	Курганний могильник (археол.)	93
169.	Кротівщина, с.	Курган (археол.)	93
170.	Кротівщина, с.	Курган (археол.)	93
171.	Кротівщина, с.	Курган (археол.)	93
172.	Кротівщина, с.	Курган (археол.)	93
173.	Кротівщина, с.	Курган (археол.)	94
174.	Кротівщина, с.	Курган (археол.)	94
175.	Кротівщина, с.	Курган (археол.)	94
176.	Кротівщина, с.	Курган (археол.)	94
177.	Кротівщина, с.	Могила радянського воїна, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	94 – 95
178.	Кротівщина, с.	Братська могила радянських воїнів (іст.)	95
179.	Кротівщина, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	95 – 96

Показчик

1	2	3	4
180.	Кротівщина, с.	Пам'ятник Івану Петровичу Котляревському (іст.)	96
181.	Кульбашне, с.	Курганний могильник (археол.)	96
182.	Лугове, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	96 – 97
183.	Мала Решетилівка, с.	Братська могила партизанів (іст.)	97
184.	Мала Решетилівка, с.	Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр., пам'ятний знак (іст.)	97 – 98
185.	Мала Решетилівка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	98
186.	Малинщина, с.	Майдан (археол.)	98 – 99
187.	Мар'янське, с.	Дуб черешчатий – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)	99
188.	Мар'янське, с.	Курганний могильник (археол.)	99
189.	Мар'янське, с.	Курганний могильник (археол.)	100
190.	Мар'янське, с.	Курганний могильник (археол.)	100
191.	Мар'янське, с.	Курган (археол.)	100
192.	Мар'янське, с.	Курган (археол.)	100
193.	Мар'янське, с.	Курган (археол.)	100
194.	Мар'янське, с.	Майдани (археол.)	100 – 101
195.	Мар'янське, с.	Садиба, в якій жив і працював Тарас Григорович Шевченко (архітектура)	101 – 103
196.	Матяшівка, с.	Місцезнаходження Матяшівка-1 — доба ранньої та середньої бронзи (археол.)	103
197.	Матяшівка, с.	Місцезнаходження Матяшівка-2 — доба бронзи (археол.)	103
198.	Матяшівка, с.	Братська могила радянських воїнів, партизанів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	103 – 104
199.	Матяшівка, с.	Місце поховання, пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 33 рр. (іст.)	104
200.	Матяшівка, с.	Пам'ятник Фрідріху Енгельсу (іст.)	105
201.	Матяшівка, с.	Могила Якова Антоновича Федоряки (іст.)	105
202.	Михайлівка, с.	Курганний могильник (археол.)	106
203.	Михайлівка, с.	Курганний могильник (археол.)	106
204.	Михайлівка, с.	Курган (археол.)	106
205.	Михайлівка, с.	Курган (археол.)	106
206.	Михайлівка, с.	Майдани (археол.)	106 – 107

пам'яток історії та культури Великобагачанського району

1	2	3	4
207.	Михайлівка, с.	Братська могила радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	107
208.	Морозівщина, с.	Поселення, епоха бронзи (археол.)	107 – 108
209.	Мостовівщина, с.	Курганний могильник (археол.)	108
210.	Мостовівщина, с.	Курган (археол.)	108
211.	Мостовівщина, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	108
212.	Огирівка, с.	Курганний могильник (археол.)	109
213.	Огирівка, с.	Курганний могильник (археол.)	109
214.	Огирівка, с.	Курганний могильник (археол.)	109
215.	Огирівка, с.	Курганний могильник (археол.), майдан (археол.)	109
216.	Огирівка, с.	Курган (археол.)	109 – 110
217.	Огирівка, с.	Братська могила радянських воїнів, жертв фашизму, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	110
218.	Огирівка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933рр. (іст.)	110 – 111
219.	Огирівка, с.	Пам'ятник Володимиру Іллічу Леніну (іст.)	111
220.	Олефіри, с.	Курганний могильник (археол.)	111
221.	Олефіри, с.	Курганний могильник (археол., пізні середньовіччя).	111 – 112
222.	Олефіри, с.	Курганний могильник (археол.)	112
223.	Олефіри, с.	Курганний могильник (археол.)	112
224.	Олефіри, с.	Курганний могильник (археол.)	112
225.	Олефіри, с.	Курган (археол.)	112
226.	Олефіри, с.	Курган (археол.)	112 – 113
227.	Олефіри, с.	Курган (археол.)	113
228.	Олефіри, с.	Курган (археол.)	113
229.	Олефіри, с.	Курган (археол.)	113
230.	Олефіри, с.	Курган (археол.)	113
231.	Олефіри, с.	Курган (археол.)	113
232.	Остап'є, с.	Ботанічний заказник місцевого значення «Кут» (природа)	113 – 114
233.	Остап'є, с.	Городище і селище, Київська Русь (XII – 1-ша пол. XIII ст.), післямонгольський час (2-а пол. XIII - XIV ст.), пізні середньовіччя (XVII ст.) (археол.)	114 – 115

Показчик

1	2	3	4
234.	Остап'є, с.	Фортеця сотенного містечка Остап'є, пізні середньовіччя (2-а чв. XVII – XVIII ст.) (іст., археол.) Поселення, третя чверть I тис. н.е. (археол.)	115 – 116
235.	Остап'є, с.	Поселення, третя чверть I тис. н.е. (археол.)	116 – 117
236.	Остап'є, с.	Поселення, волинцевська культура (VIII ст.), пізні середньовіччя (2-а чв. XVII – XVIII ст.) (археол.)	117
237.	Остап'є, с.	Місцезнаходження — ґрунтовий могильник, енеоліт, засухинська культура (1-ша пол. – сер. IV тис. до н.е.) (археол.)	117 – 118
238.	Остап'є, с.	Місцезнаходження — енеоліт, доба бронзи (археол.)	118
239.	Остап'є, с.	Курганний могильник, майдан, ранній бронзовий вік, пізні середньовіччя (археол.)	118
240.	Остап'є, с.	Курганний могильник (археол.)	118 – 119
241.	Остап'є, с.	Курганний могильник (археол.)	119
242.	Остап'є, с.	Курган (археол.)	119
243.	Остап'є, с.	Братська могила радянських воїнів, партизанів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	119 – 120
244.	Остап'є, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр., (іст.)	120
245.	Остап'є, с.	Братська могила жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	120
246.	Остап'є, с.	Братська могила жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	120 – 121
247.	Остап'є, с.	Пам'ятник Володимирі Іллічу Леніну (іст.)	121
248.	Остап'є, с.	Меморіальна дошка Семену Івановичу Бережному (іст.)	121 – 122
249.	Остап'є, с.	Будинок земської лікарні (іст.)	122
250.	Писарівщина, с.	Поселення, ранній залізний вік (археол.)	122 – 123
251.	Писарівщина, с.	Поселення, ранні середньовіччя (археол.)	123
252.	Писарівщина, с.	Місцезнаходження, доба бронзи, ранні середньовіччя (археол.)	123
253.	Писарівщина, с.	Поселення, заний залізний вік, ранні середньовіччя (археол.)	123 – 124
254.	Писарівщина, с.	Місцезнаходження, доба бронзи (археол.)	124
255.	Поділ, с.	Курганний могильник (археол.)	124
256.	Поділ, с.	Курганний могильник (археол.)	124
257.	Поділ, с.	Курганний могильник (археол.)	125

пам'яток історії та культури Великобагачанського району

1	2	3	4
258.	Поділ, с.	Курган (археол.)	125
259.	Поділ, с.	Курган (археол.)	125
260.	Поділ, с.	Братська могила радянських воїнів, партизанів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	125 – 126
261.	Поділ, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	126
262.	Поділ, с.	Пам'ятник Володимиру Іллічу Леніну (іст.)	127 – 128
263.	Попове, с.	Курган (археол.)	127
264.	Попове, с.	Курган (археол.)	127
265.	Попове, с.	Курган (археол.)	127
266.	Попове, с.	Майдани, пізні середньовіччя (археол.)	127 – 128
267.	Попове, с.	Братська могила радянських воїнів і жертв фашизму (іст.)	128
268.	Попове, с.	Братська могила жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	128 – 129
269.	Попове, с.	Могила Івана Миколайовича Адаменка (іст.)	129
270.	Попове, с.	Могила Івана Григоровича Ворожбита (іст.)	129
271.	Псільське, с.	Курганний могильник (археол.)	130
272.	Псільське, с.	Курган (археол.)	130
273.	Пушкареве, с.	Курган (археол.)	130
274.	Пушкареве, с.	Курган (археол.)	130
275.	Пушкареве, с.	Курган (археол.)	130
276.	Пушкареве, с.	Майдан (археол.)	130 – 131
277.	Пушкареве, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	131
278.	Радивонівка, с.	Курганний могильник (археол.)	131
279.	Радивонівка, с.	Курганний могильник (археол.)	131
280.	Радивонівка, с.	Курганний могильник (археол.)	132
281.	Радивонівка, с.	Курган (археол.)	132
282.	Радивонівка, с.	Курган (археол.)	132
283.	Радивонівка, с.	Братська могила радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	132 – 133
284.	Радивонівка, с.	Могила радянського воїна (іст.)	133
285.	Радивонівка, с.	Могила Василя Лукича Дернового (іст.)	133
286.	Радивонівка, с.	Могила Івана Яковича Яловенка (іст.)	134

Показчик

1	2	3	4
287.	Радивонівка, с.	Могили (2) учасників Громадянської війни (іст.)	134
288.	Радивонівка, с.	Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	134 – 135
289.	Радивонівка, с.	Пам'ятник Володимиру Іллічу Леніну (іст.)	135
290.	Рокита, с.	Курганний могильник (археол.)	135
291.	Рокита, с.	Курганний могильник (археол.)	135 – 136
292.	Рокита, с.	Курган (археол.)	136
293.	Рокита, с.	Курган (археол.)	136
294.	Рокита, с.	Курган (археол.)	136
295.	Рокита, с.	Братська могила учасників Громадянської війни, радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	136 – 137
296.	Рокита, с.	Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	137
297.	Рокита, с.	Пам'ятник Володимиру Іллічу Леніну (іст.)	137 – 138
298.	Рокита, с.	Будинок школи, в якій навчався Володимир Олексійович Демиденко (іст.)	138 – 139
299.	Семенівка, с.	Курганний могильник (археол.)	139
300.	Семенівка, с.	Курган (археол.)	139
301.	Семенівка, с.	Курган (археол.)	139
302.	Семенівка, с.	Курган (археол.)	139
303.	Семенівка, с.	Братська могила радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	139 – 140
304.	Семенівка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	140
305.	Сидорівщина, с.	Курганний могильник (археол.)	140 – 141
306.	Скибівщина, с.	Курган (археол.)	141
307.	Скибівщина, с.	Братська могила жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	141
308.	Скибівщина, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	141 – 142
309.	Степанівка, с.	Братська могила радянських воїнів, пам'ятний полеглим землякам (іст.)	142
310.	Степанівка, с.	Пам'ятник – погруддя Володимиру Васильовичу Ганнуценку (іст.)	142 – 143
311.	Степанівка, с.	Пам'ятна дошка на честь Володимира Васильовича Ганнуценка (іст.)	143 – 144
312.	Степанівка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	144

пам'яток історії та культури Великобагачанського району

1	2	3	4
313.	Стефанівщина, с.	Курганний могильник (археол.)	144
314.	Стефанівщина, с.	Курганний могильник (археол.)	144 – 145
315.	Стефанівщина, с.	Курган (археол.)	145
316.	Суржки, с.	Курганний могильник (археол.)	145
317.	Устивиця, с.	Поселення, ранньослов'янський час (археол.)	145
318.	Устивиця, с.	Городище сотенного містечка Устивиця к. XVI – XVIII ст. (археол.)	145 – 146
319.	Устивиця, с.	Курганний могильник (археол.)	146
320.	Устивиця, с.	Курганний могильник, майдан (археол., пізніє середньовіччя)	146 – 147
321.	Устивиця, с.	Курган (археол.)	147
322.	Устивиця, с.	Курган (археол.)	147
323.	Устивиця, с.	Братська могила учасників Громадянської війни, радянських воїнів, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	147 – 148
324.	Устивиця, с.	Пам'ятний знак на честь Василя Трохимовича Наріжного (іст.)	148 – 149
325.	Устивиця, с.	Будинок земської лікарні, де працював Овксентій Трохимович Богаєвський (іст.)	149
326.	Устивиця, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	149 – 150
327.	Чапаївка, с.	Курганний могильник (археол.)	150
328.	Чапаївка, с.	Курганний могильник (археол.)	150
329.	Шепелі, с.	Курган (археол.)	150 – 151
330.	Широка Долина, с.	Курган (археол.)	151
331.	Широка Долина, с.	Меморіальний комплекс – братська могила радянських активістів, жертви фашизму, радянських воїнів, пам'ятник землякам (іст.)	151 – 152
332.	Широка Долина, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	152
333.	Широка Долина, с.	Пам'ятник Карлу Марксу (іст.)	152 – 153
334.	Широке, с.	Курганний могильник (археол.)	153
335.	Широке, с.	Братська могила військовополонених, пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	153 – 154
336.	Широке, с.	Могила радянського воїна (іст.)	154
337.	Шияни, с.	Поселення, доба бронзи, ранне середньовіччя (археол.)	154
338.	Шпирни, с.	Курганний могильник (археол.)	154 – 155

1	2	3	4
339.	Шпирни, с.	Курган (археол.)	155
340.	Якимове, с.	Курганний могильник (археол.)	155
341.	Якимове, с.	Курганний могильник (археол.)	155
342.	Якимове, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	155 – 156
343.	Якимове, с.	Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	156

ПОКАЖЧИК

імен та географічних назв

А

Абдуллаєв Фатих 157
Абдуллаєва Магіра 157
Авраменко М.С. 157
Агафон, св. 22
Адаменко І.М. 129
Азербайджанська РСР 172
Алібаба Н. 157
Алібаба Палабоо 157
Аліхейль, н.п. 90, 138
Альшевський район 157
Андрейченко С. 102
Андріївка, с. 159
Андрущине, с. 44
Ардатовськ, м. 166
Ардатський район 159
Арсеній Могилянський, митрополит 21
Артемівський район 162
Арцешев Я.І. 157
Арцешева А.Є. 157
Атабаєв К. 157
Атономна Республіка Крим 38
Афанасєв С.З. 157
Афганістан див. Демократична Республіка Афганістан
Ахмеджанов Б.А. 157
Ахтанишський район 157
Ашкадгодшдирська сільська рада 159

Б

Бабарбожська сільська рада 167
Багачанська волость 9
Багачанська Перша сільська рада 7, 139, 142, 153
Багачанська сільська рада 7
Багачка див. Велика Багачка, смт.
Багачка Перша, с. 18, 45, 46, 139, 167, 168
Багачка, м-ко, див. Велика Багачка, смт.
Базилевський Ф. 116
Байбуров А.Х. 157
Байрак, с. 8, 12, 19, 46, 46, 47, 109, 157, 159, 163, 164, 165, 168, 173, 174
Байрак, х. 174
Байрацька сільська рада 7
Баклей, м-ко див. Балаклія, с.
Баку, м. 157
Балабанов В.О. 34

Балаклеїка, р. див. Балаклія, р.
Балаклійська сотня 14, 51
Балаклівська сільська рада 7, 48, 62, 122
Балаклія, р. 48, 49, 88, 107, 108, 122, 123, 124
Балаклія, м-ко див. Балаклія, с.
Балаклія, с. 9, 10, 11, 15, 17, 18, 19, 21, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 68, 136, 158, 172
Баланди, с. 55
Балтаєв Ю. 157
Балтаєва Зайна 157
Балюк П. 148
Балюки, с. 33, 55, 57, 93
Балюки, х. 16, 168
Балюківська сільська рада 7, 86
Банников О.О. 19, 37
Барабаші, с. 166
Баранівка, с. 164
Батанара, с. 170
Батарбожинська сільська рада 166
Батюхно Т.М. 46, 157
Батюхно, родина 46
Башкирська АРСР 157
Башкортостан Республіка 157
Баштанський район 171
Бежанський район 171
Безруки, х. 170
Беличенко Л.М. 157
Бельгачеський район 169
Бережний С.І. 21, 121, 122
Беренштам В. 102
Берлін, м. 149
Бессонівка, с. 160
Бессонівська сільська рада 160
Бехтерщина, с. 27, 58, 64, 65, 93, 94, 152
Белгород, м. 151
Белобєков С. 161
Беляєв П.С. 157
Беляєв С.Д. 158
Беляєва М.В. 158
Беляєва Н.П. 158
Биковська сільська рада 171
Білорусь Республіка 169
Білоруська РСР 169
Білоус В.І. 20, 21, 35, 72
Білоцерківка, м-ко див. Білоцерківка, с.
Білоцерківка, с. 9, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 59, 60, 80, 91, 110, 158, 159, 160, 161,

- 162, 163, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174
Білоцерківська сільська рада 7, 59, 62, 68, 76, 87, 90, 91, 96, 107, 140
Білоцерківська сотня 14, 51
Білоцерківський район 7
Бірки, с. 8, 18, 62, 63, 64, 157, 158, 159, 161, 163, 164, 165, 166, 169
Бірківська сільська рада 7, 55, 62, 66, 157
Благоданівка, с. 161, 172
Бобрівка, с. 165
Богаєвський О.Т. 21, 149
Богацька сотня 13, 14, 25, 31
Богослов Григорій, св. див. Григорій Богослов, с.
Божедомов В.Я. 158
Бондаренко В.Ф. 158
Бондарівщина, х. 9
Боплан Г.-Л. де 50, 116
Борблик К.Г. 158
Борисово, с. 167
Бориспіль, м. 39
Боровський Л. 13
Бородай К.Х. 158
Бородай М.Т. 158
Борський район 161
Бочкар Ф.М. 98
Браславець Михайло, козак 13, 14
Браславський В.Я. 34
Бубир Д.Д. 70, 71, 158
Бугаєнко А.К. 158
Бужин І.Й. 27, 148, 158
Буйнський район 160
Буланенко П.І. 158
Буравцов Ю.Ф. 158
Буровцов 158
Буроковський, х. 171
Буряк М.В. 158
Буряк О. 158
Буряківщина, с. 64
Бут О.Д. 107
Бутова Долина, с. 18, 64, 66
Бутово-Долинська сільська рада 7
Бутяга В.С. 27, 158
Бутяга Л.І. 84, 158
Бутяга О.С. 158
Бутяга Т.І. 29, 159
Бухара, м. 161
- В**
Валюк А. 22
Варвара, влм. 22
Василенко С.Й. 18, 21, 28, 60, 61
Василенко Ф.О. 18, 21, 28, 60, 61
Василівка, с. 174
Василівський район 169
Васильєв М.І. 159
Вахрамов Г.Р. 159
Вегерин яр 16
Велика Багачка, смт. 7, 8, 9, 11, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 46, 57, 58, 64, 65, 69, 70, 74, 75, 77, 79, 97, 99, 134, 145, 148, 150, 155, 157, 158, 159, 160, 162, 161, 163, 163, 164, 165, 166, 167, 169, 170, 171, 172, 173, 174
Великі Сорочинці, с. 69, 70
Великобагачанська волость 16
Великобагачанська селищна рада 25, 27, 64, 66, 82, 97, 109, 150
Великобагачанська сотня див. Богацька сотня
Великобагачанський район 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 17, 21, 24, 157, 158, 159, 160, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 174
Великобагачанщина 7, 9, 16, 20, 21, 28, 34
Великобогацька сотня див. Богацька сотня
Верба Д.Т. 159
Верба І.В. 159
Верещака І.І. 159
Верховськ, с. 160
Верховський район 160
Взвіз, урочище 118
Винник Г.Р. 159
Вишкрівщина, х. 9
Вишник М.П. 117
Вишняківка, с. 66
Вівнянка, р. 130, 146
Відень, м. 54
Вільшенко І. 46, 159
Вісла, р. 29
Вітебська область 169
Вовкоріз М. 17
Вовкоріз М.А. 148
Вовнянка, р. 7, 68, 76, 96, 100, 106, 145, 154
Вовчишин, урочище 49, 50
Войцун І.Г. 140
Волгоградська область 173
Володарець 159
Волосатівка, с. 169
Воровський 30, 33
Ворожит І.Г. 129, 159
Воронеж, м. 29
Воротинцев І.В. 159

Воротинцев М.В. 159
 Ворошиловградська область 169, 171
 Ворскла, р. 9, 10
 Востинська сільська рада 157
 Вужов Мат'якуб 159
 Вульферт Б.П. 15, 43

Г

Гавриленко І.М. 10, 80
 Гавриленко І.О. 156
 Гавриленко К.О. 156
 Гавриленко М.О. 156
 Гавриленко О.Л. 156
 Гаврилівка, с. 46
 Гагарін Ю. 110
 Галенко В.І. 34
 Галенко П.П. 159
 Галецький П.В.
 Галімова Ганя 157
 Галкін І.Ф. 159
 Галкін Ф.Г. 159
 Галлі-Аральський район 161, 172
 Ганнущенко В.В. 18, 28, 142, 143
 Гарнокут, с. 66, 78
 Гатіатулін Ш. 160
 Гатіатуліна К. 160
 Гафін О.О. 159
 Гафіна Д.І. 159
 Гедеон, єпископ 22
 Геранін О.С. 160
 Геранін С.М. 160
 Гербурти, родина 14
 Герига, с. 162
 Герусівка, с. 62, 68
 Герусове, с. 60, 91
 Гирка В.М. 34
 Гладкий Ю.Г. 160
 Глазков В.Ф. 160
 Глобине, м. 137
 Глобинський район 7, 62, 163
 Глухівський район 157
 Гнилиця, р. 59
 Гнідаші, с. 109
 Говори, с. 68
 Говтвяниця І.П. 70, 71, 160
 Говтвянський повіт 8, 116
 Гоголеве, залізнична станція 68
 Гоголеве, смт. 18, 20, 21, 69, 70, 71, 76, 159, 160, 165, 166
 Гоголівська селищна рада 7, 68
 Гоголь М.В. 20, 72, 73, 91
 Гончаренко 160
 Гончарі, с. 157
 Горбань І.Г. 151, 152

Гордієнко В.А. 160
 Гордієнко П.Ю. 160
 Горєв С.М. 73, 74
 Городничі, с. 77
 Горюнов Є.А. 10, 26, 48, 49, 59, 69, 74, 82, 87, 107, 122, 123, 145, 154
 Гостєв Є.В. 160
 Гостєв С.Є. 160
 Готіатулін Шаріф 160
 Грачов 160
 Григоренко П.М. 125, 160
 Григорій Богослов, св. 22
 Грозний, м. 159, 160
 Грушевський М.С. 21, 72
 Грянчиха, с. 9, 10, 74, 75, 147
 Губарєв Д.І. 160
 Губарєва К.М. 160
 Гудков С.І. 160
 Гураєво, с. 157
 Гурзуф, с-ще 38
 Гурин Д.І. 160
 Гурін І. 161
 Гусятникова гора 18, 27

Д

Давиденко 161
 Давиденко П.І. 62
 Дагестанська АРСР 162
 Дакалівка, с. 10, 76
 Данилевський, поміщик 16
 Даценки, с. 168
 Даценків, х. 173
 Дворічний Кут, с. 173
 Дворник 161
 Демиденко В.О. 19, 20, 90, 138, 139
 Демократична Республіка Афганістан 34, 37, 40, 42, 90, 138, 139
 Ден В.А. 161
 Деносілов Віканської 161
 Дергачівський район 165, 173
 Деркач М. 98
 Дерновий В.Л. 133, 161
 Дзюбенко М.Г. 161
 Дзюбенко М.І. 34
 Дзюбівщина, с. 18, 76, 91
 Дзябенко І.П. 161
 Диканський район 159
 Диканський район 166, 170, 174
 Діброва, 148
 Дідиков І.П. 161
 Дідиков Ф.І. 161
 Дніпро, р. 7, 54, 64, 129
 Довгалівка с. 10, 18, 19, 21, 43, 77, 78, 79, 163, 165, 167, 168, 171

Довгалівка, х. 9
Довгалівська сільська рада 7
Донецька область 171
Дражин Грб, урочище 74
Дронниково, с. 164
Дружино, с. 163
Дружинська сільська рада 163
Дунай, р. 54
Дядик С.М. 161
Дядюк М.В. 161

Е

Енгельс Ф. 19, 105

Є

Євграфов В.П. 161
Євграфова Є.А. 161
Єгор'ївський район 164
Єрназаров П. 161
Єрназарова Т. 161

Ж

Жаківці, с. 36
Желдлрський район 164
Животовський П.О. 148
Жигимонтівська сотня 146
Жолтовський П.М. 14
Журавель Г. 161
Журавель П.З. 161
Журбій М. 17

З

Заволж'є, смт. 158
Загородній Г.М. 36, 37, 41, 42
Загрунівка, с. 169
Зайці, с. 99, 100
Закладні, родина 141
Залуки, с. 164
Запорізька область 169
Запорожська ст. 159
Запсілля, с. 10, 11, 52, 80, 118, 165, 170, 172,
Затон, с. 18, 28, 46, 56, 82, 84, 158, 170
Затон, х. 167
Захаров О.І. 151, 161
Захарченко Г.М. 19, 20, 34, 37, 39, 40, 42
Захарченко Д.П. 162
Захарченко М.В. 42
Західна Двіна, м. 165
Зелений, отаман 33
Земцов В.Є. 162
Зіньківський район 10, 159, 162, 163,

164, 169, 170, 174, 158, 166, 170, 174
Золотарівка, с. 171
Золочівський район 164, 174
Зубані, с. 62, 136
Зубенко Л.В. 162
Зубенко М.О. 162

І

Ібрагімов Сатуалфа 162
Іванівка, с. 85, 166, 171
Івановська область 73, 158, 159
Івахно К.Т. 162
Івашкін М.М. 162
Івашкіна Н.К. 162
Іващенко, с. 162
Ідрісов Амербек 162
Ідрісов Жамай 162
Ілларіон Великий, св. 22
Ільченко Г.Я. 148
Іоанн Багатостраждальний, св. 22
Іоанн Золотоуст, св. 22
Іоанн, єпископ 22
Іоанн, св. 22
Іриліна А.В. 162
Ірклін (Ірплін) І.В. 162
Ісиккульський район 161
Іссик-Кульська область 157

Й

Йопа П.Д. 162

К

Казанська область 166
Казань, м. 164
Казенне, урочище 116
Казнистий Є.А. 27, 162
Каленіченко В. 162
Калеський район 172
Калінінська область 164, 165, 171
Калініченко Н.А. 88
Калязин, м. 164
Калязінський район 164
Кандзюба Ф. Федотович 162
Кандзюба Ф. Федосійович 162
Кандзюба Ф.І. 162
Кандибка Ю.П. 162
Кандибчине, с. 151, 162, 169
Канів, м. 41
Капітанівська сільська рада 167
Капніст В.В. 15, 43
Капніст О.В. 15, 43
Капністи, родина 15, 43
Карамишенська сільська рада 170

- Каришлак, сільська рада 161
 Карімов К. 163
 Карімов Санган 163
 Карпенко І.Ф. 148
 Картали, станція 172
 Касимов, м. 157
 Касьяненко В.І. 102
 Катеринославська губернія 38
 Кацикова могила 130
 Кваша К.Є. 163
 Кемеровська область 158
 Київ, м. 25, 31, 32, 59, 72, 73, 74, 87, 90,
 91, 125, 130, 132, 144, 153, 159, 163
 Київська область 39
 Київське намісництво 15, 114, 116
 Кикоть Л.Г. 125, 163
 Кинешемський район 158
 Киргизька РСР 157
 Киричаї, с. 66
 Кирпичов В. 46, 163
 Кисловодськ, м. 72
 Кичель Ф.Ш. 163
 Кичмансько-Городецький район 173
 Кияшко Г.Г. 28
 Кияшко М.Г. 18, 84
 Кияшко М.Ф. 18, 21, 28, 84
 Кіржнер А.С. 163
 Кіржнер Є.Й. 163
 Кіртявчулує, с. 160
 Кірюшин М.К. 163
 Кіяшко О.М. 34
 Клейн Н.Г. 52, 56, 89, 125, 137, 140
 Княжинська, с. 172
 Князев 163
 Кобеляцький повіт 166
 Кобеляцький район 10, 166
 Коваленко Є.М. 163
 Коваленко І.А. 78, 163
 Коваленко І.М. 163
 Ковнір А.Д. 128
 Ковров, м. 159
 Кожушко З.Д. 16, 58, 151
 Кокшаров І.Ю. 163
 Кокшаров О.І. 163
 Колима 54
 Колодій П.В. 72
 Колодько П.М. 163
 Коломийці, с. 160
 Коломийці, с. 10,
 Колосівка, с. 50, 52, 53, 86
 Колосков Б.І. 163
 Комишан А.Г. 27, 163
 Комі АРСР 159
 Комісаренко А.Ю. 164
 Кондратюк Ю. 102
 Конев М.К. 164
 Конєва А.Л. 164
 Коноплянка, р. 59, 60, 87
 Коноплянка, с. 10, 18, 59, 87, 88, 165
 Коноплянка, х. див. Коноплянка, с.
 Коріновський район 171
 Корнієнки, с. 88, 157, 164, 167, 171, 172,
 173
 Корнієнківська сільська рада 7, 88, 108,
 127, 154
 Корнієнко 164
 Корнякт Костянтин 14
 Костенків Грб, урочище 80
 Костенко А.І. 21, 54, 55
 Котелевський район 10
 Котельва, смт. 169
 Котлярєвський І.П. 20, 96
 Кошкін М.Ф. 164
 Кошкіна М.Г. 164
 Кравченки, с. 19, 89, 89, 111, 138, 171,
 173
 Кравченко М.С. 41
 Красівська сільська рада 166
 Красне Капітаново, с. 167
 Красний Октябрь, с. 168
 Красні Гори, с. 164
 Красноармійськ, м. 172
 Краснов В.С. 164
 Краснова Л.О. 164
 Красногорівка, с. 19, 20, 51, 60, 61, 62,
 68, 77, 90, 91, 150
 Краснодарський край 29, 159, 171
 Красноокнянський район 170
 Красноярський край 162, 172
 Краснюки, с. 110
 Краснюки, с. 165, 168
 Красотін М.А. 19, 37
 Красюк О.С. 164
 Красюк П.Г. 86
 Кременчуцький полк 26, 31, 51
 Кривошапка П.П. 164
 Кривці, с. 131
 Кривша Є.М. 164
 Кривша П.Ю. 164
 Крилов І.І. 164
 Крилова Д.О. 164
 Кротівщина с. 18, 20, 27, 92
 Кротівщинська сільська рада 7, 92, 95,
 141
 Крупнов І.Я. 164
 Крупнова Г.Ф. 164
 Крупська Н.К. 19, 48
 Кубракова балка 27
 Куйбишевська область 161
 Кулєшов О.Н. 19

Куліш А.Д. 98
Куліш Г.Т. 46, 164
Куліш І.Д. 98
Куліш Я.Є. 97, 164
Кульбашне, с. 74, 75, 96, 100
Кульбашний, х. 17
Кураш А.Г. 165
Кураш М.Г. 164
Курганська область 163
Курилін Ю. 20, 36
Курськ, м. 151
Курська область 157, 160, 165
Кусь 165
Кутепов М.М. 165
Кухаренко Я. 23
Кучеренко І.Т. 165
Кучерівка, с. 159
Кучка, с. 171
Кушнерик О.Ф. 41
Кушнерик Ф.Д. 20, 35, 36, 38, 40, 41
Куц С.П. 165

Л

Лавров В.П. 165
Лавров П. 165
Латвія 64
Левицький О.І. 13, 14
Левітін П.О. 165
Левчук В.В. 34
Ленін В.І. 19, 27, 29, 37, 43, 44, 48, 53, 92, 111, 121, 126, 135, 137, 138, 144, 145
Леся Українка 54
Лисенко Я.В. 46, 165
Лисичанський район 171
Литвинівка, х. 88
Лісниче, урочище 80
Лозувате, с. 46
Лубенська округа 7, 163
Луганська область 171
Лугова Л.М. 10, 12, 44, 45, 55, 56, 77, 92, 93, 94, 100, 101, 106, 130, 139, 141, 151, 155
Лугове, с. 96
Луговий Р.С. 11, 44, 45, 65, 66, 85, 86, 106, 122, 123, 124, 127, 128, 130, 136, 137, 146, 147, 150, 154
Луговський І.З. 98
Лук'янович О.А. 99
Лук'янович О.О. 20, 23, 101, 102
Лук'яновичі 21, 23, 99
Лукеріно, с. 161
Лукомський Й.Є. 165
Луценки, с. 160

Луценко В.О. 34
Любченко П. 17, 148
Ляпушкін І. 74
Ляскоронський В.Г. 9, 25, 50
Ляхів, с. 100
Ляхів, с. 169

М

Макаренки, с. 145
Макіївка, м. 171
Максименко Л.С. 165
Максименко П.В. 34
Максин 165
Мала Решетилівка, с. 18, 56, 97, 98, 164, 170, 174
Маленко В.П. 33, 37
Маленко Вустя П. 48
Маленко М.П. 47, 165
Маленко О.П. 48
Маленко П.М. 48
Маленко Х.П. 48
Малинщина, с. 98
Малищко А.С. 41
Малі Будища, с. 158, 162, 170
Малі Кринки, с. 163
Малойжська сільська рада 170
Малхозов М.Г. 165
Малхозова К.Х. 165
Мальцев А.І. 165
Мамонталієв 166
Мануйленко О.Я. 27, 148, 166
Мануйлівка, с. 165
Мар'янське, с. 8, 20, 21, 23, 99, 100, 102, 103, 107
Маришев І.Н. 166
Маришев Н.Н. 166
Марійська АРСР 171
Маріупольський повіт 38
Маркс К. 19, 116, 121, 122, 152, 153, 162
Марусенко П.К. 16
Марченко Я.М. 159
Марченко Я.М. 29
Марченко, х. 174
Маслій Т.Т. 166
Матяшівка, с. 10, 11, 13, 14, 18, 103, 105, 161, 166, 168, 171, 173
Матяшівська сільська рада 7, 103
Махмудракі, н.п. 40, 42
Махно Є.В. 10
Махно М.М. 82, 166
Мельникова І.С. 10, 26, 27, 51, 52, 55, 58, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 74, 75, 76, 77, 85, 87, 89, 96, 98, 99, 100, 106, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 118, 119, 124, 125, 127,

128, 130, 131, 132, 135, 136, 140, 145,
146, 147, 150, 153, 154, 155
Мельницька Гора, урочище 66
Мерзагулівський район 158
Мєфодій, єпископ 22
Меченське, с. 171
Мизайлівська сільська рад
Микитенко Ф.С. 27, 166
Миколаївська область 167
Миколаївський район 167
Миргород, м. 27, 64, 74, 99
Миргородський повіт 9, 13, 36, 38, 39,
40, 53, 54, 149, 159, 160, 161, 162, 163,
164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171,
172, 173, 174
Миргородський полк 14, 21, 26, 31, 51,
116, 145, 146
Миргородський район 7, 10, 162, 163,
169
Мирун В.Ф. 18, 29
Миславський Самуїл, митрополит див.
Самуїл Миславський, митрополит
Михайленко 166
Михайликівська сільська рада 7
Михайлівка, с. 106, 107, 160, 169
Михайлівська сільська рада 7, 96, 99,
106
Михайлович 166
Михайлово, с. 158
Мікоянівський район 160
Мінбаєва Б. 167
Могилянський Арсеній, митрополит див.
Арсеній Могилянський, митрополит
Мокляк В.О. 50, 130, 145
Молочарка, х. 97
Молочко-Волошко З.С. 27, 166
Моляська, с. 173
Момот І.Г. 166
Мордовська АРСР 159, 166, 167
Морозівщина, с. 91, 107
Морозов П.П. 166
Мосін В.П. 166
Мосіна Н.Я. 166
Москва, м. 61, 148, 149, 157, 162, 169,
172
Московська область 159, 164
Московська область
Мослівський район 166
Мостовіщина, с. 108, 127, 132, 136
Мотрій А.Т. 166
Мотрій Д.П. 166
Мугальська сільська рада 172
Мурзін В.Ю. 11
Мухтантінов Г.М. 166
Мценськ, м. 169

Мякота В.М. 151, 152, 167

Н

Н. Астраханський район 169
Наєждін І.П. 167
Наєждіна У.Є. 167
Нальчик, м. 171
Наріжнецький Антоній, митрополит
див. антоній Наріжнецький, митрополит
Наріжний В.Т. 20, 148
Наумов М. 159
Наумов М.А. 167
Наумов М.І. 46, 47, 97, 157, 165
Нафанайл, єпископ 22
Некрасова Г.М. 10
Нєстеренко Є.П. 79
Нєстеренко С.І. 88
Нєчитайло В.Г. 84, 167
Нєчитайло З.С. 84, 167
Нєчитайло О.С. 167
Никоненко 167
Ніжин, м. 24, 43
Ніколенко Ф.С. 167
Німеччина 54
Новий Починок, с. 173
Новіков І.М. 79, 167
Новікова Н.І. 167
Новоєгоровка, с. 171
Ново-Миколаївка, с. 167
Новопотапівський, х. 173
Новосанжарський район 10
Новосибірськ, м. 161
Новосибірська область 165, 168
Носін В.П. 167
Носіна Н.Я. 167
Нурза-Уйсун 159

О

Овідіопольський район 158
Овсьянкін О.П. 45, 167
Овсьянкіна Т.Д. 167
Огірівка, с. 18, 19, 47, 109, 110, 159,
161, 162, 164, 168, 169, 170, 173, 174
Одеська область 158, 161, 170, 171
Одинцов 168
Октябрський район 165
Октябрь, с. 166
Октябрський район 162
Олевка, поштове відділення 159
Олександрівський район 168
Олександрія, с. 161
Олексєнко М.М. 168
Олефір Г.М. 168
Олефіри, с. 111, 112

- Олещенко М.С. 19
Омелянченко П. 17
Омельченко О.О. 168
Омська область 161, 166
Онищенко Д.І. 45, 168
Опшнрянський район 159
Опшшня, смт. 162, 166
Опшнрянський район 158, 162
Орджонікідзевський край 165, 172
Орджонікідзенська область 168
Орел, м. 151, 160
Ореґбурзька губернія 38
Оріль, р. 9
Орлов В.М. 168
Орловська область 151, 160, 169
Орськ, м. 160
Осич, с. 168
Остап'є, м-ко див. Остап'є, с.
Остап'є, с. 8, 9, 10, 14, 15, 18, 19, 29, 68, 80, 82, 86, 111, 112, 113, 118, 119, 120, 121, 160, 162, 163, 164, 165, 166, 168, 169, 170, 172
Остап'євська волость 9
Остап'ївська сільська рада 7, 80, 111, 113, 114
Остап'ївський струмок 115
Остапівка, с. див. Остап'є, с.
Остапівська волость див. Остап'євська волость
Остапівська сотня 14, 116
Острів, урочище 103
- П**
- Павелківщинська сільська рада 7
Павленко В.А. 102
Пактія, провінція 90, 138
Панков С.М. 16, 148
Пантелеймон, св. 22
Папський район 157
Парабашева гора, урочище 139
Париж, м. 149
Пасіченко Я.І. 168
Пелешенко І.П. 17, 134
Пелешенко О.П. 17, 134
Пенівка, урочище 117
Первомайський район 167
Перекопівка, с. 161, 173, 174
Першлін ? Ілліч 168
Першлін І. 168
Петербург, м. див. Санкт-Петербург, м.
Петренко С.Г. 34
Петров А.А. 168
Петров О.А. 168
Петров Ф.Ф. 44
Пилипенко І.В. 78, 168
Пилипенко С.Ф. 78, 168
Пимен, св. 22
Пирог П.Д. 168
Писанець В.Г. 168
Писанець Д.Г. 168
Писаренки, х. 31
Писаренко А.А. 34
Писаренко П.Л. 57, 168
Писарівщина, с. 10, 19, 53, 122
Пицяк В.П. 34
Пицяк І.І. 107
Піварове, стариця 81
Півень Г.Л. 168
Підгірці, с. 77, 78
Пікка О.І. 168,
Пільгунов М.П. 151, 169
Пільгунова М.Н. 169
Піха, с. 165
Плотник С.М. 169
Поветьєв М.Ф. 169
Поветьєв Ф. 169
Поділ, с. 18, 19, 109, 124, 160, 163, 165
Подільська сільська рада 7, 46, 109, 124
Поздишев Г.О. 169
Поздняк В.Т. 169
Покровське, с. 159, 163
Покровсько-Багачанська волость 9
Полтава, м. 60, 70, 137, 144,
Полтавська губернія 9, 29, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 170, 171, 172, 173, 174
Полтавська область 7, 9, 10, 28, 36, 38, 40, 129, 159, 160, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174
Полтавська округа 7
Полтавський повіт 159
Полтавський полк 25, 26, 31, 51
Полтавський район 10
Полтавці, с. 136
Полтавщина 8, 9, 15, 16, 43, 62
Польська Народна Республіка 29, 40, 72, 143
Польща див. Польська Народна Республіка
Попове, с. 19, 88, 89, 127, 128, 129, 159, 160, 169, 171
Попові могили 128
Приходько Д.Г. 169
Прокоп'євськ, с. 168
Прохоренко Я.П. 169
Прохорівка, с. 151
Псел, р. 9, 10, 15, 25, 26, 27, 30, 43, 44, 45, 45, 48, 49, 50, 51, 52, 55, 56, 58, 59, 62, 65, 66, 68, 69, 70, 74, 75, 76, 77, 80, 81, 85, 86,

87, 88, 91, 92, 93, 94, 96, 100, 101, 103,
106, 107, 109, 111, 112, 113, 114, 115,
116, 117, 118, 119, 123, 124, 125, 127,
128, 130, 131, 132, 135, 136, 139, 140,
144, 145, 146, 147, 150, 151, 153, 154, 155
Псільське, с. 130, 172
Птушко В.Т. 169
Птушко Т.М. 169
Пулава, м. 29, 143
Пурматин, ст. 172

Р

Радивонівка, с. 17, 18, 127, 131, 132, 133,
134, 135, 160, 161, 168, 174
Радивонівська сільська рада 7, 85, 131,
132, 150
Радянський Союз 28, 143
Раківненко М.С. 169
Раківненко Ф.Д. 169
Рачинська О.О. 169
Ремовська сільська рада 169
Решетилівський район 7
Рибак П.У. 169
Рик Я.Й. 52, 56, 89, 125, 137, 139, 140
Рильський М.Т. 41
Ричко П.І. 27, 169
Різник М.К. 170
Родіонов В.О. 169
Роженко М.П. 170
Роженко П.Т. 170
Розсоха В.І. 27, 170
Розсоха М.І. 97, 170
Розтоптаний В.М. 170
Розумовський К.Г. 116
Рокита, с. 170
Рокита, с. 18, 19, 44, 45, 49, 51, 68, 119,
127, 135, 136, 137
Рокитянська сільська рада 7, 44, 68, 89,
98, 135
Романенко Д.І. 84, 170
Романенко І.Ф. 170
Романенко Х.М. 170
Романов С. 17
Російська імперія 9, 11, 15, 16
Російська Федерація 29, 53, 73, 151, 157,
157, 159, 160, 161, 162, 165, 166, 168, 172
Рудіч Д.Д. 151, 152
Русин М.Г. 151, 170
Русін М.Г. 82
Рябко І.К. 27, 170
Рязанська область 157
Рясний В.С. 170

С

Сагайдак, с. 46, 124

Садакинська сільська рада 164
Садиров А. 170
Садко, м. 173
Садовка, с. 168
Саїдов Балта 170
Саї, с. 142
Саїдова Д. 170
Саковський Ю.Б. 43
Самаркандська область 161, 172
Самоковасов Д.Я. 9
Самуїл Миславський, митрополит 21
Санкт-Петербург, м. 15, 16, 59, 74, 87,
148, 154
Саньков Т.Г. 171
Санькова О.С. 171
Сафронов О.І. 171
Свердловська область 160
Свиренко П.Г. 17, 134
Свіренко І.Ф. 27, 171
Селезень 171
Семенівка, с. 18, 139, 140, 157, 165
Семенівський район 85
Семипалатинська область 169, 174
Сенчук М.М. 171
Сень П. 16
Сергієнко Гліб С. 16, 58, 151
Сергієнко Григорій С. 16, 58, 151
Сергієнко С.С. 16, 58, 151
Серго-Каменський район 162
Середне, с. 26, 162
Середнеоктябрський район 161
Середній Погром, с. 161
Середній, х. 18, 27, 159, 161, 164, 167,
170, 171, 172
Середньо-Актюбинський район 168
Сидоренко Г.О. 9, 10, 117
Сидоренко І.П. 171
Сидорівщина, с. 91
Силушин 171
Синявська В.А. 171
Синявський С.Д. 171
Сирдар'їнськ, м. 158
Сігулда, м. 64
Скибівщина, с. 18, 141
Скирда І.О. 154, 171
Сквородинівка, с. 174
Скрипник Ю.І. 34
Смірнов І.М. 171
Смірнова Є.О. 171
Снігар І.О. 107
Сніговська К.А. 171
Сніговський М.О. 171
Сокіл П.П. 171
Соколовський А. 13
Сокурєнко Г.П. 171

Солдатенко Є.О. 171
Солдатенко І.С. 171
Соловей Г.М. 16, 33
Солод Ф.М. 46
Соломаха В.А. 114
Солонці, с. 87
Солонці, х. 88
Сотенко А.Д. 78, 171
Спеселановський район 170
Спірочкін М.П. 171
Спірочкіна Л. 171
Срібний С.І. 18, 21, 28, 62, 63, 64
РСР 10, 28, 34, 37, 39, 54, 61, 64, 84, 143
Сталінабадська область 162
Сталінградська область 160, 161, 168
Сталінська область 163, 171
Старе, урочище 114, 116
Старий Оскол, м. 165
Староконь Ж.П. 72
Старосілля, с. 173
Стельмах М.П. 41
Степанівка, с. 18, 19, 45, 142, 143, 144, 157
Степанівська сільська рада 7, 142, 144
Стефанівщина, с. 144, 145
Стефанович Андрій, сотник 13
Стінки, с. 52, 62
Суботів, с. 99, 103
Сукач І. 17
Сукач Ілля Іванович, 148
Сукашвілі А. 172
Сукашвілі І. 172
Сула, р. 9
Сумічов, м. 163
Сумська область 157, 159
Супрун О.І. 151
Супруненко О.Б. 10, 11, 80, 103, 115, 116, 117, 118
Суржки, с. 74, 145
Сусанінський район 173

Т

Тагіров 172
Таджибаєв Ашир 172
Таджибаєва С. 172
Тамбов, м. 167
Татарстан Республіка 157, 160
Татарська АРСР 157, 166, 167
Татарчук А. 102
Татарчук Г. 102
Ташкентська область 158, 170, 173
Ташликов Д.Т. 162
Ташрибров Жанги 172
Телегін Д.Я. 9, 10, 117

Теляки, с. 157
Телякська сільська рада 157
Темник І.Д. 148, 172
Темрюківський район 159
Тенський район 169
Тимошук А.І. 86, 93
Тихонов М.М. 172
Тихонова О.П. 172
Тичина П.Г. 41
Тілепенін І.Т. 172
Тішин 172
Ткаченко Г.О. 172
Ткаченко О.М. 11, 44, 45, 65, 66, 85, 86, 106, 122, 123, 124, 127, 128, 136, 146, 147, 150, 154
Товкачевський В.О. 114
Товсьє, с. 171
Тойчин А.Н. 172
Тойчин Г.О. 172
Толарнавський район 173
Требухівська левада, урочище 86
Требухова левада, урочище 86
Тригубенко К.С. 27, 172
Трусало Т.Я. 82, 172
Трусько І.С. 27, 172
Туапсе, м. 39
Туганський район 165
Тулська область 173
Туркменська РСР 170

У

Убийвовк О. 37, 92
Угорщина 54
Удод П.М. 82, 172
Удомський район 171
Узбекистан Республіка 157, 158
Узбецька РСР 157, 159, 161, 164, 170, 172
Україна 9, 10, 28, 34, 41, 45, 46, 47, 53, 56, 57, 58, 60, 62, 80, 83, 89, 92, 95, 102, 105, 107, 111, 117, 119, 121, 131, 132, 135, 137, 140, 143, 148, 149, 152, 153, 155, 156
Українка Леся див. Леся Українка
Українська РСР 9
Українська Соціалістична Радянська Республіка 7
УРСР 122, 148
Урюпін В.Ф. 172
Усов В.Ф. 173
Усова Є.Е. 173
Устивиця, м-ко див. Устивиця, с.
Устивиця, с. 10, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 57, 70, 74, 75, 96, 147, 148, 149, 158, 160, 169
Устивицька волость 9, 145
Устивицька сільська рада 7, 74, 76, 130,

145, 147
 Устивицька сотня 14
 Ужтомська, станція 159
 Уцтивиця, див. Устивиця
 Уцтивицька сотня див. Устивицька сотня

Ф

Файзабадський район 163
 Фарабський район 170
 Федорівка, с. 44, 45, 68
 Федорко Н.І. 72
 Федоряка М.О. 173
 Федоряка Я.А. 105
 Фергана, м. 164

Х

Хабаровськ, м. 164
 Хабаровський край 164
 Хабаровинський район 160
 Хадиев Хазей 173
 Хазарський район 159
 Халева Т.Ф. 158
 Хананбай, кишлак 157
 Хананбайська сільська рада 157
 Харків, м. 25, 31, 32, 59, 87, 90, 91, 125, 130, 132, 151, 159, 163
 Харківська губернія 169
 Харківська область 7, 164, 165, 173, 174
 Харченко М.Ф. 173
 Харченко Ф.Н. 173
 Хелм, м. 72
 Хлопотін О.М. 173
 Хмельницька область 36
 Холм, м. див. Хелм, м.
 Хорезмська область 159
 Хорол, р. 68, 70, 74, 75, 85, 89, 92, 93, 94, 98, 112, 113, 114, 130, 131, 132, 135, 136, 139, 140, 145, 150, 151, 153
 Хорольський повіт 29, 163, 164, 165, 166, 168, 169, 170, 172, 174
 Хорольський район 7
 Хренов І.Г. 173
 Хренова М.М. 173
 Христенко Д.О. 173
 Христенко Д.П. 27
 Хусаїнов Х.Б. 173

Ц

Цикали, с. 89
 Цикало М.П. 21, 53, 54

Ч

Чабаненко 173
 Чайкіно, с. 164
 Чапаєв В.І. 19, 80
 Чапаївка, с. 150
 Чарджоутська область 170
 Чекалова В.П. 16, 38
 Челябінськ, м. 173
 Челябінська область 172, 173,
 Червоне, с. 157
 Черевко В.О. 33
 Черевко Є.О. 173
 Черевков К.Я. 173
 Черкас С.К. 27, 173
 Черкеський район 165
 Черних М.С. 173
 Чернігівська область 24, 43
 Черткова, балка 112
 Чигиринський полк 116
 Чкаловська область 160, 167
 Човно-Федорівка с. 162, 174
 Чумак В.П. 173

Ш

Шавша Ф.Є. 173
 Шалаєнко Г.Г. 34
 Шапіров Б.Д. 173
 Шарапов І.Ф. 173
 Шарапова М.Т. 173
 Шатанагей О.Г. 174
 Шатанагей О.Т. 174
 Шатровський район 163
 Шаханов Аріст 174
 Шашков М.П. 174
 Шевченко 174
 Шевченко Є.В. 174
 Шевченко Т.Г. 20, 23, 35, 41, 54, 99, 101, 102, 128
 Шендрік А.Г. 34
 Шепелі, с. 11, 150
 Шепель 174
 Шепель І.І. 18, 28, 39
 Шепель С.Я. 174
 Шерстюк В. 109
 Шинкарьов А. 174
 Шипоші, с. 53
 Широка Долина, с. 18, 19, 151, 152, 162, 167, 169
 Широке, с. 9, 171
 Широкодолинська сільська рада 7, 58, 145, 151, 152
 Шишаки, м-ко див. Шишаки, смт.
 Шишацький район 171
 Шишацький район 7, 46
 Шишкін, поміщик 15, 43

Шиян К. 17, 148
Шияни, с. 10, 154
Шкоденко І.К. 174
Шпирни, с. 89, 154
Шульбінська сільська рада 174
Шульбінський район 174
Шульга А.К. 174
Шульга М.Х. 174

Щ

Щербина О.Г. 18, 27, 88
Щигровський район 157

Ю

Юхтовський Р.П. 19, 37

Я

Явлах, ст. 172
Явтушенко І.М. 27, 174
Якименко О.С. 174
Якименко С. 174
Якимівська сільська рада 7, 55, 155
Якимове, с. 18, 77, 155, 156
Яковенко І.І. 174
Яковенко І.П. 97
Яковлев П.Є. 174
Ялабугський район 166
Яловенко І.Я. 134, 174
Яреськівська волость 105
Яреськівська сільська рада 105
Ярославль, м. 167
Ярославська область 163, 167, 172, 173
Ярошенко Г.П. 174

ЗМІСТ

Великобагачанський район	7
Велика Багачка, смт., районний центр	25
Андрущине, с. Рокитянська сільська рада	44
Багачка Перша, с., Багачанська Перша сільська рада	45
Байрак, с., Подільська сільська рада	46
Балаклія, с., Балакліївська сільська рада	48
Баланди, с., Бірківська сільська рада	55
Балуки, с., Якимівська сільська рада	55
Бехтерщина, с., Широкодолинська сільська рада	58
Білоцерківка, с., Білоцерківська сільська рада	59
Бірки, с., Бірківська сільська рада	62
Буряківщина с., Великобагачанська селищна рада	64
Бутова Долина с., Великобагачанська селищна рада	64
Вишняківка с., Бірківська сільська рада	67
Гарнокут с., Великобагачанська селищна рада	67
Герусівка с., Білоцерківська сільська рада	68
Говори с., Рокитянська сільська рада	68
Гоголеве с., Гоголівська сільська рада	68
Грянчиха с., Устивицька сільська рада	74
Дакалівка с., Устивицька сільська рада	76
Дзюбівщина с., Білоцерівська сільська рада	76
Довгалівка с., Великобагачанська селищна рада	77
Запсілля с., Остапівська сільська рада	80
Затон с., Великобагачанська селищна рада	82
Іванівка с., Радивонівська сільська рада	85
Колосівка с., Балакліївська сільська рада	86
Коноплянка с., Білоцерківська сільська рада	87
Корнієнки с., Корнієнківська сільська рада	88
Кравченки с., Рокитянська сільська рада	89
Красногорівка с., Білоцерківська сільська рада	90
Кротівщина с., Кротівщинська сільська рада	92
Кульбашне с., Михайлівська сільська рада	96
Лугове с., Білоцерківська сільська рада	96
Мала Решетилівка с., Великобагачанська селищна рада	97
Малинщина с., Рокитянська сільська рада	98
Мар'янське с., Михайлівська сільська рада	99
Матяшівка с., Матяшівська сільська рада	103
Михайлівка с., Михайлівська сільська рада	106
Морозівщина с., Білоцерківська сільська рада	107
Мостовіщина с., Корнієнківська сільська рада	108

Огирівка с., Подільська сільська рада	109
Олефіри с., Остапівська сільська рада	111
Остап'є с., Остапівська сільська рада	113
Писарівщина с., Балакліївська сільська рада	122
Поділ с., Подільська сільська рада	124
Попове с., Корнієнківська сільська рада	127
Псільське с., Устивицька сільська рада	130
Пушкареве с., Багачанська Перша сільська рада	130
Радивонівка с., Радивонівська сільська рада	131
Рокита с., Рокитянська сільська рада	135
Семенівка с., Багачанська Перша сільська рада	139
Сидорівщина с., Білоцерківська сільська рада	140
Скибівщина с., Кротівщинська сільська рада	141
Степанівка с., Степанівська сільська рада	142
Стефанівщина с., Степанівська сільська рада	144
Суржки с., Широкодолинська сільська рада	145
Устивиця с., Устивицька сільська рада	145
Чапаївка с., Радивонівська сільська рада	150
Шепелі с., Великобагачанська селищна рада	150
Широка Долина с., Широкодолинська сільська рада	151
Широке с., Багачанська Перша сільська рада	153
Шияни с., (тепер не існує)	154
Шпирни с., Корнієнківська сільська рада	154
Якимове с., Якимівська сільська рада	155
Список воїнів Червоної армії, підпільників та партизан, які загинули, зникли безвісти на території Великобагачанського району	157
Показчик пам'яток історії та культури Великобагачанського району	175
Показчик імен та географічних назв	189

Наукове видання

**ЗВІД ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ**

Великобагачанський район

Відповідальні за випуск: В.О. Мокляк, Т.Ю. Супрун, К.Б. Фесик
Коректор Т.Ю. Супрун
Комп'ютерне верстання С.М. Скаряднова

Підписано до друку 27.10.2010
Формат паперу 70x100/8. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. Друк. арк. 33,2. Наклад 500 прим.
Зам. № 108

Мова українська

Видавництво «Полтавський літератор»
36014, м. Полтава, вул. Пушкіна, 115, оф. 7
Тел./факс: (0532) 56-29-83, 56-29-58

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції
серія ДК № 1319 від 2.04.2003

